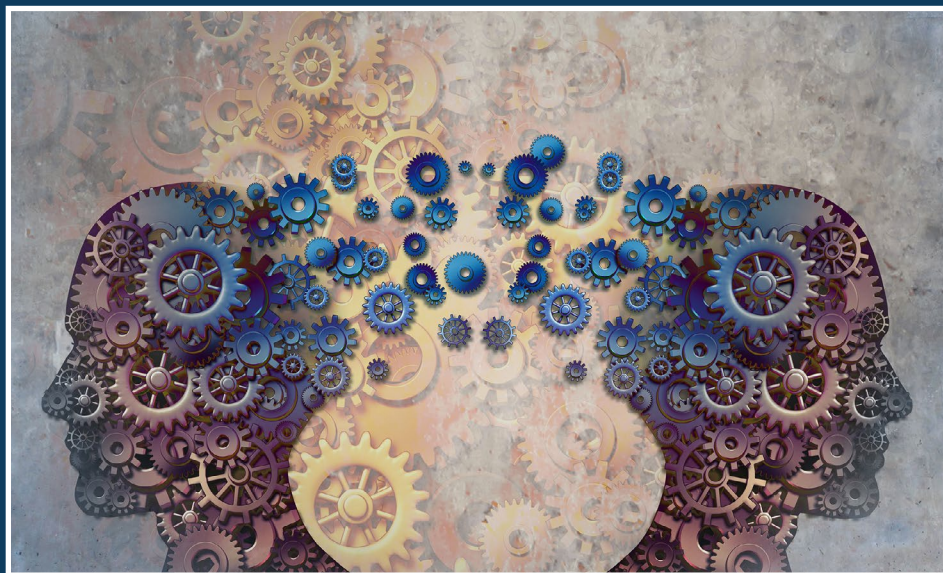

2021
4.

BELÜGYI SZEMLE

A BELÜGYMINISZTERIUM SZAKMAI, TUDOMÁNYOS FOLYÓIRATA

ROMPOS ÉVA – BARÁTH NOÉMI EMŐKE – BELLAVICS ZSÓKA MÁRIA – LOHNER KLAUDIA – HALLER JÓZSEF:
A „bika drog” rendészeti neurobiológiája

KOVÁCS EDINA – SÜVEGH GÁBOR: Befolyásoltságot okozó szerek a gépjárművezetésben –
biológiai minták igazságügyi szakértői vizsgálatainak tapasztalatai

CZÉR POLLA – TÚRI GERGŐ – KAPOSVÁRI CSILLA – HORVÁTH KRISZTIÁN – FARKAS BORBÁS FANNI:
A társadalmi hatáskötvények szerepe a bűnisméltés megelőzését célzó programok finanszírozásában

NAGY RICHÁRD – VÁRI VINCE: Új irányok a vagyonvisszaszerzésben

SIKÓ ILDIKÓ – DANIELISZ BÉLA: Bűnözési szorongástól a klímafélelemig

TIHANYI MIKLÓS: Rendőri intézkedésekkel szembeni panasz jogintézményének fejlődése és aktuális kérdései

SZAKOS JUDIT – SZÁDECZKY TAMÁS: Gamification, mint tehetséggondozási eszköz
a közszolgálati oktatásban – a kiberverseny példája

TÖZSÉR ERZSÉBET: A rendőrségi parancsnoki gondoskodás, mint servant leadership

CSIZNER ZOLTÁN: Az Emberi Jogok Európai Bíróságának titkos felderítést érintő ítélezési gyakorlata

KITEKINTÉS: Tanulmány a Ciprusi Köztársaság Rendőrségének kiválasztási rendszeréről

REFLEXIÓ: A tények makacs dolgok... Annál rosszabb a tényeknek?!

KÖNYVISMERTETÉS: Kihívás és kockázat. Az államok XXI. századi hazai és nemzetközi kihívásai
a fegyverigazgatás vonatkozásában

INTERJÚ: A büntetőjog elméleti dilemmái egyházi jogi és világi jogi szemzőgből.
Interjú Erdő Péter esztergom-budapesti érsekkel

69.
évfolyam

BELÜGYI SZEMLE

A BELÜGYMINISZTERIUM SZAKMAI, TUDOMÁNYOS FOLYÓIRATA

---

69. ÉVFOLYAM

2021/4. SZÁM

BELÜGYI SZEMLE

SZERKESZTŐBIZOTTSÁG

ELNÖK	Dr. Felkai László, közigazgatási államtitkár, Belügyminisztérium
TITKÁR	Dr. Dános Valér ny. r. vezérőrnagy, egyetemi magántanár
TAGOK	Prof. dr. Finszter Géza, a Magyar Tudományos Akadémia doktora
	Prof. dr. Haller József, a Magyar Tudományos Akadémia doktora, tanszékvezető egyetemi tanár
	Prof. dr. Herke Csongor, a Magyar Tudományos Akadémia doktora, tanszékvezető egyetemi tanár
	Prof. dr. Kecskés László, a Magyar Tudományos Akadémia rendes tagja
	Prof. dr. Kerezi Klára, a Magyar Tudományos Akadémia doktora, egyetemi tanár
	Prof. dr. Koltay András, a Nemzeti Közszolgálati Egyetem rektora, egyetemi tanár
	Prof. dr. Korinek László, a Magyar Tudományos Akadémia rendes tagja
	Prof. dr. Maróth Miklós, a Magyar Tudományos Akadémia rendes tagja
	Prof. dr. Mezey Barna, a Magyar Tudományos Akadémia doktora, tanszékvezető egyetemi tanár
	Dr. Nyiri Sándor, ny. vezető ügyész, c. egyetemi docens
	Prof. dr. Patyi András, kúriai bíró, tanácselnök, egyetemi tanár
	Prof. dr. Polt Péter, legfőbb ügyész, egyetemi tanár
	Prof. dr. Sándor István, a Magyar Tudományos Akadémia doktora, tanszékvezető egyetemi tanár
	Prof. dr. Tóth Mihály, a Magyar Tudományos Akadémia doktora, tanszékvezető egyetemi tanár
	Dr. Ludek Michalek, a Cseh Rendőrakadémia tagja, egyetemi tanár
	Dr. habil. Philipp Fluri ügyvezető, Genfi Biztonságpolitikai Központ
	Detlef Schröder igazgató, Európai Unió Bűnüldözési Képzési Ügynökség
	Dr. Ciprian Maftai, belügyi attasé, Románia Magyarországi Nagykövetsége

SAKMAI TANÁCSADÓ TESTÜLET

	Bakai Kristóf püör. ezredes, a Nemzeti Adó- és Vámhivatal vámszakmai szakfőigazgatója
	Dr. Balogh János r. altábornagy, az Országos Rendőr-főkapitányság vezetője
	Dr. Bárdos Szabolcs nb. vezérőrnagy, az Alkotmányvédelmi Hivatal főigazgatója
	Dr. Bolcsik Zoltán r. altábornagy, a Nemzeti Védelmi Szolgálat főigazgatója
	Dr. Frech Ágnes, a Fővárosi Bíróság büntető kollégiumvezetője, az Országos Bírósági Hivatal szaktanácsadója
	Dr. Góra Zoltán tü. vezérőrnagy, az Országos Katasztrófavédelmi Főigazgatóság vezetője
	Hajdu János r. altábornagy, a Terrorelhárítási Központ főigazgatója
	Dr. Hatala József ny. r. altábornagy, a Nemzeti Bűnmegelőzési Tanács elnöke
	Dr. Janza Frigyes ny. r. vezérőrnagy, a Belügyminisztérium oktatási főszemlélője
	Dr. Kiss Attila r. dandártábornok, az Országos Idegenrendészeti Főigazgatóság vezetője

Láng István, az Országos Vízügyi Főigazgatóság vezetője
Prof. dr. Ruzsonyi Péter bv. dandártábornok, a Nemzeti Közszolgálati
Egyetem, Rendészettudományi Kar dékánja, tanszékvezető egyetemi tanár
Prof. dr. Sallai János r. ezredes, Nemzeti Közszolgálati Egyetem,
tanszékvezető egyetemi tanár
Dr. Szabó Hedvig nb. altábornagy, a Nemzetbiztonsági Szakszolgálat
főigazgatója
Dr. Szabó Marcel alkotmánybíró, nemzetközi jogász
Dr. Takács Tibor r. vezérőrnagy, a Terrorelhárítási Információs és Bűnügyi
Elemző Központ főigazgatója
Dr. Tóth Tamás bv. vezérőrnagy, a Büntetés-végrehajtás Országos
Parancsnokság vezetője
Dr. Túrós András ny. r. altábornagy, az Országos Polgárőr Szövetség elnöke

SZERKESZTŐSÉG

FŐSZERKESZTŐ	Dr. Dános Valér ny. r. vezérőrnagy, egyetemi magántanár
FŐSZERKESZTŐ-HELYETTES	Dr. Hornyik Zsuzsanna
FELELŐS SZERKESZTŐ	Dr. Szabó Csaba PhD r. alezredes
OLVASÓSZERKESZTŐ	Végh Zsuzsanna
IDEGENNYELVI SZAKLEKTOR	Prof. dr. Boda József ny. nb. vezérőrnagy, c. egyetemi tanár
MUNKATÁRSÁK	Dr. Hertelendi Lajos r. alezredes Luda Henrietta Csala Károly r. ezredes Havasi József Varga Anita
SZERKESZTŐSÉG	2090 Remeteszőlős, Nagykovácsi út 3. Telefonszám: +36 (26) 795-900 / 24-600 szerkesztoseg@belugyiszemle.hu www.belugyiszemle.hu
ISSN	ISSN 2062-9494 (Nyomtatott) ISSN 2677-1632 (Online) LXIX. évfolyam
FELELŐS KIADÓ	Belügyminisztérium www.kormany.hu/hu/belugyminiszterium 1051 Budapest, József Attila utca 2-4.
KÉPSZERKESZTŐ	<u>Botlik László</u>
NYOMDA	Duna-Mix Kft.
FELELŐS VEZETŐ	Szokolczai Lóránt bv. ezredes Megjelenik havonta

TARTALOM

	Szerkesztőségi előszó	529
	TANULMÁNYOK	
ROMPOS ÉVA – BARÁTH NOÉMI EMÓKE – BELLAVICS ZSÓKA MÁRIA – LOHNER KLAUDIA – HALLER JÓZSEF	A „bika drog” rendészeti neurobiológiája	531
KOVÁCS EDINA – SÜVEGH GÁBOR	Befolyásoltságot okozó szerek a gépjárművezetésben – biológiai minták igazságügyi szakértői vizsgálatainak tapasztalatai	553
CZÉR POLLA – TÚRI GERGŐ – KAPOSVÁRI CSILLA – HORVÁTH KRISZTIÁN – FARKAS BORBÁS FANNI	A társadalmi hatáskötvények szerepe a bűnismétlés megelőzését célzó programok finanszírozásában	561
NAGY RICHÁRD – VÁRI VINCE	Új irányok a vagyonvisszaszerzésben	579
SIKÓ ILDIKÓ – DANIELISZ BÉLA	Bűnözési szorongástól a klímafelelemig	595
TIHANYI MIKLÓS	Rendőri intézkedésekkel szembeni panasz jogintézményének fejlődése és aktuális kérdései	611
SZAKOS JUDIT – SZÁDECZKY TAMÁS	Gamification, mint tehetséggondozási eszköz a közszolgálati oktatásban – a kiberverseny példája	625
TŐZSÉR ERZSÉBET	A rendőrségi parancsnoki gondoskodás, mint servant leadership	639
CSIZNER ZOLTÁN	Az Emberi Jogok Európai Bíróságának titkos felderítést érintő ítélkezési gyakorlata	651
	KITEKINTÉS	
MOGYORÓDI GERGELY	Tanulmány a Ciprusi Köztársaság Rendőrségének kiválasztási rendszeréről	667

TARTALOM

	REFLEXIÓ	
FINSZTER GÉZA – KORINEK LÁSZLÓ	A tények makacs dolgok... Annál rosszabb a tényeknek?!	683
	KÖNYVISMERTETÉS	
ÉBERHARDT GÁBOR	Kihívás és kockázat. Az államok XXI. századi hazai és nemzetközi kihívásai a fegyverigazgatás vonatkozásában	693
	INTERJÚ	
HORNYIK ZSUZSANNA	A büntetőjog elméleti dilemmái egyházjogi és világi jogi szemszögből. Interjú Erdő Péter esztergom-budapesti érsekkel	699

ROMPOS ÉVA

igazságügyi vegyész szakértő
Nemzeti Szakértői és Kutató Központ
rompos.eva@nszkk.gov.hu

BARÁTH NOÉMI EMŐKE

tudományos segédmunkatárs
Kriminálpszichológiai Kutatóműhely,
Nemzeti Közszolgálati Egyetem,
barath.noemi.emoke@uni-nke.hu

BELLAVICS ZSÓKA MÁRIA

tudományos segédmunkatárs
Kriminálpszichológiai Kutatóműhely,
Nemzeti Közszolgálati Egyetem,
bellavics.maria.zsoka@uni-nke.hu

LOHNER KLAUDIA

tudományos segédmunkatárs
Kriminálpszichológiai Kutatóműhely,
Nemzeti Közszolgálati Egyetem
lohner.klaudia@uni-nke.hu

HALLER JÓZSEF

Prof. tanszékvezető egyetemi tanár,
Magyar Tudományos Akadémia doktora,
Nemzeti Közszolgálati Egyetem,
Kriminálpszichológia Tanszék
haller.jozsef@uni-nke.hu

KOVÁCS EDINA

osztályvezető, igazságügyi vegyészszakértő
Nemzeti Szakértői és Kutató Központ,
Bűnügyi Igazságügyi Szakértői Igazgatóság,
Véralkohol és Tűzvizsgáló Osztály
kovacse@nszkk.gov.hu

SÜVEGH GÁBOR

Dr. PhD, igazgató, igazságügyi vegyészszakértő
Nemzeti Szakértői és Kutató Központ,
Toxikológiai Szakértői Intézet
suveghg@nszkk.gov.hu

CZÉR POLLA

kriminológus, szellemi szabadfoglalkozású fordító

TÚRI GERGŐ

posztgraduális képzés hallgató
Budapesti Corvinus Egyetem, Gazdálkodástudományi Kar,
Vállalkozásfejlesztési Intézet
gergo.turi2@stud.uni-corvinus.hu

KAPOSVÁRI CSILLA	doktorandusz Pécsi Tudományegyetem, Egészségtudományi Kar
HORVÁTH KRISZTIÁN	mesterszakos-hallgató Budapesti Corvinus Egyetem, Gazdálkodástudományi Kar, Vezetéstudományi Intézet
FARKAS BORBÁS FANNI	doktorandusz Eötvös Loránd Tudományegyetem, Társadalomtudományi Kar
NAGY RICHÁRD	Dr. rendőr alezredes, osztályvezető, rendőrségi tanácsos Országos Rendőr-főkapitányság, Bűnügyi Főigazgatóság Bűnügyi Főosztály, Korrupció és Gazdasági Bűnözés Elleni Osztály nagy@orfk.police.hu
VÁRI VINCE	Dr. PhD, rendőr alezredes Nemzeti Közszerződési Egyetem, Rendészettudományi Kar vari.vince@uni-nke.hu
SIKÓ ILDIKÓ	ny. rendőr ezredes, rendőrségi tanácsos tanitok11@gmail.com
DANIELISZ BÉLA	c. főiskolai docens, igazgatás- és bűnmegelőzési szervező db@t-email.hu
TIHANYI MIKLÓS	Dr. PhD, rendőr őrnagy Nemzeti Közszerződési Egyetem, Rendészettudományi Kar tihanyi.miklos@uni-nke.hu
SZAKOS JUDIT	doktorandusz Nemzeti Közszerződési Egyetem, Közigazgatás-tudományi Doktori Iskola szakos.judit@uni-nke.hu
SZÁDECZKY TAMÁS	Dr. PhD, habil, egyetemi docens Budapesti Műszaki és Gazdaságtudományi Egyetem, Menedzsment és Vállalkozásgazdaságtan Tanszék szadeczky.tamas@gtk.bme.hu

TÓZSÉR ERZSÉBET

pszichológus, doktorandusz
Komárom-Esztergom Megyei Rendőr-főkapitányság
Nemzeti Közszoigálati Egyetem
Rendészettudományi Doktori Iskola
tozsererzsebet@gmail.com

MOGYORÓDI GERGELY

rendőr őrnagy, osztályvezető
Nemzetközi Bűnügyi Együttműködési Központ,
SIRENE Iroda, doktorandusz
mogyorodig@nebek.police.hu

FINSZTER GÉZA

Professzor emeritus, ny. rendőr ezredes,
Magyar Tudományos Akadémia doktora,
Nemzeti Közszoigálati Egyetem,
Rendészettudományi Kar

KORINEK LÁSZLÓ

Professor emeritus,
Magyar Tudományos Akadémia rendes tagja
Pécsi Tudományegyetem, Állam- és Jogtudományi Kar,
Kriminológiai és Büntetés-végrehajtási Jogi Tanszék

CSIZNER ZOLTÁN

rendőr ezredes, főosztályvezető
Terrorrelhárítási Információs és Bűnügyi Elemző Központ,
Kiemelt Ügyeket Feldolgozó Főosztály
zoltan.csizner@tibek.gov.hu

ÉBERHARDT GÁBOR

rendőr ezredes, kirendeltségvezető
rendőrségi főtanácsos
Kiszombori Határrendészeti Kirendeltség
eberhardt.gabor@uni-nke.hu

HORNYIK ZSUZSANNA

Dr. főszerkesztő-helyettes, doktorjelölt
Belügyminisztérium,
Belügyi Szemle Szerkesztősége
zsuzsanna.hornyyik@bm.gov.hu

SZERKESZTŐSÉGI ELŐSZÓ

---

*„Mindig újat tanulni – ez a világunk mantrája, de ahhoz, hogy ebben
jók legyünk, nem árt, ha már kiskortól tudjuk, hogy hibázni is lehet,
sőt, elmaradhatatlan eleme a fejlődésnek ...”*
(Polgár Judit, nemzetközi sakknagyemester)

Kedves Olvasó!

A sakk születésének történetét legendák lengik körül. Annyi bizonyos, hogy a tudomány mindmáig nem volt képes hitelt érdemlően feltárni az eredetét, a körülötte terjengő meseszerű történetek már évszázadokkal ezelőtt is több kötetet megtöltöttek volna.¹ A ma ismert játék kezdetleges formája arab közvetítéssel érkezett Európába a 10. század környékén. A 15. században több változtatáson esett át, a 18. századtól kezdődően az európai sakkélet központja a déli országokból Franciaországba került. Az első nemzetközi sakkversenyre 1851-ben Londonban került sor. Talán nincs is még egy olyan játék a világon, amely ilyen régóta örvend szinte töretlen ismeretségnek, népszerűségnek. Az ázsiai kontinenstől Európán, Afrikán át, az amerikai kontinensig mindenhol ismerik és a mai napig játsszák. Az előző év végétől kezdődően pedig újabb reneszánszát éli, és a karantén időszak újból felfedezett időtöltése lett, több millió embernek remek és egyben hasznos szórakozásként szolgál. Mi magyarok a sors kegyeltjei vagyunk. Bármilyen világrengető jelenség, szenzáció, felfedezés kerül szóba, hosszabb-rövidebb idő után kiderül, hogy magyarok is érintettek benne. Így van ez a sakkal is. Polgár Judit a világ legjobb női sakkozója. Neki talán elhíhetjük, hogy komolyan gondolja, bizony néha hibázásokon, tévedéseken keresztül vezet az út a sikerig. Valószínűleg, ha megkérdeznénk a tudomány világának más-más területeiről hazánk híres tudósait, kutatóit, ismert személyiségeit, ők is egyetérténeken a magyar sakknagyemester megállapításával. A fennálló járványhelyzet miatt még mindig kényszerpályán mozgunk, de az élet nem áll meg. Ennek kézzel fogható bizonyítéka, hogy a Belügyi Szemle hasábjait hónapról hónapra újabb érdekes tanulmányok, kutatási eredményeket összefoglaló, elemző, bemutató cikkek töltik meg, amelyek olvasásához ezúttal is nagyon jó szórakozást kívánunk.

Szerkesztőség

---

¹ *A sakk feltalálója.* https://moricz.arrabonus.hu/static/nagykaroly/AL_2006.pdf

**Rompos Éva – Baráth Noémi Emőke – Bellavics Zsóka
Mária – Lohner Klaudia – Haller József**

A „bika drog” rendészeti neurobiológiája

The law enforcement neurobiology of the „bika” (bull) drug

Absztrakt

A közelmúltban nagy médiafigyelmet kapott egy új drog, a „bika”, amely arról híresült el, hogy önkívületi állapotba kergeti fogyasztóit, sőt, sokat megöl közülük. A rendészeti lefoglalások kiderítették, hogy a „bika drog” nem más, mint a 4F-MDMB-BICA nevet viselő szintetikus kannabinoid, amelyet Magyarországon 2020 májusában azonosítottak először. Ebben a cikkben arra vállalkozunk, hogy leírjuk a „bika drog” hatásait és hatásmechanizmusát, azonosítsuk egészen közeli „rokonait”, és hazai/nemzetközi körképet nyújtunk használatának sajátosságairól. A dizájnerdrogok ugyanis rejtve maradnak, amíg valami fel nem hívja rájuk a figyelmet. A cikk rendőrségi szakembereknek szól, akik nem feltétlenül ismerik a drogok neurobiológiáját, ezért a téma vizsgálatát az alapokkal kezdjük, és fokozatosan igyekszünk eljutni azokhoz a szakmai ismeretekhez, amelyeket nem nélkülözhet az, aki bármilyen okból tájékozott szeretne lenni a „bika drog” témájában.

Kulcsszavak: bika drog, drogok neurobiológiája, hatásmechanizmus, szintetikus kannabinoid, 4F-MDMB-BICA

Abstract

Recently, a new drug, called „bika” (bull) in Hungarian, received considerable media attention. The drug is notorious for driving its consumers into a deep state of delirium and even killing some of them. Law enforcement seizures revealed that the „bika” was in fact the synthetic cannabinoid called 4F-MDMB-BICA, which was identified for the first time in Hungary at the

end of May 2020. Here we describe the effects and mechanism of action of the „bika”, identify its very close „relatives”, and provide a domestic and international overview of the specifics of its use. The main aim is to draw attention on the presence of this drug on the illegal market. The article is for police professionals who are not necessarily familiar with the neurobiology of drugs; therefore, we start with the basics and reveal neurobiological details gradually to provide means for understanding of this new drug.

Keywords: „BICA” drug, the neurobiology of drugs, mechanism of action, synthetic cannabinoid, 4F-MDMB-BICA

A „bika drog” mint újkeletű társadalmi probléma

A 2020-ban egy olyan új drog – a „bika” – jelent meg a magyarországi illegális piacon, amelyet jelentős sajtóvisszhang kísért. Ennek mértékét leginkább annak az online sajtóelemzésnek az eredményei érzékeltetik, amelyet a téma feltárása kedvéért végeztünk. A Google keresőrendszer 15 000 körüli találatot jelzett a „bika drog” keresőszó begépelése után. Ebből az igen magas számból az első 125-öt vetettük alá részletesebb vizsgálatnak. Ebben a mérítésben 46 TV csatorna, műhely blog, online hírportál, online vagy offline média képviselte magát, leggyakrabban a ripost.hu (15 alkalom), ezt követi az addictus.blog.hu (10), life.hu (9), tenyek.hu (7), illetve a blikk.hu (6), hogy csak az első ötöt említsük. Úgy tűnik a sajtó valóban jelentős figyelmet szentelt a témának. A híradások tartalmilag leggyakrabban a „dizájner drog”, „új”, és „életveszélyes” fogalmak köré csoportosíthatók (1. számú ábra). Feltűnően kevés szó esett azonban a drog típusbesorolásáról és hatásának jellegzeteségeiről, jóllehet a cikkek több mint kétharmada szakértőt is megszólaltatott, jobbára ismert addiktológusokat, illetve a drogbűnözésben jártas rendőrségi szakembereket. Némileg súlyosbítja a helyzetet, hogy az a kevés információ, ami magáról a drogról elhangzott, gyakran téves volt. Nem igaz például, hogy a „bika drog” hatásairól semmit sem tudunk, és a dizájner drog fogalmának értelmezése is gyakran volt félrevezető.

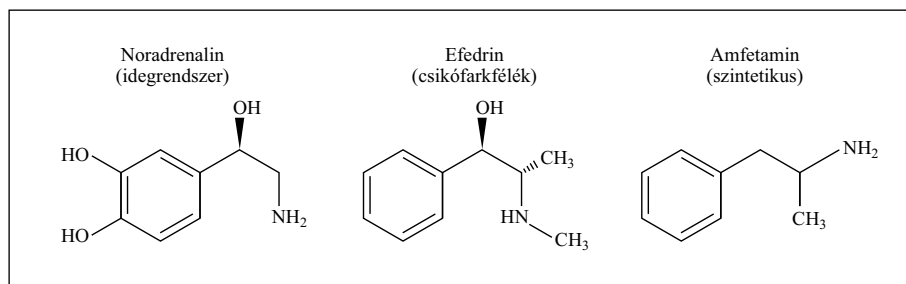
A dizájn drogok neurobiológiája és a „bika drog”

Drogok a hatásmechanizmus felől közelítve

Az Egészségügyi Világszervezet (WHO) szerint drog minden olyan anyag, amely a szervezet, illetve a központi idegrendszer működését befolyásolja és függőséghez, illetve droghasználati zavarhoz (abúزشoz) vezethet. Kissé sommásan fogalmazva, ezt a hatást a drog úgy éri el, hogy „átejt” az idegsejteket és egy kémiai hasonlóság révén idegi kommunikációt mímél ott, ahol természetes idegrendszeri jel nem keletkezik (2. számú ábra). A drog hatását könnyen megértjük, ha figyelembe vesszük az alábbiakat.

- 1.) Míg az idegsejten belül az információ egyfajta elektromos jelként terjed tovább, az idegsejtek között az üzenet átadása vegyi jellegű. Egy tetszőleges „A” idegsejt egy idegrendszeri jelátvivő vegyület segítségével közli az információt „B” idegsejttel, amelyet az egy receptornak nevezett fehérjemolekula segítségével fog fel. A receptor egy funkcionális fehérje, amely az üzenetnek megfelelően módosítja a „B” idegsejt működését.
- 2.) Sokféle idegrendszeri jelátvivő anyag létezik és mindegyiknek megvan a saját receptora. A noradrenalin receptorai például nem reagálnak a szerotoninra és fordítva. A receptor tehát szelektív arra az anyagra, amelyet érzékelnie kell. A szelektivitás nem tökéletes, de elég ahhoz, hogy az idegrendszer megfelelőképpen működjön.
- 3.) Bár a receptor meg tudja különböztetni az eltérő szerkezetű vegyületeket, a hasonlókat kevésbé. Így a 2. számú ábrán látható efedrin „becsapja” a noradrenalin receptorait, amelyek az efedrint idegrendszeri jelként fogják fel.
- 4.) Nagyon sok olyan molekula létezik, amely valamelyik idegrendszeri jelátvivő anyaghoz hasonlít, de ezeknek nem mindegyike drog. Ezt a nevet azoknak a vegyületeknek tartjuk fenn, amelyeknek két további tulajdonsága van: a) ingerületbe hozzák az agy úgynevezett jutalomközpontját – ennek tulajdonítható a drog által létrehozott eufórikus állapot; b) olyan változásokat hoznak létre az idegrendszerben, amelyek kényszeressé teszik a drogfogyasztást – ennek tulajdonítható a drogfüggés.

2. számú ábra: A noradrenalin, efedrin, és amfetamin kémiai szerkezete

Forrás: A szerzők saját szerkesztése.

Megjegyzés. Az idegrendszer jelátvivő anyag (noradrenalin) és a csikófarkfélékben (Ephedraceae) előforduló efedrin nyilván nem teljesen egyforma, de hasonlóságuk elegendő ahhoz, hogy a noradrenalin receptorait félrevezesse, így azok a szervezetbe bekerülő efedrint „utasításnak” fogják fel. Az amfetamin hasonló szerkezetű, de az nem a noradrenalin receptorait vezeti félre, hanem a noradrenalin metabolizmusát változtatja meg a két molekula hasonlóságának köszönhetően.

Dizájn drogok

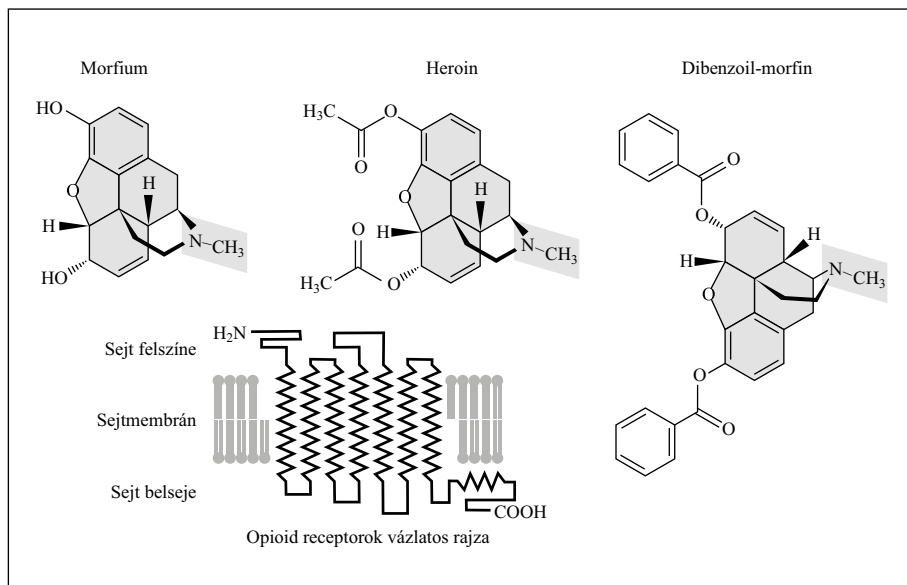
Közvélekedés szerint – és gyakran ez jelenik meg a médiában is – a dizájnertípus a drogok külön osztálya, és hatása alapjaiban különbözik a hagyományos drogokétól. Ez azonban tévedés. A dizájn drogok a hagyományosnak tekintett drogok „továbbfejlesztett” változatai, amelyek hatása csak részleteiben tér el az eredeti drogtól. Hatásuk lehet gyengébb vagy erősebb, tarthat rövidebb vagy hosszabb ideig, a függés kialakulása szempontjából lehetnek kockázatosabbak vagy kevésbé azok, sőt, hatásuk kiegészülhet új elemekkel is. Alapjában véve azonban a tervezett (dizájn) drog hatása nagyon hasonlít ahhoz a droghoz, amelyből leszármazott.

Az első dizájn drogok közé tartozik a heroin, amelyet a Bayer gyógyszer-cég fejlesztett ki a 19. század végén (URL1). Igaz, nem a drogszerű hatást, hanem a morfium fájdalomcsökkentő hatását szerették volna fokozni, s mindezt gyógyászati céllal. A célt elérték: a heroinnal kezelt beteg úgy tűrte a fájdalmat, mint egy hős (hero = hős). Utólag derült ki, hogy a heroin nemcsak jobb fájdalomcsillapító, mint a morfium, de droként is sokkal hatásosabb. A heroinnal egy időben (Beckett & Wright, 1875) hozták létre a dibenzoil-morfint, amelyet már „valódi” dizájn drogként alkalmaztak a 20. század elején, amikor a morfium és heroin használatát korlátozni kezdték. A korláto-

zás ugyanis nem vonatkozott a díbenzoil-morfiumra, amelynek szerkezete és vegyi képlete más volt (3. számú ábra). Bármekkorák azonban a különbségek, a három molekulában van egy közös motívum, amely lehetővé teszi, hogy mindhárom rákapcsolódjon az agy opiát receptoraira, amelyek az idegrendszer saját (endogén) opiát jellegű jelátvivő anyagainak hatását közvetítik (például a dinorfínokét, endorfínokét és enkefalinokét).

3. számú ábra: *A morfium, heroin és a díbenzoil-morfín, valamint egy opiát receptor*

Forrás: A szerzők saját szerkesztése.

Megjegyzés: A morfium az idegrendszer úgynevezett opiát jelátvitelére hat, amely többek között közvetíti a fájdalom érzékelését és hat az emésztésre, légzésre stb. A szürke háttérrel jelölt közös struktúraelemek miatt az opiát receptorok mindhárom molekulát idegrendszeri üzenatként fogják fel. Itt hívjuk fel a figyelmet arra, hogy a kémiai szerkezetvázlatok csomópontjaiban szénatomok és a hozzájuk tartozó hidrogénatomok találhatóak; a vonalak az ezek közötti kötések jelölését jelentik. A receptor molekula fehérje, amely a jelátvivő anyagoknál nagyságrendekkel nagyobb. Itt a vonal az aminosavláncot (a fehérjeláncot) szimbolizálja.

Itt jegyezzük meg, hogy az idegrendszer „átejtesének” képessége nem jelenti azt, hogy a jelátvivő anyag és a drog ugyanabba a kémiai csoportba tartozik. Azok a jelátvivő anyagok például, amelyek hatásukat a morfium és a heroin

mímeli, rövidebb vagy hosszabb aminosavláncok (oligo- vagy polipeptidek), ami egyáltalán nem igaz az opiát drogokra. A drog hatása nem a kémiai szerkezetbesorolástól függ, hanem a vegyületnek attól a képességétől, hogy kapcsolódni tud a receptorhoz. Mint látni fogjuk a szintetikus kannabinoidok kémiai szerkezete eltérő lehet, de mindegyik képes rákapcsolódni az endokannabinoidok (a szervezet saját kannabinoidjainak) receptorára.

A fentiekből kiderül az új drogok tervezésének (a dizájnerdrogok létrehozásának) kettős célja: a droghatás módosítása valamilyen kívánt irányba (például a hatásosság fokozása), illetve olyan molekulák létrehozása, amelyek nem esnek az érvényben levő korlátozások alá. Mivel a szabályozás módosításának van egy meghatározott átfutási ideje, létrejön egy időablak, amelyben a drog törvényi kockázatok nélkül forgalmazható. A fenti példákból egyúttal kiderül az is, hogy az új – dizájner – drogok egyik forrása a farmakológiai fejlesztés. E folyamat során létrejöhettek olyan vegyületek, amelyek többek között drogszerűségük miatt, nem mennek át a gyógyszerfejlesztés rostáján, de ha erre alkalmasak, szintézisük kikerülhet az ellenőrzött gyári körülmények közül zuglaboratóriumokba, és megjelennek az utcán mint illegális drogok. Nota bene a szabadalmi ügyiratok – amelyek nyilvánosak – leírják a szintézis módját is, ez tehát bárki számára hozzáférhető. A fentiek azért relevánsak a „bika drog” szempontjából, mert ez utóbbi is egy tervezett (dizájner) vegyület, amely egy természetes eredetű drog (a marihuánában található Δ -9-tetrahydrocannabinol, Δ -9-THC) leszármazottjának tekinthető, és amely egy természetes idegrendszeri folyamatot, a kannabinoid jelátvitelt „bolondítja meg”.

Idegrendszeri, növényi és szintetikus kannabinoidok

Más drogcélpontokkal összehasonlítva a kannabinoid rendszer tudományos múltja meglepően rövid, bár a marihuánát valószínűleg évszázadok (talán évezredek) óta használják droként. Ennek ellenére csak a múlt század kilencvenes éve környékén találták meg a kannabinoidok idegrendszeri receptorait (Devane et al., 1988), tehát azokat az idegrendszeri fehérjéket, amelyek a marihuána hatásait közvetítik, illetve az idegrendszernek azokat a saját jelátvivő anyagait, amelyek ezeken a receptorokon hatnak (Devane et al., 1992). Még később ismerték fel az endokannabinoidok (a szervezet saját kannabinoidjainak) szerepét az idegrendszer jelátvitelében (Wilson & Nicoll, 2001). Ennek lényege, hogy az endokannabinoidok az idegrendszeri kommunikáció finomhangolását végzik el az úgynevezett retrográd jelátvitel révén. Ennek során a fentebb „B”-vel jelölt idegsejt visszahat az „A”-ra (ezért retrográd) és

szabályozza annak működését. Ez a fajta „fordított” jelátvitel az idegrendszeri hálózatoknak főleg azokon a pontjain van jelen, amelyeknek köze van az érzelmi élethez és a viselkedéshez (Freund et al., 2003).

E felfedezések nyomán megindultak a viselkedésfarmakológiai kutatások, amelyek során kiderült, hogy az endokannabinoid jelátvitel fontos szerepet játszik a szorongásban (Haller et al., 2002), depresszióban (Martin et al., 2002) és a tanulásban (Zanettini et al., 2011), sőt az is, hogy az endokannabinoidok szabályozzák azt a módot, ahogy az idegrendszer a környezet kellemetlen ingereit értékeli (Haller et al., 2009). Ez természetszerűleg felvetette annak lehetőségét, hogy a kannabinoid jelátvitelt fel lehetne használni új típusú pszichiátriai gyógyszerek kifejlesztésére.

Önmagától adódik a lehetőség, hogy gyógyszerként alkalmazhatnánk magát a marihuánát vagy annak fő hatóanyagát, a Δ -9-THC-t. Ennek azonban van egy technikai és egy gyakorlati akadálya. A technikai akadály az, hogy a marihuána – és fő hatóanyaga – a tiltott szerek listáján van a legtöbb országban. Ez a nehézség azonban természetesen áthidalható és néhány országban, valamint az Egyesült Államok tagállamainak mintegy felében meg is oldották az orvosi marihuána fogalmának bevezetésével. Az orvosi marihuána nem különbözik a nem-orvosi marihuánától, de – orvosi rendelvényre – legálisan használható fel pszichiátriai zavarok, elsősorban hangulatzavarok kezelésére. Ezt egyszerűbben a marihuána legalizálásának szokták nevezni, de többnyire csak az orvosi és nem a rekreációs felhasználást legalizálták.

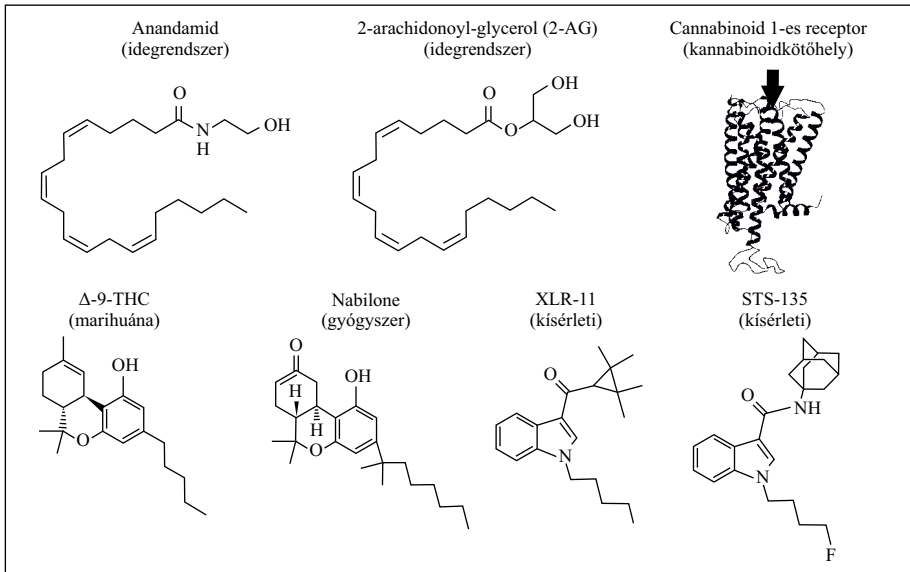
A gyakorlati akadályok azonban már nem hidalhatók át intézkedés útján, mert azok a kannabinoidok biológiai hatásaiban gyökereznek. A növényi és szintetikus kannabinoidok ugyanis gátolják a mozgást (egészen az ideiglenes, de teljes lebénulásig), csökkentik a testhőmérsékletet, lassítják a szívverést, fékezik az agyműködést (például gátolják a tanulást és memóriát) és zavarják a hormonháztartást (Martin et al., 1981). Ez természetesen nem igaz az endokannabinoidokra, mert azok ott keletkeznek és ott hatnak, ahol és amikor szükségesek az agyműködés szempontjából. Ezzel szemben a külsőleg bevitt kannabinoidok nagyon sok receptorra kapcsolódnak rá egyszerre, hatásuk időben elhúzódik és független az agyműködés „szükségleteitől”. Ennél fogva a külsőleg bevitt kannabinoidok nem az idegrendszer finomhangolását végzik el, hanem megzavarják a működését.

További problémát okoz, hogy tartós alkalmazásuk szorongást, depressziót, pszichotikus képzelgést és deperszonalizációs élményt idézhet elő (Fusar-Poli et al., 2009). Ez nyilván ellentmond a közvélekedésnek és néhány kutatási eredménynek (Grinspoon & Bakalar, 1998), amely szerint épp ellenkezőleg, a kannabinoidok hatására csökken a szorongás, enyhülnek a depresszió

tünete, ugyanakkor a pszichotikus/deperszonalizációs élmény pozitív jelenség, mivel ezt a fogyasztó a tudat kitágulásaként, az élet gondja-baja fölé emelkedésként éli meg. Ez része az eufórikus állapotnak, amit angolul high-nak neveznek. Egyik kutatási eredmény szerint tehát a marihuána mentális zavarok és a high kórtünet előidézője, míg a másik szerint gyógyszer, amely ráadásul pozitív élményt is nyújt. A kérdés erősen átpolitizált (Cohen, 2009), ezért itt nem foglalkozunk vele, csak annyit jegyzünk meg, hogy a két álláspont közötti ellentmondás nem olyan éles, mint gondolnánk. Egy drog – például a marihuána – hatása egy sereg tényezőtől függ, többek között a dózistól, attól az állapottól, amelyben a drogfogyasztó van és nagyok az egyedi különbségek is. Egyetlen példára szorítkozva: a rendszeres fogyasztó mást érez akkor, amikor éppen a drog hatása alatt van (ilyenkor boldog), és mást, amikor a hiányát érzi (ilyenkor boldogtalan). A legnagyobb problémát egyébként nem a mellékhatások jelentik, hanem az a kísérletileg igazolt tény, hogy a marihuána elősegíti és felgyorsítja a nikotin-, az alkohol- és a drogfüggőség kialakulását (Merritt et al., 2008). Az ilyen típusú problémák „gyógyszerszerűtlenné” tesznek egy vegyületet. Nem kétséges ugyanakkor, hogy az a fajta finomhangolás, amit az endokannabinoidok végeznek az idegrendszerben, gyógyászati lehetőségeket rejt magában, ezért megindult a „gyógyszerszerű” kannabinoidok keresése. Ennek két lehetséges útja van:

- 1.) Az alapmolekula „variálása” abban a reményben, hogy létrejön egy olyan vegyület, amely nélkülözi a kellemetlen mellékhatásokat, ugyanakkor megőrzi a pozitívokat (4. számú ábra). Erre az ad reményt, hogy bár ugyanazon a receptoron hatnak, a különböző vegyületek sajátosságai részleteikben eltérhetnek egymástól. Két kannabinoid vegyületről kimutatták például, hogy agyi eloszlásuk hatalmas különbségeket mutat (Barna et al., 2009), ami – elvben legalábbis – lehetővé tenné olyan vegyületek előállítását, amelyek kevésbé hatnak a függőségért felelős agyi területeken. Ugyanakkor az is mindennapi tapasztalat, hogy hasonló támadáspontú, de eltérő szerkezetű vegyületek hatásprofilja – a lényegi egyezések ellenére – részleteiben eltérhet. Már sikerült találni legalább egy olyan szintetikus kannabinoidot – a nabilont –, amely mentes a marihuána (és a Δ -9-THC) problémáitól, és amelyet több országban törzskönyveztek mint gyógyszert (Ware & St. Arnaud-Trempe, 2010).
- 2.) Olyan vegyületek előállítása, amelyek a természetes endokannabinoid jelátvitelt szabályozzák, de nem hatnak közvetlenül a receptorra. Ebben az esetben az endokannabinoid hatás megőrzi dinamikáját, de felerősödik anélkül, hogy a szerfüggés folyamatát befolyásolná. Ilyen vegyületek az URB597 és JZL184 (Bortolato et al., 2007; Long et al., 2009).

4. számú ábra: Az idegsejtek által termelt endokannabinoidok (anandamid és 2-AG), a kannabinoid CB1 receptor; és néhány exogén (szervezeten kívüli forrású) kannabinoid

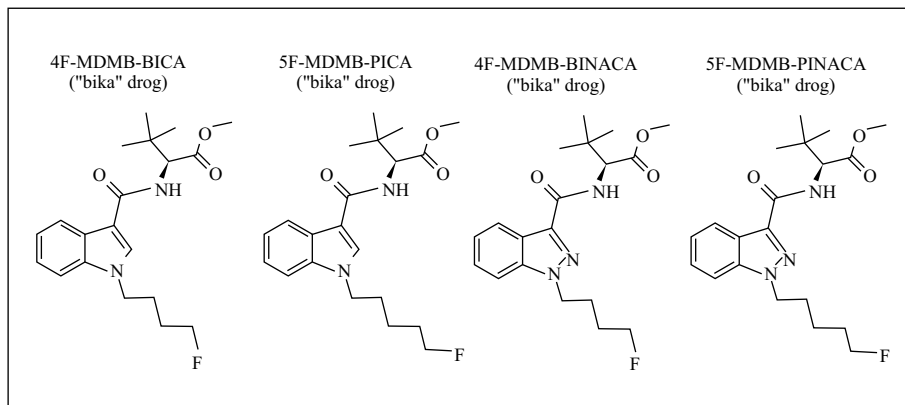
Forrás: A szerzők saját szerkesztése.

Megjegyzés: A két endocannabinoid lényegében lineáris szerkezetű, a kötések elhelyezkedése és a kötésszögek miatt azonban a molekula alakja olyan mintha tartalmazna néhány gyűrűt. A marihuánában található Δ -9-THC ezt a szerkezetet képezi le, és bár szemre különbözik tőlük, „beférkőzik” a CB1 receptor megfelelő régiójába (a hozzávetőleges hely nyíllal jelölve), ahol úgy viselkedik, mint egy idegrendszeri kannabinoid szignál. A sikeres szerkezet a vegyészeket hasonló jellegű vegyületek létrehozására készítette, amelyek mind kötődnek a kannabinoid receptorokhoz. Ezek egyike a nabilon, amely több országban törzskönyvezett gyógyszer.

A „bika drog” kérdéskörét mindez annyiban érinti, hogy a kutatómunka létrehozott több száz – esetleg több ezer – új vegyületet, amely kannabinoidként hat az agyra. A hatás lehet gyengébb vagy erősebb, mint a Δ -9-THC-jé, de alapvetően mindegyik vegyület kannabinoidként hat, vagyis hatása a marihuánáéhoz hasonló. Mindegyiket felfoghatjuk dizájnernedrognak, még akkor is, ha a munka célja nem új drog, hanem új gyógyszer létrehozása volt. Az Egészségügyi Világszervezet egyik dokumentuma szerint például az AMB-FUBINACA nevű szintetikus kannabinoid (amely a „bika drog” családjába tartozik) a Pfizer gyógyszergyár sikertelen fejlesztése, amely később megjelent az utcán mint drog (URL2).

A „bika drog” – vagy drogok?

5. számú ábra: Néhány vegyület a „bika drog” megnevezés aspiránsai közül

Forrás: A szerzők saját szerkesztése.

Megjegyzés. Az 5. számú ábrán feltüntetett négy dizájn drog – és néhány további – szerkezete annyira hasonlít, hogy akár egy rejtvényűség „Találd meg a különbséget” feladványának is beválnának. Ha etimológiai sejtéseinknek teret adnánk, akkor a „bika drogot” a 4F-MDMB-BICA-val azonosítanánk, de az utcán született elnevezéseknek nem sok köze van a vegyészethez. Mind a négy vegyület mostanában – néhány éve – jelent meg a drogok piacán, szerkezetük és hatásai rendkívül hasonlóak, és mind a négy megjelenik rendészeti mintákban, többnyire keverten. Bármelyiket vagy mindegyiket „bikának” nevezhetjük. Közös bennük, hogy a Δ -9-THC általános szerkezeti sémáját követik, kötődnek a kannabinoid receptorhoz és kannabinoid jellegű hatásai rendkívül erősek.

A „bika drog” elnevezés (az állatra való utalás) valószínűleg magyar kreáció, mert más nyelvi környezetben nem lelhető fel, sem „bull drug”-ként, sem ennek más nyelvű megfelelőjeként. Bár a sajtóban a nevet gyakran tulajdonítják erejének (bikaerős), valószínűbb, hogy a drog szakmai elnevezésének, a 4F-MDMB-BICA-nak a magyarítása.

A „bika drog” lényegében a Δ -9-THC analógjának tekinthető, mert hasonló alapfelépítésű (a fent tisztázott értelemben) és hasonlít egy sereg más szintetikus kannabinoidhoz is, amint a 4. és 5. számú ábrák összehasonlításából kiderül. A magyarországi lefoglalások egy részében a 4F-MDMB-BICA önmagában fordult elő, máskor pedig kis mennyiségű 5F-MDMB-PICA-val keverten. Más országokban azonban jóval gyakrabban találunk 4F-MDMB-BINACA-t,

5F-MDMB-PICA-t és AMB-FUBINACA-t (ez utóbbi szerkezetileg némileg eltér a BICA-tól, de sok szempontból mégis hasonló) (Krotulski et al., 2019). A Magyarországon oly gyakori 4F-MDMB-BICA például meg sem jelenik az Egyesült Államok Kábítószer-ellenes Hivatalának 2018. és 2019. évi jelentésében (URL3 és URL4).

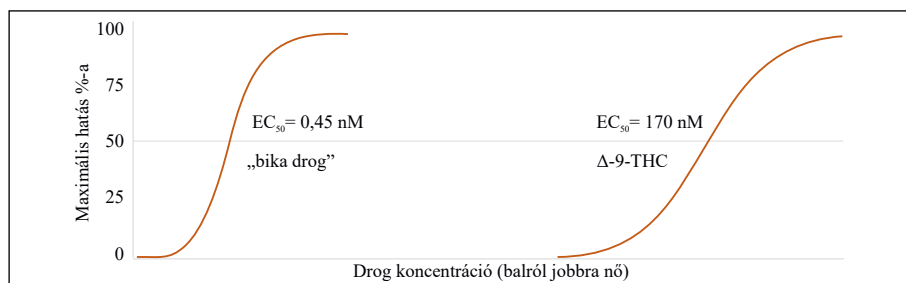
A fentiek miatt aligha lenne tanácsos egyetlen szintetikus kannabinoidra szűkíteni a „bika drog” kifejezést. Kizárt, hogy a fogyasztó különbséget tudjon tenni a „bika drog” és az 5F-MDMB-PICA vagy bármely variáns között. Nem ismer „bika”, „pika”, „binaka” stb. drogot. Csak az egy „bika drogot” ismeri, amely Magyarországon lehet a 4F-MDMB-BICA, esetleg 5F-MDMB-PICA-val keverve, míg az Egyesült Államokban bármelyik azok közül a drogok közül, amelyeket az 5. számú ábrán feltüntettünk, kivéve a BICA-t, hozzászámítva viszont a FUBINACA-t. Az effajta különbségek lehetséges okaira alább visszatérünk.

Jelenleg nem világos, hogy mennyire kell szűkíteniük vagy tágítaniuk a kört. A magyarországi lefoglalásokban eddig megjelent szintetikus kannabinoid közül mindegyik „bika drog”? Netalán csak az, amelynek szerkezete nagyon hasonlít az 5. számú ábrán láthatókéhoz? Vagy csak a 4F-MDMB-BICA-t minősítjük „bika drognak”? Az első esetben a különböző erejű és veszélyességű anyagokat egy kalap alá vesszünk, míg a harmadik álláspont nagyon leszűkíti a kört. Ha ezt fogadjuk el, akkor „bika drog” csak kevés országban van. Vállalva az esetleges kémiai szerkezet-vitákat, az alábbiakban „bika drognak” tekintünk minden olyan vegyületet, amely szintetikus kannabinoid (a kannabinoid receptorokon hat), szerkezete rendkívül hasonló ahhoz, ami az 5. számú ábrán látható és hatása rendkívül erős.

A „bika drog” ugyanis sokkal erősebb, mint a marihuánában található Δ -9-THC. Az 5F-MMB-PINACA receptor affinitása például, vagyis az a „vonzerő”, amelyet a kannabinoid receptorok iránt mutat, 20–60-szor erősebb, mint a Δ -9-THC-é (Buchler et al., 2020), amely már eleve 5–10-szer jobban vonzódik a kannabinoid receptorhoz, mint az anandamid (Watanabe et al., 1999). Az agyban keletkező anandamidból tehát 100–600-szor több kell ahhoz, hogy ugyanannyi receptort foglaljon el, mint a „bika drog”. Az erősség másik mérőszáma a hatékonyság, vagyis az a koncentráció, amely elég ahhoz, hogy befolyásolja az idegsejtek működését. Az 5F-MMB-PICA és 5F-MMB-PINACA, két „bika drog”, nagyjából 400-szor hatékonyabb, mint a Δ -9-THC (Banister et al., 2016).

A hatékonyságon azt a drog koncentrációt értjük, amely elegendő ahhoz, hogy a maximális hatás felét előidézzé (lásd 6. számú ábra).

6. számú ábra: A „bika drogok” és a Δ -9-THC hatékonysága

Forrás: A szerzők saját szerkesztése.

Megjegyzés. Az S-görbék alsó és felső harmadában a dózis/hatás viszonya nem lineáris, ezért szokás a hatékonyságot a maximális hatás felével jellemezni. A meredekebb S-görbe azt jelzi, hogy a veszélyes és a veszélytelen koncentráció közelebb áll egymáshoz. Az X-tengely logaritmikus. EC₅₀= félmaximális hatású koncentráció (effective concentration 50%); nM=nanomol.

Összességében tehát a „bika drogok” több százszor erősebbek, mint a marihuánában található Δ -9-THC, amely már maga is csaknem egy nagyságrenddel „erősebb” az idegrendszerben szintetizálódó anandamidnál. Ráadásul a dózishatás görbe is meredekebb, ami röviden azt jelenti, hogy a veszélytelen és veszélyes koncentrációk sokkal közelebb vannak egymáshoz, mint a Δ -9-THC esetében (6. számú ábra). Ez megmagyarázza, hogy miért olcsók és miért veszélyesek a „bika drogok”. Olcsóbbak lehetnek, mert jóval kevesebb kell belőlük a hatás eléréséhez, és veszélyesebbek, mert a dózishatás görbe meredeksége miatt könnyebb túllőni a célon. Ha a „bika drogok” dózisa csak egy kicsivel is több a kelleténél már teljesen kiüti a fogyasztót: megjelennek a súlyos pszichotikus tünetek, később pedig a fogyasztó már mozgásképtelenné és öntudatlanná válik, testhőmérséklete és szívritmusa pedig az életveszélyes szintre csökken. Bár a „bika drogok” receptor szelektivitása még nem teljesen ismert, élvezetük következményei teljes mértékben levezethetők abból a hatásból, amelyet a kannabinoid receptorokon kifejtenek. Ugyanis ezek az exogén kannabinoidok tipikus hatásai (lásd fent).

„Bika drogok” a piacon – hazai és nemzetközi körkép

Amikor elkezdtük írni ezt a tanulmányt, úgy tűnt, hogy a 4F-MDMB-BICA magyar probléma, mert semmilyen nemzetközi nyilvántartásban nem szerepelt a „bika drogoknak” ez a variánsa. Például az Egyesült Államok Kábítószer-Ellenes Hivatalának 2018. és 2019. évi jelentésében a lefoglalt

szintetikus kannabinoidok listáját az 5F-MDMB-PINACA vezette, miközben a BICA meg sem jelent a listán (URL3; URL4). A hivatal legfrissebb, 2020. évközi jelentéseiben a 4F-MDMB-BUTINACA és az 5F-MDMB-PICA vette át a vezetést, anélkül azonban, hogy a BICA felkerült volna a listára (URL5). Az Egyesült Államokban tehát jócskán foglaltak le olyan szintetikus kannabinoidokat, amelyek megszólalásig hasonlítanak a BICARA, de magát a 4F-MDMB-BICA-t nem. Úgy tűnik, hogy a mi „bika drogunkat” az Egészségügyi Világszervezet sem ismeri; 2018-as és 2019-es dokumentumaiban előfordul a 4F-MDMB-BINACA és egy sereg más, hasonló szerkezetű szintetikus kannabinoid, de a „mienk” nem (URL6). A 4F-MDMB-BICA az EU nyilvántartásaiban sem fordult elő korábban. Itt az MDMB-FUBINACA, APICA, APINACA, AB-FUBINACA, MDMB-CHMICA stb. nevű szintetikus kannabinoidok kapták a legnagyobb figyelmet. Ezeket a drogokat tízezres nagyságrendben foglalták le az elmúlt években és a lefoglalt mennyiség tonnákban volt mérhető (URL7). A hivatkozott dokumentumban azonban a BICA-t meg sem említették. Ez utóbbinak egyelőre szakirodalma sincs. A MedLine tudományos adatbázisban 128 olyan cikket találtunk, amely az 5F-MDMB-PICA-val, az 5F-MDMB-PINACA-val vagy a FUBINACA különböző változataival foglalkozott, de ebben az adatbázisban, amely valószínűleg a legátfogóbb a világon, jelenleg egy olyat cikk sem lelhető fel, amely a BICA tudományos vizsgálatát tűzte volna ki célul.

A jég azonban 2020 novemberében megtört, éppen akkor, amikor e tanulmány második változatán dolgoztunk. A European Monitoring Centre for Drugs and Drug Addiction (A Kábítószeres és a Kábítószerfüggőség Európai Megfigyelőközpontja; EMCDDA) ugyanis ekkor tett közzé egy előzetes értékelést a 4F-MDMB-BICA európai jelenlétéről (URL8).

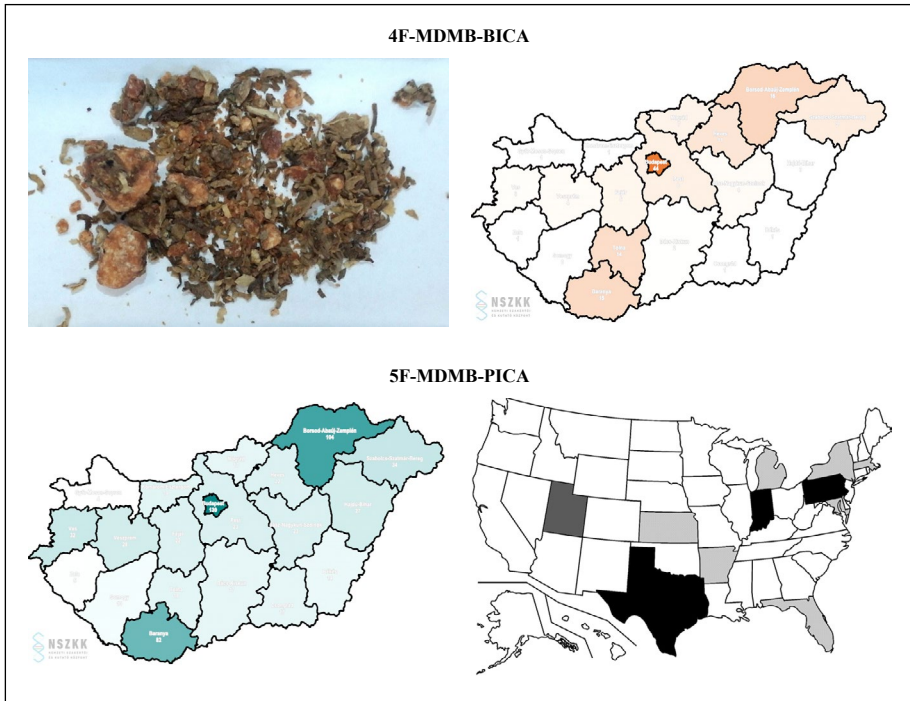
E dokumentum szerint az EMCDDA már 2020. március 31-én értesült az új drog megjelenéséről. Ekkor jelentette feléjük a belga vámhatóság (bár ezt akkor még nem hozták nyilvánosságra), hogy 1,5 kg 4F-MDMB-BICA-t foglaltak le egy Kínából Hollandia felé tartó szállítmányban. Alig két hónappal később a drog már Magyarországon is megjelent, ahol 2020. május 28-án azonosították (URL9).

Az EMCDDA e legfrissebb dokumentuma szerint a BICA megjelenését eddig tíz EU tagországban jelezték, nevezetesen Belgiumban, Cipruson, Finnországban, Horvátországban, Lengyelországban, Litvániában, Magyarországon, Nagy-Britanniában, Németországban és Szlovéniában. A lefoglalt mennyiségek 1,5 g és 3,5 kg közé estek. A dokumentum kihangsúlyozza, hogy az adatok megbízhatatlanok, mert a BICA nincs rajta a rutinszerűen

vizsgálódó és jelentendő vegyületek listáján, ezért csaknem biztos, hogy a szállítmányok zöme észleletlen maradt. Ezt az is elősegíti, hogy 16 EU tagállamban, tehát a tagállamok 60%-ában a BICA semmilyen korlátozó intézkedés alá nem esik, és a fennmaradó tagállamok közül is csak 7 tagállamban (25%) kezelik drogként. Másol, például Magyarországon is a vegyületet az enyhébb „pszichoaktív anyag” kategóriába sorolják, míg két tagállamban a gyógyszerekre vonatkozó általános szabályok érvényesek rá. Maga az EU jelenleg még csak vizsgálódik a BICA ügyében, és miután az EMCDDA hivatalos kérdést intézett a WHO-hoz, kiderült, hogy annak napirendjére még fel sem került a kérdés.

A Nemzeti Szakértői és Kutató Központ (NSZKK) adatai alapján a 2020. október 19-ig lefoglalt 177 magyarországi mintában a BICA 64 alkalommal egyedül fordult elő, míg további 113 esetben a minta tartalmazott valamilyen más szintetikus kannabinoidot is, például 5F-EDMB-PICA-t, 5F-EMB-PICA-t, 5F-MDMB-PICA-t, MDMB-4en-PINACA-t vagy Δ -9-THC-t. A drogot alkalmanként más élvezeti szerekkel keverték (nikotin, alkohol). A BICA leggyakrabban valamilyen növényi anyagban vagy gombában volt elkeverve (ezeket varázsdohánynak vagy herbálnak nevezik), előfordult ugyanakkor por formájában is. A por formájú drog többnyire narancssárga volt, míg a növényi anyagban található drogminták többnyire zöld, ritkábban barnászöld vagy barna növényi törmelékre impregnálva jelentek meg (7. számú ábra). Európa más országaiban a helyzet hasonló, néhány apró különbséggel. A BICA-val kevert szintetikus kannabinoidok között feltűnt a 4F-MDMB-BINACA, CUMYL-5FPINACA és a CUMYL-PeGACLONE, amelyeket magyarországi mintákban eddig nem találtak meg. A BICA továbbá viszonylag gyakran fordult elő elektromos cigarettákhoz gyártott nikotin tartalmú folyadékokban, papírba vagy itatóspapírba szárítva, és Svájcban találtak BICA-val átitatott marihuánát is (URL8). Érdekes továbbá, hogy a mintákban néha előfordultak azok a nyersanyagok is, amiből a BICA-t feltételezhetően gyártják.

7. számú ábra: Magyarországi BICA drogminta és a lefoglalások eloszlása (fent), illetve a PICA lefoglalások eloszlása Magyarországon és az Egyesült Államokban (alul)

Forrás: NSZKK és Krotulski et al., 2019.

Megjegyzés. A térképen a szín erőssége a lefoglalások számával arányos; a fehérrel jelzett területeken nem történt lefoglalás. A lefoglalások egyenlőtlen földrajzi eloszlása talán rendészetileg hasznosítható, mert a fő helyszínek állhatnak kapcsolatban a kínai forrás európai közvetítőivel, illetve itt állíthatják át a tiszta anyagot fogyasztói végtermékké.

A tipikus BICA felhasználó azok közül kerül ki, akik már eleve marihuána élvezők, hajléktalanok, illetve börtönben vannak fogva tartva, de viszonylag sok felhasználó tartozik az úgynevezett „pszichonauták” közé, akik új élmények után kutatva rendszeresen új drogokkal kísérletezgetnek (Napoletano et al., 2020; Orsolini et al., 2015; URL8). A drogterjesztőket eddig nem sikerült azonosítani, az azonban kiderült, hogy a drog forrása valószínűleg Kína (ezt hazai forrás is valószínűsíti, URL10), az EU kapuja Belgium, míg az elosztó központ Hollandia (URL8). Az importált anyag a tiszta BICA (és/vagy nyersanyaga), ami rendkívüli hatékonysága miatt nem használható fel közvetlenül. A végterméket, ami a fogyasztóhoz eljut, a sejtesek alapján helyileg,

a célországokban állítják elő, ami sajátos előfordulás-eloszlásokat eredményez (7. számú ábra). Helyben döntenek el, hogy elszívható növényi vagy e-liquid formájában forgalmazzák, esetleg papírt itatnak át vele vagy por formájában teszik hozzáférhetővé – nyilván a potenciális vásárlókör igényei szerint.

A fentiek alapján a „bika drog” vonzó a forgalmazó és fogyasztó számára egyaránt. A forgalmazó szempontjából nagy előny, hogy a vegyület hatékony, így kis mennyiségben is szállítható. Előnyös továbbá, hogy csak nagyon kevés országban van droglistán, így egyelőre kis kockázattal forgalmazható. A fogyasztó számára a hatékonyság az olcsóságban nyilvánul meg, és az sem mellékes, hogy a szükséges minimális mennyiségek a legváltozatosabb formákban szerezhetőek be. Börtönbe bejuthat egy ártatlan levél papírára rászárítva, mások pedig fogyasztják elektromos cigarettában, ami a drogfogyasztás szempontjából eddig nem volt gyanús. Végül a BICA új élményt ígér a „pszichonautáknak” is. Egyedül a drog veszélyessége jelent kockázatot a piaci siker szempontjából, de az, úgy tűnik pusztán technikai kérdés. A szintetikus kannabinoidok akkor jelentenek veszélyt az életre, ha túlságosan töményebbek – töményebbek annál, amihez a fogyasztó hozzászokott –, illetve ha a hordozó anyagban (növény, papír) egyenlőtlenül oszlanak el és egy adagban több halmozódik fel belőlük, mint amennyit a fogyasztó szervezete elbír (Schäper, 2016). Ezek a problémák azonban a „forgalmazók” részéről egy kis odafigyeléssel és termékkezelési gondossággal megoldhatók.

A „bika drog” jelene és jövője

A jelenlegi, meglehetősen hiányos, de azért nem elhanyagolható tapasztalatok azt sugallják, hogy a 4F-MDMB-BICA-nak semmilyen hozzáadott értéke nincs a „bika drogok” családjának egyéb tagjaihoz képest, amelyek közül néhányat feltüntettünk az 5. számú ábrán. Nem olcsóbb, nem hatékonyabb és a felhasználás módja sem nyújt kivételes előnyöket. Ugyanakkor viszont a hatóságok radarján csak mostanában kezd feltűnni. Eltart egy ideig, amíg valamennyi EU tagállam és az Egyesült Államok (ahol egy hónapja azonosították először; URL9) kutatási, szabályozási és felügyeleti rendszerei mozgásba lendülnek, és elhelyezik az új vegyületet a veszélyes drogok listáján. Ahogy már csaknem száz éve, a drogkereskedők egyfajta menekülési útvonalnak használják a dízájner drogokat. Ennek tanúbizonysága egy néhány hónapos új-zélandi tanulmány, amely a szintetikus kannabinoidok forgalmát követte nyomon 2014 és 2020 között (Stansfield et al., 2020). A tanulmány adataiból világosan kiderül, hogy Új-Zélandon a 2015-ben megjelenő AB-CHMINACA helyét fokozatosan

átvette az AMB-FUBINACA, majd az 5F-ADB, az 5F-MDMB-PICA, végül pedig a 4F-MDMB-BINACA. 2021 januárjában (az utolsó lefedett időpontban) Új-Zélandon már csak PICA-t és BINACA-t forgalmaztak, de nem kizárt, hogy azóta megjelent a BICA is. Az EMCDDA is valószínűsíti, hogy a BICA megjelenését a korábbi változatok (PICA stb.) tiltása váltotta ki az EU-ban. Amint azt jeleztük, a dizájnertdrogok rejtve maradnak, amíg valami fel nem hívja rájuk a figyelmet. Ez legfontosabb előnyük a forgalmazók szemszögéből, illetve hátrányuk a rendészet oldaláról. Magyarországon hamar felfigyeltek az új drogra, amiben talán a halálesetek által kiváltott sajtófigyelemnek is szerepe volt. Sok országban azonban még mindig lappang, valószínűleg még nagyrészt ott is, ahol már kimutatták, de a felügyeleti/szabályozói oldalról még nem történtek meg a megfelelő lépések. Az ilyen lépések megtételének üteme – mint fent említettük – felgyorsult, de úgy látszik, még mindig nem eléggé.

Felhasznált irodalom

- Banister, S. D., Longworth, M., Kevin, R., Sachdev, S., Santiago, M., Stuart, J., Mack, J. B. C., Glass, M., McGregor, I. S., Connor, M. & Kassiou, M. (2016). Pharmacology of Valinate and tert-Leucinate Synthetic Cannabinoids 5F-AMBICA, 5F-AMB, 5F-ADB, AMB-FUBINACA, MDMB-FUBINACA, MDMB-CHMICA, and Their Analogues. *ACS Chemical Neuroscience*, 7(9), 1241–1254. <https://doi.org/10.1021/acschemneuro.6b00137>
- Barna, I., Till, I. & Haller, J. (2009). Blood, adipose tissue and brain levels of the cannabinoid ligands WIN-55,212 and SR-141716A after their intraperitoneal injection in mice: compound-specific and area-specific distribution within the brain. *European Neuropsychopharmacology*, 19(8), 533-41. <https://doi.org/10.1016/j.euroneuro.2009.02.001>
- Beckett, G. H. & Wright, C. R. A. (1875). Action of the organic acids and their anhydrides on the natural alkaloids. Part II. *Journal of the American Chemical Society*, 28, 15-26. <https://doi.org/10.1039/JS8752800312>
- Bortolato, M., Mangieri, R. A., Fu, J., Kim, J. H., Arguello, O., Duranti, A., Tontini, A., Mor, M., Tarzia, G. & Piomelli, D. (2007). Antidepressant-like activity of the fatty acid amide hydrolase inhibitor URB597 in a rat model of chronic mild stress. *Biological Psychiatry*, 62(10), 1103-1110. <https://doi.org/10.1016/j.biopsych.2006.12.001>
- Cohen, P.J. (2009). Medical marijuana: the conflict between scientific evidence and political ideology. Part one of two. *Journal of Pain & Palliative Care Pharmacotherapy*, 23(1), 4-25. <https://doi.org/10.1080/15360280902727973>
- Compton, D., Dewey, W. & Martin, B. (1990). Cannabis dependence and tolerance production. *Advances in Alcohol and Substance Abuse*, 9(1-2), 129-147. https://doi.org/10.1300/J251v09n01_08

- De Vries, T. J., Shaham, Y., Homberg, J. R., Crombag, H., Schuurman, K., Dieben, J., Vanderschuren, L. J. & Schoffelmeer, A.N. (2001). A cannabinoid mechanism in relapse to cocaine seeking. *Nature Medicine*, 7(10), 1151-1154. <https://doi.org/10.1038/nm1001-1151>
- De Vries, T. J., Homberg, J. R., Binnekade, R., Raasø, H. & Schoffelmeer, A. N. M. (2003). Cannabinoid modulation of the reinforcing and motivational properties of heroin and heroin-associated cues in rats. *Psychopharmacology*, 168(1-2), 164-169. <https://doi.org/10.1007/s00213-003-1422-1>
- Devane, W. A., Dysarz, 3rd. F. A., Johnson, M. R., Melvin, L. S. & Howlett, A. C. (1988): Determination and characterization of a cannabinoid receptor in rat brain. *Molecular Pharmacology*, 34(5), 605-613.
- Devane, W. A., Hanus, L., Breuer, A., Pertwee, R. G., Stevenson, L. A., Griffin, G., Gibson, D., Mandelbaum, A., Etinger, A. & Mechoulam, R. (1992). Isolation and structure of a brain constituent that binds to the cannabinoid receptor. *Science*, 258(5090), 1946-1949. <https://doi.org/10.1126/science.1470919>
- Freund, T. F., Katona, I. & Piomelli, D. (2003). Role of endogenous cannabinoids in synaptic signaling. *Physiological Review*, 83(3), 1017-1066. <https://doi.org/10.1152/physrev.00004.2003>
- Fusar-Poli, P., Crippa, J. A., Bhattacharyya, S., Borgwardt, S. J., Allen, P., Martin-Santos, R., Seal, M., Surguladze, S. A., O'Carroll, C., Atakan, Z., Zuardi, A.W. & McGuire, P. K. (2009). Distinct effects of Δ^9 -tetrahydrocannabinol and cannabidiol on neural activation during emotional processing. *Archives of General Psychiatry*, 66(1), 95-105. <https://doi.org/10.1001/archgenpsychiatry.2008.519>
- Grinspoon, L., Bakalar, J.B. (1998). The use of cannabis as a mood stabilizer in bipolar disorder: anecdotal evidence and the need for clinical research. *Journal of Psychoactive Drugs*, 30(2), 171-177. <https://doi.org/10.1080/02791072.1998.10399687>
- Haller, J., Bakos, N., Szirmay, M., Ledent, C. & Freund, T. F. (2002). The effects of genetic and pharmacological blockade of the CB1 cannabinoid receptor on anxiety. *European Journal of Neuroscience*, 16(7), 1395-1398. <https://doi.org/10.1046/j.1460-9568.2002.02192.x>
- Haller, J., Barna, I., Barsvari, B., Gyimesi Pelczser, K., Yasar, S., Panlilio, L.V. & Goldberg, S. (2009). Interactions between environmental aversiveness and the anxiolytic effects of enhanced cannabinoid signaling by FAAH inhibition in rats. *Psychopharmacology*, 204, 607-616. <https://doi.org/10.1007/s00213-009-1494-7>
- Krotulski, A. J., Mohr, A. L. A., Kacinko, S. L., Fogarty, M. F., Shuda, S. A., Diamond, F. X., Kinney, W. A., Menendez, M. J. & Logan, B. K. (2019). 4F-MDMB-BINACA: A New Synthetic Cannabinoid Widely Implicated in Forensic Casework. *Journal of Forensic Sciences*, 64(5), 1451-1461. <https://doi.org/10.1111/1556-4029.14101>
- Long, J. Z., Li, W., Booker, L., Burston, J. J., Kinsey, S. G., Schlosburg, J. E., Pavón, F. J., Serano, A. M., Selley, D. E., Parsons, L. H., Lichtman, A. H., Cravatt, B. F. (2009). Selective blockade of 2-arachidonoylglycerol hydrolysis produces cannabinoid behavioral effects. *Nature Chemical Biology*, 5(1), 37-44. <https://doi.org/10.1038/nchembio.129>

- Martin, B. R., Balster, R. L., Razdan, R. K., Harris, L.S. & Dewey, W. L. (1981). Behavioral comparisons of the stereoisomers of tetrahydrocannabinols. *Life Sciences*, 29(6),565-74. [https://doi.org/10.1016/0024-3205\(81\)90434-3](https://doi.org/10.1016/0024-3205(81)90434-3)
- Martin, M., Ledent, C., Parmentier, M., Maldonado, R. & Valverde, O. (2002). Involvement of CB1 cannabinoid receptors in emotional behaviour. *Psychopharmacology*, 159(4), 379–387. <https://doi.org/10.1007/s00213-001-0946-5>
- McPartland, J. M., Glass, M. & Pertwee, R. G. (2007). Meta-analysis of cannabinoid ligand binding affinity and receptor distribution: interspecies differences. *British Journal of Pharmacology*, 152(5), 583–593. <https://doi.org/10.1038/sj.bjp.0707399>
- Merritt, L. L., Martin, B. R., Walters, C., Lichtman, A. H. & Damaj, M. I. (2008). The endogenous cannabinoid system modulates nicotine reward and dependence *Journal of Pharmacology and Experimental Therapeutics*, 326(2), 483-492. <https://doi.org/10.1124/jpet.108.138321>
- Napoletano, F., Schifano, F., Corkery, J. M., Guirguis, A., Arillotta, D., Zangani, C., Vento, A. (2020). The Psychonauts' World of Cognitive Enhancers. *Frontiers in Psychiatry*, 11, 546796. <https://doi.org/10.3389/fpsy.2020.546796>
- Orsolini, L., Papanti, G. D., Francesconi, G., Schifano, F. (2015). Mind navigators of chemicals' experimenters? A Web-based Descript E-psychonauts. *Cyberpsychology, Behavior And Social Networking*, 18(5), 296–300. <https://doi.org/10.1089/cyber.2014.0486>
- Racz, I., Bilkei-Gorzo, A, Toth, Z. E., Michel, K., Palkovits, M. & Zimmer, A. (2003): A critical role for the cannabinoid CB1 receptors in alcohol dependence and stress-stimulated ethanol drinking. *The Journal of Neuroscience*, 23(6), 2453-2458. <https://doi.org/10.1523/JNEUROSCI.23-06-02453.2003>
- Schäper, J. (2016). Wirkstoffgehalte und inhomogene Verteilung des Wirkstoffs MDMBCHMI-CA in Kräutermischungen. *Toxichem Krimtech*, 83(2), 112–114. https://www.gtfch.org/cms/images/stories/media/tk/tk83_2/Schaeper_et_al_2016.pdf
- Scherma M, Panlilio LV, Fadda P, Fattore L, Gamaledin I, Le Foll B, Justinová Z, Mikics E, Haller, J., Medalie, J., Stroik, J., Barnes, C., Yasar, S., Tanda, G., Piomelli, D., Fratta, W. & Goldberg, S. R. (2008). Inhibition of anandamide hydrolysis by cyclohexyl carbamic acid 3'-carbamoyl-3-yl ester (URB597) reverses abuse-related behavioral and neurochemical effects of nicotine in rats. *Journal of Pharmacology and Experimental Therapeutics*, 327(2), 482-90. <https://doi.org/10.1124/jpet.108.142224>
- Smith, C. G., Almiraz, R. G., Berenberg, J. & Asch, R. H. (1983). Tolerance develops to the disruptive effects of delta 9-tetrahydrocannabinol on primate menstrual cycle. *Science*, 219(4591), 1453-1455. <https://doi.org/10.1126/science.6298938>
- Stansfield, C. R, Somerville, R. F, Hassan, V. R, Kolbe, E., Partington, H. K, Walsh, K. A. J., Johnson, C. S. (2020). Effects of external influences on synthetic cannabinoid trends in New Zealand, 2014 to 2020. *Forensic Science International*, 316, 110485. <https://doi.org/10.1016/j.forsciint.2020.110485>

- Tripathi, R. K. P. (2020). A perspective review on fatty acid amide hydrolase (FAAH) inhibitors as potential therapeutic agents. *European Journal of Medicinal Chemistry*, 15(188), 111953. <https://doi.org/10.1016/j.ejmech.2019.111953>
- Ware, M.A., St Arnaud-Trempe, E. (2010). The abuse potential of the synthetic cannabinoid nablone. *Addiction*, 105(3), 494-503. <https://doi.org/10.1111/j.1360-0443.2009.02776.x>
- Watanabe, K., Matsunaga, T., Nakamura, S., Kimura, T., Ho, I. K., Yoshimura, H. & Yamamoto, I. (1999). Pharmacological effects in mice of anandamide and its related fatty acid ethanolamides, and enhancement of cataleptogenic effect of anandamide by phenylmethylsulfonyl fluoride. *Biological and Pharmaceutical Bulletin*, 22(4), 366-370. <https://doi.org/10.1248/bpb.22.366>
- Wilson, R. I., Nicoll, R. A. (2001). Endogenous cannabinoids mediate retrograde signalling at hippocampal synapses. *Nature*, 410(6828), 588–592. <https://doi.org/10.1038/35069076>
- Yin, S. (2019). Adolescents and Drug Abuse: 21st Century Synthetic Substances. *Clinical Pediatric Emergency Medicine*, 20(1), 17–24. <https://doi.org/10.1016/j.cpem.2019.03.003>
- Zanettini, C., Panlilio, L.V., Alicki, M., Goldberg, S. R., Haller, J. & Yasar, S. (2011). Effects of endocannabinoid system modulation on cognitive and emotional behavior. *Frontiers in Behavioral Neuroscience*, 5, 57. <https://doi.org/10.3389/fnbeh.2011.00057>

A cikkben található online hivatkozások

- URL1: *Science History Institute*. <https://www.sciencehistory.org/historical-profile/felix-hoffmann>
- URL2: *World Health Organization*. https://www.who.int/medicines/access/controlled-substances/Fub_amb.pdf
- URL3: *US Drug Enforcement Administration, Emerging Threat Report Annual 2018*. <https://cesar.umd.edu/sites/cesar.umd.edu/files/pubs/DEA-Emerging-Threat-Report-2018-Annual.pdf>
- URL4: *US Drug Enforcement Administration, Emerging Threat Report Annual 2019*. https://www.dea.gov/sites/default/files/2020-01/2019-NDTA-final-01-14-2020_Low_Web-DIR-007-20_2019.pdf
- URL5: *US Drug Enforcement Administration, Emerging Threat Report 2020 évközi jelentések*. Első negyedév: <https://cesar.umd.edu/sites/cesar.umd.edu/files/pubs/DEA-Emerging-Threat-Report-2020-Quarter-1.pdf>; Második negyedév: <https://cesar.umd.edu/sites/cesar.umd.edu/files/dea-emerging-threat-report-2020-quarter2.pdf>
- URL6: *World Health Organization. WHO Expert Committee on Drug Dependence. WHO Technical Report Series 1018, 2019*. <https://apps.who.int/iris/bitstream/handle/10665/325073/9789241210270-eng.pdf?ua=1>
- URL7: *European Monitoring Centre for Drugs and Drug Addiction. Perspectives On Drugs: Synthetic cannabinoids in Europe. 2017*. https://www.emcdda.europa.eu/system/files/publications/2753/POD_Synthetic%20cannabinoids_0.pdf

URL8: *European Monitoring Centre for Drugs and Drug Addiction, EMCDDA initial report on the new psychoactive substance methyl 2-([1-(4-fluorobutyl)-1H-indol-3-yl]carbonyl)amino)-3,3-dimethylbutanoate (4F-MDMB-BICA) 2020.* <https://www.emcdda.europa.eu/system/files/publications/13362/emcdda-initial-report-4F-MDMB-BICA.pdf>

URL 9: *4F-MDMB-BICA.* https://www.policija.si/apps/nfl_response_web/0_Analytical_Reports_final/4F-MDMB-BICA-ID-HIFS-020.pdf

URL10: *Interneten is árulják a haláldrogot.* <https://tenyek.hu/video/interneten-is-aruljak-a-halalldrogot>

A cikk APA szabály szerinti hivatkozása

Rompos É., Baráth N. E., Bellavics Zs. M., Lohner K. & Haller J. (2021). A „bika drog” rendészeti neurobiológiája. *Beliügyi Szemle*, 69(4), 531-552. <https://doi.org/10.38146/BSZ.2021.4.1>

Kovács Edina – Süvegh Gábor

Befolyásoltságot okozó szerek a gépjárművezetésben – biológiai minták igazságügyi szakértői vizsgálatainak tapasztalatai

**Driving Under the Influence of Drug and Alcohol –
results of forensic investigation of biological samples**

Absztrakt

A Nemzeti Szakértői és Kutató Központ két különálló intézete foglalkozik a járművezetőktől származó biológiai minták vizsgálatával. A Véralkohol Szakértői Laboratórium a vér- és vizeletminták alkoholtartalmát, míg a Toxikológiai Szakértői Intézet a minták gyógyszer és kábítószer tartalmát határozza meg annak kiderítésére, hogy az érintett járművezető vezetési képességeit befolyásolta-e valamilyen legális vagy illegális anyag fogyasztása. Ebben a cikkben a 2019-ben, az NSZKK-ban vizsgált, járművezetőktől vagy közlekedési balesetben érintett személyektől származó biológiai minták eredményeit foglaltuk össze.

Kulcsszavak: járművezetés, befolyásoltság, alkohol, gyógyszer, kábítószer

Abstract

Two separate institutes of the Hungarian Institute for Forensic Sciences (HIFS) test biological samples of drivers. The Department of Blood Alcohol & Forensic Arson Investigation determines the alcohol content of blood and urine samples, while the Department of Forensic Toxicology determines the licit and illicit drugs of the samples to determine if the driving ability of the driver concerned has been affected by the consumption of any legal or illegal substance. In this article, we summarized the results of biological samples of drivers or persons involved in traffic accidents, tested by HIFS in 2019.

Keywords: driving, influence, alcohol, medicine, drugs

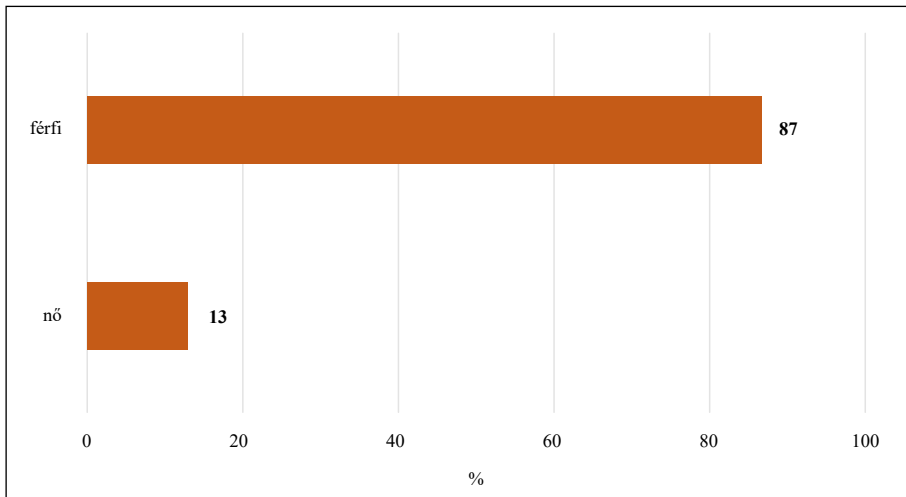

Korunk komoly problémája a közúti közlekedés során az alkoholos befolyásoltság, a legális vagy illegális szerek hatása alatt álló személyek kiszűrése. A Nemzeti Szakértői és Kutató Központ (továbbiakban NSZKK) több szakértői intézetében vizsgáljuk és elemezzük a rendőrség által biztosított biológiai mintákat, amelyek egy része járművezetés vagy közúti balesettel összefüggésben került az intézménybe. Ebben a cikkben a 2019-ben, az NSZKK-ban vizsgált, járművezetőktől vagy közlekedési balesetben érintett személyektől származó biológiai minták eredményeit foglaltuk össze annak érdekében, hogy áttekintést adhassunk az érintett területeken vizsgált ügyek igazságügyi szakértői eredményeiről. Az NSZKK Bűnügyi Igazságügyi Szakértői Igazgatóság, Véralkohol és Tűzvizsgáló Osztály Véralkohol Szakértői Laboratórium (továbbiakban VATO) évtizedek óta végzi a vér- és vizeletminták alkoholtartalmának meghatározását. A korszerű eszközökkel és berendezésekkel felszerelt laboratórium évente mintegy 20 000 minta vizsgálatára alkalmas. A laboratórium döntő többségében hatósági kirendelésre dolgozik, de szerződés kötés mellett vállalja munkáltatók által küldött minták alkoholmeghatározását is. A mintákat erre a célra rendszeresített vérvételi egységdobozokban orvosok biztosítják (például kórházakban vagy orvosi ügyeleteken), majd azt a kirendelő hatóság (vagy megrendelő) képviselője juttatja el a laboratóriumba. Az egységdoboz részét képező vérvételi jegyzőkönyvben a vérvételt végző orvos rögzíti az általa végzett vizsgálatok alapján a klinikai tüneteket.

A laboratóriumban meghatározzuk a biztosított vér- vagy vizeletminta etil-alkohol koncentrációját (mintavételkori koncentráció) és az eredményt szakvélemény formájában közöljük a kirendelő hatósággal. A cselekménykori véralkohol-koncentrációra vonatkozó szakvéleményt az igazságügyi orvosszakértők készítik el. Az érkező vér-, illetve vizeletminták túlnyomó többsége járművezetéssel összefüggésben, ittas állapot megállapítása céljából kerül vizsgálatra. A közlekedés biztonságát azonban az alkoholon kívül más, a vezetési képességre hátrányosan ható szer (például kábítószer) is befolyásolhatja. Ezeket az anyagokat a vér- vagy vizeletminták toxikológiai vizsgálatával lehet kimutatni. Az NSZKK intézeteihez kisebb számban, de érkeznek olyan minták is, amikor a kirendelő hatóság véralkohol és toxikológiai vizsgálatot is kér a befolyásoltság vizsgálatához. Ezek a minták statisztikailag nehezen vizsgálhatók a kis esetszám miatt, és azért, mert a mintavétel és kirendelés nem véletlenszerű: az intézkedő személyt korábbi tapasztalatai, képzettsége, gyakorlata, a helyszíni körülmények nagyban befolyásolják abban, hogy felismeri-e a befolyásoltságra utaló jeleket, szükségét érzi-e mindkét irányú vizsgálat megindításának.

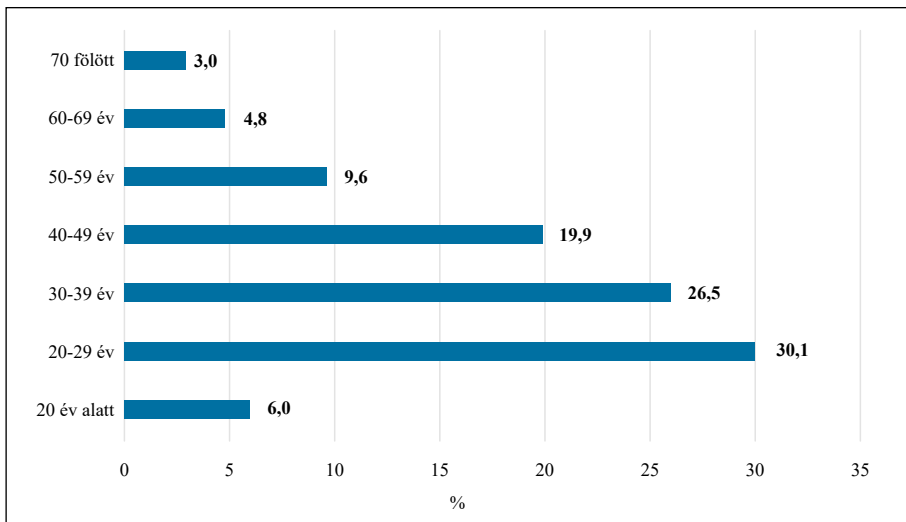
Az NSZKK Véralkohol Szakértői Laboratóriumába és a Toxikológiai Szakértői Intézetéhez (továbbiakban TSZI) beérkező ügyek alkohol, illetve befolyásoltság vizsgálatot is kérő ügyek esetében az intézkedéssel érintettek 13%-a nő, 87%-a férfi volt (1. számú ábra).

1. számú ábra: A nemek aránya az együttes vizsgálatra került ügyekben

Forrás: NSZKK VATO.

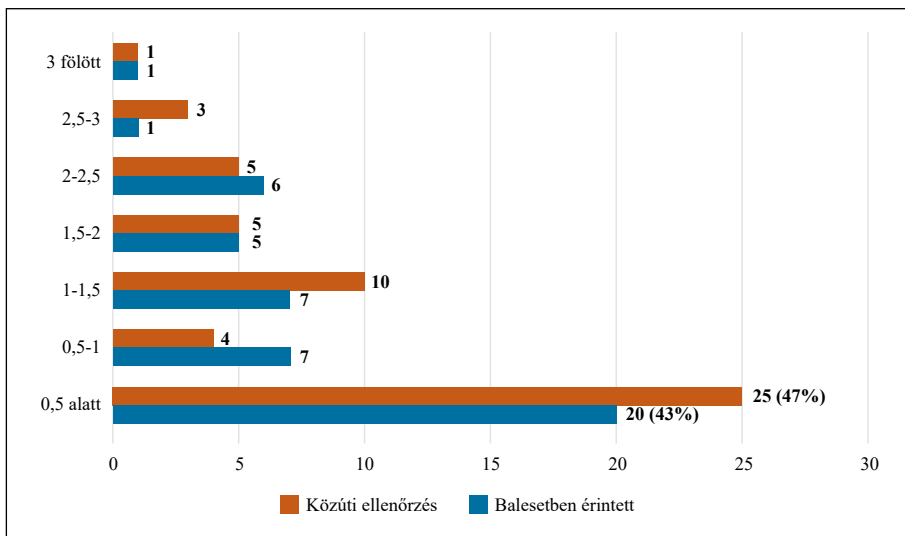
2. számú ábra: Az érintettek kor szerinti eloszlása az együttes vizsgálatra került ügyekben

Forrás: NSZKK VATO.

A 2019-ben vizsgált toxikológiai és véralkohol vizsgálatokat is elrendelő ügyekben a mintavételezést a közúti ellenőrzés vagy baleset során felmerült gyanú alapozza meg. A vizsgált esetekben leggyakrabban befolyásoltságot okozó szer az alkohol volt. A közúti ellenőrzésekből származó minták 53%-a, a baleset érintetteitől származó minták 57%-a tartalmazott 0,5 ezreléknél magasabb koncentrációban alkoholt a 3. számú ábra szerinti eloszlásban.

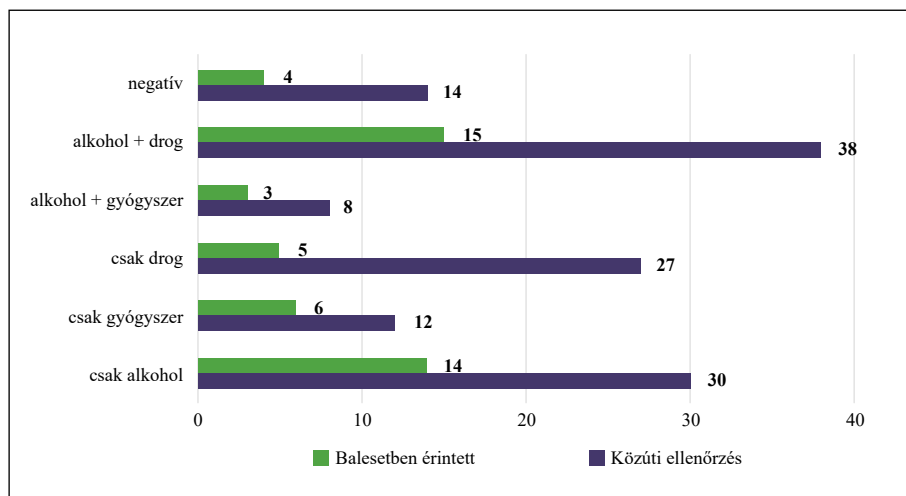
3. számú ábra: Az alkoholos befolyásoltság mértéke az együttes vizsgálatra került ügyekben

Forrás: NSZKK VATO.

Az alkohol mellett más tudatmódosító szereket is találtunk a vizsgálatok során. A legális és illegális szerek minden kombinációban előfordultak: alkohol gyógyszerrel, alkohol kábítószerrel, több gyógyszer, több kábítószer. Csak a vizsgált esetek kis részében találtunk minden szempontból negatívnak tekinthető mintát (4. számú ábra).

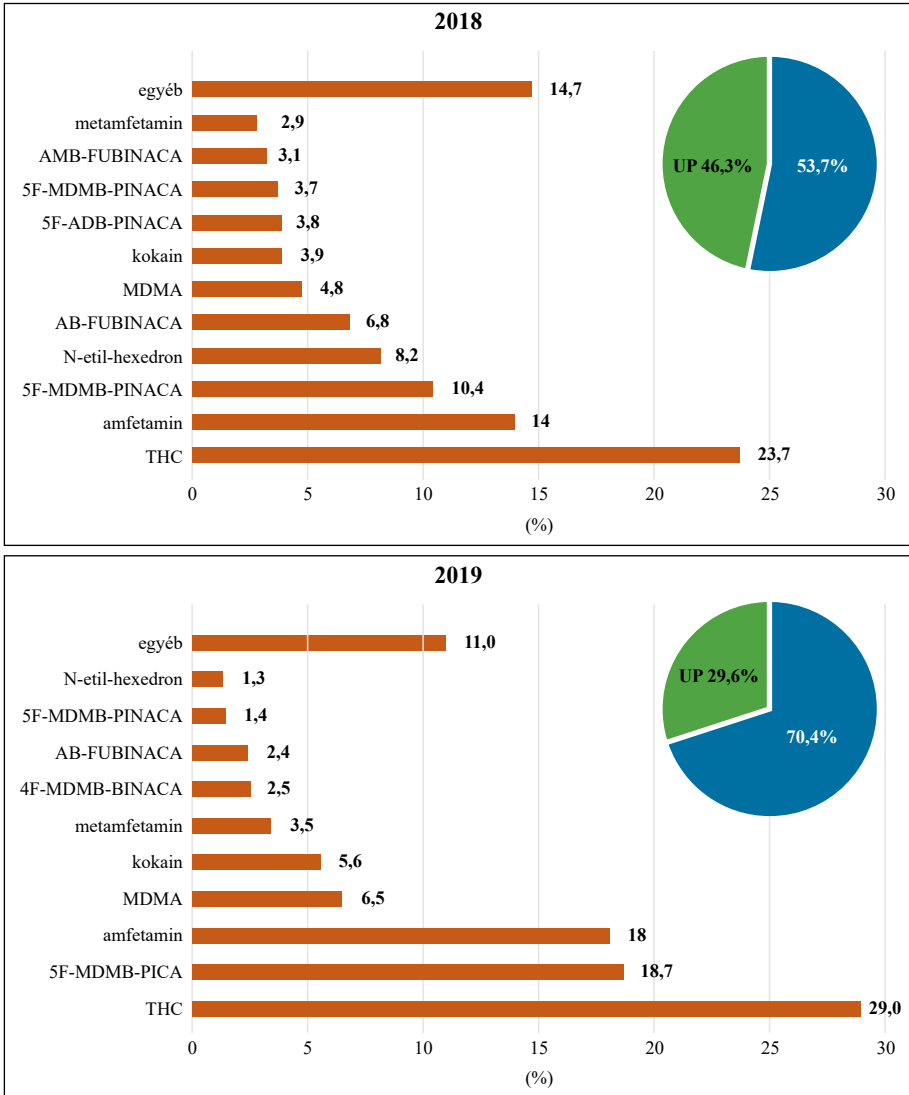
4. számú ábra: Szerhasználat az együttes vizsgálatra került ügyekben

Forrás: NSZKK VATO, TSZI.

A Toxikológiai Szakértői Intézet évente több ezer mintát vizsgál, elsősorban a kábítószer-fogyasztás igazolása vagy kizárása céljából. Az esetek egy részében járművezetés vagy közlekedési balesettel kapcsolatban is sor kerül mintavételre, de a körülményektől függően a kirendelő hatóság nem kér véralkohol vizsgálatot. Ezek a minták nem tekinthetők reprezentatív mintavétel eredményének, így az adatokból nem tudunk statisztikai érvényű megállapításokat tenni, de az esetek vizsgálata mégis szolgálhat tanulsággal. A Toxikológiai Szakértői Intézetbe érkezett összes minta vizsgálatából azt láthatjuk, hogy 2019-ben az intézkedéssel érintett fogyasztók fogyasztási szokásai megváltoztak 2018-hoz képest. Míg 2018-ban az első tíz leggyakoribb szer között majdnem fele-fele arányban találtunk klasszikus szereket és új pszichoaktív anyagokat (UP), addig 2019-ben a klasszikus szerek aránya elérte a 70%-ot (5. számú ábra).

5. számú ábra: A kábítószer fogyasztási szokások változása 2018 és 2019 között

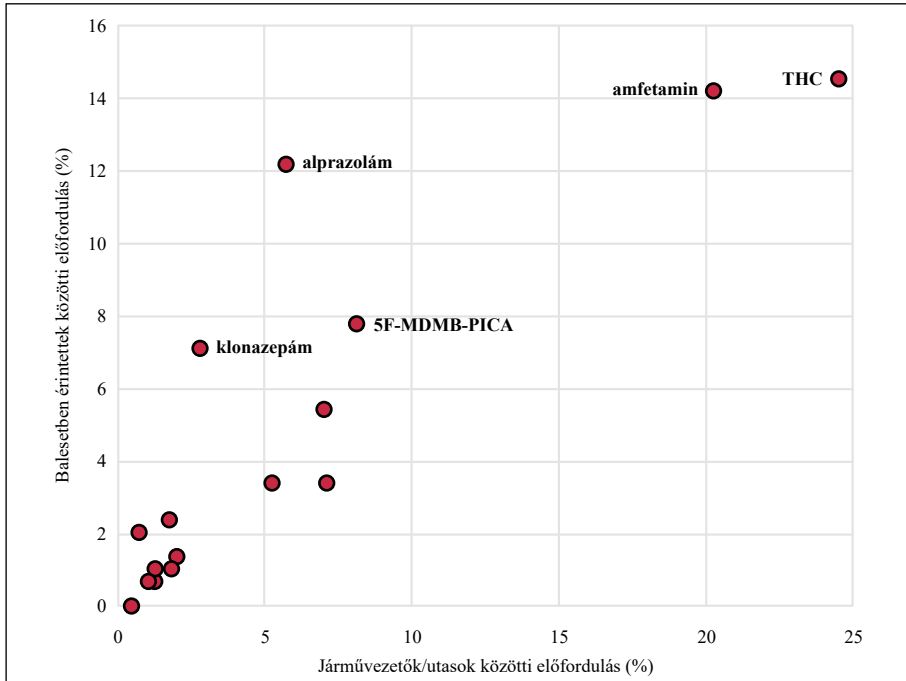

Forrás: NSZKK TSZI.

A járművezetéssel összefüggő minták vizsgálatának eredménye a fogyasztókéhoz nagyon hasonló, azzal a különbséggel, hogy a járművezetők mintáiban gyakrabban találunk gyógyszerfogyasztásra utaló anyagokat. A két leggyakrabban igazolt szer az alprazolám és a klonazepám. Összehasonlítottuk az egyes szerek gyakoriságának alakulását az intézetbe érkezett közüti

balesetekből származó minták és az járművezetéssel összefüggő, de nem balesetből származó minták (közúti ellenőrzés) esetén annak megállapítására, hogy találunk-e olyan anyagokat, amelyek előfordulási gyakorisága eltér a két vizsgált csoportban (6. számú ábra).

6. számú ábra: Járművezetés – balesetbeli előfordulás aránya

Forrás: NSZKK TSZI.

Az ábráról leolvasható, hogy két anyag (alprazolám, klonazepám) jelentősen gyakrabban fordul elő a balesetben érintettek, mint a járművezetők között (az intézetünkbe érkezett minták alapján). Az irodalomban (Verster, Volkerts & Verbaten, 2002) található célzott vizsgálatok is azt mutatják, hogy az alprazolám már egyszeri adagban is jelentősen rontja a vezetési képességeket. A konkrét vizsgálatban azt találták, hogy 1 mg alprazolám bevétele után a vezetők úttartási képessége annyira csökkent, mintha 1,5 ezrelék alkohol lenne a vérükben. Ilyen mértékű befolyásoltság mintegy huszonötszörösére növeli a baleset kockázatát. Ugyanakkor az illegális szerek használata is befolyásolja a vezetési képességeket, így ennek a jelentős eltérésnek valami más oka kell legyen. Egy valószínű ok lehet a járművezetők befolyásoltság tudata. Aki illegális szerek vagy kismértékű alkohol fogyasztása után ül járműbe, feltehetően

a lebukástól is tartva, a megszokottnál óvatosabban vezet. Aki legálisan beszerezhető hangulatjavító, szorongáscsökkentő készítmények hatása alatt vezet valószínűleg kevésbé van annak tudatában, hogy vezetési képességei csökkentek. Az NSZKK által vizsgált biológiai minták – bár nem tekinthetők szisztematikus és reprezentatív mintavétel eredményének – nagy számuk és országos lefedettségük miatt lehetőséget adnak arra, hogy képet kapjunk a magyarországi járművezetők szerfogyasztási szokásairól, a szokások változásáról, a fogyasztott szerek hatásáról. A napi munkánk folyamán egyre gyakrabban találkozunk olyan mintákkal, ahol az alkohol mellett egy vagy akár több legális vagy illegális szer is megtalálható a közlekedésben résztvevők biológiai mintáiban (vér, vizelet), ezért is tartjuk kiemelten fontosnak a fogyasztói szokások megismerését és változásának követését a jövőben is, ezzel is segítve a nyomozóhatóság munkáját.

Felhasznált irodalom

Verster, J. C., Volkerts, E. R. & Verbaten, M. N. (2002). Effects of Alprazolam on Driving Ability, Memory Functioning and Psychomotor Performance: A Randomized, Placebo-controlled Study. *Neuropsychopharmacology*, 27(2), 260–269. [https://doi.org/10.1016/S0893-133X\(02\)00310-X](https://doi.org/10.1016/S0893-133X(02)00310-X)

A cikk APA szabály szerinti hivatkozása

Kovács E. & Süvegh G. (2021). Befolyásoltságot okozó szerek a gépjárművezetésben – biológiai minták igazságügyi szakértői vizsgálatainak tapasztalatai. *Belügyi Szemle*, 69(4), 553-560. <https://doi.org/10.38146/BSZ.2021.4.2>

**Czér Polla – Túri Gergő – Kaposvári Csilla –
Horváth Krisztián – Farkas Borbás Fanni**

A társadalmi hatáskötvények szerepe a bűnismétlés megelőzését célzó programok finanszírozásában

**The role of social impact bonds in funding recidivism-
reducing programs**

Absztrakt

A társadalmi hatáskötvény egy újfajta finanszírozási technika, amely egyszerre segíti elő a közszolgáltatások hatékonyságának javítását, a mérhető társadalmi hasznok elérését és a befektetők számára a pénzügyi megtérülést. Cikkünkben röviden áttekintjük a társadalmi hatáskötvény elméleti hátterét, működési mechanizmusát és szereplőit, valamint a finanszírozási módszer előnyeit és kockázatait. Négy esettanulmányon keresztül ismertetjük a bűnismétlés területén megvalósuló, bizonyítékokon alapuló és társadalmi hatáskötvény konstrukcióban működő programok gyakorlati tapasztalatait. Tanulmányunk elősegítheti hazánkban az újféle szolgáltatások, programok fejlesztését és megvalósítását a bűnismétlés megelőzés területén.

Kulcsszavak: társadalmi hatáskötvény, innovatív finanszírozás, visszaesés, reintegráció, bűnismétlés megelőzés

Abstract

Social impact bond (SIB) is a new financial tool, which simultaneously helps to improve public service efficiency, to achieve measurable social benefits and to provide financial return to the investors. In this article, we briefly review the theoretical framework, structure and main actors of the SIB, as well as the advantages and disadvantages of this innovative financial model. We present four case studies to show the practical outcomes of evidence-based

recidivism reduction programs operating in SIB structure. This article may help the development and implementation of new types of services and programs in relation to crime prevention in Hungary.

Keywords: social impact bond, innovative financing, recidivism, reintegration, recidivism prevention

Bevezető

A 2010-es években újfajta beruházási formák bontakoztak ki és terjedtek el a fejlett európai és észak-amerikai országokban, melyek egyszerre kívántak reagálni a 2008-as pénzügyi és gazdasági világválsággal, valamint a közszféra működésével kapcsolatos kihívásokra. Ezek között megemlíthetők a különböző ágazatokat (szociális, rendvédelmi, egészségügyi, oktatási) érintő kiadáscsökkentések, a közszféra szolgáltatásainak alacsony hatékonysága, a jóléti szolgáltatások minőségével kapcsolatos alacsony felhasználói elégedettség, valamint a pénzügyi piacok működésének társadalmakra gyakorolt negatív hatásai.

A kihívásokra válaszul egyre szélesebb körben terjedtek el a társadalmi hatású befektetések, melyek a kormányzati, nem profitorientált és a privát szféra szervezeteinek együttműködését igénylik (Wilson, 2014). A társadalmi hatású befektetések célja, hogy azok a pénzügyi megtérülés mellett jelentős társadalmi vagy környezeti hatásokat is elérjenek össztársadalmi szinten. E befektetések egyik típusa a társadalmi hatáskötvény, amelynél a kormányzat vállalja, hogy meghatározott társadalmi eredmények elérése esetén sikerdíjat fizet a program megvalósításához előzetesen tőkét biztosító befektetőnek (OECD, 2016). Az innovatív finanszírozási módszer fókuszában a közszolgáltatások hatékonyabbá tétele mellett az áll, hogy milyen módszerrel lehet új magánbefektetőket vonzani a társadalmilag hasznos programok létrehozásához.

A világon az első és egyben a bűnismétlés megelőzését célzó társadalmi hatáskötvény programot 2011-ben indították el az Egyesült Királyságban. A pozitív tapasztalatok alapján azóta több, mint száz program indult számos országban, különböző ágazatokban, úgymint az oktatás, az egészségügy és a szociális szféra (URL1). Tanulmányunk célja, hogy a bűnmegelőzéssel foglalkozó elméleti és gyakorlati szakemberek megismerjék a társadalmi hatáskötvény koncepcióját és működési mechanizmusát, valamint, hogy a nemzetközi példák ismertetésével ötletet adjunk hazai, a bűnismétlés megelőzését támogató programok fejlesztéséhez. Írásunkban röviden áttekintjük a társadalmi hatáskötvények elméleti koncepcióját és bemutatjuk a finanszírozási forma működési mechanizmusát, szereplőit és funkcióit.

Emellett bemutatunk egy lezárult bűnismétlést megelőző európai, valamint három, jelenleg még futó amerikai programot, amelyeknél ismertetjük a fő célkitűzéseket, az alkalmazott beavatkozásokat, a teljesítményértékelés és a finanszírozás módszereit, valamint a program létrehozásában és működtetésében kulcsszerepet játszó szervezeteket. Az esettanulmányokat követően ismertetjük, hogy a nemzetközi szakirodalom szerint melyek a társadalmi hatáskötvény programok előnyei, hátrányai, valamint összegezzük, hogy milyen lehetőségeket rejt e finanszírozási technika a hazai, bűnismétlés megelőzésére irányuló programok fejlesztésében.

Módszertan

A bűnismétlés megelőzésére irányuló programok innovatív finanszírozási technikáival kapcsolatban feltáró kutatást végeztünk az alábbi kifejezésekre rákeresve a ScienceDirect és a Scopus adatbázisaiban, valamint a Google Scholar keresőben: bűnismétlés megelőzés, reintegráció, innovatív finanszírozás, társadalmi hatáskötvény. A szakirodalom gyűjtése során azokat a tanulmányokat válogattuk be, amelyek konkrét, a bűnismétlés megelőzésével foglalkozó példákat ismertetnek. 2011 óta 12 program indult a büntető igazságszolgáltatás területén, ebből nyolc az Amerikai Egyesült Államokban, egy Ausztráliában, egy Új-Zélandon és egy az Egyesült Királyságban és Hollandiában. A programok jelentős része a bűnismétlés megelőzésére irányul, különböző célcsoportokra összpontosítva (URL1).

Eredmények

A társadalmi hatáskötvény elméleti koncepciója

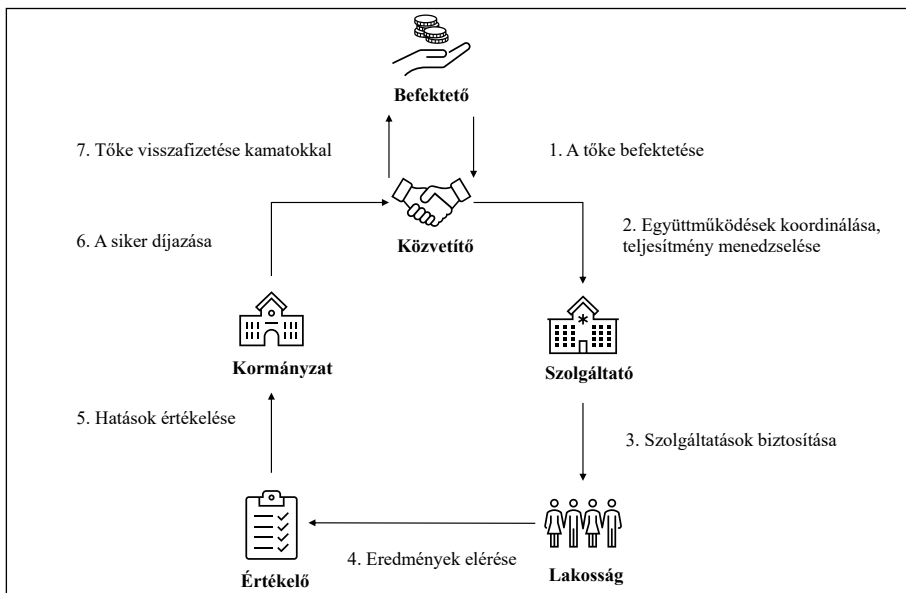
A társadalmi hatáskötvény az állami és a magánszféra közötti együttműködésből létrejövő újfajta finanszírozási forma, amelynek során a kormányzat, privát befektetők bevonásával, társadalmilag hasznos szolgáltatásokat finanszírozhat (OECD, 2016). Az újító megközelítés révén a közpénzek csak akkor használhatók fel, ha a szerződésben rögzített eredménycélakat sikeresen teljesítette a szolgáltató. A magánszféra befektetői ezzel pedig bővíthetik a portfóliójukat hatékony módon finanszírozva a társadalmilag fontos ügyeket (Dear et al., 2016). A társadalmi hatáskötvény fókusza és módszere több szempontból is eltérő az eddig alkalmazott finanszírozási technikáktól. A finanszírozási technika előtérbe helyezi a megelőzést, azaz többnyire olyan beavatkozások valósulnak meg e programok keretében, melyek különféle negatív kimenetek megelőzését (úgy mint a bűnismétlés vagy

az egészségromlás) célozzák az egyének életében, ami egyúttal számos további hasznot, költségmegtakarítást eredményezhet a társadalom és az állam számára. A társadalmi hatáskötvény alkalmazásával a kormányzat átháríthatja a pénzügyi kockázatokat a magánszektorra, és egyúttal enyhítheti a politikai kockázatokat. Ha a független értékelés megállapítja, hogy a szolgáltatók nem teljesítették a szerződésekben meghatározott eredménycélokat, az állam nem, vagy csak részben fogja visszafizetni a befektetők által biztosított tőkét, így a sikertelen programok finanszírozása nem közpénzből történik. E finanszírozási technika a programok tervezése és megvalósítása során hosszú távú együttműködésre ösztönzi a kormányzati-, magán- és nem profitorientált szféra szervezeteit.

A társadalmi hatáskötvény működési mechanizmusa, szereplői és funkciói

A társadalmi hatáskötvény alapmodelljének működési mechanizmusát, szereplőit és funkcióit az 1. számú ábra ismerteti. Az alapmodell szerint a befektető a szerződésekben meghatározott ütemezés alapján biztosítja a program megvalósításához szükséges tőkét.

1. számú ábra: A társadalmi hatáskötvény mechanizmusa és a folyamat szereplői

Forrás: OECD (2016) alapján a szerzők saját szerkesztése.

A közvetítő a program menedzselésében és az egyes szervezetek tevékenységeinek az összehangolásában lát el kulcsszerepet: ennek során azonosítja a lehetséges befektetőket, szolgáltatókat és értékelőket, valamint támogatja a szerződéskötéshez szükséges megállapodások kialakítását (Gustafsson et al., 2015). A szolgáltató meghatározott szolgáltatásokat biztosít a program célcsoportja számára, továbbá bizonyos időközönként adatokat és információkat nyújt az értékelőnek. A független értékelő felelős a program eredményeinek értékeléséért. Amennyiben a szerződésben kitűzött sikercélokat elérték, az eredményfinanszírozó visszatéríti a befektető által biztosított tőkét, valamint a kamatot. Ha a program sikertelen, akkor az eredményfinanszírozó nem fizet a befektetőnek.

A társadalmi hatáskötvény programok struktúrája, bevont szereplői bizonyos esetekben eltérhetnek az alapmodelltől, például egynél több befektető, egyszerre több szolgáltató vagy több értékelő, tanácsadó is részt vesz a programban (Whitfield, 2015). Az értékelési módszer is programonként változhat: egyes esetekben az értékelő csak a program lezárását követően vizsgálja az elért eredményeket, míg más programoknál a megvalósítás során folyamatosan visszacsatolást és tanácsot ad a szolgáltatóknak és a közvetítőnek.

A társadalmi hatáskötvény szerepe a bűnismétlés megelőzésében (nemzetközi esettanulmányok)

Peterborough (2010)

A 2010-ben indult, öt éven át tartó társadalmi hatáskötvény program azért jött létre, hogy Peterborough városában megelőzze a bűnismétlést a rövid tartamú szabadságvesztésre ítélt bűnelkövetők körében. Az Egyesült Királyságban a rövid tartamú (1–3 év) szabadságvesztésre ítélt egyének a szabadulásukat követően 60%-kal nagyobb valószínűséggel követnek el újabb bűncselekményt más csoportokhoz viszonyítva. Sokuknak nincs otthona vagy munkája, ahova a szabadulást követően visszatérhetnének, és gyakran küzdenek mentális vagy szerhasználati problémákkal (URL2). A világ első társadalmi hatáskötvénye az ő támogatásukat helyezte fókuszba. A 2000 főt számláló programba olyan felnőttkorú férfiak jelentkezhetek, akiket kevesebb mint 12 hónap börtönbüntetésre ítélték. A „*One Service*” névre keresztelt kezdeményezés öt különböző nonprofit szolgáltatót fogott össze, azzal a céllal, hogy a szabadulástól kezdve a lehető legszélesebb körű és leginkább személyre szabott szolgáltatásokat nyújtsa ügyfelei számára. A fogvatartottakkal már a szabadulás

előtt elkezdődött a közös munka. Ennek során a szolgáltató felmérte az egyéni igényeket és a fogvatartottakkal együtt megtervezte a visszailleszkedésükhöz szükséges feladatokat.

A szabadulást követően a közös munka 12 hónapon át folytatódott, még abban az esetben is, ha a kliens időközben visszaesett (Disley et al., 2015). A részvétel önkéntes volt: a fogvatartottak döntötték el, hogy csatlakoznak-e a programhoz. A szolgáltatás mindig az adott kliens igényeihez és szükségleteihez igazodott, beleértve a lakhatási és foglalkoztatási támogatást, a gyerekneveléssel kapcsolatos tanácsadást és képzéseket, valamint a függőségi és mentális zavarok kezelését (Disley et al., 2011). A lakhatási támogatás keretein belül segítettek átmeneti vagy tartós szállást találni a kliensnek, továbbá tartották a kapcsolatot az ügyfél főbárával és a lakhatási segínyt nyújtó szervezetekkel. A foglalkoztatási támogatás során a kliens munkavállalással kapcsolatos tanácsadásban és gyakorlati segítségben részesült (például utazási költségek finanszírozása, személyi igazolvány megszerzése vagy a munkához illő ruhák megvásárlása). A szolgáltatás nagy hangsúlyt fektetett a családi kapcsolatok erősítésére is, így nemcsak az ügyfeleket, hanem a családjukat is támogatták, olykor gyerekneveléssel kapcsolatos foglalkozásokat és családi napokat szervezve a börtönben. A szolgáltatás tartalmazott stressz- és indulatkezeléssel, megküzdési stratégiákkal, motivációval, az idő konstruktív és eredményes felhasználásával, továbbá egészséges életmóddal kapcsolatos képzéseket is. A függőséggel küzdő klienseket pedig támogatták a felépülésben (Disley et al., 2015). A kezdeményezés finanszírozásához szükséges tőkét, 5,5 millió fontot nagyrészt alapítványok és jótékonyági szervezetek biztosították, a közvetítői feladatokat pedig a Social Finance nonprofit szervezet látta el. Az igazságügyi minisztérium és a Big Lottery Fund feltétele az volt, hogy akkor fizetik ki a sikerdíjat a befektetőknek, ha a bűnismétlési ráta kohorszanként legalább 10%-kal csökken, vagy amennyiben ez nem teljesül, akkor a két kohorszban együtt összesen 7,5%-kal.¹

A program független értékelői a brit QinetiQ cég és a Leicesteri Egyetem voltak. Egy rendőrségi adatbázis alapján megvizsgálták a bűnismétlés gyakoriságát a programban résztvevő kohorszok esetében, majd ezt összevetették a kontrollcsoport eredményeivel. A kontrollcsoport tagjai olyan elítéltek

---

1 A kohorsz vizsgálat során a vizsgált mintát egy közös jellemzőkkel (például ugyanazon évben születettek vagy ugyanabban az évben börtönbe került fiatalok) bíró egyének csoportjából, azaz kohorszából nyerik. A vizsgálat lehet retrospektív, azaz visszatekintő, aminek során már meglévő adatok feldolgozása történik, illetve prospektív, azaz időben előre tekintő, aminek során a vizsgálatba bevont egyéneket meghatározott időközönként felkeresik adatgyűjtés érdekében. A kohorsz vizsgálatok akár évekig, évtizedekig is tarthatnak, viszont segítségükkel számos oksági kapcsolat és összefüggés azonosítható.

közül kerültek ki, akik szintén kevesebb mint 12 hónapot töltöttek különböző börtönökben és egy időben szabadultak a kísérleti csoport tagjaival (Disley et al., 2011). A kiválasztás folyamata egy statisztikai módszerrel történt, amely lehetővé teszi, hogy mind a kísérleti, mind a kontrollcsoportba csak olyan egyének kerüljenek, akik megfelelnek a vizsgálat kritériumainak (Cave et al., 2012). A világ első társadalmi hatáskötvény kezdeményezése sikerrel zárult, az első kohorsz esetében 8,4%-kal csökkent a bűnismétlési ráta, a második kohorsz esetében 9,7%-kal, a két kohorsz esetében összesen 9%-kal, ami meghaladta a kitűzött 7,5%-ot. A projekt az eredeti tervek szerint 2017-ig tartott volna, 3000 résztvevővel, végül azonban 2015-ben befejeződött, egy akkori-ban induló kormányzati átalakítás miatt, ami a pártfogó felügyeleti rendszer reformjára irányult és érintette volna a harmadik kohorsz résztvevőit, ezzel nehezítve az eredmények értékelését. Végül az utolsó kohorsz tagjai számára is biztosították a szolgáltatásokat, csak nem a társadalmi hatáskötvény program keretein belül (Disley et al., 2015).

Massachusetts (2014)

A 2014-ben indult, hétéves időtartamra tervezett kezdeményezés célja a bűnismétlés megelőzése a fiatalkorúak körében. Massachusetts államban évente 4000, magas kockázati csoportba tartozó fiatal elítélt szabadul, s közel kétharmaduk (64%) öt éven belül legalább egy alkalommal újra börtönbe kerül, ahol átlagosan 2,4 évet tölt. A szabadulás időpontjától számított egy éven belül mindössze 35%-uk talál munkát (Kodali et al., 2015). A projekt célkitűzése ezen fiatalkorú bűnelkövetők helyzetének javítása: munkavállalásuk támogatása, a bűnismétlés elkerülése, valamint biztonságosabb és erősebb közösségek létrejöttének elősegítése (URL3). A programban 929, 17 és 23 év közötti fiatal férfi vesz részt.

A program során a szolgáltatás biztosításért a Roca Inc. nonprofit szervezet felel, amely 25 éve nyújt bizonyítékokon alapuló, hatékony szolgáltatásokat fiatalok számára. A „*Roca modell*” a viselkedésváltoztatás bizonyított elméleteire épül: olyan készségek megszerzésében támogatja a fiatalokat, amelyek szükségesek az agresszió csökkentéséhez és ezáltal pozitív viselkedésbeli változásokat eredményeznek. A négy éven át tartó program egy kétéves intenzív részvételt igénylő blokkból, valamint egy kétéves utánkövetési periódusból áll, és négy alapvető elemet tartalmaz: a fiatalok felkutatása és bevonása a programba; intenzív esetkezelés; életvezetési készségfejlesztés, oktatási és foglalkoztatási programok; a fiatalok elhelyezkedésének támogatása a közösségi partnereken keresztül (Nonprofit Finance Fund, 2019). A programban való részvétel önkéntes, de csak olyanok kerülhetnek be, akiket a bűnismétlés

szempontjából magas kockázatúnak értékelték. A kezdeményezés finanszírozásában egyaránt részt vettek alapítványok, kereskedelmi hitelezők, maga a szolgáltatást nyújtó szervezet, valamint a projekt közvetítője is (Third Sector Capital Partners). A finanszírozáshoz kilencmillió dollárt a Goldman Sachs biztosított, a Kresge Foundation és a Living Cities fejenként másfél milliót, további három jótékonyági szervezet pedig összesen hatmillió dollárt. A szervezetek így összesen 21,3 millió dollárt biztosítottak a programhoz (URL3).

Massachusetts állam akkor fizet sikerdíjat (27 millió dollárt) a befektetőknek, ha a Roca Inc. által nyújtott szolgáltatások pozitív társadalmi eredményeket produkálnak és költséget takarítanak meg az államnak. A sikeresség három eredményességi mutató alapján kerül meghatározásra: a börtönben töltött napok számának csökkenése; a munkaképesség javulása; a foglalkoztatottság növekedése. A sikerdíjak nagy részét a börtönben eltöltött napok számának a csökkenése után járó kifizetések képezik. A sikerdíjak egy olyan fokozatos fizetési ütemterven alapulnak, ahol az állam egyre nagyobb összeget fizet minden olyan nap után, amikor a program résztvevői – egy véletlenszerűen kiválasztott kontrollcsoporthoz viszonyítva – elkerülik a bebörtönzést. A beavatkozás hatékonyságának mérése randomizált kontrollált vizsgálattal történik, ahol a kísérleti csoportot a programban részt vevő fiatalok képezik, míg a kontrollcsoportot olyanok, akik nem vesznek részt benne (Nonprofit Finance Fund, 2019). A randomizáció következtében kiesik minden olyan egyéb egyéni és környezeti tényező, ami hatással lehetne a kimenetelre. A vizsgálat segítségével így megállapítható, hogy mi történt volna ezekkel a fiatalokkal, ha nem vettek volna részt a programban. A vizsgálat kivitelezését és értékelését egy független cég, a Sibalytics LLC végzi, egy független hitelesítő céggel (Public Consulting Group) együttműködve, aki az értékelési módszertanért és az eredmények ellenőrzésért felelős.

Salt Lake (2016)

A 2016-ban indult, hatéves időtartamra tervezett kezdeményezés célja a bűnisméltés megelőzése Utah államban. Salt Lake megyében a magas kockázati csoportba tartozó bűnelkövetők 74%-a kerül újra büntetés-végrehajtási intézménybe a szabadulást követő négy éven belül, ahol átlagosan egy évet töltenek (URL4). A projekt célkitűzése ezen egyének élethelyzetének a javítása. A programban 225, magas kockázati csoportba tartozó, mérsékelt vagy súlyos szerhasználati zavarral küzdő olyan egyén vehet részt, aki már letöltötte a börtönbüntetését és pártfogói felügyelet alatt áll. A szolgáltatás

biztosításáért felelős First Step House nonprofit szervezet 1958 óta segít szenvedélybetegeknek a felépülésben. A szervezet az utóbbi évtizedben az érdemi hatás elérése érdekében növelte a kezelési kapacitását, az átmeneti szállásai befogadóképességét, valamint a minőségbiztosítást és a klinikai menedzsmentet. A szolgáltató által nyújtott REACH program egy bizonyítékokon alapuló, holisztikus szemléletű, hosszútávú beavatkozás. A program neve az öt fő komponensének rövidítéséből áll: felépülés (Recovery), elköteleződés (Engagement), értékelés (Assessment), karrier (Career), lakhatás (Housing). A program a kockázat-szükséglet-válaszkészség (Risk-Need-Responsivity) modellre épül, amely magában foglalja az egyén kockázati szintjének felmérését és a kezelés intenzitásának meghatározását a kockázati szintet alapul véve. Ez alapján az egyén motivációjának és erősségeinek legmegfelelőbb kezelést tudják biztosítani. A program két éven át tart. Az első évben a kliensek intenzív kezelésben részesülnek, amely során a szolgáltató lakhatást is biztosít számukra az intézményben (Nonprofit Finance Fund, 2019). A második év már inkább az elért változás fenntartására fókuszál, elsősorban havi szolgáltatások formájában (például egyéni esetkezelés, foglalkoztatási és lakhatási támogatás). A jelentkezés a programba önkéntes alapon történik, a pártfogó felügyelői szolgálat havonta kétszer elküldi a szolgáltató számára az elérhető személyek listáját. A program finanszírozásához szükséges tőkét 5,4 millió dollárt hét befektető biztosította (URL4). A közvetítői feladatokat a Community Foundation of Utah jótékonyági alapítvány által direkt erre a célra létrehozott társaság látja el, amelynek az a feladata, hogy támogassa az olyan társadalmilag hasznos programokat a közösségen belül, melyek a hátrányos helyzetű csoportoknak segítenek, beleértve ebbe a fogvatartottakat, nőket, gyerekeket és a hajléktalanokat. Salt Lake megye akkor fizet sikerdíjat (5,95 millió dollár) a befektetőknek, ha az alábbi négy feltétel teljesül: 35%-kal csökken a letartóztatások száma a programban résztvevők között a kontrollcsoporthoz képest; 35%-kal csökken a börtönben töltött napok száma a programban részt vevők között a kontrollcsoporthoz képest; 25%-kal javul a foglalkoztatottság aránya a programban résztvevők között a kontrollcsoporthoz képest; ha a résztvevők legalább 66,4%-a minimum 200 óra kezelésben részesül a programhoz való csatlakozástól számított hat hónapon belül (Nonprofit Finance Fund, 2019). A program értékelését a Utah-i Egyetemen működő interdiszciplináris kutatóközpont látja el. A szolgáltató által kínált beavatkozások eredményességét egy hat éven át tartó randomizált kontrollált vizsgálat keretében fogják értékelni.

Ventura (2017)

A 2017-ben indult, négyéves időtartamra tervezett kezdeményezés célja a bűnismétlés megelőzése Ventura megyében (URL5). Kalifornia államban közel 300 000 felfüggesztett szabadságvesztésre ítélt bűnelkövető van, és több mint kétharmaduk három éven belül visszakerül a börtönbe. A projekt célkitűzése ezen elítéltek családi helyzetének és gazdasági lehetőségeinek támogatása, a bűnismétlés elkerülése, valamint a közbiztonság javítása. A programban 400, közepes és magas kockázati csoportba tartozó elítélt vehet részt (Nonprofit Finance Fund, 2019). A szolgáltatás biztosításáért az Interface Children & Family Service nonprofit szociális szolgáltató intézmény felel, amely több mint 40 éve működik Ventura megyében, és jó kapcsolatot ápol Ventura megye Pártfogó Felügyelői Szolgálatával. Ventura megye és a szolgáltató 2014-ben közös programot dolgozott ki, amely esetkezelést és reintegrációs szolgáltatásokat tartalmaz. A projekt keretein belül a szolgáltató személyre szabott és az egyéni szükségletekhez igazodó szolgáltatásokkal segíti a reintegrációt. A kliensek erkölcsi megújulás terápiában (Moral Reconciliation Therapy, továbbiakban: MRT), traumaterápiában, kapcsolatteremtési készségfejlesztésben és foglalkoztatási támogatásban részesülnek. Az MRT-t az 1980-as évek elején dolgozták ki fogvatartottak kezelésére és a bűnismétlés megelőzésére egy Tennessee állambeli szövetségi büntetés-végrehajtási intézményben, és azóta több tucat büntetés-végrehajtási intézményben alkalmazzák, több mint egymillió fogvatartott vett már részt benne (Ferguson, 2013). A módszer célja a személyiség és a viselkedés szisztematikusan, lépésről lépésre történő fejlesztése (Little, 1988). A szolgáltatás keretein belül az MRT strukturált gyakorlatok és feladatok formájában célozza az ügyfelek viselkedésváltozását, a kiegészítésként alkalmazott traumaterápia pedig olyan kognitív viselkedési formákat tanít, amely képessé teszi a klienseket és a családjaikat arra, hogy fenntartsák a pozitív viselkedést. A kapcsolatteremtési készség fejlesztését célzó foglalkozások elsősorban a gyermekneveléssel, szülői szereppel, párkapcsolatokkal összefüggő készségek javítására fókuszálnak. A foglalkoztatási támogatás magában foglalja az elhelyezkedés támogatását, valamint a munkával kapcsolatos készségek fejlesztését (URL5). A programban részvételre jogosult személyeket Ventura megye Pártfogó Felügyelői Szolgálat jelöli ki. A program finanszírozására szükséges 2,6 millió dollárt négy befektető biztosította. A közvetítői feladatokat a Social Finance nonprofit szervezet látja el. Ventura megye akkor fizeti ki befektetőknek a sikerdíjat (2,85 millió dollárt), ha a szolgáltatásoknak köszönhetően bizonyítottan csökken a bűnismétlés. Ez két eredményességi mutató alapján kerül meghatározásra: azon negyedévek száma, amelyben a kliensek nem kerülnek újra

letartóztatásra, valamint a letartóztatások számának összehasonlítása egy 12 hónapos periódusban a kliensek és egy kontrollcsoport között randomizált kontrollált vizsgálat segítségével (Nonprofit Finance Fund, 2019). A projekt hatásának értékelését egy független szereplő, a Kaliforniai Egyetem végzi, a Ventura megyei Pártfogó Felügyelői Szolgálat, valamint a szolgáltató adatai alapján.

1. számú táblázat: Társadalmi hatáskövényvel finanszírozott bűnismétlés megelőzési programok

Program neve	Peterborough	Massachusetts	Salt Lake	Ventura
Ország	Egyesült Királyság	USA	USA	USA
Program kezdete	2010	2014	2017	2017
Program hossza	5 év	7 év	5 év	4 év
Résztevők száma	2000	929	225	400
Program célkitűzése	A bűnismétlés megelőzése a rövid tartamú szabadságvesztésre ítélt elkövetők körében	A bűnismétlés megelőzése fiatalok körében	A bűnismétlés megelőzése a magas kockázati csoportba tartozó elkövetők körében	A bűnismétlés megelőzése a felfüggesztett szabadságvesztésre ítélt elkövetők körében
Beavatkozás típusa	Átfogó, személyre szabott, egyéni igényekhez és szükségletekhez igazodó szolgáltatások	Viselkedésváltozást célzó beavatkozások és intenzív esetkezelés, életvezetési készségfejlesztés (Roca modell)	Átfogó, személyre szabott szolgáltatások: esetkezelés, szerhasználati zavarok kezelése, (REACH modell)	Személyre szabott, egyéni szükségletekhez igazodó szolgáltatások, viselkedésváltozást célzó beavatkozások: traumaterápia
Értékelési módszer	Kontrollcsoport	Randomizált kontrollált vizsgálat	Randomizált kontrollált vizsgálat	Randomizált kontrollált vizsgálat

Program neve	Peterborough	Massachusetts	Salt Lake	Ventura
Értékelés alapjául szolgáló adatok	Rendőrségi adatbázis	Massachusetts-i munkanélküliség-biztosítási adatbázis, szolgáltató adatai	Pártfogó felügyelői szolgálat adatai, Salt Lake megyei börtön adatai, szolgáltató adatai, a munkaerőért felelős minisztérium adatai	Szolgáltató adatai, Ventura megyei pártfogó felügyelői szolgálat adatai
Befektetett összeg	5 millió font	21,2 millió dollár	5,4 millió dollár	2,6 millió dollár
Sikerdíj	5,15 millió font	27 millió dollár	5,95 millió dollár	2,85 millió dollár
A sikerdíjhoz kötődő eredményindikátorok	1) A bűnismétlési ráta csökkenése a kohorszok esetében	1) Börtönben töltött napok számának csökkenése. 2) Foglalkoztatottság növekedése. 3) Munkaképesség javulása.	1) Letartóztatások számának csökkenése. 2) Börtönben töltött napok számának csökkenése. 3) Foglalkoztatottság javulása. 4) Sikeres részvétel a programban.	1) Azon negyedévek száma, amelyben a kliensek nem kerülnek újra letartóztatásra. 2) Bűnismétlés csökkenése a kliensek körében.
A tőke kezdeti vizs­szafizetési kritériuma	Nincs adat	1) 5,2%-os csökkenés a börtönben töltött napok számában. 2) A részt vevők több mint kilenc alkalommal találkoznak a szociális munkással/negyedév. 3) A részt vevők jövedelme meghaladja az 1000 dollárt/negyedév.	Bármilyen különbség a kísérleti- és a kontrollcsoport között	1) Bármilyen mértékű csökkenés a letartóztatások számában. 2) Letartóztatásmentes negyedévek száma.

Program neve	Peterborough	Massachusetts	Salt Lake	Ventura
A tőke teljes visszafizetési kritériuma	Nincs adat	Minimum 40%-os csökkenés a börtönben töltött napok számában	20%–25%-os csökkenés a börtönben töltött napok számában	Nem nyilvános
A tőke teljes visszafizetési kritériuma + a sikerdíj maximuma	10%-os csökkenés bűnismétlési rátában kohorszanként, vagy 7,5%-os csökkenés két kohorszban együtt	70%-os csökkenés a börtönben töltött napok számában	1) 35%-os csökkenés a le tartóztatások számában. 2) 35%-os csökkenés a börtönben töltött napok számában. 3) 25%-os hatás a foglalkoztatottságra. 4) 66,4%-os részvétel a programban.	Nem nyilvános

Forrás: Nonprofit Finance Fund (2019) és Disley (2014) alapján a szerzők saját szerkesztése.

A társadalmi hatáskötvények alkalmazásának előnyei és hátrányai

A társadalmi hatáskötvények egyik fontos előnye, hogy a társadalmilag hasznos programok finanszírozásában lehetővé teszik új típusú magántőke bevonását a kormányzati források mellett. A finanszírozási technika elősegítheti a források hatékonyabb elosztását és azt, hogy egységnyi erőforrásból a lehető legnagyobb társadalmi nyereséget, illetve költségmegtakarítást lehessen realizálni (OECD, 2016). A társadalmi hatáskötvények másik előnye, hogy javítják a programok hatékonyságát azáltal, hogy megbízható indikátorokat alkalmaznak a teljesítmény mérésére. E finanszírozási technika eredményorientáltsága miatt tágabb tér nyílik a kísérletezésnek és az innovatív beavatkozásoknak. A társadalmi hatáskötvények továbbá megkönnyítik a köz- és a magánszektor közötti kapcsolat létrejöttét a kritikus társadalmi problémák kezelése érdekében. A társadalmi hatáskötvény programok egyik hátránya, hogy bonyolult szerkezetük és működésük miatt jelentős mértékű lehet az adminisztratív költség, ezért olyan beavatkozásokat érdemes választani a programok tervezésekor, melyekkel jelentős

mértékű megtakarítás érhető el (Katz et al., 2018). Gyakran felmerülő kritika továbbá, hogy számos társadalmi probléma nem alkalmas kvantitatív elemzésre, például az etnikai vagy nemi egyenlőtlenséggel kapcsolatos kérdéseket nem, vagy csak nehezen lehet átfordítani a hatáskötvények értékelését biztosító indikátorokra (Arena et al., 2016). E finanszírozási módszer kritikussai szerint morális kérdéseket vet fel az is, hogy a befektetők nyereségcélja veszélyeztetheti a programok társadalmi hatásait (McHugh et al., 2013).

Összegzés

A Nemzeti Bűnmegelőzési Stratégia kiemelt céljai között szerepel a fogvatartottak munkaerőpiaci helyzetének javítása és társadalmi reintegrációjának támogatása a bűnismétlés megelőzése érdekében [1585/2019. (X. 16.) Korm. határozat]. A hazai büntetés-végrehajtás területén nem ismeretlen az állami és magánszektor együttműködése, hiszen a tiszalöki és a szombathelyi börtön PPP konstrukcióban, azaz a köz- és magánszektori partnerség keretében jött létre, valamint üzemel azóta is (Varga, 2016). E konstrukcióban megvalósuló beruházások azonban főként ingatlanépítési és üzemeltetési programoknak tekinthetők. A büntetés-végrehajtás hazai gyakorlatában azonosítható még a PPP konstrukcióban történő foglalkoztatás is, amelynek során a fogvatartottat egy magáncég alkalmazza, azonban ez a foglalkoztatási forma a megfelelő ösztönzőrendszerek hiányában kevésbé elterjedt. Ezekkel szemben a társadalmi hatáskötvényt mint finanszírozási technikát olyan speciális csoportok és jól lehatárolt problémát célzó szolgáltatások esetében alkalmazzák, mint például a bűnismétlés megelőzését elősegítő és a reszocializációt támogató programok. Kiemelendő, hogy a társadalmi hatáskötvény konstrukciójának alapja, hogy kifizetés csak a társadalmi hatások mérését és értékelését követően, a pozitív hatások azonosítása esetén lehetséges. A társadalmi hatáskötvény alkalmazása nemcsak új típusú befektetők bevonását és a kormányzati programok hatékonyságának növelését segítheti elő, hanem a bűnelkövetők életkörülményeinek és szocializációs hiányainak fejlesztését célzó reintegrációs programok elterjedését is. A nonprofit vagy egyházi szervezetek kiemelt szereppel bírnak a társadalmi visszailleszkedés szempontjából (Miklósi, 2016). Nemcsak a szabadulást követően, hanem már a börtönévek során is tevékenykednek az oktatásban, a családgyejesítésben, a pszichológiai támogatásban. Az elmúlt években több pályázat is segítette a börtönben lévő, illetve onnan szabaduló fogvatartottak visszailleszkedését, munkába állását (Gál, 2015; Hegedűs et al., 2016). A társadalmi hatáskötvény jó lehetőséget adhat ezen szervezeteknek, hogy szolgáltatásaikat e pályázatok

megvalósítását követően is fenntartsák és továbbfejlesszék vagy bővítsék. A társadalmi hatáskötvény lehetőséget adhat a pártfogói szolgálat, az utógondozói hálózat fejlesztésére, a félutas házak kialakítására, valamint a differenciált ellátási módok kialakítására, azaz, hogy a reintegrációt támogató tevékenység igazodjon az elkövető sajátosságaihoz (például nem, kor, büntetés hossza). A társadalmi hatáskötvény hazai alkalmazásának egyik előfeltétele annak vizsgálata, hogy a hazai kormányzat és a lehetséges befektetők hogyan viszonyulnak e programfinanszírozási technikához. Célszerű annak feltérképezése is, hogy rendelkezésre állnak-e bizonyítottan hatásos szolgáltatások biztosításában tapasztalt nem profitorientált vagy profitorientált szervezetek, melyek lehetséges szolgáltatóként funkcionálhatnak ilyen programokban. Tanulmányunkban áttekintést adtunk a társadalmi hasznokat előtérbe helyező innovatív finanszírozási módszer elméleti koncepciójáról és működési mechanizmusáról, valamint ismertettünk e finanszírozási technikával megvalósuló, bizonyítékokon alapuló reintegrációs programokat is. Mindezek reményeink szerint segíthetnek a hazai, bűnismétlés megelőzését célzó programok tervezése és fejlesztése során.

Felhasznált irodalom

- Arena, M., Bengo, I., Calderini, M. & Chiodo, V. (2016). Social Impact Bonds: Blockbuster or Flash in a Pan? *International Journal of Public Administration*, 39(12), 927-939. <https://doi.org/10.1080/01900692.2015.1057852>
- Cave, S., Williams, T., Jolliffe, D. & Hedderman, C. (2012). Peterborough Social Impact Bond: An independent assessment. Development of the PSM methodology. *Ministry of Justice Research Series*, 8(12).
- Dear, A., Helbitz, A., Khare, R., Lotan, R., Newman J., Crosby Sims, G. & Zaroulis, A. (2016). *Social Impact Bonds: The Early Years*. Social Finance Global Network
- Disley, E., Giacomantonio C., Kruithof K. & Sim M. (2015). *The payment by results Social Impact Bond pilot at HMP Peterborough: Final process evaluation report*. Crown Copyright. <https://doi.org/10.7249/RR1212>
- Disley, E., Rubin J, Scraggs E., Burrowes N. & Culley D.M. (2011). *Lessons learned from the planning and early implementation of the Social Impact Bond at HMP Peterborough*. RAND Corporation
- Disley, E. & Rubin, J. (2014). *Phase 2 report from the payment by results Social Impact Bond pilot at HMP Peterborough*. RAND Corporation. <https://doi.org/10.7249/RR473>
- Ferguson, L. M., Wormith, J. S. (2013). A Meta-Analysis of Moral Reconciliation Therapy. *International Journal of Offender Therapy and Comparative Criminology*, 57(9), 1076–1106. <https://doi.org/10.1177/0306624X12447771>

- Gál L. (2015). A munkaerő-piacon innen, a börtönön túl. A büntetés- végrehajtási intézetből szabadult rabok esélyei a legális munkaerő-piacon. In Albert F. (Szerk), *Életkeretek a börtönön innen és túl. Szubjektív reszocializációs esélyek* (pp. 23-58). Szociológiai Tanulmányok, 2. Magyar Tudományos Akadémia, Társadalomtudományi Kutatóközpont
- Gustafsson-Wright, E., Gardiner, S. & Putcha, V. (2015). *The Potential and Limitations of Impact Bonds: Lessons from the First Five Years of Experience Worldwide*. Global Economy and Development at Brookings
- Hegedűs J. & Ivaskovics K. (2016). Büntetés-végrehajtásban dolgozók nézetei a reintegrációról. *Alkalmazott Pszichológia, 16*(4), 71–92.
- Katz, A.S., Brisbois, B., Zerger, S. & Hwang, S.W. (2018). Social Impact Bonds as a Funding Method for Health and Social Programs: Potential Areas of Concern. *American Journal of Public Health, 108*(2), 210-215.
- Kodali, S., Grossman, J. & Overholser G. (2014). The Massachusetts Juvenile Justice PSF Initiative. *Project Brief, 2*. <https://doi.org/10.2105/AJPH.2017.304157>
- Little, G. L. & Robinson, K. D. (1988). Moral Reconciliation Therapy: A Systematic Step-by-Step Treatment System for Treatment Resistant Clients. *Psychological Reports, 62*(1), 135–151. <https://doi.org/10.2466/pr0.1988.62.1.135>
- McHugh, N., Sinclair, S., Roy, M., Huckfield, L. & Donaldson, C. (2013). Social impact bonds: a wolf in sheep's clothing? *Journal of Poverty and Social Justice, 21*(3), 247-257. <https://doi.org/10.1332/204674313X13812372137921>
- Miklósi M. (2016). A büntetés-végrehajtási szervezet reintegrációs tevékenységeinek új rendszere. *Iskolakultúra, 26*(5), 48-62. <https://doi.org/10.17543/ISKKULT.2016.5.48>
- Nonprofit Finance Fund (2019). *Pay for Success: The First 25*. A Comparative Analysis of the First 25 Pay for Success Projects in the United States. May 2019.
- OECD (2016). *Local Economic and Employment Development: Social impact bonds: state of play and lessons learnt*. <https://www.oecd.org/cfe/leed/SIBs-State-Play-Lessons-Final.pdf>
- Varga J. (2016). A büntetés-végrehajtás és a magánszféra. *Közjavak, 5*, 26-30. <https://doi.org/10.21867/KjK/2016.1.6>.
- Whitfield, D. (2015). *Alternative to Private Finance of the Welfare State: A global analysis of Social Impact Bond, Pay for Success and Development Impact Bond Projects*. Australian Workplace Innovation and Social Research Centre
- Wilson, K. E. (2014). *New Investment Approaches for Addressing Social and Economic Challenges*. OECD Science, Technology and Industry Policy Papers, No. 15.

A cikkben található online hivatkozások

URL1: *Social Finance UK. (2020a). Social impact database*. <https://sibdatabase.socialfinance.org.uk/>

URL2: *Social Finance UK. (2020b). Peterborough*. https://sibdatabase.socialfinance.org.uk/?project_id=7

URL3: *Third Sector. (2014). Fact Sheet, The Massachusetts Juvenile Justice Pay for Success Initiative Revised December 16, 2014.* https://govlab.hks.harvard.edu/files/govlabs/files/massachusetts_roca_pfs_project_fact_sheet.pdf

URL4.: *Third Sector. (2016). Salt Lake County Pay for Success Initiative. Fact Sheet.* https://www.thirdsectorcap.org/wp-content/uploads/2016/12/161216_SLCo-Fact-Sheet-FINAL.pdf

URL5: *Social Finance. (2017). Ventura County Project to Support Reentry. Fact Sheet.* https://socialfinance.org/wp-content/uploads/VCProjectToSupportReentry_Fact-Sheet.pdf

Hivatkozott jogszabályok

1585/2019. (X. 16.) Korm. határozat a Nemzeti Bűnmegelőzési Stratégia 2020–2021. évekre szóló intézkedési tervéről

A cikk APA szabály szerinti hivatkozása

Czér P., Túri G., Kaposvári Cs., Horváth K. & Farkas B. F. (2021). A társadalmi hatáskötvények szerepe a bűnisméltés megelőzését célzó programok finanszírozásában. *Belügyi Szemle*, 69(4), 561-577. <https://doi.org/10.38146/BSZ.2021.4.3>

Nagy Richárd – Vári Vince

Új irányok a vagyonvisszaszerzésben

New ways in asset recovery

Absztrakt

A bűncselekményekkel okozott kár minél nagyobb arányú megtérülése, az elkövetők illegális vagyongyarapódásának elvonása, a bűnös vagyon szervezett bűnözés során történő felhasználásának megakadályozása a magyar nyomozó hatóságok kiemelt feladata. A vagyonvisszaszerzés hatékonyságának növelése érdekében a nemzetközi jogi kötelezettségeket és ajánlásokat is figyelembe véve kialakított magyar jogi szabályozás is egyre nagyobb jelentőséget tulajdonít ezen tevékenységnek. Az elkövető felderítése mellett prioritásként meghatározott, párhuzamos vagyonvisszaszerzés tevékenység eredményeként a nyomozó hatóságok több ügytípus esetében jelentős eredményeket értek el az elmúlt időszakban. Egyaránt hazai és nemzetközi elvárás a bűnözői körök vagyoni háttérének feltérképezése és annak elvonása további bűncselekmények elkövetésének megakadályozása érdekében, ezért az elmúlt években a Készenléti Rendőrség Nemzeti Nyomozó Irodán – főosztály jogállással – Vagyonvisszaszerzési Hivatal került felállításra. A vagyonvisszaszerzési tevékenység 2018. július 1-jével, a 2017. évi XC. törvény a büntetőeljárásról hatálybalépésével a büntetőeljárás alapvető feladatává vált. Mindazonáltal a vagyonvisszaszerzési hivatal kapacitásánál fogva már nem tudta kellő hatékonysággal kezelni a kiemelt ügyek vagyonvisszaszerzési tevékenységeit, és emellett megfelelő szintű támogatást nyújtani az összes többi rendőri szervnek is. Tanulmányunkkal egy teljesen új és más megközelítésben működő kétszintű vagyonvisszaszerzési rendszer előnyeit kívánjuk kidomborítani, amelynek létrejöttével vélhetően lényegesen nagyobb mértékben lesz képes a rendőrség visszaszerezni a bűncselekmények során a bűnözői körökhöz került vagyonelemeket, ezzel is ellehetetlenítve azok működését. A vagyonvisszaszerzés hatékonyságának ilyen mértékű javításával a bűncselekmények felderítése és bizonyítása

könnyebbé és egyszerűbbé válhat, mindezzel meggyorsítva a nyomozások és a büntetőeljárás egészének menetét, továbbá növelve a sértetteknek a bűncselekményekkel okozott kár megtérülésének arányát is.

Kulcsszavak: nyomozás, rendőrség, vagyoni háttér, vagyonvisszaszerzés, kármegtérülés

Abstract

It is a priority for the Hungarian investigating authorities to recover as much as possible of damages caused by criminal offenses, to deprive the perpetrators of the illegal accumulation of property, and to prevent the use of criminal property in the course of organized crime. In order to increase the efficiency of asset recovery, the Hungarian legal regulation, developed under taking into account the obligations and recommendations of international law, also attaches increasing importance to this activity. In addition to detecting the perpetrator, as a result of asset recovery activities identified as a priority, the investigating authorities have achieved significant results in a number of cases in the recent past. Both domestic and international expectations are to map the property background of criminal circles and to take it away in order to prevent further crimes, therefore in recent years a property recovery office has been set up with the status of a department of the National Investigation Bureau of the Riot Police. As of July 1, 2018, the asset recovery activity is subject to the provisions of the Act XC of 2017. With entry into force of the Criminal Procedure Act, it has become a fundamental task of criminal proceedings. However, due to its capacity, the Asset Recovery Office was no longer able to deal effectively with recovery activities of priority cases and to provide an adequate level of support to all other police forces. Due to that a two-tier asset recovery system should be established in order to increase efficiency. Our study aims to present the advantages of a two-tier asset recovery system, which is likely to enable the police to recover assets that have been passed on to criminals in the course of crime to a much greater extent, thus making their operation impossible. By increasing the efficiency of asset recovery, it can also become easier and simpler to detect and prove crimes, thus speeding up and simplifying the whole process of investigations and criminal proceedings.

Keywords: investigation, police, property background, asset recovery, compensation for damage

Bevezetés

A korábbi évtizedekben Magyarországon a büntetőeljárások alapvető célja a generális és a speciális prevenció érdekében az elkövetők felderítése, büntetőjogi felelősségre vonása volt. A korábbi büntetőjogi és büntetőeljárás-jogi szabályok is lehetővé tették a bűncselekménnyel okozott kár megtérítése érdekében különböző kényszerintézkedések elvégzését, azonban ez az elkövető felderítése mellett háttérbe szorult, a nyomozások során jellemzően nem fordítottak erre figyelmet, a kár megtérülése esetleges volt. A bűncselekmények elkövetése révén szerzett vagyon elvonása pedig nem jelent meg a nyomozó hatóságok feladatai között, ennek érdekében nem végeztek eljárási cselekményeket. Ennek következtében a megszerzett vagyon – az elkövető felelősségre vonása ellenére, a büntetés letöltését követően – változatlanul rendelkezésre állt, melyből a bűnözői életmódot, újabb bűncselekmények elkövetését lehetett finanszírozni. Ez radikálisan megváltozott a 2018. július 1-jétől hatályos, a büntetőeljárásról szóló 2017. évi XC. törvénnyel (a továbbiakban: Be.). Innentől a tényállás felderítése és az elkövető felelősségre vonása mellett alapképi feladattá vált a bűncselekményből származó dolgok és vagyon felkutatása és biztosítása (Be. 353–354. §).

A szervezeten elkövetett bűncselekmények számának növekedése, a bűncselekmények útján megszerzett vagyon, valamint az okozott kár növekedése új megoldásokat igényelt. *„A szervezett bűnözés elleni küzdelem legeredményesebb módszerei közé tartozik az ilyen bűncselekmények elkövetése esetén szigorú jogkövetkezmények előírása, a hatékony felderítés, valamint a bűncselekmény elkövetési eszközeinek és az abból származó jövedelemnek a befagyasztása és elkobzása.”* (Európai Unió, 2014, 1.). Ennek felismerését követően az elmúlt évtizedben jelentős változások történtek, melyek mind a jogszabályi környezetet, mind a nyomozó hatóságok feladatrendszerét érintették. Magyarország Európai Uniói tagsága egyrészt kötelezettségeket, másrészt lehetőségeket is jelent. Kötelezettségként jelentkezett az Európai Unió vonatkozó joganyagának a belső jogrendszerbe történő átültetése, ezzel együtt új lehetőségek nyíltak meg a nemzetközi együttműködésben, a jó gyakorlatok megismerésében. Ennek megfelelően a kármegtérülési mutató, a bűnös vagyon elvonása hatékonyságának növelése érdekében a nemzetközi jogi kötelezettségek és ajánlások alapján megfogalmazott hazai jogszabályok is egyre nagyobb jelentőséget tulajdonítanak ezen tevékenységnek. A kutatók szerint ezért ott lehetséges vagyonvisszaszerzésről beszélni, ahol taxatívve megállapítható a konkrét kárösszeg, vagyis elsősorban a vagyon elleni és a gazdasági deliktumok azok, ahol érdemi vagyonvisszaszerzés folytatható

(Mátyás, 2016, 220.). Az elmúlt években a bűncselekmények által okozott kár minél nagyobb arányú megtérülése és a bűncselekményt elkövető személyek illegális vagyongyarapódásának elvonása, a bűnös vagyon szervezett bűnözés során történő kamatoztatásának visszaszorítása céljából a vagyonvisszaszerzési tevékenység kiemelt feladatként jelent meg a nyomozó hatóságok feladatrendszerében.¹

A vagyonvisszaszerzési tevékenység megjelenése a nyomozó hatóságok feladatrendszerében

A bűncselekményből származó jövedelmek felkutatása szempontjából két fő bűncselekménycsoportot különböztetünk meg: a vagyonvesztést eredményező vagyon elleni bűncselekmények csoportja, illetve a vagyont generáló bűncselekmények csoportja. A vagyonvesztést eredményező vagyon elleni bűncselekmények esetén a sértettek, illetve a társadalom szubjektív közbiztonságérzetét és a bűnüldöző szervek munkája eredményességének megítélését jelentősen befolyásoló tényező a kármegtérülés. Prevenációs szempontból a vagyont generáló bűncselekmények esetében az elkövetéséből származó bűnös vagyon felkutatása és visszaszerzése révén a súlyos és/vagy szervezett bűncselekményeket elkövető csoportok jövőbeni bűnös tevékenységéhez szükséges jövedelem elvonása a legfőbb cél (Mihóné, 2013, 87.). Nem mellékesen restoratív jelentősége is van a vagyonvisszaszerzésnek, mert célja a bűncselekmény elkövetése előtti állapot visszaállítása, a polgárjogi igény intézményével együtt (Kelemen, 2018. 44.). Az Európai Unió Tanácsa felismerte a vagyonvisszaszerzési eljárás nehézségeit. Így *„ennek elősegítése érdekében fogadott el 2007. december 6-án egy határozatot, mely kötelezi a tagállamokat arra, hogy 2008. december 18-ig hozzák létre vagy jelöljék ki saját nemzeti vagyonvisszaszerzési hivatalukat.”* (Kindelmann, 2014, 102.). A 2007/845/IB határozatban (Európai Unió Tanácsa, 2007) kifejezett célként fogalmazódik meg az, hogy az egyes tagállamok között hatékony legyen az információáramlás, mivel kizárólag ezáltal lehetséges a megfelelő szintű vagyonvisszaszerzés. A bűnös tevékenységből eredő vagyonek Kobzás a bűnözés elleni küzdelem egyik legeredményesebb eszköze, ezért az Európai Unió tagállamaként Magyarországnak is kötelezettsége egy nemzeti vagyonvisszaszerzési hivatal működtetése, melynek célja az olyan,

---

1 2010–2014 között a Europol által végzett tanulmány alapján Európai Unió szinten évente mintegy 110 milliárd euró összegű bűnös eredetű vagyonra tettek szert az elkövetők. Ezen vagyonnak körülbelül 2,2%-a került a bűnüldöző hatóságok által lefoglalásra, míg vagyonek Kobzásra ennek csupán fele, vagyis a teljes összegnek csupán 1,1%-a, nominálértéken körülbelül 1,2 milliárd eurót (URL1).

bűncselekményekből származó jövedelmek felkutatásának és azonosításának elősegítése, amelyek a büntetőeljárás vagy polgári eljárása során befagyasztási, lefoglalási vagy elkobzási határozat tárgyává válhatnak (URL2). A tagállami kötelezettség fő célkitűzése a határon átnyúló súlyos és szervezett bűncselekményeket – kiemelten a kábítószer-kereskedelem, emberkereskedelem, illegális fegyverkereskedelem és korrupciós bűncselekmények – elkövető bűnözői körök bűncselekményből származó bevételeinek elvonása, ezzel újabb bűncselekmények elkövetésének megakadályozása. Az Európai Unió egységesen lép fel olyan súlyos bűncselekményeket elkövető bűnözői körökkel szemben, melyek European Multidisciplinary Platform Against Criminal Threats (Európai Multidiszciplináris Platform a Bűnügyi Fenyegtettség Ellen, továbbiakban: EMPACT) prioritások is, mint például a kábítószerrel, kiberbűnözéssel kapcsolatos bűncselekmények, az emberkereskedelem és embercsempészás, valamint a környezeti bűncselekmények. E bűncselekménykategóriák nyomozása esetén elvárás a bűnös vagyon visszaszerzése. A bűnszervezetek általában a határokon átnyúlóan fejtik ki tevékenységüket, fő indítékuk az anyagi haszonszerzés, és egyre nagyobb mértékben szereznek vagyonekat más tagállamokban és harmadik országokban (Nyitrai, 2018. 102.). A bűnös úton szerzett vagyonelemek elvonásával gyengíthető a bűnelkövetők vagyoni háttere, ami gátat szab a bűnszervezetek kialakulásának és megerősödésének. A Magyarországot érintő nemzetközi jogi kötelezettségek és ajánlások alapján megfogalmazott intézkedések között prioritásként szerepel a vagyonvisszaszerzési tevékenység hatékonyságának növelése, valamint a párhuzamos pénzügyi nyomozásokban rejlő lehetőségek erőteljesebb kihasználása. Valamennyi nyomozó hatóság eljárása során minden szükséges intézkedést köteles megtenni az elkobozható vagy a vagyoneklobzás alá eső dolog vagy vagyon felderítése és biztosítása érdekében. A vagyonkutatás, illetve vagyonvisszaszerzés terén már ezt megelőzően is történtek előremutató intézkedések. A jogalkotó biztosította a jogi lehetőséget, hogy valamennyi vagyont generáló bűncselekmény miatt indult alapeljárásban megtörténhessen a bűnös úton szerzett vagyon visszaszerzése. A Be.-ben a korábbihoz képest hangsúlyosabb szerepet kapott a vagyonvisszaszerzés, elsősorban a sértetti reparáció érdekében (Be. 818–822. §). Az Országos Rendőr-főkapitányság (továbbiakban: ORFK) Bűnügyi Főigazgatóság Bűnügyi Főosztály 2017 novemberében módszertani segédletet bocsátott ki a pénzmosás gyanúja miatt indult nyomozások egységes gyakorlatának kialakítása céljából, amelyben az eljáró hatóságok feladatává tették a vagyonkutatás érdekében elengedhetetlenül szükséges eljárási cselekmények végrehajtását. A Be. hatályba lépésére tekintettel valamennyi kapcsolódó jogforrást is felül kellett vizsgálni, ennek keretében került megalkotásra a bűncselekményekből

származó jövedelmek és a bűncselekményekhez kapcsolódó egyéb javak felkutatására, azonosítására és a vagyonzbiztosítás érdekében teendő feladatokról szóló 20/2018. (V.31.) ORFK utasítás (a továbbiakban: Utasítás). Az Utasítás értelmében valamennyi vagyongeneráló bűncselekmény nyomozása során kötelezően kell vizsgálni a büntetendő cselekmény elkövetéséből származó vagyonz elvonásának lehetőségét. A rendőrség bűnügyi szervei részére az ORFK Bűnügyi Főigazgatósága által kiadott 2020. évre vonatkozó feladatterv foglalja össze a bűncselekménnyel okozott kár biztosításával és a bűncselekményből származó vagyonz visszaszerzésével összefüggő elvárásokat a szakterület hatékony és eredményesebb működése érdekében.

A vagyonzvisszaszerzési hivatal létrehozása, felépítése, tevékenysége

A Készenléti Rendőrség Nemzeti Nyomozó Iroda szervezeti keretében 2015. március 1-jén megalakult főosztály-jogállású Vagyonvisszaszerzési Hivatal (a továbbiakban: KR NNI VVH) sajátos tagolódással és prioritásokkal végzi a nemzeti Asset Recovery Office (Vagyonvisszaszerzési Hivatal, továbbiakban: ARO) és Camden Asset Recovery Inter-Agency Network (Camden Vagyon-visszaszerzési Ügynökségközi Hálózat, továbbiakban: CARIN) irodai funkciókat, amelyek bűnügyi, operatív és műveleti elemzői tevékenységgel alkotnak teljes rendszert. A KR NNI VVH támogatja a vagyonzvisszaszerzéssel és kármegtérüléssel összefüggő, valamennyi nyomozó hatóság feladatkörébe tartozó tevékenység végrehajtását, végzi a nemzetközi vagyonzfelderítést, pénzügyi profilt készít, nemzetközi céginformációs rendszerekből történő adatszolgáltatást, a virtuális fizetőeszközökkel összefüggő elemzést, valamint a vagyoni kényszerintézkedések foganatosítását hajtja végre. A pénzügyi profilalkotás (a vagyonzvisszaszerzés) folyamatában jelentősége van az e-nyomozásnak, amely elősegíti a bűncselekményből származó vagyonz felkutatását (az illegális vagyonz elem megszerzésének bizonyítását), valamint a vagyonzelrejtés és a vagyonzkimentés tekintetében elősegíti a verziók felállítását vagy a felállított verziók ellenőrzését (Nyitrai, 2020, 46.). A KR NNI VVH kezdetben két osztályos felépítéssel működött. A hatás- és feladatkörök növekedése, valamint az Európa Tanács Pénzmosás és Terrorizmus-finanszírozás Elleni Szakértői Bizottságával (Committee of Experts on the Evaluation of Anti-Money Laundering Measures and the Financing of Terrorism, továbbiakban: Moneyval) 2016-ban végrehajtott országvizsgálatáról készített jelentés ajánlásai alapján 2017. április 1-jével alakításra került a jelenlegi négy osztályos struktúra. A KR NNI VVH a nemzeti

ARO és CARIN iroda funkciójában teljeskörűen ellátja a vagyonvisszaszerzéssel összefüggő nemzetközi információcserét, illetve az ebből szükségessé váló bűnügyi jogsegélykérelmeket teljesíti, a külföldi eljárásokban szükségessé váló vagyoni kényszerintézkedéseket Magyarország területén végrehajtja (például Európai Nyomozási Határozatok, rövidítve úgynevezett ENYH-k teljesítésével), illetve nemzetközi nyomozócsoporthoz (Joint Investigation Teams) vesz részt. A kezdeti két kizárólagos nyomozati hatáskör helyett az új büntetőeljárási norma a nemzetközi kizárólagos hatáskör mellé két országos illetékességet (vagyonvisszaszerzési eljárás és a vagyonkutatás lefolytatása) eredményezett, amely mellett a terrorfinanszírozás, illetve a pénzmosás egyes minősítései tekintetében is országos illetékességgel jár el a KR NNI VVH. A rendőrség, a Nemzeti Adó- és Vámhivatal (a továbbiakban: NAV) és az ügyészi nyomozó szervek alapeljáráshoz szükségessé váló vagyonvisszaszerzési eljárásokat is a KR NNI VVH folytatja le országos illetékességgel (Bezsenyi et al., 2016). A felállítása óta eltelt időben a KR NNI VVH speciális műveleti elemző kapacitást, speciális operatív műveleti készségeket épített ki, illetve a műveleti elemzői, vagyonvisszaszerzési képességet kiterjesztette a kriptovalutákra is, és ezeket a kapacitásokat a társzervek részére önálló szolgáltatásként is igyekszik biztosítani. A strukturális átalakítás eredményeképp a főosztály a saját hatásköre és illetékessége tekintetében gyakorlatilag önálló. Kialakításra kerültek a gazdasági nyílt forrású információszerzési (Open Source Intelligence, OSINT), a gazdasági és befektetési elemzési, illetve a pénzügyi profilalkotási képességek, jelenleg pedig a pénzügyi hírszerzési, illetve online fizetési rendszereket érintő elemzési készségek és képességek fejlesztése történik. A KR NNI VVH az összes hazai nyomozó szerv részére teljesít eljárási cselekményeket, ezért közvetlen munkakapcsolatot alakított ki az ügyészi nyomozó szervekkel, a NAV nyomozó szerveivel, továbbá mintegy 200 ARO és CARIN tagállami kapcsolati ponttal a nemzetközi bűnügyi együttműködés keretében. A kezdeti, leginkább a NAV, illetve az ügyészi nyomozó szervek részéről érkező vagyonvisszaszerzési eljárások lefolytatására irányuló igények rendőrségi felkéréseket meghaladó aránya 2018-tól kezdett megfordulni a koordinációs eljárások mentén. A lefolytatott eljárások száma minden kategóriában jelentősen emelkedett, azonban kimagasló az igénybevétel növekedése a nemzetközi bűnügyi együttműködésben. Ezen a területen sajátos és egyedi eljárásrendet dolgoztak ki, ami rendkívül hatékonynak bizonyult, ezért ennek az igénybevétele minden nyomozó szerv részéről támogatott. A KR NNI VVH kizárólag vagyonvisszaszerzési eljárások vitelére vonatkozó tevékenységét ide nem értve, a vagyont generáló bűncselekmények nyomozása során valamennyi eljáró szerv tevékenysége kármegtérüléssel összefüggő tevékenység is, amely hazai és külföldi

hatóság által folytatott alapeljárással összefüggő vagyonekobbzás, elkobbzás alá eső, valamint a sértetti reparáció körébe tartozó vagyonelem biztosítására irányuló tevékenység (Frigyer et al., 2016). A jogerős bírói ítéletben megállapított vagyonekobbzás érvényre juttatása a büntetőeljárás során biztosított vagyon, vagyoni értékű jog elvonása útján valósul meg leghatékonyabban. Ha az eljárás során a vagyonekobbzás alapja nem kerül biztosításra, akkor az elítélt önkéntes helytállása, ennek elmaradása esetén a végrehajtó eljárása biztosítja annak érvényesítését. Amennyiben a végrehajtó eljárása eredménytelen, a vádhatóság vagyonkutatást kezdeményezhet a KR NNI VVH-nál, amely büntetőeljárás keretében állapítja meg a bírói ítéletben foglaltak végrehajtásához figyelembe vehető vagyont, vagy zárja ki annak létezését. Ennek eredményessége kiemelten fontos egyfelől a rendőrség társadalmi megítélése, az uniós irányelveknek történő megfelelés, a szervezett bűnözés elleni eredményes fellépés, másfelől a nemzetgazdaság tekintetében is.

Új irányok, a kétszintű vagyonvisszaszerzési tevékenység

A nyomozó hatóságok általános feladatát képezi az alaptényállás felderítése mellett a bűnös vagyon felderítése és annak visszaszerzése érdekében a biztosítási intézkedések végrehajtása az eljárás során. Magyarországon a folyamatos kapacitáshiánnyal küzdő helyi szintű szervek nyomozzák az ügyek 98%-át, ugyanis az okozott kár esetében 50 millió forintban lett meghatározva a kárérték, ami felett már a területi vagy központi nyomozó hatóságok hatáskörébe tartozik az eljárás [25/2013 (VI. 24.) BM rendelet]. A problémát tehát az jelentette, hogy csupán egy központi vagyonszerzési szervezet lett létrehozva, de nem lett felosztva a hatásköre, így az egyébként kapacitáshiányos helyi szervek is a saját megkereséseikkel ostromolták a szervezetet. Tekintettel a KR NNI VVH egyéb feladataira, illetve a vagyonvisszaszerzések számának folyamatos növekedésére, szükségessé vált a vagyonvisszaszerzési eljárás lefolytatására felterjesztett ügyek felülvizsgálata annak eldöntése érdekében, hogy mely esetekben indokolt a KR NNI VVH eljárása. Az alaphűncselekmény miatt eljárást folytató szervnek ezen tevékenysége során az Utasítás alapján módja van a nyomozó hatóság vagyonvisszaszerzésért felelős szervének bevonására. A normaalkotó minden nyomozó hatóság számára megnyitotta egy ilyen speciális szerv létrehozásának lehetőségét is, míg a KR NNI VVH illetékességébe a kizárólagos hatáskörét, illetve speciális készségeit igénylő eljárástípusokat utalta, így elősegítve a tevékenység országos vagyonvisszaszerzési rendszer és struktúra kialakulását, abban az addiginál sokkal fontosabb és aktívabb szerepet szánva

a területi és helyi szerveknek. A területi és helyi szervek önálló vagyongfelderítési tevékenysége keretében elvégzett cselekményekről a KR NNI VVH minden esetben tájékoztatást kér a vagyonekhozás végrehajthatósága érdekében arra vonatkozóan, hogy az alapügyben eljáró hatóságnál milyen nyomozati cselekmények elvégzésére került sor – különös figyelemmel a kényszerintézkedések, valamint esetleges titkos információgyűjtés elrendelésére és a leplezett eszközök alkalmazására – a végrehajtott intézkedések eredményére, valamint a vagyonvisszaszerzési eljárás lefolytatásának célszerűségére. Ezáltal kialakult a kétszintű vagyonvisszaszerzési tevékenység: első szint az alapügyekben eljáró nyomozó hatóságok vagyonvisszaszerzési tevékenysége, második szint a KR NNI VVH speciális tevékenysége.

Eredmények, jó gyakorlat bemutatása

A vizsgált időszakban az alábbi jó gyakorlatnak számító eljárási cselekményeket alkalmazták a nyomozó hatóságok.

- A Büntető Törvénykönyvről szóló 2012. évi C. törvény (Btk.) 74/A. §-ban meghatározott kiterjesztett vagyonekhozás következetes és eredményes alkalmazása.
- A jogi személlyel szemben alkalmazható büntetőjogi intézkedésekről szóló 2001. évi CIV. törvény 6. §-ban² írt majdani pénzbírság biztosítása miatt került sor vagyonekhozás keretében túlbiztosításra.
- Virtuális fizetőeszköz, elsősorban bitcoin és bitcoin cash lefoglalása.
- Az alapeljáró nyomozó szerv által kibocsátott nemzetközi elfogatóparancs eredményes végrehajtásában történő közreműködés a nemzetközi vagyongkutatás, pénzügyi tranzakciók feltérképezése révén.
- Nemzetközi vagyongkutatás alapján az alapeljáró nyomozó hatóság külföldön – összehangolt akció keretében – hajtott végre nyomozási cselekményeket.
- Ügygondnok kirendelésére az eljárásban érintett cégek törvényes jogainak biztosítása érdekében.
- A bűncselekménnyel okozott kárérték biztosítása üzletrész zár alá vételének elrendelésével.
- Ingatlan tulajdoni viszonyaira vonatkozó tulajdonosváltás figyelésének alkalmazása a nyomozó hatóság gyors és eredményes reagálása érdekében.

---

2 A 2001. évi CIV. törvény 6 § (1) bekezdés értelmében a pénzbírság jogi személlyel szemben kiszabható legnagyobb mértéke a bűncselekménnyel elért vagy elérni kívánt vagyoni előny értékének a háromszorosa, de legalább ötszázezer forint.

A 2019-ben az alapügy nyomozása mellett prioritásként meghatározott, párhuzamos kármegeterülés és vagyonvisszaszerzési tevékenység folytatása eredményeként a nyomozó hatóságok több ügytípus esetében jelentős eredményeket értek el. Elsősorban pénzmosás, csalás, de más bűncselekmények elkövetése miatt indult eljárások esetén is előfordult, hogy a kármegeterülés eredményességét nagymértékben növelte a feljelentés megtétele után történő soron kívüli intézkedés, amikor az eljáró nyomozó hatóság nyomon követte a pénz útját, és haladéktalanul megtette a szükséges intézkedést a kárösszeg biztosítása érdekében. A nyomozó hatóságok tapasztalatai szerint egyre növekszik a gazdasági társaságok pénzeszközeinek megszerzésére irányuló bűncselekmények száma, amelyeknél az elkövetők banki átutalások eltérítését célozzák. Ez a jelenség különösen azon cégeket állítja kihívás elé, amelyek külföldi partnerekkel állnak üzleti kapcsolatban és nagyobb összegű pénzforgalmat bonyolítanak. Tapasztalatok alapján a cégek nagyobb hányada nem rendelkezik megfelelő informatikai felkészültséggel a hasonló támadások elhárítására. A sértett és a nyomozó hatóság gyors reagálása azonban több esetben is teljes összegű kármegeterülést eredményezett, köszönhetően a pénzintézetek és az eljáró hatóságok kitűnő munkakapcsolatának és a megtett azonnali intézkedéseknek. A vagyonvisszaszerzés területén a kiemelt, vagyont generáló bűncselekmények nyomozása során egyre jobb eredményeket érnek el a nyomozóhatóságok. Ez a KR NNI VVH bevonásával realizált ügyek tanulságai, valamint az egység által alkalmazott jó gyakorlatok felhasználásának is köszönhető. A KR NNI VVH által a 2019-től havi rendszerességgel bekért és vezetett, a területi szervek részéről biztosított kár nyomon követését szolgáló táblázat adatai az egységes nyomozó hatósági és ügyészégi bűnügyi statisztika (a továbbiakban: ENyÜBS³) adatainál pontosabb rátekintést engednek egy-egy nyomozó szerv teljesítményére. A szerzett tapasztalatokat a vagyonvisszaszerzési eljárásba bevont munkatársak az egyedi ügyekben történő vagyonfelderítések során felhasználják, megosztják kollégáikkal. Jó gyakorlatként említendő, hogy az országban a területi szervek közül elsőként a Budapesti Rendőr-főkapitányságon hoztak létre önálló vagyonvisszaszerzést támogató egységet⁴. Feladata a szakterületet érintő

-
- 3 Az ENyÜBS egy követő jellegű statisztikai rendszer, amelyben az adatokat a nyomozás lezárását követően regisztrálják, tehát a statisztikai adatokat nem a bűncselekmény elkövetésének, illetőleg a büntetőeljárás lefolytatásának időpontja szerint, hanem az ügyészégi feldolgozás időpontja (év, hó) alapján jelenítik meg.
  - 4 Megjegyzendő, hogy az Európai Unióban több modellszervezet is tevékenykedik, melyek közül kiemelendő azon rendszer, amikor egy központi, kimondottan koordinálásra és nemzetközi kapcsolattartásra szolgáló nemzeti hivatal (ARO) mellett regionális szinten kisebb létszámú pénzügyi nyomozó egységek működnek a vagyonvisszaszerzési tevékenység támogatása céljából, tekintettel arra, hogy ezen szakterület alkalmazása speciális, sajátos szaktudást igényel.

adatelemzési, szakirányítói tevékenységen túl a szervezeti egységeken folyamatban lévő ügyekben – amennyiben azok terjedelme, bonyolultsága vagy más ok azt indokoltá teszi – az alapeljárást folytató szerv felkérésére a nyomozással párhuzamos vagyonszűrés és vagyonszűrésre irányuló tevékenység elvégzése. Az egység nemcsak a klasszikus gazdaságvédelmi szakterülethez tartozó ügyekben, hanem a kábítószerrel kapcsolatos nyomozásokban, emberkereskedelem, valamint más, kiemelt bűncselekmények esetén is végez vagyonszűrését.

Oktatások, képzések továbbfejlesztése

A vagyonszűrés szakterület létjogosultságára tekintettel kiemelten fontos a bűnügyi állomány folyamatos képzése, illetve az egységes gyakorlat kialakítása. A KR NNI VVH 2016. óta – a Belső Biztonsági Alapból⁵ finanszírozottan – a rendőrség, a NAV és az ügyészi szervek részére képzett szakvonaltartókat a vagyonszűrés hálózat kialakítása és működtetése érdekében. Emellett 2019-ben a rendőrség valamennyi területi szerve részére, úgynevezett hospitációs rendszerű képzés útján, szervenként 4–4 szakvonaltartó képzésére is sor került. Ezzel gyakorlatilag a rendőrség, a NAV és az ügyészi nyomonkövető szervek részvételével egy nagyobb, míg azon belül a rendőrség nyomonkövető szervei tekintetében egy kisebb nemzeti vagyonszűrés hálózat alapjai kerültek letételre. A KR NNI VVH alaptevékenysége mellett rendszeresen továbbképzéseket tart más nyomonkövető hatóságok, illetve az ügyészség és a bíróság számára is. Részt vesz továbbá a szakterülettel összefüggő oktatásban a Nemzeti Közszerzői Egyetem Rendészettudományi Karának több tanszékén is. Az ORFK Bűnügyi Főigazgatóság által három (gazdaságvédelmi osztályvezetők, bűnügyi szakterületen foglalkoztatott revizorok, valamint korrupciós szakvonaltartók részére) szervezett képzés keretében került sor a vagyonszűrés szakterület aktualitásának ismertetésére. A KR NNI VVH-nál 2019-ben, illetve 2020. elején valamennyi megyei rendőr-főkapitányság állományából 4–4 fő szakvonaltartó kiképzése történt meg, amely kiegészítette a 2017 óta a BBA által finanszírozott képzésekben érintett munkatársak körét. Ezzel, illetve a koordinációs realizálásokban szerzett tapasztalatok birtokában vált lehetségessé a kétféle vagyonszűrés rendszer kialakítása, amely mind a Moneyval, mind a Legfőbb Ügyészség elvárásaival is egy irányba mutat.

---

5 A Belső Biztonsági Alap a 2014–2020-as költségvetési ciklusban létrehozott új, komplex, átfogó instrumentum, amely lefedi a külső határok őrzését, és ehhez kapcsolódóan az uniós vízumpolitikát, a bűncselekmények és a terrorizmus megelőzését, illetve a velük szemben folytatott harcot szolgáló, illetve a szolidaritás elve alapján újraelosztásra kerülő uniós források körét.

A hatékonyság mérésének lehetőségei

A bűncselekménnyel okozott kárt, valamint annak megtérült összegét jelenleg az ENyÜBS rögzíti. Az ENyÜBS az előző időszakban lezárt eljárásokban rögzített statisztikai adatokat tartalmazza, melyek a rendőri eljárásokban vizsgált bűncselekményekkel okozott kár, a megtérült és biztosított kár⁶, valamint a kármegtérülési mutató (az okozott, valamint a megtérült és biztosított kárösszeg arányaként meghatározott százalékos érték).

Az ENyÜBS azonban nem minden esetben tartalmazza:

- a biztosítási intézkedés keretében alkalmazott zár alá vétel eredményét;
- a megváltás, egyezség, polgári jogi igény alapján megtérült kárt;
- a közvetítői eljárás eredményét.

Az ENyÜBS kármegtérülési mutatót nem befolyásolja a kiemelt vagyont generáló bűncselekmények nyomozása keretében feltárt és biztosított vagyon. Példaként kiemelve a kábítószerrel, emberkereskedelemmel kapcsolatos bűncselekmények esetén nincs okozott kár, a szerzett vagyon értéke nem szerepel az ENyÜBS statisztikában. A biztosítási intézkedések, amelyek tárgya a bűncselekmény elkövetéséből eredő, ahhoz köthető, illetve a kiterjesztett elközbzás alapján feltárt vagyon, jelenleg csak manuálisan van nyilvántartva a vagyonvisszaszerzés mértékének figyelemmel követése céljából. A vagyonvisszaszerzési tevékenység aktuális nyomon követése céljából a KR NNI VVH a területi szervek adatszolgáltatása alapján manuális táblázatot vezet. A vezetett táblázatba foglalt adatok túlmutatnak az ENyÜBS adatokon, felölelik a teljes vagyonvisszaszerzési tevékenységet. Az ENyÜBS kármegtérülési mutatója azon bűncselekmények eredményeit tartalmazza, amelyekben károkozás történt. Ilyen klasszikus bűncselekmények a lopás, csalás, gazdasági bűncselekmények, azonban a pénzmosás eredményeit is tartalmazza a statisztika. A kármegtérülési adatok minél nagyobb arányú megtérülésének fontossága, hogy ezen ügyekben a sértett, aki a kárt elszenvedte visszakapja értékeit, vagy az annak megfelelő, minél nagyobb arányban megtérült kárának ellenértékét. A bekért adatok tartalmazzák a nemzetközi kötelezettségként is meghatározott, bűnözői köröktől, személyektől elvont olyan vagyont, amelyet újabb bűncselekmények (a kábítószerkereskedelem, emberkereskedelem stb.) elkövetéséhez használnának fel. Az adatszolgáltatás alapján a nyomozó hatóságok által végrehajtott biztosítási intézkedéseket, a zár

---

6 A biztosított kár kategóriát 2018. július 1-jétől tartalmazza az ENyÜBS. Az adatszolgáltatás alapjául szolgáló eljárás lezárásáig kármegtérülésként számba nem vehető tárgyi hatályú kényszerintézkedéssel biztosított vagyon, vagyonelemek (ingó, ingatlan, vagyoni követelés, vagyoni értékű jog, egyéb) forintban meghatározott összegét jelenti.

alá vett, lefoglalt értéket, vagyontárgyakat stb. összegzik, amelyek alapján folyamatosan követhető a szervezeti elemek e szakterületen megtett valamennyi intézkedése, amelyek alapján a nyomozó szervek aktuális, vagyonvisszaszerzés területén végzett tevékenysége mérhető. Az adatszolgáltatás az informatikai fejlesztéseknek köszönhetően a 2021-től a Robotzsaru integrált ügyviteli, ügyfeldolgozó és elektronikus iratkezelő rendszer felületén kialakított vagyonvisszaszerzési modulban fog megvalósulni, mely biztosítja az adatok hitelességét, naprakészségét és a strukturált lekérdezés lehetőségét.

Összegzés

Az alapbűncselekmények nyomozását végző helyi és területi nyomozó hatóságok feladatát képezi a bűncselekmények elkövetőinek felderítése mellett a bűncselekménnyel okozott kár megtérülése, valamint a bűnös úton szerzett vagyon elvonása érdekében szükséges intézkedések megtétele. Ez a tevékenység a nyomozó hatóságok rutinjává válik a nyomozások teljesítése során. Ezt egészíti ki a KR NNI VVH által végzett tevékenység, így elsősorban a vagyonvisszaszerzési eljárások lefolytatása, illetve a nemzetközi információcsere. Ezzel egy kétszintű vagyonvisszaszerzési rendszer alakult ki a rendőrségen belül. Látható tehát, hogy a kármegtérülés, a vagyon visszaszerzése nem kizárólag a KR NNI VVH feladata, hanem minden egyes nyomozó hatóság feladatát képezi minden egyes vagyongeneráló bűncselekmény miatt folytatott nyomozás során, beleértve az előkészítő eljárásokat is. A párhuzamos, vagyonvisszaszerzés érdekében is folytatott nyomozásokat fokozatosan minden vagyont generáló bűncselekményre ki kell terjeszteni [1688/2017. (IX. 22.) Korm. határozat]. A kár megtérülésének, a vagyon visszaszerzésének reális lehetősége fennállása esetén nem lehet különbséget tenni úgynevezett kis vagy nagy ügyek között. A kis kárt okozó bűncselekmények esetén ugyanúgy meg kell tenni minden szükséges és lehetséges intézkedést, mint a nagy kárértékű ügyek esetében. A sérített reparáció ugyanolyan hangsúlyt kell kapjon, mint az elkövető büntetőjogi felelősségre vonása. Ez kiemelt cél, mivel az állampolgárok a nyomozó hatóságok munkáját többek között ezen eredmények tükrében ítélik meg. A 2019-ben a területi szerveknél kijelölt vagyonvisszaszerzési referensek mellett több helyi szerv kijelölt munkatársa vett részt a KR NNI VVH-nál hospitációs programban. Ezáltal minden területi szervnél több olyan munkatárs felkészítése is megtörtént, akik egyben a helyi nyomozó hatóságok munkáját is segítik. A területi szervek szakmai iránymutatásért a KR NNI VVH-hoz fordulhatnak, akár egy-egy konkrét ügyben történő szakmai támogatás érdekében is.

Felhasznált irodalom

- Bezsenyi T., Frigyer L., Mátyás Sz. & Nyitrai E. (2016). A vagyon-visszaszerzési eljárás és annak szabályozása Magyarországon. *Kritische Zeiten*, 3–4, 117–127.
- Frigyer, L., Mátyás, Sz. & Nyitrai, E. (2016). Asset recovery proceedings and investigation. *Часопис Національного університету. Острозька академія*, 14, 1–22.
- Kelemen J. (2018). A büntetendő cselekményből származó vagyon elvonásának célja, elmélete és elvei. *Büntetőjogi Szemle*, 1, 43–47.
- Kindelmann D. (2014). Good Afternoon! A vagyon-visszaszerzés egyes kérdései az Egyesült Királyságban, egy csésze tea mellett. In Pogácsás A. et al., (Szerk.), *Jogi tanulmányok tehetőségek tollából* (pp. 102-116). A Pázmány Péter Katolikus Egyetem Jog- és Államtudományi Karának könyvei
- Mátyás Sz. (2016). A vagyon-visszaszerzési eljárás a hazai és a közösségi jogrendben. In Gaál Gy. & Hautzinger Z. (Szerk.), *A határrendésztől a rendészettudományig* (pp. 219-224). Pécsi Határőr Tudományos Közlemények
- Mihóné Leitner J. (2013). A bűncselekményből eredő vagyon elvonása – Vagyonelkobzás. *Magyar Jog*, 2.
- Nyitrai E. (2020). A bűncselekményből eredő vagyon visszaszerzése. *Ügyészek Lapja*, 2–3, 39–53.
- Nyitrai E. (2018). Vagyon-visszaszerzés a szervezett bűnözés felszámolásában. In Frigyer László (Szerk.), *Nemzetközi jellegű szervezett bűnözés nyomozásának kutatása információáramlási szempontból* (pp. 100-134.). Tanulmánykötet 1., Ludovika Kiadó

Alkalmazott jogszabályok

A Büntetőeljárásról szóló 2017. évi XC. törvény

A Büntető Törvénykönyvről szóló 2012. évi C. törvény

A jogi személlyel szemben alkalmazható büntetőjogi intézkedésekről szóló 2001. évi CIV. törvény

A bűncselekményekből származó jövedelmek és a bűncselekményekhez kapcsolódó egyéb javak felkutatására, azonosítására és a vagyonbiztosítás érdekében teendő feladatokról szóló 20/2018. (V.31.) ORFK utasítás

Az Európai Unió Tanácsának 2007/845/IB (2007. december 6.) számú határozata, valamint a tagállamok vagyon-visszaszerzési hivatalai közötti, a bűncselekményből származó jövedelmek és a bűncselekményekhez kapcsolódó egyéb tulajdon felkutatása és azonosítása terén való együttműködésről hozott 2007/845/IB kerethatározata

Európai Unió (2014), A bűncselekmények elkövetési eszközeinek és az abból származó jövedelmek az Európai Unión belüli befagyasztásáról és elkobzásáról szóló 2014/42/EU irányelv 1688/2017. (IX. 22.) Korm. határozat az Európa Tanács Moneyval országjelentésben Magyarország részére megfogalmazott pénzmosás elleni ajánlások végrehajtásáról készített akciótervről

A cikkben található online hivatkozások

URL1: *A Bizottság jelentése az Európai Parlamentnek és a Tanácsnak. Vagyonvisszaszerzés és elkobzás: Annak biztosítása, hogy a bűnelkövetés ne legyen kifizetődő tevékenység.* COM (2020) 217 final. https://eur-lex.europa.eu/resource.html?uri=cellar:5776f170-a4b5-11ea-bb7a-01aa-75ed71a1.0009.02/DOC_1&format=PDF

URL2: *Criminal Asset Recovery in the EU.* <https://www.europol.europa.eu/publications-documents/does-crime-still-pay>

A cikk APA szabály szerinti hivatkozása

Nagy R. & Vári V. (2021). Új irányok a vagyonvisszaszerzésben. *Belügyi Szemle*, 69(4), 579-593. <https://doi.org/10.38146/BSZ.2021.4.4>

Sikó Ildikó – Danielisz Béla

Bűnözési szorongástól a klímafélelemig

From crime anxiety to climate fear

Absztrakt

A klímaváltozás és az abból fakadó szélsőséges időjárási körülmények végig kísérik az emberiség történetét. Napjaink globális felmelegedésével kapcsolatos kommunikáció, főképp a várható következmények prognosztikája, jelentős számú csoportnál okozhat szorongást, illetve félelmet. Az ebből fakadó társadalmi hatások jelentősek, egyes esetekben súlyosak lehetnek. E jelenségek természete és megjelenése a bűnözési félelemmel és szorongással azonosítható jeleket okozhatnak. A klímapánik helyett a klímacselekvés ideje kell, hogy elkövetkezzen. Az ökológiai lábnyom definiálása után az ökológiai kéznyom újra felfedezésén a sor. A globális és lokális problémák kezelése egyaránt a rendészeti szervekre hárul, melyek alkalmasak lehetnek a következmények eredményes kezelésére és a lakosság felkészítésére a professzionális megelőzés területén.

Kulcsszavak: klímaváltozás, extrém időjárás, bűnözési félelem és szorongás, klímafélelem, ökológiai kéznyom

Abstract

Climate change and the extreme weather circumstances resulting from it, have accompanied the humanity's history from its beginning. Actual communication related to global warming – mainly the prognosis of expected consequences – may cause anxiety or fear for a large group of people. The social effects resulting from it are considerable, they can even be serious in some cases. Nature and appearance of these phenomena can cause signs identifiable with criminal fear and anxiety. Instead of climate panic, time of climate action has to come now. After defining „ecological footprint” it is time for rediscovering „ecological handprint”. Treatment of both global and local

problems is the duty of law enforcement organisations, which can be able to handle the consequences successfully and prepare the population for professional prevention.

Keywords: climate change, extreme weather, criminal fear and anxiety, climate fear, ecological handprint

„A félelem hasznos lehet, de csak akkor, ha a megfelelő dolgokra irányul. A világ megértésének tekintetében a félelem ösztöne csapnivaló kalauz. Miközben rávesz bennünket arra, hogy figyelmünket olyan valószerűtlen veszélyekre irányítsuk, amelyekről a leginkább tartunk, elhanyagoljuk azokat, amelyek valóban a legkockázatosabbak.”

Hans Rosling (svéd orvos, statisztikus)

Bevezetés

A szélsőséges időjárást okozó egyik ismert természeti katasztrófa Kr. u. 535 körül következett be, aminek nyomán a Nap fényereje meggyengült. Erről a természeti csapásról több forrás is említést tesz, többek között Epheszosi János történész, Epheszosz püspöke:

„Jel jött a Napból, amilyen fajtát soha ezelőtt senki sem látott és nem is számolt be ilyenről. A Nap elsötétült és tizennyolc hónapon át tartott a sötétség. Minden nap úgy négy órát sütött, és még ez a fény is halovány árnyék volt csupán.” (Keys, 2002, 357.).

A jelenségről olvashatunk Prokopiusz bizánci történésznél is: *„És ebben az évben került sor a legrémisztőbb előjelre. Merthogy a Nap ragyogás nélkül bocsátotta ki fényét, ahogy a Hold ebben az egész esztendőben, és szerfelett olyannak tűnt, mint a fogyatkozásban levő Nap, mivelhogy sugarai nem voltak sem világosak, sem olyanok, amilyenek megszokhattuk.”* (Keys, 2002, 357.).

Nincs ősibb kín, mint a folyamatos szorongás az ismeretlen és váratlan veszedelemtől. Vagyunkat, életünket megannyi ártó szándék fenyegetheti és fenyegeti is, mindössze az a kérdés, hogy miképp tudjuk feldolgozni az ezzel kapcsolatos érzéseinket? A bűnözési szorongás és félelem nem ismeretlen kutatási terület, eredményei jól hasznosulhatnak a bűnmegelőzés szakterületén is. Korunk egyre inkább terjedő újabb szorongása a klímaváltozás

következményeivel kapcsolatos társadalmi és egyéni magatartás. A klímaváltozás következményeivel kapcsolatos társadalmi és egyéni magatartásforma hasonlatos a bűnözési szorongás és félelem magatartásformáihoz. Általános szóhasználatban még csak a klímaszorongás kifejezés terjedt el, elsősorban a médiában, de hamarosan általánossá válhat a klímafélelem megfogalmazás is. Miért juthatunk ide? Miképp befolyásolja a média, főleg a közösségi média az ez irányú magatartásformákat és cselekvési lehetőségeket?

Bűnözési igazság és klíma igazság összefüggései

Legelőbb vizsgáljuk meg, milyen stratégiát követhetnek a klímaváltozás következményei ellen fellépők. Mennyiben lehet hasonló a bűnözési félelem elleni és az extrém időjárás okozta aggodás elleni fellépés a rendészeti testületek tekintetében?

„Van-e gyakorlati módja annak, hogyan lehet egyesíteni a törekvést az igazságra és a törekvést az igazság elfogadására? A probléma megoldásának egyik lehetőségét a stratégia elveivel kapcsolatos reflexiók sugallják, amelyek arra hívják fel a figyelmet, milyen fontos következetesen ragaszkodni egy célhoz, miközben elérésének útját a körülményekhez igazítjuk. Az igazsággal való szembehelyezkedés elkerülhetetlen, különösen, ha az igazság egy új eszme formáját ölti, az ellenállás mértéke azonban csökkenthető, ha nemcsak a cél, hanem a megközelítés módja is értelmes. kerüljük a frontális támadást a régóta elfogadott álláspont ellen, keressük inkább az oldalirányú elmozdulás lehetőségét, hogy az igazság csapása egy áttörhetőbb pontot érjen. Ám az olyan közvetett megközelítés közben is legyen gondunk rá, hogy ne térjünk el az igazságtól, mivel semmi sem akadályozza annyira az igazság valódi kibontakozását, mint ha valótlanágba csúszik át.” (Liddell, 2002, 17.).

Nos, jelenleg a klímaigazságot hirdetőket nem a közvetett megközelítést alkalmazzák, hanem a frontális támadást. Peter Lee az „Igazságháborúk” című könyvében részletesen és igen plasztikusan festi le a klímarezsimek kialakulásának folyamatát és természetét. A dolgok jelenlegi állása nem igazolja a ráijesztés módszerének helyességét, hiszen kevés érdemi dolog történik, ahogy arra napjaink egyik legismertebb klímaaktivistája, Greta Thunberg rámutatott a közelmúltban.

Vonjunk párhuzamot a bűnözési igazság és klímaigazság között. Egy-egy megrázóan brutális bűncselekmény napokig izgalomba tartja a közvéleményt, hiszen a média bőséges és részletgazdag tájékoztatása gondoskodik arról, hogy az érdeklődés fennmaradjon. Jó néhány napig, de akár hetekig is napirenden

lehet tartani ezeket az ügyeket, újabb és újabb spekulációkat, találgatásokat mellékelve hozzájuk. Ha a rejtély megoldódik, vagy a kevésbé izgalmas igazságra fény derül, értelemszerűn csökken a média és ez által a társadalom érdeklődése. A kérdés az, hogy a megfelelő tanulságok levonásra kerülnek-e, illetve történik-e valami annak érdekében, hogy az ilyen „szenzációk” ne vagy csak kis eséllyel ismétlődhessenek meg? Minden esetre egy ilyen történet alkalmassá válik a bűnözési szorongás fenntartására, fokozására, esetleg a konkrét ügyben a bűnözési félelem kialakulására egyes embereknél, ahogy az a későbbiekben kifejtésre kerül. Hasonló a helyzet egy-egy klímakatasztrófa esetében is, mely Padányi József megállapítása szerint a „szélsőséges éghajlati esemény” (Padányi & Halász, 2012, 61.). Szükséges ezeket a történéseket kategorizálni, megállapítani, hogy emberi vagy természeti eredetűek-e? Földrengés, vulkánkitörés esetében hogyan bizonyítható a klimatikus viszonyok változása okozta katasztrófa? A folyamat egészét tekintve a klímaszorongástól könnyedén eljuthatunk a klímafélelemig, és megint csak feltehető a kérdés, megtörténik-e a tanulságok levonása, értékelése? A következő alkalomra felkészültek leszünk-e? A lehetséges kiút, hogy az ökológiai lábnyom mérésétől el kell jutnunk az ökológiai kéznym újrafelfedezéséhez, alkalmazásához.

„A jövőnek az a dolga, hogy veszélyes legyen...A civilizáció olyan folyamattal lép a legnagyobbakat előre, amelyek hajszál híján elpusztítják azokat a társadalmakat, amelyekben megjelennek.” (Sagan, 1990, 238.).

A kriminológusok elfogadott megközelítésként alkalmazzák, hogy a biztonsági helyzetet el kell választani a biztonság érzésétől. A biztonsági helyzet objektivitása gyakran jelentősen eltér az egyén biztonságérzetétől, és ez utóbbi jelentősen befolyásolja az egyén életminőségét, társadalmi szerepvállalását, összességében pozitívan vagy negatívan hathat a társadalmi bizalmi tőke kialakulására vagy mennyiségére.

„Az érzésnek nehezen megfogható érzelmi, affektív dimenziója, hogy valamiféle testi és lelki sérülés elszenvedésének veszélyétől tartunk. A jelenségnek, noha inkább emocionális jellegű, érzékelhető és mérhető velejáráói is vannak, mint a megemelkedő vérnyomás, pulzusszám növekedés, adrenalinszint-emelkedés. Az akarattunktól független jelenségektől ugyanakkor élesen meg kell különböztetni a racionális, kognitív elemet, amikor az egyén a bűnözéstől, mint tudatosan érzékelt, leképzett és főleg számba vett kockázattól tart, és felméri, mekkorára becsüli önmaga áldozattá válásának valószínűségét. E két elem szorosan összefügg. Bár a félelem egyéni és kollektív mozgását még nem ismerjük eléggé, azt azért igen, hogy az egyén minél többet és hitelesebbet tud a bűnözés valóságáról, annál kevésbé diffúz, irracionális és érzelmi a bűnözési félelme.” (Gönczöl, Korinek & Lévai, 1996, 88.).

Bűnözési félelem és klíma félelem kialakulásának tényezői

Bakóczy Antal és Sárkány István az „*Erőszak a bűnözésben*” című kötetében kellő terjedelemben és alaposággal mutatja be az erőszak árát. Kitérnek a bűnözési félelem és szorongás témaköreire, és körbejárják a társadalom által megfizetendő árat is. Azon következtetéseik, hogy ez a jelenség (szorongás és félelem a bűnözéstől) erőteljesen rombolja a társadalom összetartó erejét, és az egyénen keresztül számos területre kihat, alaposak és igazoltak. A szerzők feltárják a félelem és szorongás gyökereit, melyek jól azonosíthatók a klímaszorongás és -félelem tekintetében is!

„A félelem és szorongás egy bizonyos határon túl tehát önmagában is okként jelentkezhethet. Hatására szélesedik a társadalmi, szociális, kulturális elszigetelődés.” (Bakóczy & Sárkány, 2001, 256.).

Korinek László 1997-ben tartott előadást arról, hogy a társadalmunkban bekövetkezett gyors és mélyreható változások hogyan hatottak az egyes ember pszichéjére és a társadalmi közérzetre. Ennek az előadásnak az elején rámutatott az önbeteljesítő jóslatok veszélyére:

„Ma a politika számára használható argumentumnak tűnik a lakosság bűnözési félelmére való hivatkozás. Arról azonban nem szabad megfeledkezni, hogy ez a folyamat igen veszélyes is lehet, hiszen amiről túl sokat beszélnek az az öngerjesztéses mechanizmus révén, az önmagát megvalósító jóslat erejével tényleg bekövetkezhethet.” (Korinek, 1997, 140.).

A félelmi vizsgálatok kapcsán megjegyzi:

„Szigorúan tudományos alapon, két síkon közelíthető meg a bűnözési félelem. Az első az egyén szintjén zajlik, fontos, hogy az egyén miként képes feldolgozni a bűnözési fenyegetettségét, vagyis az életminőségét mennyire rontja a félelem, a szorongás a bűnözéstől. A másodikon, a társadalmi síkon az a döntő, hogy a politikai társadalmi ellenőrzés eszközeivel dolgozza fel a bűnözési fenyegetettséget.” (Korinek, 1997, 141.).

Fenti megállapítás értelemszerűen alkalmazható a klímaszorongással és -félelemmel kapcsolatban is. A párhuzam nem erőltetett, hanem tárgyilagosan és okszerűen adja magát. A szorongás és félelem azonban nem növelhető a végtelenségig. Ezzel kapcsolatban az alábbi okfejtést ismerhetjük meg:

„Hipotézisem szerint, a félelemnövekedés nem tart örökké, hanem egy idő után megtanulunk együtt élni a félelemmel. A félelemmel szemben neutralizáló, racionalizáló technikákat dolgozunk ki, mert nem lehet csak szorongva leélni az életet. Talán inkább pszichológiai megközelítés, hogy a bűnözési félelem a megélt veszély személyes tapasztalatain is nyugszik, de általában szekundér forrásokból táplálkozik.” (Korinek, 1997, 146.).

A klímafélelem esetében hasonló mechanizmusokat tapasztalhatunk. Egy idő után kialakulnak a háritás technikái, és mintegy filmet fogjuk fel a távolban zajló természeti eseményeket. Mindez nem jelenti azonban azt, hogy az egyén szintjén ne lehetne cselekedni. Ahogy a bűnmegelőzés eszközzrendszere, úgy a környezet- és klímavédelem eszközzrendszere is hosszú távon eredményes, csak tartós fenntartása éri el a kívánt eredményeket. A környezeti károkozás erősen befolyásolja szervezetünket, egészségügyi állapotunkat. Hazai tanulmányok is alátámasztják ezen megállapítást: *„Mára már bebizonyosodott, hogy az éghajlatváltozás hatással van az emberi szervezetre, hozzájárul a globális betegségteherhez. A klímaváltozásnak vannak az egészséget érintő hatásai, melyek egyrészt lehetnek közvetlenek, pl. a hőhullámok hatásai, árvizek, viharok okozta halálozások, sérülések. Illetve közvetett hatások, mint a vektorok által terjesztett betegségek, az ember mindennapi életéhez szükséges szolgáltatások (kiszolgáló infrastruktúrák) kiesései, zavarai, a vízkészlet mennyiségi, minőségi romlása következtében fellépő kihívások, étel- és italbiztonsági problémák (étel- és ital-eredetű megbetegedések), levegőtisztasággal kapcsolatos problémák, környezeti, klíma menekültek számának drasztikus emelkedése stb.”* (Teknős, 2019, 205.).

Több más egészségkárosító hatás is kimutatható a kutatásokból.

„A globális klímaváltozás egészségkárosító hatásai többféleképpen következnek be:

- *Az időjárási szélsőségek fizikai hatásán keresztül (hőmérséklet, csapadék, szél által okozott fizikai-mentális terhek. A SREX jelentés szerint a szélsőséges események hatással vannak, lesznek az egészségügyre, étel- és italbiztonságra, mezőgazdaságra, vízgazdálkodásra stb.*
- *Fertőző betegségek növekvő száma alapján (kedvezőbb szaporodási feltételek világszerte, mutáció miatt erősebb törzsek stb.),*
- *A vízkészlet mennyiségi, minőségi romlása következtében fellépő kihívások,*
- *Étel- és italbiztonsági problémák (étel- és ital-eredetű megbetegedések),*
- *A környezeti, klíma menekültek számának drasztikus emelkedésével.*
- *Rosszabb alkalmazkodóképesség: az alultápláltság és az abból következő rendellenességek fokozódása, növekvő halálozási, megbetegedési és sérülési arány a növekvő a gyakoribb, intenzívebb hőhullámok, aszályok, árvizek, viharok következtében. A hasmenéses megbetegedések növekvő számai, az éghajlatváltozással összefüggő magasabb talajszintű ózonkoncentrációkkal kapcsolatos keringési-légzőrendszeri megbetegedések okán, a fertőző betegség hordozóinak megváltozott térbeli eloszlása miatt.”* (Teknős, 2019, 206.).

Továbbá friss kutatások összefüggést mutattak ki a szálló por koncentrációja és a depressziós esetek száma között is (URL1). A globális éghajlatváltozás számos veszélyt hordoz magában, ahogy az előbbieken jeleztük, ezek közül jelentős aggodalomra ad okot az emberi egészségre gyakorolt káros hatása. Minél tovább fokozódik a felmelegedés, az annál nagyobb mértékben károsítja az egészséget. Az 1850-es évek óta immáron 1 fokkal melegebb világban élünk, mint az akkori emberek. A legutóbbi éghajlati jelentés (URL3) világosan megerősítette, hogy a hőmérséklet növekedése káros irányban befolyásolja az emberi egészségre ható tényezőket, például a rendkívüli időjárási jelenségeket, a kiemelkedő hőterhelést, vagy az élelmiszer-biztonsággal kapcsolatos tényezőket. Az éghajlatváltozással az életminőséget befolyásoló tényezők is tovább romlanak. A globális felmelegedésből adódó káros hatások eltérőek mind földrajzilag, mind az egyes országok gazdasági fejlettségét tekintve. A szegényebb régiók jobban kitettek a változás hatásainak. A jelentés szerint a sokasodó hőhullámokat a városok lakossága is megszenvedti, így például 1,5°C-os átlagos melegedés esetén duplájára növekedne a megvárosok hőstressz kitettsége, az előrejelzések szerint 2050-re mintegy 350 millió ember lenne kitéve ennek a veszélynek. Kristie Ebi, a „*Külön jelentés*” vezető szerzője és a kapcsolódó „*Egészségügyi jelentés*” társszerzője szerint „*a kibocsátások gyors csökkentése ellenére is a globális melegedés mértéke várhatóan eléri majd a további 0,5°C-ot 2030 és 2052 között*”, *a jelenlegi 1°C-hoz hozzáadódva. Ezért „ez a jelentés még ambiciózusabb cselekvést sürget az éghajlatváltozás okainak és hatásainak mérséklése és a megváltozott viszonyokhoz való alkalmazkodás érdekében*” – tette hozzá Kristie Ebi (URL11).

A jelentés tehát világossá teszi a döntéshozók számára, hogy az éghajlat védelmében tett lépések számtalan előnyt hordoznak magukban a gazdasági stabilitásra és jólétre nézve is. „*Gyakorlatilag bármelyik stratégia, amelyik az éghajlatváltozás mérséklésére irányul, az emberi egészségre is pozitívan hatna*” – állítja Andrew Shindell, a „*Külön jelentés*” vezető szerzője. Egy másik szerző, Diarmid Campbell-Lendrum, az Egészségügyi Világszervezet Klímaváltozásért és Egészségügyért Csoport vezetője szerint „*minél gyorsabban csökkentjük a kibocsátásokat, annál több életet menthetünk meg a légszennyezés okozta korai elhalálozástól, ami jelenleg nyolc halálesetből egyért felelős*” (URL11). De miként Arthur Wyns, a kapcsolódó „*Egészségügyi jelentés*” társszerzője fogalmazott: „*Mi is lehetne jobb ok a klímaváltozás mérséklésére, mint hogy jobba és biztonságosabbá tegyük az emberek életét?*” (URL12). A klímafelelem mindezen károsító tényezők velejárója. Nagyon sokan nem tudják megfelelően feldolgozni a pillanatnyi helyzetet és ez tartós

lelki egészségkárosodáshoz vezethet náluk. Ezek mérséklésére kell alkalmaznunk új megközelítéseket és az eddigtől eltérő cselekvési módokat.

„*A lélek határait – mehetsz és meg nem találsz, bejárj bár minden utat, mélysége akkora.*” (Hérakleitosz töredékei, Dörömbözi, 2008).

Klíma krízis és klíma agresszió – hatás-ellenhatás

Az emberi egészség jelentős összetevője a biztonságos város kritériumrendszerének. Akkor beszélhetünk optimális helyzetéről, ha a város ki tudja küszöbölni vagy minimalizálni tudja a légszennyezettség mértékét a településen. A városi biztonság egyik lényegi alrendszere az egészségügyi ellátás, főként a megelőzés területén. Amennyiben a veszélyeztető tényezők többségbe kerülnek, illetve az egészségügyi alrendszer elégtelenül működik, a város biztonsági egyensúlya felbomlik és veszélyhelyzeti intézkedések válnak szükségessé. A klímatis viszonyok kedvezőtlen alakulása több biztonsági problémát generál, ezek folyamatos elhárítása és megelőzése jelentős erőforrás allokációt igényel a városi vezetés részéről. Ezen jelenségek folyamatos és egyidejű jelenléte sokakban generálja a klímaszorongás érzését, melyből később kialakulhat a klímafélelem. A problémák halmozódása, azok közvetítése és a megoldásnélküliség érzése komoly személyiségzavarokhoz vezethet. A keletkező problémák bemutatásáról időszerű lenne áttérni a megoldási lehetőségek bemutatására, melyek nem elvont filozófiai fejtegetésekben vagy az állampolgároktól „messze” keletkező döntésekben öltenek testet. A klímarezsimiek dominanciáját a klímacselekvés aktivizmusával lehetséges feloldani. Ahogy a bűnözési szorongás és félelem kapcsán bemutattuk, minél több és aktívabb tudás áll az állampolgárok rendelkezésére, annál kevésbé fognak tartani a konkrét vagy távoli eseményektől, elvont fogalmaktól, és képesek lesznek feldolgozni a történéseket. Csak néhány megnyugtató cím a magyar internetes sajtóból, amelyek segítenek helyesen felmérni a helyzetet. Gyengébb idegzetű olvasók akár rögtön nyúlhatnak a megfelelő idegcsillapító tabletták után, esetleg depresszív tünetekkel fordulhatnak szakorvoshoz.

„*Esély sincs rá, hogy megmeneküljünk az apokaliptikus jövőtől*” (URL4). „*12 év múlva pokol várható*” (URL5). „*Békéscsabától Szolnokig egy sor magyar város lesz nyaranta élhetetlen*” (URL6). A fenyegető probléma közelsége kétségtelen tény. Nem vagyunk bizonyosak benne, hogy az apokaliptikus víziók megfelelő cselekvési kontextus nélkül nem növelik-e inkább a szorongást és a félelmet, mintsem felhívnák a figyelmet a szükséges és megteendő lépések fontosságára és sürgősségére.

Természetesen a külföldi tudósítások címei sem nélkülözik a végítélet közelségére való utalásokat: „*In for a roasting: Australia on brink of apocalyptic conditions*” (URL7). „*End of the world storm as apocalyptic weat her batters city in scenes ,like a disaster film*” (URL8). A végtelenségig gyűjthetnénk hasonló címeket és megközelítéseket. Talán felesleges is, mivel e néhány példa is jól illusztrálja, hogy egyértelmű pszichés nyomás nehezedik az olvasókra, mely feldolgozása nem sikerülhet könnyedén mindenkinek. Amire korábban is felhívtuk a figyelmet, szükséges a korrekt, alapos és tényszerű ismeretátadás, és ez által az ésszerű magyarázatok alkalmazása. A végletekig fokozott pszichés állapot – nevezzük klímakrízis állapotnak – okozhat depresszív tüneteket, fokozhatja a klímaszorongás érzését, és átcsaphat klímafélelmi helyzetbe. Itt a cselekvés helyett már akár pánik vagy teljes beletörődés is kialakulhat. Azonban mindkettő károsan befolyásolja az amúgy aktivitásra serkentő elképzelések megvalósulását. A klímaváltozás okozta extrém időjárási viszonyok végső soron kiválthatják a klíma agresszió állapotát is. Kutatások világítanak rá, hogy növekvő hőterhelés alatt emelkedik az erőszakos bűncselekmények elkövetésének száma. Az erre vonatkozó kutatás bemutatásra került Danielisz Béla „*Paradigmaváltás szükségessége a városi biztonság értelmezésének megközelítésében*” című tanulmányában (Danielisz, 2020, 65.). Kedvezőtlen változásokat tapasztalhatunk az emberi interakciókban, közlekedési szituációkban, sőt egyes döntéshozatali mechanizmusokban is. Felfogásunk szerint a rendészeti szerveknek, de legfőképp a rendőrségnek, jóval nagyobb és jelentősebb szerepe lehet a kérdés kezelésében, mint egyszerűen a büntetőjogi esetek felderítése, megakadályozása. Ez a szerep a megelőzésben teljesebben ki, hiszen a közösség szolgálata itt érhető tetten a leginkább. Ha felállítjuk a klímaagresszió kockázati mátrixát, akkor azt az alaptételt kell elfogadnunk, hogy a klímaváltozás kockázat.

Kockázati tényezők felismerése és a „klíma igazság” kiteljesedése

„Nagyon fontos, hogy az különbséget tegyünk a veszély (Hazard) és a kockázat (Risk) között. A veszélyeztetés (hazard) a baleset bekövetkezésének lehetőségét reprezentálja, míg a kockázat magába foglalja azokat a forgatókönyveket, melyek a nem kívánt esemény bekövetkezéséhez társíthatók, meghatározva azok bekövetkezésének valószínűségét is. Minden veszélyeztetéshez hozzárendelhető tehát egy bizonyos kockázat, amely függ az esemény bekövetkezésének valószínűségétől és az esemény következményeinek súlyosságától. A kockázat [risk]

tehát valamely adott veszélyes esemény előfordulása gyakoriságának vagy valószínűségének (F), valamint a következmény súlyosságának (C) a kombinációja $R = F \times C$.” (Abonyi & Fülep, 2014, 1.). Folyamatosan vizsgálni kell e kockázat összetevőit, rendszeres elemzés és értékelés során pedig a lehetséges megoldások bemutatása a legfőbb feladat. Figyelemmel kell lenni például a klímaagresszió súlyosságára, gyakoriságára és az azt előidéző időjárási extrémítás paramétereire. E tekintetben Magyarországon alapdokumentumként tekinthetünk a „Jelentés Magyarország nemzeti katasztrófakockázat-értékelési módszertanáról és annak eredményéről” című anyagra. A dokumentum összefoglalja azt az elemzési módszert, amely a nemzeti katasztrófakockázat-elemzés és a kockázatkezelési jelentés, továbbá a 2014-2020 közötti európai uniós fejlesztési források felhasználásának előfeltételeként meghatározott ex-ante kondicionálisok teljesítése céljából került kidolgozásra Magyarországon.

„A jelentés

- 1.) bemutatja és dokumentálja az elvégzett kockázatelemzést és a kockázati diagram előállítását, beleértve:
  - a katasztrófa-események (kockázati forgatókönyvek) meghatározására alkalmazott módszert,
  - a nemzeti biztonsági és védelmi kockázatok elemzésére alkalmazott módszert,
  - az egyes döntések megalapozását és indokolását;
- 2.) útmutatóként szolgál a biztonsági és nemzetbiztonsági stratégia területén dolgozó szakemberek számára.

A kidolgozott módszer alkalmas az ország szempontjából jelentőséggel bíró kockázatok széles spektrumának elemzésére, mind a valószínűségek, mind a következmények tekintetében. Ezen túlmenően, lehetőséget ad mindazon katasztrófa-események azonosítására is, amelyek súlyos következményeket jelenthetnek az ország teljes vagy jelentős területére, a népességre, a gazdaságra és a természeti környezetre. Képet ad mindazon kockázatokról, amelyekkel az országnak számolnia kell, ily módon információt nyújt és megalapozott döntést tesz lehetővé a védelmi tervezéssel foglalkozók számára. A módszer figyelembe veszi a klímaváltozáshoz való alkalmazkodás szempontjait, a létfontosságú rendszerek és létesítmények védelmével kapcsolatos egyes aspektusokat és kezeli az egyedi/többes kockázat koncepcióját, összhangban az EU-kondicionalitásokkal kapcsolatos útmutatóban foglaltakkal.” (Jelentés Magyarország nemzeti katasztrófakockázat-értékelési módszertanáról és annak eredményéről, 2014, 4.).

A globális felmelegedés okozta problémák kezelésének három szintjét különíthetjük el. Globális problémák, regionális problémák, lokális problémák. Ez egyező a biztonságpolitikai kihívások színtereivel. Figyelmünk fókuszában eddig a víz- és élelemhiány, valamint a környezeti változások miatt (elsivatagosodás, illetve vízszintemelkedés) várható népmozgások voltak. Ez, mint korábban már kifejtettük, kétirányú folyamat, egyrészt a városok népességének további drasztikus növekedésével jár, másrészt népcsoportok kedvezőbb éghajlati és mezőgazdasági termelői viszonyok felé húzódásával. A nagyvárosi népesség növekedése egyfelől a nyomor és kilátástalanság okán növeli a bűnözői csoportok befolyását és szerepét, másrészt a népcsoportok vándorlása országok közti katonai konfliktusokat generál, esetleg egyazon országon belüli, akár regionális konfliktusokat is. Felkészülés és előrelátás hiányában mindezen problémák az agresszió kategóriájába csúsznak, és végső soron a rendészeti, katonai szervezetek kompetenciájába kerülnek. Ez belátható módon a problémák nem erőszakmentes eszközökkel történő megoldását eredményezheti. A nagy összefüggések tükrében, a globális válság – melyet a lokális problémák összessége okoz – megoldásánál nem tekinthetünk el a lokális (adott ország) szinten belüli kisebb egységek vizsgálatától, és itt óhatatlanul az önkormányzatiság szintjére jutunk. Mikro lokális teendők kapcsán véljük úgy, hogy a rendészeti szervek egy része feltétlenül alkalmas lehet – szolgáltatellátási formái miatt – a konfliktus megelőzésére és erőszakmentes kezelésére. *„A nyugat-európai rendőrségek tanulmányozása arra enged következtetni, hogy a valóban sokszínű és a nemzeti történelem egyedi vonásait viselő szervezetek három lényeges ponton azonos vagy legalább nagyon is rokon vonásokat mutatnak. Ezek egyike a decentralizáció, amely az államrendőrségi modell primátusa mellett is a lokális rendőrségeknek a helyi autonómiák alá rendelését jelenti (prefektus, polgármester, helyhatósági közbiztonsági tanácsok, városi rendőrségek), Ez csak úgy történhet meg, ha a rendészet ellentmondásmentesen integrálódik a közigazgatás egészébe. Másodikként említhető a professzionalizmus, amely feltételezi az eltérő szolgálati területek lényegesen eltérő szervezési és működési elveit. Ennek megfelelően a bűnüldözési szolgálatok az egységes szervezeten belül is nagyfokú önállósággal rendelkeznek, amíg a katonai vezetés elvei kizárólag a karhatalmi egységeknél érvényesülnek. És végül az emelhető ki, hogy a rendőrségi reformok fő célja a törvényesség és az eredményesség egyidejű érvényesítése és a rendészeti hatékonyság fokozása. A modernizáció hosszú távú tervezést, törvénybe foglalt szabályozást, pótlólagos pénzügyi forrásokat követel.”* (Finszter, 2012, 46.).

Korábbi kutatási területünkre utalva, Danielisz Béla és Jármay Tibor Rendészet Európában című kötetében hasonló következtetésekre jutottunk

az összegző „fenntartható rendészet” fejezetben, melyek teljes egészében megfelelnek Finszter Géza professzor által leírtaknak. A fentebb vázolt hármas kritériumrendszer az alap, amelyre a rendészeti szervek munkája épülhet a klímaváltozás következményeivel kapcsolatos teendők területén. A lakossághoz közeli működés, professzionális fellépés és folyamatos hatékonyság ideális hármasa garancia lehet az eredményesség elérésének. Szintén a rendészeti szervek (közösségi rendőrség) fentiekben idézett lehetséges szerepére utal Danielisz Béla tanulmánya is (2020b). A biztonsági- és köztük a környezeti problémák háromszintű megközelítését követve – mely szerint globális, regionális és lokális kihívásokkal egyszerre nézünk szembe –, beláthatjuk, hogy az állami igazgatás eszközei nem mindenben képesek kielégíteni a polgárok klímaigazság iránti igényét. A klímaigazság az egyén szubjektumán keresztül megjelenő érzet. Számos tényezőtől adódik össze, és mint az objektív és szubjektív biztonságérzet esetében, itt is jelentősen eltérhet az egyén érzete a valóságos helyzettől. A klímaérzet minősége szélsőséges határok között mozoghat az egyének esetében. A szélsőséges aktivizmustól egészen a klímafélelemig, vagy akár a depresszióig terjedhet. Hol jelentkeznek ezek a hiányosságok? A polgár elvárt klímabiztonsága több, jórészt szubjektív megközelítésből fakad. Hatnak rá a különböző társadalmi szereplők (civil szervezetek, szakemberek), a személyes élmények, kommunikáció és a közösségi média által terjesztett hírek. Az elvárt klímabiztonság ritkán esik egybe az állam által vállalt célokkal, vagy időtávjában jelentős különbségek mutatkoznak! A lakossági kommunikáció tartalma és a klímabiztonság tapasztalt tényei között sok különbség tapasztalható. Eltérők lehetnek az elképzelések az igazgatás vezetői és az állampolgárok között a klímabiztonsági igényekről is. Az állami klímabiztonság specifikációi különbözhetnek a civil szervezetek vagy az állampolgárok elképzeléseitől. Magyarország Nemzeti Biztonsági Stratégiája több pontban is foglalkozik a klímabiztonság kérdésével.

„A globális felmelegedés és a szélsőségesebbé váló időjárás hozzájárul egyes államok belső nehézségeinek erősödéséhez. Az éghajlatváltozás hatásai mindenhol érzékelhetőek, ugyanakkor különösen erősen jelentkeznek számos olyan térségben, amelyek más okok miatt eleve sérülékenyek, súlyosbítva a meglévő társadalmi és gazdasági problémákat. [...] A környezeti biztonság megteremtése érdekében elengedhetetlen a vízbázisok és a termőföld, valamint a hozzájuk szervesen kapcsolódó ökoszisztémák fokozott védelme, a biodiverzitás megőrzése, a lakosság egészséges ivóvízzel és géntechnológiával nem módosított élelmiszerekkel történő ellátásához szükséges feltételek biztosítása, a levegőminőség javítása, a széndioxid-kibocsátás csökkentése, valamint a közegészségügyi, illetve az állat- és növényegészségügyi

szervek felkészültségének növelése. A klímaváltozás elleni védekezés hatékonyságához nélkülözhetetlen a lehető legszélesebb körű nemzetközi együttműködés.”¹

A különbözőségekből fakadó kommunikációs vákuumot, melyet leginkább az eltérő kommunikációs csatornák okoznak, az idő előrehaladtával egyre nehezebb kitölteni. A klímafélelem kialakulása egyes állampolgároknál egyenes következménye lehet ennek a hiányosságnak. Globális és regionális szinten a nemzeti kormányok összehangolt cselekvései jelenthetnek megoldást! Lokális szinten pedig az önkormányzatok (települési, megyei, regionális) alkalmasak arra, hogy folyamatos és közvetlen lakossági interakcióval áthidalják a kommunikációs űrt. Korábbi tanulmányunkban már utaltunk a rendszert, pontosabban a közösségi rendszert szerepére (Danielisz, 2020b), de más önkormányzati szervezetek is aktív részt vállalhatnak a kölcsönösen megnyugtató klímaigazságok kialakításában. Nem véletlen, hogy a „*Városi jogok Európai Nyilatkozata*” (URL9) az első két helyen emeli ki a biztonsághoz és a szennyeződéstől mentes környezethez való jogot. Hazánkban a Klíma-barát Települések Szövetsége aktív tevékenysége az, ami fokozott hangsúlyt ad a probléma lakosságközeli kommunikációjának és a megoldások kidolgozásának: „*A települési éghajlatpolitika három fő pillére a dekarbonizáció, az éghajlatváltozáshoz való helyi szintű alkalmazkodás és a szemléletformálás.*” (URL10).

„– *De hát melyik az a kő, amely a hidat tartja? – kérdezte Kublai kán. – A hidat nem az egyik vagy a másik kő tartja – feleli Marco –, hanem a belőlük formált ív vonala. Kublai kán hallgat, gondolkodik. Majd ezt fűzi az elhangzottakhoz: – Miért beszélsz nekem kövekről? Engem csak az ív érdekel. Polo így felel: – Kövek nélkül nincsen ív.*” (Calvino, 1980, 1.).

Felhasznált irodalom

- Abonyi J. & Fülep T. (2014). *Biztonságkritikus rendszerek*. Pannon Egyetem. http://moodle.autolab.uni-pannon.hu/Mecha_tananyag/biztonsagkritikus_rendszerek/index.html
- Whitehead, A. N. (1990). *Eszmei kalandozások id Carl Sagan: Az éden sárkányai*. Európa Kiadó
- Bakóczi A. & Sárkány I. (2001). *Erőszak a bűnözésben*. BM Kiadó
- Calvino, I. (1980). *Láthatatlan városok*. Kozmosz Könyvek
- Danielisz B. (2020a). Paradigmaváltás szükségessége a városi biztonság értelmezésének megközelítésében. *Belügyi Szemle*, 68(1), 53–66. <https://doi.org/10.38146/BSZ.2020.1.3>

---

1 1163/2020. (IV. 21.) Korm. határozat.

- Danielisz B. (2020b). *Az extrém időjárás okozta rendészeti kihívások. A közösségi rendőrség szerepe*. <https://belugyiszemle.hu/hu/node/503>
- Dörömbözi J. (Szerk.) (2008). *Filozófiai szöveggyűjtemény I.* (p. 49). Nemzeti Tankönyvkiadó
- Finszter G. (2012). Az önkormányzati rendészet lehetőségei. *Fundamentum*, 2, 46.
- Gönczöl K., Korinek L. & Lévai M. (1996). *Kriminológiai ismeretek, bűnözés, bűnözéskontroll*. Corvina Kiadó
- Jelentés Magyarország nemzeti katasztrófakockázat-értékelési módszertanáról és annak eredményéről 2014. BM OKF a CK-TRIKOLOR KFT – Mérnöki Elemző és Szolgáltató Kft. tudományos közreműködésével.*
- Keys, D. (2002). *Katasztrófa*. Vince Kiadó
- Korinek L. (1997). A félelem elmélete és felelőssége. *Kriminológiai Közlemények*, 55. (pp. 139-155). Magyar Kriminológiai Társaság. <https://www.kriminologia.hu/sites/kriminologia.hu/files/5506korinek.pdf>
- Liddell Hart, B. H. (2002). *Stratégia*. Európa Kiadó
- Padányi J. & Halász L. (2012). *A klímaváltozás hatásai*. Nemzeti Közszerológiai Egyetem
- Teknős L. (2019). A magyar lakosság sebezhetőségének, sérülékenységének vizsgálata a globális klímaváltozás egészségügyi hatásain keresztül. *Hadmérnök*, 14(1), 204–219.

A cikkben található online hivatkozások

- URL1: *Depression and suicide risk linked to air pollution*. <https://www.ucl.ac.uk/news/2019/dec/depression-and-suicide-risk-linked-air-pollution>
- URL2: *Hans Rosling*. https://www.citatum.hu/szerzo/Hans_Rosling
- URL3: *Global Warming of 1.5 °C*. <https://www.ipcc.ch/sr15/>
- URL4: *Esély sincs rá, hogy megmeneküljünk az apokaliptikus jövőtől*. <https://www.portfolio.hu/uzlet/20181021/esely-sincs-ra-hogy-megmenekuljunk-az-apokaliptikus-jovotol-301964>
- URL5: *12 év múlva pokol várható*. https://index.hu/techtud/2018/10/08/varhato_idojaras_12_ev_mulva_pokol_varhato/
- URL6: *Békéscsabától Szolnokig egy sor magyar város lesz nyaranta élehetetlen*. <https://444.hu/2019/07/19/bekescsabatal-szolnokig-egy-sor-magyar-varos-lesz-nyaranta-elhetetlen>
- URL7: *'In for a roasting': Australia 'on brink' of 'apocalyptic' conditions*. <https://www.news.com.au/technology/environment/climate-change/in-for-a-roasting-australia-on-brink-of-apocalyptic-conditions/news-story/73d731e4a07f6b9c39b18897faa0e085>
- URL8: *'End of the world storm' as apocalyptic weather batters city in scenes 'like a disaster film'*. <https://www.mirror.co.uk/news/uk-news/end-world-storm-apocalyptic-weather-11033163>
- URL9: *Az Európai Városi Charta*. http://www.kka.hu/_Kozossegi_Adattar/PAROLAAR.NSF/b84c8c861998671e8525670c00815721/8eff52bd7ee290fac12568860006d3c6?OpenDocument
- URL10: *Úton a fenntarthatóság felé: Éghajlatvédelem a települési önkormányzatok szintjén*. http://www.klimabaratt.hu/images/kiadvany/Fuzet_2.pdf

URL11: *Milliók egészségét és életét veszélyezteti a klímaváltozás a legújabb éghajlati jelentés szerint.* <http://greenfo.hu/hir/milliook-egeszseget-es-életet-veszelyezteteti-a-klimavaltozas-a-leg-ujabb-eghajlati-jelentes-szerint/>

URL12: *The 1.5 Health Report.* <http://climatetracker.org/ipcc-report-on-health/>

Jogszabályi hivatkozások

1163/2020. (IV. 21.) Korm. határozata Magyarország Nemzeti Biztonsági Stratégiájáról

A cikk APA szabály szerinti hivatkozása

Sikó I. & Danielisz B. (2021). Bűnözési szorongástól a klímafélelemig. *Belügyi Szemle*, 69(4), 595-609. <https://doi.org/10.38146/BSZ.2021.4.5>

Tihanyi Miklós

Rendőri intézkedésekkel szembeni panasz jogintézményének fejlődése és aktuális kérdései

Development and current issues of the legal institution of a complaint against police measures

Absztrakt

A szerző a rendőri intézkedésekkel szembeni panasz jogintézményének fejlődését és 2020. évi jogalkotási folyamat eredményeként fellépő aktuális helyzetét vizsgálja. Jellemét tekintve történeti és jogtudományi elemző módszereket használ a vizsgálódás eszközeként. A rendőri intézkedésekkel szembeni panasz nem újkeletű jogintézmény Magyarországon sem. A panaszeljárások rendőrségen kívül történő lefolytatásának igénye már 1876-ban megfogalmazásra került. Ahhoz azonban, hogy ez ténylegesen is megvalósuljon szükség volt a 2006. őszi eseményekben játszott rendőri szerep miatt kialakuló társadalmi elégedetlenségre és bizalomvesztésre, mely jelenségek erősen motiválták a Független Rendészeti Panasztestület létrehozását. E testület 2020. február 27-ig folytathatta le a rendőri intézkedésekkel szembeni panaszeljárásokat. Ez időtől kezdve szerepét átvette az alapvető jogok biztosa. A biztos rendelkezésére álló eszközök lényegesen erősebb kontrollmechanizmusok működését eredményezik, semmint, hogy azok a társadalmi kontroll keretei között értelmezhetőek lennének. Abban az esetben, amikor a biztos rendőri intézkedéssel szembeni panaszt vizsgál, akkor a jogsérelem megállapításán túl megteheti mindazokat az intézkedéseket, amelyeket általános alapjogvédelmi feladatkörében eljárva is megtehet. Ezzel a rendőri intézkedésekkel szembeni panaszjog intézménye roppant mód megerősödött ahhoz képest, mint korábban a panasztestület esetében látható volt.

Kulcsszavak: rendőri intézkedéssel szembeni panasz, panaszjog, alapjogvédelem, alapvető jogok biztosa

Abstract

The author examines the development of the legal institution of the complaint against police measures and the current situation as a result of the 2020 legislative process. By its nature, it uses historical and forensic analytical methods as tools for investigation. Complaints against police measures are not a new legal institution in Hungary either. The demand for complaint procedures to be conducted outside the police was formulated as early as 1876. However, for this to become a reality, there was a need for social discontent and loss of confidence due to the police role played in the autumn of 2006, which strongly motivated the establishment of the Independent Police Complaints Board. This body was able to conduct complaints proceedings against police measures until 27 February 2020. From that time on, the Commissioner for Fundamental Rights took it over. The tools available to the Commissioner result in significantly stronger control mechanisms than being interpretable in the context of social control. In the event that the Commissioner investigates a complaint against a police measure, he may, in addition to finding an infringement, take all the measures which he may take in the exercise of his general task of protecting fundamental rights. With this, the institution of the right to complain against police measures has been greatly strengthened compared to what was previously seen in the case of the Complaints Board.

Keywords: complaint against police action, right of complaint, protection of fundamental rights, Commissioner for Fundamental Rights

Alapvetések

A rendőrség a közigazgatási szervezetrendszer részét képezi. „*A rendészet a közigazgatásnak az az ágazata, amely közbiztonságot szolgáltat a társadalom számára*” (Finszter, 2012, 78.). Ebből kiindulva a rendőri intézkedés fogalmi jellemzőinek központi eleme, hogy mindenekelőtt hatósági jogalkalmazói intézkedésként lehet meghatározni.¹ Mint ilyen, az alábbi definitív jellegű sajátosságokkal rendelkezik: 1. rendszerint a hatósági közeg észlelése pótolja a bizonyítást; 2. rendszerint szóban történik a kibocsátás; 3. az intézkedés alá vont személyre azonnali végrehajtási kötelezettséget ró; 4. a hatályos jogszabályok alapján a törvényes rend fenntartása, illetve a megzavart rend helyreállítása érdekében alkalmazzák; 5. céljának eléréséhez legitim

---

1 Magyar Köztársaság Legfelsőbb Bíróság 1/1999 KJE határozat.

fizikai erőszak alkalmazására kerülhet sor; 6. a rendőrség és az intézkedés alá vont személy között közigazgatási jogviszony jön létre (Buzás, 2013); 7. végül pedig jellemzően alapvető jogot korlátoznak. A jogi szabályozás két problémával szembesít bennünket az intézkedések definitív meghatározásakor. Az egyik, hogy az Rtv.² intézkedésként nevesít olyan rendőrségi eljárásokat, amelyek lényegüket, joghatásukat tekintve egyáltalán nem tekinthetők hatósági intézkedésnek. Ilyen többek között a képfelvétel készítése. Szinte egyetlen fogalmi elem nem illik rá a rendőri intézkedések definitív meghatározásából. Ez nem a fogalomalkotás hibája, hanem a jelzett tevékenység lényegében nem rendőri intézkedés, csupán a jogalkotó technikailag a Rtv.-nek a rendőri intézkedésekről szóló fejezetébe illesztette ennek az eszköznek az alkalmazását. A másik problémát azok az intézkedések okozzák, amelyek nagyobb létszámú rendőri erő összehangolt tevékenységével valósulnak meg. Ilyen többek között a fokozott ellenőrzés, illetve a személy- és létesítménybiztosítási intézkedés. Ezeket tipikusan a rendőri szerv vezetője határozza el. Ezeket az intézkedéseket úgy is tekinthetjük, mint a rendőri szerv vezetőjének intézkedését. Egyetlen elemében különböznek ezek az intézkedések a – nevezzük most így – klasszikus rendőri intézkedésekhez képest, mégpedig abban, hogy nem a döntést meghozó rendőr hajtja végre, hanem előljárói jo- gaival élve más rendőrökkel végrehajttatja. Ez a megoldás összhangban van az intézkedés és annak végrehajtásáért való előljárói felelősség szabályaival.

A rendőri intézkedésekkel szembeni panasz létjogosultsága, szerepe

A panasz jogi szerepét a rendőri intézkedés fogalmi jellemzőiből lehet levezetni. A bizonyítás hiánya többnyire azt eredményezi, hogy a rendőr hiányosan megállapított tényállás alapján kénytelen intézkedni. Ez a veszélyelhárítás egyik szükségzerű sajátossága. Ennek megfelelően a tényállás és ezzel együtt az abban szereplő személyek szerepe a későbbi eljárásban sokat változhat. Mégis a jog azt az elvárást fogalmazza meg a rendőrrel szemben, hogy a hiányos tényállás alapján hozzon döntést és azt azonnal hajtja végre. Mi több, ehhez rendelkezésére áll megannyi jogkorlátozó intézkedés és ezek végrehajtását szolgáló kényszerítő eszközök, mint az állami hatalom jegyei. Ezek a jellemzők azt eredményezik, hogy az állampolgárok relatíve kiszolgáltatott helyzetben vannak a rendőri intézkedésekkel szemben. A döntés azonnali végrehajtása kizárja

---

2 1994. évi XXXIV. törvény a Rendőrségről.

az eljárás során esetlegesen előforduló téves döntések jogi kontrollját. A joghatások nyomban bekövetkeznek. Azok orvoslására az eljárásban nincs lehetőség. Ennek megfelelően a rendőri intézkedésekkel okozott jogsérelmek orvoslására már csak utólag kínálkozik mód. Ezt biztosítja a panaszjog. A panaszjog nem alkalmas az okozott sérelem orvoslására. A panasz a jogszerű állapot helyreállítására sem alkalmas, hiszen magára a panasz megtételére is jellemzően a jogsérelem megszűnését követően kerül sor. Például egy személyes szabadságot korlátozó rendőri intézkedés esetében a panasz megtételében az intézkedés alá vont a szabadon bocsátásig lényegében akadályozott. Ezt követően, vagyis adott esetben a jogsértő állapot megszűnése után nyílik meg előtte a panaszjog. Ezen még az sem változtat, hogy ezekről az intézkedésekről készült rendőri jelentés egyik tartalmi eleme az intézkedés alá vont személy nyilatkozata a panaszjogról. Ez a nyilatkozat ugyanis nem számít a panasz megtételének, arra nézve semmilyen joghatása nincs. Ahogyan egy nemleges nyilatkozat után az illető meggondolhatja magát és panaszt tehet, éppúgy egy igenlő válasz esetében is elállhat a panaszjog gyakorlásától. Amennyiben megállapításra kerül a jogsértés, az az elvont szabadságot már nem adja vissza. A panasz eljárásban arra sincs lehetőség, hogy egy esetleges kártérítési igény vagy sérelemdíj iránti igény kielégítést nyerjen. Ezek a polgári jogi igények egy későbbi eljárás tárgyát képezik. Ennek megfelelően a panasz jogi szerepe a jogsértés vagy ennek hiánya megállapítására terjed ki. Létezik a panasznak egy jogon túli szerepfelfogása is, amely szorosan kötődik a rendőrség társadalmi legitimitációjának kérdésköréhez. A jogállami keretek között szolgáló rendőrség demokratikus működési feltételei közé tartozik a lakosság bizalma. E nélkül a bizalom nélkül a rendőrség úgy jelenik meg a társadalomban, mint az elnyomás ereje. Amikor a társadalom nem bízik a rendőrségben, amikor nem érzi azt, hogy a rendőrség biztonságot szolgáltat, akkor a rendőrség által gyakorolt állami erőszak-monopólium úgy jelenik meg, mint egy zárt szervezet által önkényesen alkalmazott zsarnoki erőszak, amely nem szolgáltat, hanem félelmet kelt. A panaszjog társadalmi szerepe ahhoz kötődik, hogy a rendőrségnek el kell fogadtatnia, a jogállami értéket jelentő (köz)biztonság elérése érdekében alkalmasint erőszakot kell alkalmaznia, ugyanakkor el kell érnie, hogy a jogkövető társadalmi többség ne félelemmel, hanem bizalommal forduljon hozzá. Ehhez egyetlen út vezet: az erőszakot jogilag kontrollálni kell, és lehetővé kell tenni a nyilvánosság betekintését a rendőrség működésébe. Vagyis nem elég az erőszakot jogilag kontrollálni, hanem szükséges annak társadalmi kontrollja is. A jogkövető társadalmi többség akkor fogadja el az erőszak alkalmazását, ha a rendőrség képes kellően megindokolni azt. Az indokolás nem mentségek keresését jelenti, hanem jogilag és társadalmilag elfogadható érvek nyilvános felsorakoztatását. Ha a társadalom

azt érzi, hogy a rendőri erőszak nem önkényes, hanem közösségi érdeket szolgáló racionális döntésen nyugszik, akkor többségében el fogja fogadni. Ellenkező esetben nem csupán az erőszakot utasítja el, hanem a rendőrség hatékony működéséhez szükséges bizalmat vonja meg, ami végső soron a rendőri működés társadalmi bázisának elvesztését eredményezi. Záró konklúzió tehát az, hogy a rendőrség működését nyitottá, a társadalom által megismerhetővé kell tenni. Ez természetesen nem teljes körű nyitottságot jelent, hiszen ott, ahol bűnügyi vagy operatív érdek sérül, nincs helye nyilvánosságnak. Ugyanakkor a rendőrség rendészeti jellegű munkáját a lehető legszélesebb körű nyilvánosság kell, hogy jellemezze. A külső kontroll hiánya oda vezethet, hogy egyfelől az erőszak alkalmazása parttalanná, túlzott mértékűvé válhat, másfelől pedig az önhietség veszélyeivel fenyeget. Amennyiben a rendőrség a saját mércéjével mérve jónak és helyesnek találja mindazt, amit tesz, és eredményeit kielégítőnek találja anélkül, hogy termékének (a közbiztonság) fogyasztóit (a társadalmat) erről megkérdezné, abban az esetben komoly veszélye áll fenn annak, hogy célt tévesztve elveszíti társadalmi bázisát, a tényleges megmérettetés hiányában pedig nincs, ami teljesítményének javítására ösztönöznék (Tihanyi, 2013).

Amikor a társadalmi kontrollnak a rendőrség működésében betöltött szerepét vizsgáljuk három alapvető kérdésre kell választ találnunk. Az első felmerülő kérdés annak eldöntése, hogy a rendőrség hatékony működéséhez szükséges-e a hatékony társadalmi kontroll. Történelmi léptékekkel vizsgálva a kérdést az látszik, hogy a társadalmi kontrollt kizáró totalitárius államok rendőrségénél kevés hatékonyabb rendőri szerv létezett. Vagyis a hatékony működésnek valójában nem előfeltétele a társadalom előtti nyilvánosság. Ez nem azt jelenti, hogy a társadalmi kontroll nincs hatással a hatékonyságra. A másik felmerülő kérdés az lehet, hogy a rendőrség jogszerű működéséhez szükséges-e a hatékony társadalmi kontroll. E kérdésre a lehető leghatározottabb igennel kell felelnünk. Ugyanis a rendőri szervek társadalmi megítélése csak kis részben múlik a hatékonyságon, nagyobb részben a jogszerűségen, illetve még inkább a tisztességes eljárás múlik. Ez utóbbit azért tekintjük a rendőrség megítélésekor fontos mércének, mert éppen a totalitárius államok mutattak példát arra, hogy a túlságosan széles jogi felhatalmazás lehetőséget ad arra, hogy a rendészeti szervek jogszerűen lépjenek túl azokat a határokat, amelyeket a mai jogállami demokráciák rendőrségével szemben támasztunk. Vagyis nem elegendő, hogy a rendőrség működése jogilag szabályozott mederben folyjék, hanem szükség van arra is, hogy ezek a szabályok megfeleljenek a demokratikus elveknek, és elengedhetetlen, hogy alkalmazásuk során a rendőrség ne kizárólag a hatékonyságot, hanem a jogszerű és tisztességes eljárás követelményét is szem előtt tartsa (Tihanyi, 2013). Ez szorosan összefügg azzal,

hogy „a rendőrség nem biztonságot termelő üzem hanem a jogrend felett örökdő hivatal, hatóság, ezért teljesítményében a jogszerűség, a szakszerűség és a szolgáltatásrűség hármas követelménye a meghatározó, ezek érvényesülésének mértékét pedig nem lehet statisztikai adatokkal megbecsülni” (Sallai et al., 2016). El kell választanunk egymástól a rendőrség működésének legalitását és legitimitását. Ezzel pedig eljutottunk ahhoz a kérdéshez, hogy a rendőrség legitim működéséhez szükséges-e a hatékony társadalmi kontroll. Erre a kérdésre ugyancsak határozott igennel kell válaszoljunk. Reiner szerint a rendőrség legitimitása azt jelenti, hogy „a lakosság széles tömege – és esetleg még azok is, akikkel szemben a rendőri tevékenységet folytatják –, elfogadja a rendőrség törvényes felhatalmazottságát, és jogát arra, amit cselekszenek, még akkor is, ha nem értenek egyet vele, vagy vitatnak bizonyos intézkedéseket” (Reiner, 1992). Vagyis a rendőrség legitimitása azt jelenti, hogy működése nem pusztán jogszerű, hanem széles körben elfogadásra talál. A rendőri intézkedések egytől-egyig jogot korlátoznak. Talán éppen ezért áll a rendőrség működése a társadalmi érdeklődés homlokterében. Alapvető jogok korlátozása akkor található széles körű elfogadásra, ha az társadalmilag hasznos célt szolgál. Ez az egyik alapja a rendőrségbe vetett társadalmi bizalomnak (Kovács, 2019). A szükséges mértékű nyilvánosság biztosításának egyik eszköze a rendőri intézkedéssel szembeni panasz jogintézménye. A hazai szabályozásban sajátosan ötvöződik az önkontroll és a külső kontroll, ugyanis az Rtv. későbbiekben tárgyalásra kerülő szabályai lehetőséget teremtnek arra, hogy a panaszos döntése alapján akár a rendőrség, akár az alapvető jogok biztosa lefolytassa a panaszeljárást.

Történeti kitekintés

Pichler Nándor írt először 1876-ban arról, hogy „A rendőrség önálló működése esetében a rendőri közeg személyes felelősségre kényszeríttessék, és a túlkapások iránt perorvoslással élhessen mindenki, mert az egyszerű panasz az eljárásban elkövetett tévedést felderíti. Minthogy azonban a legtöbb esetben fegyelmi uton tárgyalatnak az ily ügyek, – az egyéni szabadság sérthetlenségének biztosítékát nem képezi.” (Pichler, 1876, 13.). Két gondolat miatt is indokolt a klasszikus szerző idézetét megszívlelni. Egyfelől – miként más helyen is utal rá (Pichler, 1876, 11.) – a rendőr a helyszínen hiányos információk alapján kénytelen döntést hozni, ezért igen nagyfokú diszkréciót élvez, és egyben magára is van utalva. Ezért pedig szükséges, hogy tevékenysége kontroll alá essen. A másik lényeges elem, hogy a rendőrségen belül folyó vizsgálatokat elégtelennek tartotta, mert ezek – nyilvánosság híján – nem jelentenek kellő garanciát.

A Rédey Miklós és Laky Imre féle 1909-es rendőri lexikon hivatkozik a 2868/fk. eln. 1901. sz. rendeletre, amely szerint „*A kerületi osztályparancsnok a szervező szabályzatban meghatározott korlátokon belül a rendőrök ellen irányuló, hozzájuk érkező kisebb panaszokat elbírálhatják. Mindama esetekben azonban, midőn a panaszosok a rendőröközeg ellen fegyelmi eljárást igénylő panasszal élnek, kötelesek jegyzőkönyvet felvenni s azt további eljárás céljából a rendőr főparancsnoksághoz beterjeszteni.*” (Rédey & Laky, 1909, 894.). E meghatározás egyértelműen utal arra, hogy korábban a panaszoknak két szintje között különbséget tettek. A kisebb panaszokat helyben, a súlyosabb jogsértésre utaló panaszokat pedig a felettes rendőri szerv vizsgálta ki. Sajnálatosan nem fogantak meg Pichler gondolatai, vagyis a vizsgálatok fegyelmi jogkörben maradtak a nyilvánosság kizárása mellett. Ettől kezdve viszont jó időre eltűnt a rendészetből a rendőri intézkedéssel szembeni panasz lehetősége.

Erre egészen a rendszerváltást követően elfogadott Rtv.-ig várni kellett. Az eredeti törvénytörvény szerint két esetben volt lehetséges panaszt benyújtani rendőri intézkedéssel szemben. Az első esetben, ha az intézkedést követően büntető, szabálysértési, vagy közigazgatási eljárás indult, akkor az eljárást megszüntető vagy az ügy érdemében döntést hozó határozattal szemben benyújtott jogorvoslatban lehetett panaszt tenni. Ha e határozatok ellen jogorvoslati kérelem előterjesztésére nem került sor, az eljáráshoz kapcsolódó rendőri intézkedéssel szemben önállóan előterjesztett panasznak volt helye. Ugyancsak önálló panaszjognak volt helye abban az esetben, ha a rendőri intézkedést követően az ügyben nem indult eljárás. Tehát az Rtv. kezdetben fő szabály szerint a rendőri intézkedést követő eljárásban tartotta elbírálhatónak a panaszt arra való tekintettel, hogy a rendőri eljárások leginkább ezen szabályok szerint folynak. 2001. november 1-jétől kezdődően megszűnt a rendőri intézkedésekkel szembeni panaszoknak az intézkedést követő eljárásokhoz kötöttsége. Ugyanakkor a jogalkotó hangsúlyozta, hogy csak az intézkedés alá vont személy tehet panaszt. A következő jelentős lépés 2008. január 1-jére tehető. Ekkor kezdte meg működését a Független Rendészeti Panasztestület (továbbiakban: FRPT). Az előzmények között kell említeni a 2006 őszén folyt tüntetéssorozat alkalmával tapasztalt, rendkívül sok visszásságot felvető rendőri intézkedést, de még inkább az ezekre adott vezetői válaszokat, amelyekből úgy tűnt, hogy igyekeznek nem meglátni a problémákat. Ekkorra tudatosult a jogalkotóban, hogy kizárólag a rendőrségen belül folyó panasz-eljárások nem jelentenek kellő garanciát az alkotmányos jogok védelmére. Ez a felismerés hívta életre a panasztestületet, mint a rendőrség társadalmi kontrolljának intézményesült szervezetét. A testület az Rtv. módosításával

2008. január 1-jén kezdte meg működését. A hasonló szerepet betöltő testületek nem példa nélküliek az európai országokban. Az elnevezés mintájaként a brit panasztestület szolgált, mely az Independent Police Complain Commission (továbbiakban IPCC) elnevezést viseli. Az elnevezés pontos fordításán túl azonban vajmi keveset vett át a hazai jogalkotó. Ez időben az IPCC-nek ugyanis négy jogköre volt. Így lehetősége volt arra, hogy saját maga folytasson le panaszeljárást vagy irányítsa a rendőrségen belül folyó vizsgálatokat; esetleg azokat csak felügyelje, illetve lehetősége volt arra, hogy a rendőrség által lefolytatott vizsgálatokban hozott ügydöntő határozatokkal szemben benyújtott fellebbezést elbírálja (M. Tóth, 2013, 48.). E négyből a magyar jogalkotó csupán egy feladatkört honosított meg. Az FRPT feladata volt, hogy függetlenségére támaszkodva, új panaszforumként ellássa a rendőrség tevékenységének civil kontrollját. Joggal felvethető volt, hogy a jogalkotó úgy tett, mintha a rendvédelmi szervek közül egyetlen másik sem lenne abban a helyzetben, hogy intézkedésével alapvető jogot korlátozzon, netán sértse azokat. Pedig nyilvánvaló, hogy a büntetés-végrehajtási szervezet, a NAV pénzügyőrei vagy akár a polgári titkosszolgálatok is sérthetnek eljárásukban alapvető jogot (Balla, 2017). Vitathatatlan érdeme a testületnek, hogy a hazai jogrendszerben először valóban a rendőrség civil kontrolljaként működött. A döntései nyilvánosak voltak, ezért bárki számára betekintést engedtek a rendőrségi működés panasz által vitatott szegmensébe. Ugyanakkor azt sem lehet szó nélkül hagyni, hogy az első testület mandátumának lejártát megelőzően jelentősen lazultak a függetlenség garanciális szabályai. Elégséges volt az országgyűlési képviselői viszonyt, illetve a párt alkalmazotti vagy tisztségviselői viszonyt a megválasztás előtti napon megszüntetni, a testület tagjai újrapaszthatókká váltak. Az első testület tagjait demokratikus módon választották meg: az akkor meglévő öt parlamenti párt mindegyike delegált egy-egy tagot, és valamennyi párt megszavazta a többi párt delegáltját. Az Országgyűlés később nem tulajdonított ekkora jelentőséget ennek az íratlan játékszabálynak. A teljesség igénye nélkül említett változások olyan folyamatok katalizátorai lettek, amelyek eredményeként a testület tekintélye erősen erodálódott. Az FRPT 2020. február 27-i hatállyal megszűnt, szerepét ettől kezdve az alapvető jogok biztosa vette át.³

---

3 2019. évi CIX. törvény a kormányzati igazgatásról szóló 2018. évi CXXV. törvény, valamint egyes törvényeknek a kormányzati igazgatásról szóló 2018. évi CXXV. törvénnyel kapcsolatos módosításáról 145. §.

A rendőri intézkedésekkel szembeni panaszeljárási aktuális kérdései

2020. február 27-e után, ha egy rendőri intézkedés valakinek valamely jogát sérti, akkor a jogsérelem jellegétől függően az intézkedést foganatosító rendőri szervhez vagy az alapvető jogok biztosához fordulhat. Amennyiben valamely rendőri intézkedés, annak elmulasztása, a kényszerítő eszköz alkalmazása valamely személy alapvető jogát sértette, az választása szerint panasszal fordulhat az intézkedést foganatosító rendőri szervhez vagy az alapvető jogok biztosához. Lényeges elem, hogy a biztos vizsgálatát lezáró jelentés után ebben az esetben a panaszt a központi rendőri szerv vezetője közigazgatási eljárásban is kifogja vizsgálni. Másik eljárási forma szerint, akinek az intézkedés alapvető jogon kívüli más jogát vagy jogos érdekét érintette, panasszal kizárólag az intézkedést foganatosító rendőri szervhez fordulhat. Megtörténhet, hogy a panaszos a rendőrséghez fordul olyan ügyben, ahol a biztos hatásköre is megállapítható lenne. Erre az esetre – a korábbi szabályozással összhangban – megvan az a lehetőség, hogy a biztos értesítse erről a rendőri szervet és a panaszost, aki az értesítés kézhezvételétől számított nyolc napon belül kérheti, hogy panaszát a biztos vizsgálja meg. A biztos a hazai alkotmányos jogvédelem egyik bástyája, ezért a rendező elv az, hogy alapjogsérelem esetében elsősorban nála tehető meg a panasz. Hangsúlyozni kell, hogy a hatályos szabályok szerint a panaszos dönt arról, hogy a biztosnál vagy a rendőri szervnél teszi meg a panaszát, de az alkotmányos jogvédelem logikája szerint célszerű, ha a biztos eljárása nem marad ki. Az alapjogok sérelmének vizsgálata alól a jogalkotó három rendőri intézkedést kivon: 1) a személyi védelemmel, illetve Védelmi Programmal kapcsolatos intézkedés; 2) rejtett ellenőrzés elrendelése; 3) a Schengeni Információs Rendszerben elhelyezett rejtett ellenőrzésre irányuló figyelmeztető jelzés végrehajtása. Ugyanakkor ez a kivétel nem vonatkozik ezekkel az intézkedésekkel okozott minden más jogra vagy érdeksérelemre. Ezért inkább úgy tűnik, hogy a jogalkotó tényleges módon a biztos eljárása alól vonta ki ezeket az intézkedéseket. A rendőrség felé a panaszt az intézkedést követő harminc napon belül lehet előterjeszteni. A rendőrség előtti eljárás megindítására rendelkezésre álló határidő nem jogvesztő jellegű, ezért e határidő önhibán kívül történő elmulasztásával szemben a panaszos igazolási kérelmet terjeszthet elő.

A biztos eljárását az Ajbtv.⁴ szabályozza. Az alapvető jogok biztosához a panaszt a rendőri intézkedés időpontjától számított egy éven belül lehet előterjeszteni. A biztos eljárásában az előterjesztésre nyitva álló határidő jogvesztő

---

4 2011. évi CXI. törvény az alapvető jogok biztosáról.

jellegű, az Ajbtv. rendelkezése szerint az elkésett panaszt a biztos jelentés készítése nélkül elutasítja. A rendőrség az általános közigazgatási rendtartás szabályai szerinti közigazgatási hatósági eljárást folytatja le. A biztos által lefolytatott vizsgálatnak a keretei, a rendelkezésre álló eszközei, és a vizsgálat eredményeként alkalmazható intézkedései kerültek meghatározásra. A vizsgálat részletszabályait jogszabály nem rögzíti. Annyi mindenesetre kirajzolódik a jogi szabályok mögül, hogy a jogalkotó a titkosságot igénylő rendőri műveleteket igyekszik kivonni a biztos vizsgálódásainak köréből, minthogy az ilyen típusú feladatokra vonatkozó iratok megismerését kivonta a rendelkezésre álló eszközök tárházából. Ennek a megoldásnak többféle olvasata is elképzelhető. Lehet, hogy a jogalkotói szándék elsősorban a rendőrség rendészeti tevékenységét igyekezett kontroll alá helyezni, mondván, hogy a titkos eljárások e nélkül is kellő kontroll alá esnek. Ezzel szemben annyi kivetnivaló akad, hogy a terrorizmust elhárító rendőri szerv jogosult nemzetbiztonsági célú titkos információgyűjtésre is, amelyek esetében igen nagyvonalúan alkotta meg az állam a kontrollintézményeket. Annak az értelmezési lehetősége is felmerül, hogy a magyar jogalkotó úgy gondolta, hogy a biztos iratbeteiktentési joga alól kivett esetekben a titkosságához olyan mértékű társadalmi igény fűződik, hogy ott a legenyhébb mértékű társadalmi nyilvánosság is megengedhetetlen. Alkalmasint ezt az érvelést el lehet fogadni. Feltéve, hogy a jogalkotó valóban csak a legszükségesebb esetekre korlátozza a biztos megismerési jogát, és a kontrollmechanizmus lényege nem szenved csorbát. Ezen az iratokon túlmenően a rendőrség működési körében előforduló többi minősített adatot a biztos és a rendőrségi panasz vizsgálatára felhatalmazott munkatársa e feladatok teljesítése körében – ha megfelelő szintű személyi biztonsági tanúsítvánnyal rendelkezik – a minősített adat védelméről szóló törvényben meghatározott felhasználói engedély nélkül is megismerheti. Figyelemre méltó akadály a biztos eljárásában, hogy a rendőrség helyiségeibe történő belépést a rendőrséget felügyelő miniszter korlátozhatja. A belépést szabályozó jogszabály ugyanakkor a helyszíni ellenőrzést érdemben nem akadályozhatja. A biztos feladata olyan megoldás megtalálása, amellyel egy rendőri objektumban zajló helyszíni vizsgálat pótolható.

A rendőrség munkáját is segítő a biztos az érdemi vizsgálatot jelenleg három formában zárhatja le: jelentés, egyszerűsített jelentés, illetve érdemi elutasítás. Emellett számos esetben az ügy eljárási okokból nem alkalmas érdemi vizsgálatra, ezért alaki zárással kerül befejezésre.⁵ A biztos az érdemi vizsgálatáról jelentést készít, amely tartalmazza a feltárt tényeket, az ezeken

---

5 Ajbtv. 39/J § (1) bekezdés.

alapuló megállapításokat és következtetéseket, valamint az intézkedését.⁶ A jelentés tartalmi elemei ráirányítják a figyelmet a biztos eljárásnak arra a jellemzőjére, amely merőben újszerű a magyar rendészeti panaszjog intézményében. Abban az esetben, amikor rendőri intézkedéssel szembeni panaszügyben jár el, akkor egyben az Alaptörvényben nevesített – az egyszerűség kedvéért nevezzük most így – általános alapjogvédelmi kötelezettségének körében is eljár, ennek megfelelően vizsgálja az alapvető jogok körében bekövetkező visszásságokat. A biztos feladatkörébe tartozik a végrehajtó hatalomnak alárendelt közigazgatási szervezetrendszer működésének alapjogi kontrollja. Ennek megfelelően bárki panasszal fordulhat a biztoshoz, aki úgy ítéli meg, hogy egy rendvédelmi szerv tevékenysége vagy mulasztása alapvető jogát sérti, vagy ennek veszélye áll fenn, feltéve, hogy kimerítette a rendelkezésére álló közigazgatási jogorvoslati lehetőségeket. E körben a biztos meghatározott intézkedéseket tehet a visszásság orvoslása érdekében. A rendvédelmi szervek működése körében bekövetkező visszásságok vizsgálatára eddig is lehetősége volt a biztosnak. Ezt azonban el kell határolni a rendőri intézkedésekkel szembeni panaszeljárástól. Egyfelől tárgyköre szélesebb, mint a panaszeljárásé, másfelől pedig igénybevételeének lehetősége a közigazgatási jogorvoslati rendszer lehetőségeinek kimerítése után nyílik meg.

Ugyanakkor a rendőri intézkedéssel szembeni panaszeljárás nem igényli a közigazgatási jogorvoslati rendszer előzetes kimerítését. Mégis a jogalkotó úgy döntött, hogy amikor a biztos rendőri intézkedéssel szembeni panaszt vizsgál, akkor a jogsérelem megállapításán túl megteheti mindazokat az intézkedéseket, amelyek általános alapjogvédelmi feladatkörében eljárva is megtehet. Ezzel a rendőri intézkedésekkel szembeni panaszjog intézménye roppant mód megerősödött. A biztos kontrollja ennyiben mindenképp több mint korábban az FRPT esetében látható volt. A testület legfeljebb közzétette, illetve megküldte állásfoglalását a központi rendőri szerv vezetőjének. Arra azonban már nem volt lehetősége, hogy bármi más intézkedést tegyen a jogsértő helyzet rendezése érdekében. Jogsértés észlelése esetén a biztos jogköre jóval cizelláltabb, mint korábban az FRPT-nek volt. Ugyanis a testület a jogsértés megállapításán túl lényegében semmilyen jogkörrel nem rendelkezett, ezzel szemben a biztos számára jóval szélesebb eszköztár áll rendelkezésre. Ezek ugyan általában valamilyen eljárás kezdeményezésére szorítkoznak, azonban az ombudsmani hivatal tekintélyénél fogva ez sem lebecsülendő. Amennyiben a biztos ügyészi fellépést tart indokoltnak, abban az esetben a feltárt alapvető joggal összefüggő visszásság orvoslása érdekében a legfőbb ügyész

---

6 Ajbtv. 39/J § (2) bekezdés.

útján kezdeményezheti az ügyész fellépését. Az ügyész a fellépés kezdeményezésével kapcsolatos álláspontjáról, esetleges intézkedéséről hatvan napon belül értesíti a biztosat. Ha a biztos a vizsgálata során alapvető joggal összefüggő visszásságot nem állapít meg, de jogszabálysértésre utaló körülményt észlel, a beadványt a legfőbb ügyész útján megküldheti az ügyésznek. Ha a biztos a vizsgálata során bűncselekmény gyanúját észleli, büntetőeljárás kezdeményez az annak megindítására jogosult szervnél. Ha vizsgálata során szabálysértés vagy fegyelmi vétség elkövetésének alapos gyanúját észleli, eljárást kezdeményez a szabálysértési, illetve a fegyelmi eljárás lefolytatására jogosult szervnél. Hasonlóan az FRPT korábbi jogköréhez a biztos is rendelkezik szabályozásra vonatkozó javaslattevési jogkörrel, csak hogy míg a testület legfeljebb a központi rendőri szervek vezetőihez fordulhatott közjogi szervezetszabályzó eszköz kibocsátására vonatkozó javaslattal, addig a biztos ezen túlmenően akár jogszabály kibocsátását is javasolhatja bármely jogalkotó szervnél. Sajátos kontroll eszköz, hogy amennyiben a vizsgált rendőri szerv vagy felettes szerve az érdemi állásfoglalás kialakítását és az annak megfelelő intézkedés megtételét elmulasztja, vagy a biztos az állásfoglalással, a megtett intézkedéssel nem ért egyet, az ügyet a biztos az éves beszámolója keretében az Országgyűlés elé terjeszti, és – fő szabály szerint – kérheti, hogy az ügyet az Országgyűlés vizsgálja ki. Kirívóan súlyos, illetve személyek nagyobb csoportját érintő ügyben indítványozhatja, hogy az Országgyűlés az adott kérdés megtárgyalását már az éves beszámolót megelőzően tűzze napirendre. Üdvözölni kell, hogy az alapjogi kérdések végül az Országgyűlés elé kerülhetnek megvitatásra. Ugyanakkor ez akkora nyomás a rendőri szervek vezetői felé, hogy könnyen a túlereagálás felé billentheti a mérleg nyelvét. Ennek a nemkívánatos jelenségnek a biztos önkorlátozása, illetve a rendőrszakként való párbeszédje szabhat gátat.

Új elem a szabályozásban, hogy míg korábban az alapvető jogok sérelmének hiányát megállapító testületi ajánlás ahhoz a rendőri szervhez került, amelyeknek az intézkedésével szemben a panasz született, addig az új szabályok értelmében a biztos ebben az esetben is a központi rendőri szervek vezetőit tájékoztatja. A panasz eljárásnak az a jellemzője, amely a biztos eljárását közeli a társadalmi kontroll felé, az a nyilvánosság. Ez pedig azáltal jelenik meg, hogy a rendőri szervek vezetői a határozat meghozatalát követően a biztos jelentését – a személyazonosító adatoktól megfosztva – az adott rendőri szerv honlapján közzéteszik, feltéve, hogy a panaszos ez ellen előzetesen nem tiltakozott. A biztos kontrolljának határfokát tovább növeli, hogy a jelentésében megfogalmazottakra nézve reflexiót vár a rendőri szervektől. A központi rendőri szervek, valamint az intézkedést foganatosító szerv vezetője döntései-

nek megküldésével tájékoztatja az alapvető jogok biztosát azokban az ügyekben, amelyekben az alapvető jogok biztosja jelentést készített. A nővumok közé sorolható, hogy a biztos a rendőri szerv eljárását követően esetlegesen meginduló közigazgatási határozat bírósági felülvizsgálata során beavatkozónaként felléphet. A megoldás üdvözölhető, mert ha a rendőri szerv határozata eltér a biztos jelentésétől, a biztosnak még akkor is van lehetősége megállapításainak érvényre juttatására.

Összegzés

Az FRPT korábban lényegében a rendőrség társadalmi kontrolljának intézményesült szerve volt. Az alapvető jogok biztosja által nyújtott kontroll azonban nem azonosítható a rendőrség társadalmi kontrolljával. Igaz ugyan, hogy a biztos jelentéseit a rendőri szervezeteknek közzé kell tenniük, ezáltal pedig bárki számára megismerhetővé válik annak tartalma. Az is igaz, hogy a biztos személye – és ezáltal hivatala is – független. Ennyiben tehát biztosított a társadalmi kontroll. A biztos rendelkezésére álló eszközök viszont erősebb kontrollmechanizmusok működését eredményezik, semmint, hogy azok a társadalmi kontroll keretei között értelmezhetőek lennének. Jogkörei ugyan nem mérhetőek az ügyészség felügyeleti jogához, de lényegesen többet jelentenek, mint a pusztán társadalmi kontroll. A biztos rendelkezésére álló intézkedési eszközök széleskörű kontrollt tesznek lehetővé, amely a nyilvánosságon túl, állami szervek útján is képes befolyásolni a rendőrség működését. A biztosnak ellenálló rendőri vezetők a panaszügynek az Országgyűlés elé terjesztésével politikai nyomás alá helyezhetőek. A panaszügy az Országgyűlés plenáris ülése elé jutva politikai térbe kerül. Természetes törekvése a rendőri vezetőknek, hogy ezt igyekeznek elkerülni. A túlzott nyomásgyakorlás már túlmutathat a kontrollfunkciókon, ezért ennek alkalmazása erős megfontolást követel. Az FRPT tekintélye az utóbbi években erősen erodálódni látszott. Ennek okai között említettem a függetlenséget biztosító szabályok és a személyi feltételek változásait. Jelezte ezt a folyamatot, hogy az országos rendőrfőkapitány számtalan esetben eltért a testület állásfoglalásától. Így a rendőri intézkedésekkel szembeni panasz területén a biztos színrelépése annak ígéretét hordozza, hogy a rendőrség rendészeti tevékenysége a korábbiakhoz képest erősebb kontroll alá kerül. Ugyanakkor továbbra is hiányzik a többi rendvédelmi szervezet hasonló jellegű kontrollja.

Felhasznált irodalom

- Balla Z. (2017). A panaszjog, mint a rendészet furcsa jogorvoslati eszköze. In Boda J., Felkai L. & Patyi A. (Szerk.), *Ünnepi kötet a 70 éves Janza Frigyes tiszteletére* (pp. 57-64). Dialóg Campus Kiadó
- Buzás G. (2013). Gondolatok a rendőri intézkedésről. Egy tudományos kutatás előzményei és lehetséges folytatása. In Fazekas M. (Szerk.), *Új generáció a közigazgatástudomány művelésében* (pp. 69-70). Eötvös Lóránd Tudományegyetem, Állam- és Jogtudományi Kar
- Finszter G. (2012). *A rendőrség joga*. Országos Rendőr-főkapitányság
- Kovács I. (2019). *Klasszikus vezetési funkciók a parancsuralmi rendszerben: (állományvédelmi) ellenőrzés*. Nemzeti Közszolgálati Egyetem
- Sallai J., Tihanyi M., Vári V. & Mátyás Sz. (2016). *A „jó rendészet” közpolitikai kapcsolódási lehetőségei*. Államtudományi Műhelytanulmányok, 31.
- Tóth M. B. (2013). A rendőrség társadalmi kontrolljának európai mintái. In Tihanyi M. (Szerk.), *A rendőrség társadalmi kontrollja*. Nemzeti Közszolgálati Egyetem, Rendészettudományi Kar
- Pichler N. (1876). *Nézetek a rendőrségről általában és különösen a fővárosi rendőrségről*. Fanda és Frohna
- Rédey M. & Laky I. (1909). *Rendőri lexikon*. Pátria Irodalmi Vállalat és Nyomdai Rt.
- Reiner, R. (1992). *The Politics of The Police*. Hemel Hempstead: Harvester Wheatsheaf
- Tihanyi M. (2013). A társadalmi kontroll helye, szerepe a rendőrség működésében. In Tihanyi M. (Szerk.), *A rendőrség társadalmi kontrollja* (pp. 7-14). Nemzeti Közszolgálati Egyetem, Rendészettudományi Kar

Alkalmazott jogszabályok

- Magyarország Alaptörvénye (2011. április 25.)
1994. évi XXXIV. törvény a rendőrségről
2011. évi CXI. törvény az alapvető jogok biztosáról
2019. évi CIX. törvény a kormányzati igazgatásról szóló 2018. évi CXXV. törvény, valamint egyes törvényeknek a kormányzati igazgatásról szóló 2018. évi CXXV. törvénnyel kapcsolatos módosításáról

A cikk APA szabály szerinti hivatkozása

- Tihanyi M. (2021). Rendőri intézkedésekkel szembeni panasz jogintézményének fejlődése és aktuális kérdései. *Belügyi Szemle*, 69(4), 611-624. <https://doi.org/10.38146/BSZ.2021.4.6>

Gamification, mint tehetséggondozási eszköz a közszolgálati oktatásban – a kiberverseny példája¹

Gamification as a talent management tool in public sector education – a case study of cyber security simulation game

Absztrakt

Az információ- és kommunikációtechnológián alapuló ipari forradalom nem csak az egyre növekvő mértékű digitalizációt, hanem az azzal járó biztonsági kockázatokat és az utóbbiból következő gazdasági károkat is magával hozza. A védekezést nehezíti, hogy egyes előrejelzések szerint 2021-re világszinten 3,5 millió betöltetlen kiberbiztonsági pozícióval kell számolnunk. Ez a munkaerőpiaci helyzet pedig nemcsak technikai, hanem stratégiai és szakpolitikai kérdéseket is felvet. Az innovációt nem lineáris folyamatként modellező Triple Helix modelltől kiindulva ezt a technológiai fejlődés által indukált hiányt az egyetem, az állam és a vállalatok kapcsolatain, partnerségi viszonyán keresztül is vizsgálhatjuk. Ennek alapja, hogy egyrészt a területen nélkülözhetetlen tudás, illetve az ipari igények is folyton változnak, ugyanakkor az felsőoktatási keretszámok és a közoktatási orientáció is állami feladat. Jelen tanulmány a felsőoktatási tanulmányaik mellett extra fejlődésre és megmérettetésre motivált hallgatók számára a három szektor kooperációjában megvalósult szimulációs versenyt, mint a felsőoktatási tehetséggondozás egyik hatékony eszközét mutatja be. A harci játékokból kifejlődött stratégiai szimulációs versenyek nemcsak tudás, hanem készségfejlődésben is segíthetik a résztvevőket. A kutatás módszertani alapját – a szakirodalom feltárása mellett – a Nemzeti Közszolgálati Egyetem azon hallgatói körében végzett kérdőíves felmérés és félig strukturált interjúk jelentik, akik részt vettek a „*Nemzeti Kiberverseny 2019 – Fix the System!*” ki híváson. A felmérés eredményei alapján a hallgatók döntő többségének tudatos

1 Az Innovációs és Technológiai Minisztérium ÚNKP-19-3-I-NKE kódszámú Új Nemzeti Kiválóság Programjának szakmai támogatásával készült.

karriertervezését megerősítette a kihíváson való részvétel. Mind az egyéni, mind a csapatteljesítményükkel elégedettek voltak a válaszadók, ugyanakkor legtöbben a csapatmunkát jelölték meg a verseny Achilles-sarkaként, ahová a jövőben a legnagyobb hangsúlyt kell fektetniük. Megítélésük szerint pályaorientációjuk és elméleti tudásuk mellett olyan készségeik is erősödtek, mint a stratégiai döntéshozatali eszközök ismerete, a gyors reagálóképesség vagy a kríziskommunikáció. A résztvevők fontosnak tartják ezek megjelenését a fejlődésükben, így az egyetemi oktatásba történő beemelésüket is. Ugyanakkor a szimulációs versenyeket továbbra is a legmotiváltabb hallgatók formális intézményrendszeren kívüli megmérettetésének tekintik, így biztosítva a flow élményt.

Kulcsszavak: játékosítás, kiberbiztonság, tehetséggondozás, oktatás, szimulációs játék

Abstract

The latest techno-economic paradigm shift has brought the age of information and telecommunications. Tendency of growing digitalization implies related security risks. According to the latest predictions there will be approximately 3,5 million unfilled cybersecurity jobs worldwide by 2021. These open possibilities in the labour market have been appearing not only in the technical, but also in the strategic and public policy area. The Triple Helix Model, which presents innovation as a non-linear process, can present this technology development-based lack of human capacities as a network and collaboration possibility of universities, state, and industry. In one hand this is based on the nature of relevant knowledge of the given field, and on the constantly changing need of the industry, on the other hand higher education entering requirements and secondary education orientation belong to the state. This paper examines a simulation game organized in cooperation of all three actors, and to which motivated students – besides of university studies – can apply to gain extra knowledge and to take part in a competition. Developing from wargames these simulation games help students to gain not only professional knowledge but to develop in soft skills, too. The methodology is based on literature summary, questionnaires, and interviews, conducted among students of the University of Public Service (Hungary) who took part in the '*Cyber Security Simulation 2019 - Fix the System*' challenge. Results show that conscious carrier orientation of most students were strengthened. Satisfaction of both individual and group performance was clear, although many highlighted groupwork as the weakest point of their accomplishment, which must be developed further in the future. Students also emphasized that

they gained professional knowledge, learned about decision making tools and developed soft skills such as ability for quick reaction or crisis communication. In one hand participants highlighted that these skills are important in their development, therefore stronger implementation of them could be a good path for university education. On the other hand, simulation games are thought to be a good challenge opportunity for the most motivated students outside of formal education to experience the flow.

Keywords: gamification, cyber security, talent management, education, simulation game

Bevezetés

Korunk műszaki-gazdasági paradigmája az infokommunikációs és telekommunikációs technológiák korát hozta el (Perez, 2002). A mindent átható digitalizáció azonban magával hozta a kapcsolódó biztonsági kockázatokat is, az információ- és kiberbiztonság szerepe felértékelődött. A szektorhoz kapcsolódó károk 2021-re világszinten elérhetik a 6 billió² dollárt – 2015-ben ez hozzávetőlegesen még 3 billió dollár volt – (Morgan, 2018), valamint nemzetbiztonsági vagy akár közegészségügyi kockázattal is járnak. Ezzel együtt azonban egyes előrejelzések szerint 2021-re világszinten 3,5 millió betöltetlen kiberbiztonsági pozícióval számolhatunk (Morgan, 2018), melynek csak egy – viszont jelentős – része lesz kifejezetten informatikai pozíció. A hiány viszont nemcsak technikai, hanem stratégiai és szakpolitikai kérdéseket is felvet.

A munkaerőpiaci helyzetre való gyors reagálás minden releváns szereplő érdeke. Az ipari szereplők egyrészt a biztonsági szektorban, másrészt bármely – biztonsági kockázattal számoló – iparágban sürgős feladatnak érzik a megfelelően képzett szakemberek megjelenését a piacon. Ugyanitt az egyetemeken az ipari igényekre reflektáló, a területre jellemző módon folyton fejlődő tudásanyagot kínáló szerepben kellene, hogy megjelenjenek, azonban végzett hallgató kibocsátásuk egyelőre alulmarad a keresletnek. Az állam pedig – a kiberbiztonság fontosságát felismerve – mind megrendelő, mind szolgáltatósszervező oldalon megjelenhet: gondoljunk itt akár a felsőoktatási keretszámok és irányvonalak meghatározására, akár a közoktatási orientációra, a terület népszerűsítésében rejlő lehetőségekre.

---

2 Viszonyításképpen az angol trillion, magyar billió nagyságrendje milliószer milliót, azaz ezermilliárdot jelent (10^{12}).

A fenti szereplőkhöz rendelt feladatok azonban nem határolhatók el élesen egymástól. Minden keresleti-kínálati szegmensnél megjelenik valamilyen módon a másik két aktor létjogosultsága is. Ezzel pedig eljuthatunk a fenti szereplők egymást segítő, egyenrangú, egymás szerepét akár átvevő nemlineáris innovációs folyamatot bemutató Triple Helix modellhez³ (Etzkowitz, 2011). A megközelítés lehetőséget ad a hierarchikus struktúrákon felülemelkedő együttműködésekre, közös projektek indítására is. Az oktatásszervezés praktikus aspektusaiból pedig nem kizárható tényező továbbá az – a Z generációnál már egyértelműen megfigyelhető – jelenség, hogy az agy magas ingerszinthez való alkalmazkodása miatt a frontális oktatás a fiatalokat egyre kevésbé képes lekötni (Mezeiová & Bencsik, 2020). Az egyes képzések újragondolásakor már az új munkaerőpiaci igények mellé az új generáció tanulási igényeit is érdemes becsatornázni. A fenti technológiai fejlődés által indukált, munkaerőpiaci és oktatási kérdésekhez kapcsolódó problémák egyik közös megoldási alternatívájaként prezentálható az a szimulációs verseny is, melyen motivált, fejlődésre nyitott, tehetséges egyetemisták vehettek részt az elmúlt években. A főszervező ipari szereplő mellett támogatóként, kiállítóként vagy a döntőbizottság tagjaként megjelent valamennyi aktor képviselője. A legtehetségesebb fiatalok pedig nem csak szakmai és képességbeli tudással gyarapodtak, de a pályaaorientáció és a kapcsolatrendszer-építés is hangsúlyos szerepet kap, mely segítheti a szférában való későbbi elhelyezkedésüket. Jelen tanulmány a szimulációs versenyek eszközrendszerének lehetséges alkalmazását mutatja be, mint a tehetséggondozás lehetséges formáját ezen a – mind növekvő kereslettel bíró – területen. Az elméleti áttekintés után az elemzés a Nemzeti Kiberverseny példáján keresztül mutatja be ennek hasznosítási lehetőségeit.

Módszertan

A tanulmány a releváns gamification szakirodalom áttekintésén alapul, különös tekintettel a szimulációs versenyekre. A ScienceDirect⁴ és Magyar Tudományos Művek Tára adatbázisokra épülő irodalomkutatás, valamint az empirikus adatok gyűjtése azon a hipotézisen nyugszik, hogy a játékosítás megnevezett versenyen használt formája alkalmas a hallgatók tehetséggondozására és IT/kiberbiztonsági

---

3 A Triple Helix modell az állam, az egyetemek és az ipar közötti kapcsolatok vizsgálatán alapuló nemlineáris innovációs modell.

4 Az Elsevier kiadóhoz tartozó teljes szövegű multidiszciplináris adatbázis.

orientációjának erősítésére. Az empirikus eredmények a 2019 őszén megvalósított Nemzeti Kiberverseny hallgatói visszajelzéseire épülnek. Az adatfelvétel a Nemzeti Közszoigálati Egyetemhez kötődő egyetemisták körében történt, erre a személyi körre szűkíti az elemzést. A résztvevő hallgatók közel fele (23 fő), míg a nyertes csapatok (1–3. helyezés) mindegyike ehhez az egyetemhez volt köthető. A versenyen az első szerző személyesen is részt vett. A kutatás kérdőíves felmérést, valamint félig strukturált interjúkat tartalmazott (1. számú táblázat). Az adatfelvétel 2020 március és május között zajlott. A kérdőívet 16 fő töltötte ki, míg az interjún 14 fő vett részt. Utóbbiból 12 fő online videóhívásban válaszolt, míg két fő írásban felelt a feltett kérdésekre. Az írásbeli válaszadás esetén a hallgatók részére valamennyi korábban felmerülő kérdés kiküldésre került. A kérdőívek kiértékelése az IBM SPSS statisztikai elemző szoftverben történt. Felépítése egyrészt az általános – felsőoktatási háttérükre fókuszáló – jellemzők után a versenyen nyújtott teljesítménnyel való elégedettségre és ennek mögöttes okaira kérdezett rá, másrészt a verseny során megvalósult készségfejlődés megítélésére fókuszált hétfokozatú Likert-skála használatával.

1. számú táblázat: *Az interjúkérdések főbb fókuszpontjai*

Az interjúk főbb fókuszpontjai
Motiváció
Háttértudás
Csapatdinamika
Egyetemi oktatás kontra szimulációs verseny
Kapcsolatépítés
Jövőbeli tervek, pályaorientáció
A verseny hasznosságának megítélése

Forrás: A szerzők saját szerkesztése.

Az interjúk feldolgozása a MAXQDA tartalomelemző szoftverben történt. A szoftver a hangalapú interjúk rögzítésére, kódolására és elemzésére is lehetőséget biztosít.

A harci játékok és a játékosítás elméleti alapjai

A gamification vagy játékosítás eszköze a motiváció, az attitűdök, a tanulási folyamatok és a hallgatók észlelt tanulásának fejlesztésén alapul, ahol kulcsfontosságú a magas fokú interaktivitás, a folyamatos kihívás és visszacsatolás biztosítása (Silva, Rodrigues & Leal, 2020). A tanulási folyamatot biztosítja, hogy egy olyan környezetben próbálják ki magukat a játékosok, ahol a hibákkal, bukásokkal is fejlődnek (Lee & Hammer, 2011).

Fromann és Damsa (2018) ugyan az online játékok kapcsán fogalmazta meg Csíkszentmihályi (2019) flow elméletének relevanciáját, azonban annak megállapításai valamennyi játékosítás kapcsán relevánsak lehetnek a flow élmény megteremtéséhez – ami *„jellemzően egy olyan állapotot takar, melyben a személy annyira belemerül az adott feladatba, hogy megszűnik számára a külvilág és az idő, fókuszában a cselekvés, az alkotás és a kihívások legyőzése áll. Rendszerint ez az állapot akkor jön létre, ha olyan feladattal találkozunk, melynek megoldására képesek vagyunk, ugyanakkor már feszegeti kompetenciáink határait (úgymond kellemben frusztráló)”* és szükség van arra, *„hogy a felhasználók egyértelmű szabályok között, világos célokért, a készségeiket folyamatosan fejlesztve tevékenykedjenek, úgy, hogy közben folyamatos visszajelzést kapjanak a felhalmozott pontszámaikról, jelvényeikről, és pontosan lássák a ranglistán elfoglalt helyüket.”* (Fromann és Damsa, 2018).

A nemzetközi kutatásokban két fő irány figyelhető meg: az online oktatás vizsgálata (MOOCs⁵) és a különböző eszközök és rendszerek fejlesztése, amivel a játékosítás érhető el (Kasurinen & Knutas, 2018). A hazai szakirodalomban a fő hangsúly – a nemzetközi kutatási trendeknek megfelelően – az oktatásban történő bevezetés kapcsán a motivációs tényezőre és technológiai aspektusokra, az okos eszközökön elérhető lehetőségekre fókuszál (Varannai, Sasvari & Urbanovics, 2017).

A Nemzeti Kiberverseny struktúrájához a gamification kötődő fogalomtára közül leginkább a harci játékok (wargames) illeszkedik. A forma a résztvevők jövőre való felkészülését és annak formálását teszi lehetővé a különböző forogatókönyvek mentén történő gyakorlással, ahol különböző eszközöket és képességeket fejlesztenek ki (Hershkovitz, 2019). A forma gyökerei a 17–18. századig nyúlnak vissza és megalapozzák a mai különféle stratégiai szimulációk létrejöttét, mely ma már nemcsak a katonai (pol-mil games), hanem a magánéletben (business games) is fontos eszközzé vált.

---

5 MOOC: massive open online course, magyarul tömeges nyílt online kurzus, ahol az egyetemi tananyagokat az interneten keresztül, jellemzően ingyenesen érik el az érdeklődők.

Az egyes játékosításhoz használt további fogalmak a kiterjedtség és a felhasználási mód szerinti koordináta-rendszereken változnak: a játékosítás (gameful design, gamification) eszközt olyan esetekben használják, amikor játékokban használt komponenseket illesztnek alapvetően nem (csak) játék céljára létrehozott rendszerekbe; a komoly játék (serious games) olyan terméket takar, mely csak játék elemeket tartalmaz, azonban felhasználási célja túlmegy a szórakoztatáson; a játékos design (playful design) olyan rendszer, melynek a tervezése tartalmaz játékos elemeket, azonban a célja nem szórakoztatással összefüggő; illetve a játékszerek (toys), melyek egyetlen célja a játék, a szórakoztatás (Kasurinen & Knutas, 2018).

Nemzeti Kiberverseny 2019

A kiber fenyegetettség szimulációs helyzetben keresztül történő modellezése nemzetközi szinten minden szférában megtalálható (lásd például Deloitte, Black Hat, Cyber 9/12 Strategy Challenge). A „*Nemzeti Kiberverseny 2019 – Fix the System!*” deklarált célja a fiatal tehetségek támogatása volt egy komplex – előzetes kvalifikációt és felkészülést követő – kétnapos kihívás keretében. A vizsgált évben a verseny egy kvalifikációs fordulóból, majd az egynapos elődöntőből és a szintén egynapos döntőből állt. A kvalifikációs fordulóra négy fős, egyetemistákból álló csapatok nevezhettek, ahonnan a legeredményesebb 10 csapat került be a verseny első helyszíni fordulójára. Az elődöntő során egy megadott kiberbiztonsági incidenshez kötődő forgatókönyvre kellett adekvát megoldási alternatívákat kínálni a zsűrinek, akik itt fiktív politikai döntéshozók szerepét vették fel. Az elődöntőre a csapatoknak egy döntéshozatali dokumentummal, egy szóbeli prezentációval és a megfelelő felkészültséggel kellett rendelkezni ahhoz, hogy a feltett kérdésekre válaszolni tudjanak. A stratégiai és elemző feladatok mellett – plusz pontért – technikai feladatot is megoldhattak a csapatok. A döntőbe került legeredményesebb négy csapatnak a zsűri elé lépés előtt közvetlenül – új, kiegészítő információcsomag alapján – 15 perce volt új, továbbfejlesztett megoldási alternatívákat kidolgozni, majd ezt szóban prezentálni mind a zsűrinek, mind a verseny teljes közönségének, majd válaszolni a kapcsolódó kérdésekre. A 2019. őszi verseny forgatókönyve egy kritikus infrastruktúrát, az energiaszektorra ért támadást és az arra adott válaszokat modellezte. A tanulást és gyakorlati tapasztalatok megszerzését biztosító szimuláció a döntéselőkészítő szakértői csapat munkájára készített fel, így az ebbe az irányba orientálódó hallgatóknak kiemelten hasznos lehetett. A verseny során valamennyi

gamification-re alkalmazandó alapelv megjelent, így a (1) szabályok, (2) célok és világos eredmények, (3) visszajelzés és díjak, (4) problémamegoldás, (5) történet, (6) játékosok, (7) pontos és releváns tartalom, (8) kihívás (Silva, Rodrigues és Leal, 2020).

Kérdőív eredmények

A kérdőívet 16 fő töltötte ki. A válaszadók között a nemi arányok azonosak voltak (8–8 fő), valamennyien 20–24 év közöttiek. 12 fő alapszakos, míg négy fő mesterszakos hallgató volt, akik között ketten levelező, 14-en nappali munkarendben folytatják tanulmányaikat. Érdeemes megjegyezni, hogy a válaszadók közül öt olyan alapszakos hallgató vett részt a 2019. novemberi versenyen, aki az adott év szeptemberében kezdte az egyetemi tanulmányait.

A korábbi tapasztalatok tekintetében megállapítható, hogy három fő nyilatkozott korábbi releváns tanulmányi háttérrel, munkatapasztalata pedig a versenyt megelőzően egy főnek volt a területen. A hallgatók versenyen nyújtott teljesítménymegítélésének és a készségfejlesztés adott szimulációs versenyen való fejlesztése témakörének vizsgálatára hétfokozatú Likert-skálát alkalmaztunk. A középértékek vizsgálata alapján megállapítható, hogy a hallgatók pozitívan ítélték meg mind a tanulással kapcsolatos céljaik megvalósulását, mind az egyéni és csapatteljesítményüket (2. számú táblázat). A számtani középérték alapján a csapat teljesítményével elégedettebbek voltak a megkérdezettek, mint az egyéni teljesítményükkel, ami azért is érdekes, mert az interjúk során a csapatmunkát jelölték meg a legtöbben, mint kritikus pont mind a felkészülés, mind a verseny során, összességében azonban mégis elismerően nyilatkoztak az eredményről. A jövőbeli karriercélok tekintetében a középértékek (Átlag: 5,69; Medián: 6,5; Módusz: 7) szintén abba az irányba mutatnak, hogy a hallgatók jellemzően ezen a területen képzelik el a jövőjüket, két fő nyilatkozott arról (1-es, illetve 2-es értékkel), hogy nem ilyen irányban szeretnének elhelyezkedni.

2. számú táblázat: *A hallgatók teljesítménnyel kapcsolatos elégedettségének középértékei hétfokozatú Likert-skálán*

Ismérv	Átlag	Medián	Módusz
Sikerült elérnem a tanulással kapcsolatos céljaimat a versenyen	5,94	6	7
Elégedett vagyok a kiberversenyen nyújtott egyéni teljesítményemmel	5,50	5,5	5*
Elégedett vagyok a csapatunk teljesítményével a kiberversenyen	6,31	5,5	7

Forrás: A szerzők saját szerkesztése.

(*Több módusz létezik. A táblázatban a legkisebb értéket jelöltük.)

Felmértük továbbá, hogy milyen készségek fontosságát tartották elsődlegesnek a hallgatók a verseny során. A válaszadók valamennyi felsorolt ismérvet fontosnak ítélték meg, úgy mint a tapasztalati és élmény alapú tudás, a valóságghű megjelenés, a szórakoztatás, a motiválás, a bevonódás és a csapatmunka. Továbbá a hallgatók úgy ítélték meg, hogy a verseny különböző területeket ösztönzött, szükség volt hozzá elméleti tudásra és gyors reagálási készségre, valamint döntéshozatali mechanizmusokat is tanított számukra (3. számú táblázat).

3. számú táblázat: *Készségfejlesztés – a versenyzők megítélésének középértékei hétfokozatú Likert-skálán*

Ismérv	Átlag	Medián	Módusz
Tapasztalati tudást adott	5,63	6	7
Élmény alapú tudást adott	6,19	7	7
Különböző területeket ösztönzött	5,44	6	6
Elméleti tudás hasznosítást igényelt	5,69	6	6
Döntéshozatali mechanizmusokat tanított	5,81	6	6
Csapatmunkát igényelt	6,19	7	7
Bevonódást igényelt	6,00	6,5	7
Gyors reagálást igényelt	6,19	7	7
Valóságghű volt	5,56	6	6
Szórakoztató volt	5,81	6	7
Motiváló volt	6,19	7	7

Forrás: A szerzők saját szerkesztése.

Interjú eredmények

Az elkészített interjúk visszajelzései egy irányba mutattak. A motiváció kapcsán két nagy pillér jelent meg: egyrészt az igény a megmérettetésre, a versenyre és a fejlődésre, másrészt a terület megismerése, kipróbálása ösztökélte a megkérdezett versenyzőket. Fontos kiemelni, hogy a válaszadók 50%-a az alapképzés első szemeszterében jelentkezett a kiberversenyre, így az ő részvételük kiemelten tudatos orientációra, valamint az egyetem mellett megjelenő fejlődési lehetőségek, egyetemi mentorok, mentortanárok általi hatékony becsatornázására utal. A tárgyi háttértudás bázisának a fakultatív, egyéni felkészülést jelölték meg a játékosok. A résztvevők közül mindösszesen egy fő rendelkezett releváns munkatapasztalattal, a többségnek szak kollégiumi, diákszervezeti tagság jelent meg, mint releváns szakmai segítség – leginkább a csapatmunka kérdésével összefüggésben. Emellett azonban a legtöbb – a nyertes kivételével valamennyi – csapat Achilles-sarka a csapatmunka, csapatdinamika kérdése volt. Az egyik részt vevő így foglalta össze a problémát: *„A korábbi ismertségből fakadó bizalom nem feltétlenül jelent könnyű együttműködést, ha nincs megfelelő kommunikáció és koordináció, ellenőrzés és visszacsatolás.”* Ugyanakkor megoldási alternatívákat is javasoltak a jövőre nézve, ezek között volt a *„jobban megismerni a csapattagokat a versenyhelyzet előtt, hogy a stresszhelyzetben jobban működjenek együtt”*, valamint hatékony időbeosztás, koordináció, felelősségvállalás, továbbá feladatelosztás, egymás ellenőrzése, egymástól tanulás képessége, az egyes kérdések átbeszélése.

A megkérdezett hallgatók hatékony eszköznek tartják a szimulációs versenyek, gyakorlatok beépítését az oktatásba, kiemelve azt, hogy az eszköz kulcseleme, hogy a legmotiváltabb hallgatóknak képes extra lehetőségeket adni, ezért nem javasolják ezek kötelező beépítését a tanmenetbe, ugyanakkor egyes elemek hasznosítását – közös közszolgálati gyakorlat továbbfejlesztése, tanórákon megjelenő csapatmunka, kommunikációs, prezentációs és vitakultúra kurzusok beépítése, krízisreagálás – megfontolandónak tartják, hiszen véleményük szerint *„maradandóbb tudást ad, mint a frontális oktatás”*. Az egyik interjúalany a szimuláció fontos elemének tartotta azt is, hogy az *„segít megérteni a döntéshozók felelősségét és terheit”*. Fejlődési területek között három kulcsterület figyelhető meg: egyrészt erősödött az általános ágazati tudás, kifejezetten a laikusként jelentkező első évesek között (*„célzott, jó kérdéseket tudunk a területen belül feltenni az oktatóknak a jövőben”*) és az általános stratégiai döntéshozatali eszközök ismerete (például SWOT analízis). Másrészt az energiaszektor védelmével

összefüggő specifikus szabályok és specifikációk ismerete is hangsúlyos szegmens volt. Végül a bármely szektorban fontos személyes készségek erősödtek hangsúlyosan (4. számú táblázat).

4. számú táblázat: *A szóbeli interjú során a megkérdezettek által megjelölt legfontosabb fejlődési területek, készségek*

Készségfejlődés
Komplex látásmód, stratégiai elemzés
Kreativitás
Csapatmunka, együttműködés
Kommunikáció, előadói készségek
Improvizálás, gyors reagálás
Kríziskezelés, válságkommunikáció
Versenyhelyzet, nyomástűrő készség, stresszhelyzetben teljesítés

Forrás: A szerzők saját szerkesztése.

Az interjúban részt vevő hallgatók közül egy fő orientációja mozdult más irányba a verseny után, minden más megkérdezett – a szimuláció hatására – még tudatosabban készült a jövőbeli karrierre ezen a területen. A kapcsolatépítési lehetőségekkel azonban kevésbé éltek tudatosan a verseny során. A flow élmény kapcsán kiemelt „kellemesen frusztráló” érzés az interjúk egyik legnagyobb tanulsága, ugyanis a játékosok többsége a döntőben érzékelt nyomást, stresszhelyzetet, gyors reagálást igénylő szituációt jelölte meg, mint a verseny legpozitívabb momentumát. Ezzel együtt a konstruktív visszajelzéseket jelölték meg, mint kiemelten pozitív faktor a szimuláció kapcsán.

Összegzés: Játékosítás, mint hatékony tehetséggondozó forma?

Hershkovitz analógiájával élve – aki a szervezeti szimulációk kapcsán fejtegette ki, hogy azok a játékok, melyek csak a jövőben relevánsak valójában nem hatékonyak (Hershkovitz, 2019) – megállapíthatjuk, hogy a verseny nemcsak a jövőbeli kibervédelmi karrierükben felmerülő esetleges kiberbiztonsági szcenáriókra készíti fel a játékosokat, hanem valós időben fejleszti készségeiket és képességeiket. A hipotézis, mely szerint a játékosítás megnevezett versenyen használt formája alkalmas a hallgatók tehetséggondozására és IT/kiberbiztonsági orientációjának erősítésére, igazolódott. A megkérdezettek közül két fő

orientációja mozdult más terület felé a verseny és az adatfelvétel között eltelt idő alatt, míg a többi játékost megerősítette az elhatározásban, hogy ezzel a területtel szeretne foglalkozni. Konkrét lépéseket, karrierutat is többen felvázoltak önmaguk számára a verseny óta eltelt időszakban. A hallgatók egyöntetű állásfoglalása volt továbbá, hogy ez az eszköz a fakultatív, tehetséggondozó formaként hatékony a motivált, tehetséges fiatal egyetemisták számára. Az oktatásba esetlegesen javasolt, beépíthető elemek azonban valamennyi egyetemista számára hasznosak lennének hosszú távon. Ennek háttere, hogy a válaszadók úgy ítélték meg mind a kérdőívben, mind az interjú során, hogy fontos készségeket (csapatmunka, gyors reagálás, kommunikációs készségek stb.) és hiánypótló lexikális tudást is biztosít a résztvevők számára, mely az egyéni fejlődésüket és a későbbi munkaerőpiaci helyzetüket is erősítheti. Mindez azt mutatja – tekintettel arra, hogy a megkérdezett hallgatók 75%-a még alapszakon tanul, sőt közel harmaduk első évfolyamos volt a verseny során –, hogy tudatos és jól felépített karrierút várhat rájuk.

Felhasznált irodalom

- Csikszentmihályi M. (2019). *Flow - Az áramlat*. Akadémiai Kiadó Zrt.
- Etzkowitz, H. (2011). The triple helix: science, technology and the entrepreneurial spirit. *Journal of Knowledge-based Innovation in China*, 3(2), 76–90. <https://doi.org/10.1108/17561411111138937>
- Fromann R. & Damsa A. (2018). Videójátékoktól a munka világáig – játékosipológiai és munkahelyi motiváció. *Információs Társadalom*, 18(1), 18-25. <https://doi.org/10.22503/inftars.XVIII.2018.1.2>
- Hershkovitz, S. (2019). Wargame Business: Wargames in Military and Corporate Settings. *Naval War College Review*, 72(2), 73–88.
- Kasurinen, J. & Knutas, A. (2018). Publication trends in gamification: A systematic mapping study. *Computer Science Review*, 27, 33–44. <https://doi.org/10.1016/j.cosrev.2017.10.003>
- Lee, J. & Hammer, J. (2011). Gamification in Education: What, How, Why Bother? *Academic Exchange Quarterly*, 15(2), 1–5.
- Mezeiová A. & Bencsik A. (2020). Az MDA modell alapján történő gamification módszertan felsőoktatási környezethez igazított adaptációjának vizsgálata. *Eruditio-Educatio*, 15(2), 034–046. <https://doi.org/10.36007/eruedu.2020.2.034-046>
- Morgan, S. (2018). *Top 5 Cybersecurity Facts, Figures, Predictions, And Statistics For 2020 To 2021*, *Cybercrime Magazine*, 23 October. <https://cybersecurityventures.com/top-5-cybersecurity-facts-figures-predictions-and-statistics-for-2019-to-2021/>
- Perez, C. (2002). *Technological revolutions and financial capital: the dynamics of bubbles and golden ages*. Edward Elgar. <https://doi.org/10.4337/9781781005323>

Silva, R., Rodrigues, R. & Leal, C. (2020). Gamification in management education - A literature mapping. *Education and Information Technologies*, 25(3), 1803–1835. <https://doi.org/10.1007/s10639-019-10055-9>

Varannai, I., Sasvari, P. & Urbanovics, A. (2017). The Use of Gamification in Higher Education: An Empirical Study. *International Journal of Advanced Computer Science and Applications*, 8(10), 1-6. <https://doi.org/10.14569/IJACSA.2017.081001>

A cikk APA szabály szerinti hivatkozása

Szakos J. & Szádeczky T. (2021). Gamification, mint tehetséggondozási eszköz a közszolgálati oktatásban – a kiberverseny példája. *Belügyi Szemle*, 69(4), 625-637. <https://doi.org/10.38146/BSZ.2021.4.7>

Tózsér Erzsébet

A rendőrségi parancsnoki gondoskodás, mint servant leadership

Supportive Police Commanding as Servant Leadership

„A vezető az a szolga, aki eltávolítja az akadályokat, melyek megakadályozzák az embereket munkájuk végzésében.”

Max DePree (Maxwell, 2014, 204.)

Absztrakt

A magyar rendőrség szervezete is keresi a lehetőséget arra, hogy az átalakult munkaerőpiaci viszonyokhoz alkalmazkodjon. Emellett számos új kihívást jelent szervezetén belül az új generációk eltérő működés módjának szervezeti integrálása. A vezetői szemléletváltás a szervezet alkalmazkodásához nélkülözhetetlen, melynek egyik iránya a servant leadership lehet. A servant leadership (vagyis szolgáló vezetés) esetén a vezető önös érdekein felülemelkedve, a vezetettek szakmai és emberi fejlődése érdekében cselekszik, szellemiségükre kíván hatást gyakorolni. Az utóbbi időben a rendőrség kiemelt figyelmet fordít a végrehajtói állománnyal való etikus vezetői foglalkozásra, az úgynevezett parancsnoki gondoskodásra. A servant leadership, mint parancsnoki gondoskodás az új generációk számára is jól elfogadható vezetői attitűdöt képviselhet, általa megvalósítható a kitűzött szemléletváltás a szervezetben. A servant leadership parancsnoki gondoskodásként való gyakorlati megvalósításához John Maxwell ötszintű vezetési koncepciója nyújthat segítséget.

Kulcsszavak: rendőrség, vezetői attitűd, szolgáló vezetés, generáció, szervezetpszichológia

Abstract

The organization of the Hungarian police is also looking for opportunities to adapt to the transformed labour market conditions. It also means challenges

to integrate the thinking method of the new generations in the organization. A change in leadership attitude is essential for the adjustment of the organization, one of the tools for that can be servant leadership. In the case of servant leadership, the leader acts above his self-interests, he acts for professional and human development of guided people, he wants to influence their mentality. Recently, the police have paid special attention to ethical leadership care of the executive staff, to so-called supportive commanding. Servant leadership, as supportive commanding, can represent a well-accepted leadership attitude for new generations, and it can achieve the intended change of attitude in the organization. The 5 level of leadership concept of John Maxwell can help to be put servant leadership into practice as supportive commanding.

Keywords: police, leadership attitude, servant leadership, generation, organizational psychology

A jelenleg zajló munkaerőpiaci átalakulás, az új generációk megjelenése a rendőrség szervezetére is hatást gyakorol, és bizonyos változásokat implikál a szervezet működésében (Tózsér, 2019, 2020). A vezetői szemlélet-, illetve kultúraváltás, mint a szervezeti alkalmazkodás egyik formája, kiemelt jelentőséggel bír a rendőrségen, hiszen a parancsnoki gondoskodás fontosságának hangsúlyozása egyre inkább jellemző az utóbbi időben.

A parancsnoki gondoskodás

Az úgynevezett parancsnoki gondoskodáson a rendőrség szervezetében a végrehajtói állománnyal való etikus vezetői foglalkozást értjük, amelyre szervezetben belül jelenleg kiemelt figyelem irányul. Hivatalos definícióját nehéz fellelni, viszont több dokumentumban találunk utalást rá, illetve a szervezeti kultúrának szerves része, a fogalom hivatalos és informális szinten is használatos a rendőrségen. Például a Rendőri Hivatás Etikai Kódexének 11. pontjában olvashatunk az elvárt parancsnoki magatartásról a következők szerint:

„11. A vezetőkről

A vezető tiszteletben tartja beosztottjai emberi méltóságát, gondoskodik róluk, megbecsüléssel és részrehajlás nélkül irányítja őket. Személyes példamutatásával is ösztönzi munkatársait, igényli és meghallgatja véleményüket, tanácsaival és iránymutatásaival segíti a munkavégzést. Betartja és betartatja a törvényeket, magas szintű követelményeket támaszt.” (URL1).

A rendészeti vezető kiválasztási rendszer vezetői kompetenciái között az empátia, tolerancia, emberismeret, állományismeret, motiválási képesség kompetencia körében a vezetői gondoskodás címszóval bekerült a parancsnoki gondoskodás is. Malét-Szabó Erika tanulmányában a rendőrségi válaszadók megfogalmazásai alapján került kihangsúlyozásra „*a parancsnoki gondoskodás keretében a beosztottak ismeretének fontossága, a humánus, empatikus, toleráns viselkedés*” (Malét-Szabó, 2013, 209.).

2014-ben a rendőrség pszichológiai szakterületén dolgozó szakemberek készítettek egy parancsnoki kézikönyvet, melynek célja a pszichológiai szakterület és a parancsnoki állomány együttműködésének segítése, illetve az állománnyal való bánásmód hatékonyságának növelése volt (Szeles, 2014). A kézikönyvben többek között számos gyakorlati tanácsot olvashatnak a vezetők a beosztottak esetleges különböző mentális egyensúlyvesztéseinek megelőzésére és parancsnoki kezelésére. A Pályakezdő rendőrtisztek kézikönyve (Horváth & Kovács, 2016) pedig tulajdonképpen a rendőrszakszaki ismeretek és a parancsnoki gondoskodás vezetői gyakorlatának ötvöztetése kézikönyv formában, tapasztalt szakemberek tollából. A rendészeti szervezetekben kialakult sajátos szervezeti kultúra, jelentős hatással van a vezetési stílusok alkalmazására (Kovács, 2017). Tehát minden ilyen leírás, vagy utalás a parancsnoki gondoskodásra a vezetői etikus magatartás elvi megfontolásait igyekszik gyakorlatban megvalósíthatóvá, magatartásformává tenni.

A servant leadership

Ahogy megpróbáljuk behatárolni a parancsnoki gondoskodás mibenlétét vezetéstudományi szempontból, óhatatlanul felmerül a servant leadership eszméje. A servant leader, azaz szolgáló vezető vagy gondnok vezető egyrészt gondoskodik a vezetettekről, mert átéli, hogy milyen jelentős hatása van vezetőként a beosztottak életére (gazdaságilag, érzelmileg, lelkiileg), másrészt gondoskodik arról, hogy a szervezet elérje a kitűzött célokat, mert azonosul a szervezet küldetésével (Klein, 2016). A servant leadership fogalom Robert K. Greenleaf-től származik, aki 1970-ben használta először a kifejezést „*The Servant as Leader*” című esszéjében. Írásában Hermann Hesse „*Napkeleti utazás*” című regényéből indul ki, a szolgáló vezetés koncepcióját a regény Leo nevű karakteréről mintázza, aki szolgálóként van jelen az utazáson, de a történet előrehaladtával világossá válik, hogy a zarándoklat résztvevőinek (lelki) vezetője is egyben (Greenleaf, 1970). Az esszé napjainkig nagy hatást gyakorol a menedzs-

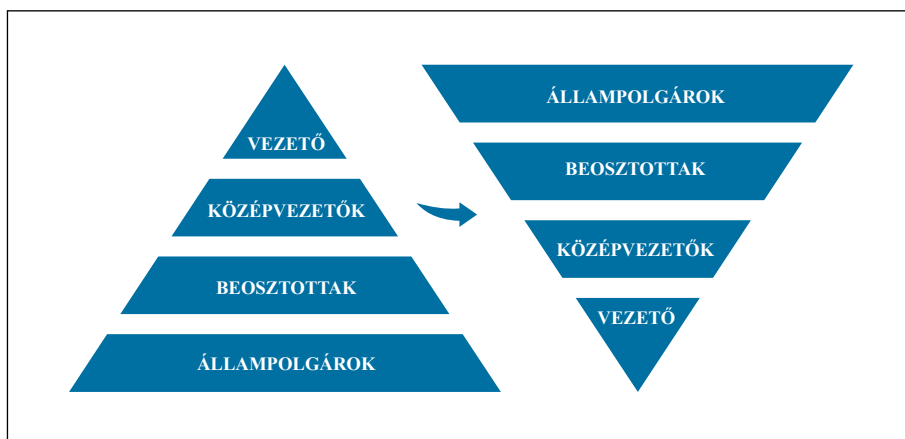
mentszakértőkre, Greenleaf a servant leadership irányzatát alapozta meg vele, öröksége, a Greenleaf Center for Servant Leadership (URL2) nevű nemzetközi nonprofit szervezet pedig jelenleg is aktív és a servant leadership vezetési filozófia minél szélesebb körben való terjesztésén munkálkodik. A servant leader alatt olyan vezetői magatartást és attitűdöt értünk, mely a vezetettek érdekeit helyezi előtérbe, fejlődésüket szolgálja. A fogalom megértéséhez tekintünk át a servant leadership tíz jellemzőjét Spears (2010) tanulmányából:

- *„Meghallgatás (Listening) – Az emberek figyelmes meghallgatására való elkötelezettség nélkülözhetetlen a servant leadership kibontakoztatásához. Csak így lehet képes a vezető megismerni a csoporttagokat, illetve megérteni, mit akar a csoport.*
- *Empátia (Empathy) – Az embereknek szükségük van arra, hogy megértsék és elfogadják őket. A közösség jó működését segítheti a vezető, ha kompetenciái közt szerepel az empátia.*
- *Gyógyítás (Healing) – Az emberek és a kapcsolatok „gyógyítása”, átalakítása, ezzel együtt közösségi integrálása szintén nagyban segítheti egy csoport együttműködését.*
- *Tudatosság (Awareness) – A tudatosság, a fejlett önismerettel együtt nagyon fontos a vezető számára, hogy a helyzeteket jobban átlássa, helyén kezelhesse.*
- *Meggyőző erő (Persuasion) – A meggyőzés a servant leadershipet megvalósító vezetők eszköze, az ilyen vezetők sokkal inkább támaszkodnak a meggyőzőképességükre mint hatalmukra az együttműködés eléréséhez. A servant leadership irányzatot képviselő vezető gyakran bevonja munkatársait a döntések meghozatalába, konszenzusra törekszik, ezzel megkönynyítve munkatársai elköteleződését a döntés irányába.*
- *Hosszútávú gondolkodás (Conceptualization) – A hosszú távú gondolkodás nagyon fontos része a servant leadershipnek, előre tekintve olyan jövőbeli víziókat állíthat a csoport elé, amely mindenki számára motivációt adhat a mindennapokban.*
- *Előrelátás (Foresight) – Az előrelátás alatt egyfajta intuitív stratégiai gondolkodást értünk, amely a döntések lehetséges következményeinek értékelését jelenti, ami segíti a vezetőt a jó döntések meghozatalában.*
- *Gondnokság (Stewardship) – A gondnokság azt jelenti, hogy a vezető, mint gondnoka az intézménynek vagy a szervezetnek, azzal a bizalommal bír, hogy a javakat a közösség érdekében kezeli. Ez az erkölcsi és etikai felelősség minden döntése meghozatala mögött ott kell legyen.*
- *Elkötelezettség az emberek fejlődése iránt (Commitment to the Growth of People) – Az elkötelezettség az emberek fejlődése iránt abból a meggyőződésből ered, hogy a személyeknek is belső vágya a fejlődés, amelyet munkájuk során*

- élhetnek meg és a szervezet javára fordítanak majd. A servant leadership a vezető felelősségének tekinti azt, hogy lehetővé tegye a személyek számára a fejlődés különböző formáit, akár csak azzal is, hogy ötleteiket meghallgatja.*
- *Közösségépítés (Building Community) – A közösségépítés címszó alatt szintén a vezető felelősségi körébe utalja az általa szolgált közösség jó működését, amelynek mindenképp része a konfliktusok proaktív rendezése is.”*

Jól látható a fent kiemelt tulajdonságokból, hogy a servant leadership esetében a vezető, önös érdekein felülemelkedve, a vezetettek szakmai és emberi fejlődése érdekében cselekszik és szellemiségükre kíván hatást gyakorolni. Ez a hagyományos hierarchia piramist a feje tetejére állítja és azt mondja, hogy a legmagasabb beosztásban lévő személy az, aki a legtöbb ember szolgálatára rendeltetett az 1. számú ábra szerint:

1. számú ábra: *A servant leadership fordított hierarchia piramisa*

Forrás: A szerző szerkesztése az URL3 nyomán.

Az új generációk képviselőinek jellemzőivel (Tegyey, 2018, 2019; Tózsér, 2020) számolnunk kell, miszerint egyrészt alapvetően elutasítják a senioritás elvét – azaz hogy valakit kora miatt tiszteljenek –, illetve a tekintélytiszteletet is, másrészt tudatosabban képviselik érdekeiket és azokban kevésbé kompromisszumkészek, türelmesek (Borbély, Fridrich & Tózsér, 2018; Borbély, 2019; 2020). Mindezek fényében érthető, hogy a hagyományos hierarchiát mutató szervezetekben nehezen találják meg a helyüket. A felvázolt fordított piramis egy ilyen hagyományosan szigorúan hierarchikus szervezetben, mint a rendőrség, talán feloldhatja azt a fajta beilleszkedési nehézséget, amely jellemzi a fiatalabb generációk tagjait. A rendőrségnek – közszolgálati ágként – szervezeti filozófiájában közel kell

elhelyezkednie a servant leadership vezetési koncepcióhoz, hiszen az állampolgárok szolgálatában áll. A parancsnoki gondoskodás eszméjének és a végrehajtható állománnyal való etikus vezetői foglalkozás gyakorlatának megvalósításához a servant leadership vezetési filozófiájának rendőrségi intézményesítése adhat lehetőséget. A servant leadership gyakorlati megvalósításához egy ebbe a filozófiába jól illeszkedő vezetési koncepció megismerése nyújthat segítséget John C. Maxwell: *A vezetés 5 szintje* című könyvéből.

Maxwell: A vezetés 5 szintje

John C. Maxwell 1969-ben, egy Ohio állambeli kis templom lelkészeként kezdte vezetői pályafutását és fejlődését. 1995-ben a lelképásztori szolgálatról lemondott, hogy vezetési szakértőként az írásnak és a tanításnak szentelje idejét. Élete célja és szenvedélye mások felkészítése arra, hogy figyelemre méltó dolgokat vigyenek véghez, jelentős és teljes életet élhessenek. Nemzetközileg elismert vezetési szakértő, oktató és szerző, a témában számos sikerkönyvet publikált. Vállalatain keresztül világszerte ötmillió vezetőt képzett, civil cégektől kezdve, az ENSZ-en keresztül, az amerikai hadsereg katonai akadémiájáig mindenhol tart előadásokat a vezetésről.

2011-ben megjelent *„The 5 Levels of Leadership”* című könyvében (Maxwell, 2014) egy jól strukturált, gyakorlatorientált elméletben összegzi addigi vezetési tanításainak tapasztalatait. A koncepció szerint a vezetést öt egymásra épülő szintre bonthatjuk a vezetési alapelvek, meggyőződések és értékek megjelenése alapján. A szintek a következők:

1. szint. Pozíció – Jogok – *„Az emberek azért követnek, mert követniük kell.”* (Maxwell, 2014, 35.).

Az első szinten az emberek azért követik a vezetőt, mert követniük kell. Ez a pozícióból származó hatalom szintje, amikor a vezetés a beosztásból eredő jogokon alapul. Ez a legalsó, belépő szint a vezetéshez.

Azonban Maxwell szerint végzetes hiba, ha egy vezető a pozícióját a vezetőkre való hatásgyakorlásra használja, ebben az esetben neki alárendeltjei vannak, nem csapattagjai. A beosztottak kontrollálása érdekében kénytelen rendeletekre, szabályzatokra és szervezeti előírásokra, illetve a szoros ellenőrzésre támaszkodni. Beosztottjai pedig csak a feltétlenül elvárható teszik meg, és csak a hatalmi keretek között követik. Az önállóbb, szabadabb gondolkodású személyekkel – legyenek azok önkéntesek, fiatalok vagy magasan képzett szakemberek – nem tudnak együttműködni, mert nincs valós befolyásuk.

Ez az egyetlen vezetői szint, amely nem igényel semmilyen különösebb képességet vagy erőfeszítést, hiszen egy pozícióra bárkit ki lehet jelölni.

2. szint. Engedély – Kapcsolatok – „*Az emberek azért követnek, mert követni akarnak.*” (Maxwell, 2014, 85.).

A második, az engedély szintjén az emberek már azért követik a vezetőt, mert követni akarják, megvan köztük a kapcsolat és a bizalom. De ehhez elengedhetetlen, hogy a vezető kedvelje (legalább elfogadja) az embereit és értékes egyéniségként bánjon velük, hogy kialakulhasson a bizalmon alapuló befolyás. A vezető számára fontos a beosztottak megismerése, a jó együttműködés kialakítása, és engedni, hogy a beosztottak is megismerhessék őt, így szilárd kapcsolatokat tud kialakítani velük.

3. szint. Teljesítmény – Eredmények – „*Az emberek azért követnek, amit a szervezetért tettél.*” (Maxwell, 2014, 135.).

A harmadik szint a teljesítmény szintje, ahol az emberek azért követik vezetőjüket, amit az a szervezetért tett. Az erre a szintre lépő vezető nem áll meg a kellemes munkakörnyezet kialakításánál, hanem példamutatásával olyan munkamorált teremt, amelyben produktívabbá válnak az emberek. Az elért eredmények által hitelesebbé válik, emiatt követik őt, így nő a befolyása is. Ezen a szinten lévő vezető lendületben tartja csapatát, pozitív változások indulhatnak meg. Egyúttal a vezető befolyásolási szintje lehetővé teszi, hogy a kemény kérdéseket is hathatósan kezelje.

4. szint. Az emberek fejlesztése – Reprodukció – „*Az emberek azért követnek, amit értük tettél.*” (Maxwell, 2014, 187.).

A negyedik szinten az emberek fejlesztése kerül a fókuszba, a vezető abba fekteti energiáját, hogy az embereiket felkészítsék arra, hogy kihozzák magukból a maximumot és saját erejükből ők is vezetővé váljanak. Ez a vezetői reprodukció. Ennek köszönhetően egyrészt a csapatmunka nagyon magas szintet ér el, hiszen elmélyülnek a kapcsolatok, nő az elköteleződés, másrészt a teljesítmény is javul, mert ha több vezető is van a csapatban, azok segítenek a többiek fejlesztésében. Mivel ezen a szinten a vezető megváltoztatja beosztottjai életét, így a negyedik szintű vezetőt azért követik, amit személy szerint értük tett. Maxwell a szintkülönbség érzékeltetésére használt hasonlata szerint a harmadik szint csak mérkőzéseket nyer, a negyedik szint már a bajnokságon aratott végső győzelem.

5. szint. A Csúcs – Tisztelet – „Az emberek azért követnek, aki vagy és amit képviselsz.” (Maxwell, 2014, 239.).

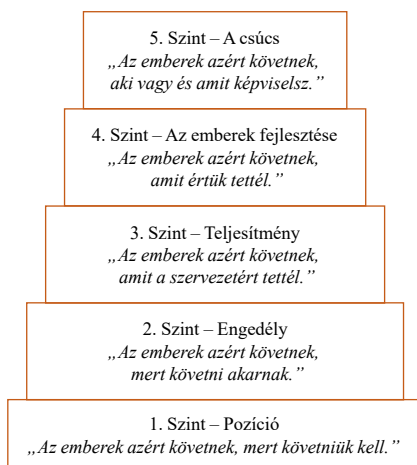
Az ötödik, csúcsszinten az emberek azért követik a vezetőket, akik és amit képviselnek, egyszóval tiszteletből. Az ötödik szint a legmagasabb és legnehezebb vezetői szint, ez már rátermettséget is igényel, hiszen ezen a szinten a vezetők munkatársaikból negyedik szintű vezetőket képeznek. Ez jóval több munka mint maga az irányítás, hiszen azt érik el, hogy munkatársaik is képesek és hajlandók legyenek vezetőket fejleszteni. Ezzel hírnevet és hagyományt teremtenek egyszerre.

Tehát minél magasabb szintű vezetés van egy szervezetben, annál élvezetesebb a munka minden szervezeti tag számára, sőt a maxwelli vezetési szintek emelkedésével a toborzás és utánpótlástervezés is könnyebbé és sikeresebbé válik a szervezetekben.

Maxwell tíz általános szabályszerűséget kapcsol a vezetés öt szintjéhez, (2. számú ábra), ezek pedig a következők:

1. A különböző vezetési szintek egymásra épülnek, tehát nem elhagyja a vezető az alsóbb szintet, hanem ráépítkezik. Például a harmadik, teljesítmény szint elérésekor, a második szinten kialakított jó kapcsolatokat nem lehet semmibe venni, sőt a jó kapcsolatok megléte előfeltétele a javuló munkamorálnak.

2. számú ábra: Az egymásra épülő vezetési szintek

Forrás: A szerző szerkesztése Maxwell nyomán.

2. A vezetés dinamikus és minden kapcsolatban eltérő lehet. Az egyes kapcsolatok jellemezhetőek aszerint, hogy milyen vezetési szintet ért el a vezető az adott munkatársával. Akivel első munkanapján találkozik, lehet, hogy csak a pozícióját fogja elismerni, míg akit már régebben ismer és energiát fektetett kapcsolatukba, annál lehetséges, hogy 4. szintet ér el a vezető. A vezető minden egyes kapcsolatában el kell nyerve az adott vezetési szintet, amely dinamikusan változhat felfelé, de akár lefelé is.
3. Jó hír ugyanakkor, hogy minél magasabb szintet ér el egy vezető, annál könnyebbé válik a vezetés számára, hiszen egyre nő a befolyása és a követők készségesebben követik, hatékonysága nő.
4. Azzal viszont számolni kell, hogy az egyre magasabb szintek eléréséhez egyre több idő és energia szükséges a vezető részéről. A pozíció elnyerése igényli a legkisebb ráfordítást, de a kapcsolatok kialakításához, hogy a 2. szintre lépjen, már idő- és energiabefektetést kíván.
5. Az egymásra épülő szintek elméletére jellemző, hogy az építkezés ebben az esetben is több időt igényel mint a rombolás. Tehát egy magasabb vezetői szintet elérni csak lassan lehet, míg a lecsúszás onnan akár egy hiba miatt is azonnal megtörténhet. Ugyanakkor minél magasabb szintet ért el a vezető, annál valószínűbb, hogy biztonsági hálót jelenthet számára egy alsóbb szint, ez alól csak az első, a pozíció szintje kivétel.
6. A szintek emelkedésével a befektetett energiák megtérülése is egyre magasabb. A 2. szinten kialakulnak a kapcsolatok, a 3. szinten nő a teljesítmény, a 4. szinten már megsokszorozódik a termelékenység, mert minden egyes újabb vezető teljes csapatának teljesítménynövekedésével hozzájárul a szervezet összteljesítményéhez. Az 5. szinten a növekedés exponenciális, mert 4. szintű vezetői generációkat teremt a szervezetben, akik fokozzák a szervezet sikerét.
7. A vezetésben való fejlődéshez a növekedés szándéka és a vezetői tapasztalat együttese szükséges. Az egyre magasabb szintek eléréséhez a vezetőnek mindig kockázatot kell vállalnia, amelyet az adott szinten megszerzett képességeire támaszkodva tud megfelelően kezelni.
8. „A vezetési képesség meghatározza az egyén hatékonyságának a szintjét.” (Maxwell, 2014, 17.). Maxwell Fedő-szabálya szerint a vezetés szintje meghatározza a vezetettek működési hatékonyságát is, általában a vezető vezetési szintje alatt lévő szintig tudnak eljutni a vezetettek. Amennyiben egy vezető nem tud vagy nem akar fejlődni, a változás esélytelenné válik.
9. Amikor egy vezető pozíciót vagy munkahelyet vált, valószínűleg nem marad ugyanazon a szinten. Az új emberekkel előlről kell kezdeni mindent, újra ki kell érdemelni a szinteket és felépíteni azt a vezetési szintet, amelyet korábban sikerült elérni. De, aki már korábban képes volt elérni

egy magasabb vezetői szintet, az a tapasztalatának köszönhetően gyorsabban és könnyebben fogja véghez vinni azt újra. Azt azonban érdemes szem előtt tartani, hogy a vezetés nem cél, hanem folyamat.

10. Egyedül nem lehet a szinteken felfelé haladni. Maxwell egy ismeretlen eredetű idézettel szemlélteti ezt: „*Ha vezetőnek tartod magad, de senki nem követ, akkor egyszerűen csak elmentél sétálni.*” (Maxwell, 2014, 19.). A sikeres vezető segít másokat abban, hogy kövessék őt a szinteken át, a vezetés folyamata mások bevonására épül és támogatásukra összpontosít.

John Maxwell vezetéselméleti rendszere a servant leadership vezetési filozófiájának értékrendszerét követi és megmutatja, hogy a hagyományos hierarchiából, az első, a pozíció szintjéről, hogyan lehet eljutni a servant leader vezetésig. Könyve számos gyakorlati tanáccsal szolgál, illetve önismereti kérdésekkel segíti az olvasó fejlődését az egyre magasabb vezetői szinteken.

Konklúzió

A rendőrség szervezetében nagyon fontos lenne a parancsnoki gondoskodást minél magasabb maxwelli vezetési szinteken gyakorolni, és belátni, hogy az első szintű, a pozícióból eredő befolyás nem elég arra, hogy a szervezetbe kerülő új tagokat megtartsa és hosszútávon fejlessze. A dolgozók szervezet iránti elköteleződését a servant leadership vezetési filozófia növelheti, azt a parancsnoki gondoskodás szinonimájává téve a szervezet fejlődését érhetjük el. Szervezetünkben számos vezető ösztönösen és saját tapasztalataiból tanulva elérte a maxwelli vezetési szinteket, és magas vezetési szinten tevékenykedve öregbíti saját és szervezeti eleme hírnevét. Ugyanakkor a vezetői utánpótlás tervezése napjainkra mégis egyre nagyobb nehézségekbe ütközik, többek között a már fentebb is vázolt generációs jellegű problémák miatt is. Célunk az lehet, hogy minél több vezetőt segítsünk ahhoz, hogy tudatosítva a szervezetben elfoglalt helyét és szerepét, minél magasabb vezetési szintet érjen el, folyamatosan fejlessze munkatársait, hozzájárulva ezzel az egész szervezet fejlődési sikeréhez.

Összegzés

Az idősebb és fiatalabb generációk között megmutatkozó értékkülönbségek, a szigorúan hierarchikus szervezeti felépítés és egyéb rendőrségi sajátságok a fiatalabb generáció képviselőinek beilleszkedési nehézséget okozhatnak, illetve

az utánpótlástervezésben a humán szakterületnek jelenleg fejlődést okoznak szervezetünkben. Ezért kap akkora hangsúlyt a parancsnoki gondoskodás a szervezetben belül. A szervezeti kultúrában az emberekkel való etikus vezetői bánásmód mára alapvetővé vált. Az értékkülönbségek áthidalására pedig a servant leadership koncepció lehet a válasz, amelynek parancsnoki gondoskodásként való gyakorlati megvalósítását John Maxwell öt vezetési szint koncepciója adhatja. Az elmélet a vezetői utánpótlástervezési nehézségek kezelésére is alkalmas lehet.

Felhasznált irodalom

- Borbély Zs. (2019). Egészségmagatartás, mentális egészség – különbségek a munkahelyi stressz megélésében. In Bencsik B. & Sabjanics I. (Szerk.), *A biztonság sokszínű arca. Innováció – tudomány – információbiztonság – közszolgálat* (pp. 129-142). Dialóg Campus Kiadó. <https://doi.org/10.38146/BSZ.2019.7-8.3>
- Borbély Zs. (2020). Az iskolarendszerű rendőrképzés napjainkban. In Zsámbokiné Ficskovszky Á. (Szerk.), *Biztonság, szolgáltatás, fejlesztés, avagy új irányok a bevételi hatóságok működésében* (pp. 38-50). Magyar Rendészettudományi Társaság, Vám- és Pénzügyőr Tagozata. <https://doi.org/10.37372/mrttvpt.2019.1.2>
- Borbély Zs., Fridrich A. C. & Tózsér E. (2018). A XXI. század biztonsági kihívásai a rendőrségi szervezeti kultúrában. In Hautzinger Z. (Szerk.), *Pécsi Határőr Tudományos Közlemények. XX. kötet* (pp. 97-102). Magyar Hadtudományi Társaság Határőr Szakosztály Pécsi Szakcsoportja
- Greenleaf, R. K. (1970). The Servant as Leader. <https://www.benning.army.mil/infantry/199th/ocs/content/pdf/The%20Servant%20as%20Leader.pdf>
- Horváth J. & Kovács G. (Szerk.) (2016). *Pályakezdő rendőrtisztek kézikönyve*. NKE Szolgáltató Nonprofit Kft.
- Kovács G. (2017). A szervezeti kultúra megjelenésének sajátosságai a rendészeti szerveknél. In Boda J., Felkai L. & Patyi A. (Szerk.), *Ünnepi kötet a 70 éves Janza Frigyes tiszteletére* (pp. 323-335). Dialóg Campus Kiadó, Nordex Kft.
- Klein S. (2016). *Vezetés- és szervezetszociológia*. Edge 2000 Kft.
- Maxwell, J. C. (2014). *A vezetés 5 szintje – növeld befolyásod lépésről-lépésre!* Üzleti Plusz Kft.
- Malét-Szabó E. (2013). A rendészeti vezető kiválasztási rendszer tudományos megalapozása. In *A rendvédelem és a honvédelem területén végzett orvosi és pszichológiai tevékenység kihívásai napjainkban* (pp. 198-211). Tudományos-szakmai konferencia tanulmánykötet
- Spears, L. C. (2010). Character and Servant Leadership: 10 Characteristics of Effective, Caring Leaders. *The Journal of Virtues & Leadership*, 1(1), 25-30.
- Szeles E. (Szerk.) (2014). *Kézikönyv a vezetői/parancsnoki állomány számára a pszichológiai szakterület munkaformáinak megismerésére, az állománnyal való bánásmód hatékonyságának növelésére*. ORFK Humánigazgatási Szolgálat Egészségügyi Szakirányító és Hatósági Főosztály (belső anyag)

- Tegyey A. (2018). A „Z generáció” címke. *Rendőrségi Tanulmányok*, 3, 81-97.
- Tegyey A. C. (2019). A generációk és szakterületek közti motivációs eltérések vizsgálata. In Bencsik B. & Sabjanics I. (Szerk.), *A biztonság sokszínű arca. Innováció – tudomány – információbiztonság – közszolgálat* (pp. 151-158). Dialóg Campus Kiadó
- Tózsér E. (2019). Két városi rendőrkapitányság szervezetpszichológiai vizsgálata 2018-ban. *Belügyi Szemle*, 67(12), 69-93. <https://doi.org/10.38146/BSZ.2019.12.4>
- Tózsér E. (2020). Generációk és vezetői attitűd a rendőrség szervezetében. In Baráth N. E. & Pató V. L. (Szerk.), *A haza szolgálatában. Konferenciakötet* (pp. 165-173). Doktoranduszok Országos Szövetsége

A cikkben található online hivatkozások

- URL1: *A rendőri hivatás etikai kódexe*. <http://www.police.hu/a-rendorsegrol/testulet/altalosan/a-rendori-hivatas-etikai-kodexe>
- URL2: Robert K. Greenleaf. *Center for Servant Leadership*. www.greenleaf.org
- URL3: *Servant Leadership: The Secret to a Successful Team (Part 2)*. <https://chrisspanier.com/2019/07/29/servant-leadership-part-2/>

A cikk APA szabály szerinti hivatkozása

- Tózsér E. (2021). A rendőrségi parancsnoki gondoskodás, mint servant leadership. *Belügyi Szemle*, 69(4), 639-650. <https://doi.org/10.38146/BSZ.2021.4.8>

Csizner Zoltán

Az Emberi Jogok Európai Bíróságának titkos felderítést érintő ítélkezési gyakorlata

The case law of the European Court of Human Rights on the use of covert methods

Absztrakt

A bűnözés struktúrájának változása, a szervezett bűnözés térnyerése, a terrorizmus soha nem látott fenyegetése mellett a technikai eszközök és az információáramlás robbanásszerű fejlődése olyan kihívások elé állítják a bűnüldöző szerveket, melyekkel a klasszikus kriminalisztikai eljárások már csak nehezen tudnak lépést tartani. Hazánkban és külföldön egyaránt olyan erővel, eszközökkel és módszerekkel segítik a hagyományos nyomozásokat, melyek konspirált alkalmazásukból fakadóan képesek segíteni a kívánt eredmény hatékonyabb elérését. Ezek a módszerek szükségszerűen sértenek egyes alapvető jogokat, ami megköveteli annak szigorú törvényi szabályozását, és az ennek megfelelő végrehajtást. A törvényesség egyik garanciális eleme a hatékony jogorvoslat, melynek fontos állomása lehet az Emberi Jogok Európai Bíróságának vizsgálata. A bíróság működésének, ítélkezési gyakorlatának, valamint az eljárásuk során alkalmazott értékelési szempontrendszernek a megismerése mind a jogalkotók, mind a jogalkalmazók számára fontos információkkal szolgálhat.

Kulcsszavak: alapvető jogok, Emberi Jogok Európai Bírósága, nyomozás, különleges nyomozási eljárások

Abstract

In addition to the changes in the structure of crime, the rise of organised crime, the unprecedented threat of terrorism, the explosive development of technical tools and the flow of information pose such challenges for law enforcement agencies that is difficult to keep up with classic forensic procedures. In

Hungary and abroad the traditional investigations are supported with special investigative techniques that - through their conspired application - can help to achieve the desired result more effectively. These methods necessarily violate certain human rights, which requires strict legislation and appropriate implementation. One of the guaranty elements of legality is effective legal remedy. An important phase of this is the examination of the European Court of Human Rights. Understanding the operation of the court, the case law and the assessment criteria used in their proceedings may provide important information for both legislators and law enforcers.

Keywords: fundamental rights, European Court of Human Rights, investigation, special investigative techniques

Bevezetés

A modern állam – mint a legitim erőszak alkalmazására feljogosított monopol szervezet – egyik fő feladata a polgárai biztonságának megóvása, az élhető környezet kialakítása és fenntartása, melyhez alkalmaként kénytelen korlátozni egyes alapvető jogokat. A titkos felderítés és a titkos rendőrség nem a 21. század terméke, azonban a második évezredben egyre hangsúlyosabban jelentkeztek a bűnüldözés ezen szegmensét érintő kérdések és kétségek. Míg az egyik oldalon a társadalom részéről jogos elvárás a biztonságos lét, azaz a stabil közrend és közbiztonság, addig a másik oldalon a jogállamiság, a jogbiztonság és az alapvető jogok védelme érdekében egyre nagyobb teret nyer a bűnüldözés átlátható, egyértelmű és nyilvános szabályozásának igénye. A két oldal között kell megtalálni azt a vékony mezsgyét, mely mindkét elvárásnak megfelelő szabályozást és végrehajtást biztosít.

Ahogy az Alkotmánybíróság fogalmaz: *„A jogállamiság, valamint az alkotmányos büntetőjog követelményei megkívánják, hogy az állam a büntető hatalmát olyan szabályok szerint gyakorolja, amelyek egyensúlyt teremtenek az egyéneket az állammal szemben védő garanciális rendelkezések, ezen belül elsősorban a büntetőeljárás alá vont személy alkotmányos jogainak védelme és a büntető igazságszolgáltatás megfelelő működésével kapcsolatos társadalmi elvárások között.”*¹

A titkos felderítésben a törvényesség megtartásának fontossága hatványozottan jelentkezik, amiről Finszter Géza így vélekedik: *„A jogsértések ellen*

---

1 42/2005. (XI. 14.) AB határozat.

nem lehet jogsértő módon felvenni a küzdelmet, az esetleges eredménytelenség következményeit pedig az államnak magának kell viselnie, mert a történelmi tapasztalatok szerint ez kevesebb kárt okoz a közösségnek, mintha maga az állam kezdene el bűnöző módjára cselekedni” (Finszter, 2007, 12.). Ezen elvárásoknak való megfelelés, valamint annak folyamatos kontrollja mind Magyarországon, mind Európában a normatív és intézményi elemekkel garantált. Ezek közül is kiemelkedik az Emberi Jogok Európai Bírósága² (EJEB).

A hazai jogszabály változása

Magyarországon a 2018. július 1-jén hatályba lépett új büntetőeljárás törvény (Be.) alapjaiban változtatta meg a titkos felderítés eddigi szabályozását, melyre hazánkban a rendőrségi törvény 1994-es kihirdetése óta nem volt példa. Ez a bűnüldöző szervek és nyomozó hatóságok munkája mellett érintette a nemzetbiztonsági szolgálatok tevékenységét is. Az engedélyezés rendje, az alkalmazás feltételei vagy az így beszerzett adat büntetőeljárásban történő felhasználása a korábbiakhoz képest jelentősen megváltozott. Az egységes értelmezés érdekében a korábbi terminológiákat felváltó, a Be. keretein belül folytatott leplezett eszközök alkalmazását és az ágazati törvények által szabályozott titkos információgyűjtést a tanulmányomban összefoglaló néven titkos felderítésként nevezem.

A titkos felderítés új szabályozásának gyakorlati tapasztalatai még váratnak magukra, de annak alkalmazása során nem szabad figyelmen kívül hagyni azokat az alapelveket, melyek az alapvető jogok érvényesülését garantálják. Az EJEB titkos felderítést érintő ítéleteiben ezek az alapértékek jelennek meg. Az alapvető jogok a bűnelkövetőket is megilletik, azonban megfelelő törvényi feltételek megléte esetén ezek egy részének érvényesülését korlátozni is lehet. A tisztességes eljáráshoz való jogot, mint az egyik alapjogot nemzetközi szinten a Rómában, 1950. november 4-én kelt Emberi Jogok Európai Egyezménye (Egyezmény) garantálja. Az Egyezmény érvényesülését felügyelő EJEB álláspontja szerint minden esetben sérül a tisztességes eljáráshoz való jog, ha a terhelti jogokat az eljáró hatóság nem tartja tiszteletben vagy azokat megfelelő felhatalmazás nélkül korlátozza. Ilyen lehet az ártatlanság vélelmének megsértése, a védelemhez vagy a tájékoztatáshoz való jog csorbulása, és ebbe a körbe tartozhat a provokáció is. Az Egyezmény másik fontos része a magán- és családi élet tiszteletben tartásához való jogról rendelkező 8. cikkely, mely leggyakrabban sérül a titkos felderítés során. Az Egyezmény 13.

---

2 European Court of Human Rights – ECHR.

cikkelye garantálja a hatékony jogorvoslati lehetőséget, mely a titkos felderítések konspirált jellegéből adódóan ugyancsak gyakran sérül. Sok esetben a panaszosok azt kifogásolják, hogy nem kaptak tájékoztatást az ellenük folytatott titkos felderítésről, így nem tudták a vélt vagy valós visszaéléssel kapcsolatban az igazukat bíróságon érvényesíteni.

A titkos felderítés során óhatatlanul csorbul a magánélet és a kapcsolattartás tiszteletben tartásának Alaptörvényben nyújtott garanciája³. Elég csak arra gondolni, hogy egy telefonlehallgatás, levéllelőrzés során a célszemély által közölt gondolatok és vélemények, a vele kapcsolatba kerülő személyek megismerésre kerülhetnek, és tudtán kívül audio- vagy videofelvétel is készülhet erről. Európán belül is eltérő annak a gyakorlata, hogy milyen engedéllyel, mennyi ideig, milyen eszköz vagy módszer alkalmazható, mint ahogy a lehetséges érintettek köre vagy az alkalmazáshoz szükséges feltételek rendszere is más-más országonként.

Az EJEB eljárási rendje

Az EJEB az Európa Tanács mind a 47 tagállama által elfogadott Egyezmény betartásának felügyeletére létrehozott bíróság, ami egyéni kérelmek vagy államközi beadványok alapján folytat eljárást. Egyéni kérelmeket az Egyezmény vélelmezett sérelme miatt magánszemélyek (természetes személyek és személyek csoportja), gazdasági társaságok vagy nem kormányzati szervek nyújthatnak be a szerződéshez csatlakozott állammal szemben, míg a szerződő államok egymás közötti vitájában az egyik érintett állam erre irányuló beadványa alapján hoz döntést az EJEB. Magyarország 1992-ben helyezte letétbe a csatlakozási okiratot, majd 1993-ban kihirdette az erről szóló 1993. évi XXXI. törvényt. Hazánkat jelenleg Paczolay Péter⁴ képviseli a testületben. Az egyéni kérelmeket – melyek az ügyforgalom jelentős részét jelentik – a strasbourgi székhelyű bírósághoz lehet írásban benyújtani, de ritka kivétellel sor kerülhet szóbeli meghallgatásra is. Az eljárás hivatalos nyelve az angol és a francia, de lehetőség van az érintett tagállam nemzeti nyelvén is az iratok beadására. A beérkezett iratokat első lépésében egyesbíró (single judge) vizsgálja meg. Ha a beadvány nyilvánvalóan elfogadhatatlan, határozattal dönt annak elutasításáról, míg ellenkező esetben további eljárásra befogadja azt. Az egyik leggyakoribb elutasítási ok a nemzeti jogorvoslati lehetőségek

---

3 Az Alaptörvény VI. cikk (1) bekezdésében meghatározott alapvető jogok.

4 Dr. Paczolay Péter (1956-), jogtudós, politológus és egyetemi tanár, 2008-2015. között az Alkotmánybíróság elnöke. 2015-2017. között római nagykövet.

teljes kimerítésének a hiánya, mely az EJEB-hez fordulás egyik alapfeltétele. Ennek megfelelően csak azokban az ügyekben lehet a keresetet befogadni, amelyekben az adott állam legmagasabb szintű hatósága vagy bírósága hozott döntést. További feltétel a benyújtási határidő betartása – mely szerint azt a legutolsó nemzeti döntéstől számított hat hónapon belül kell megtenni –, illetve a sérelmezett döntésnek az Egyezmény rendelkezését érintő volta, valamint a kérelmezőnek okozott jelentős hátrány.

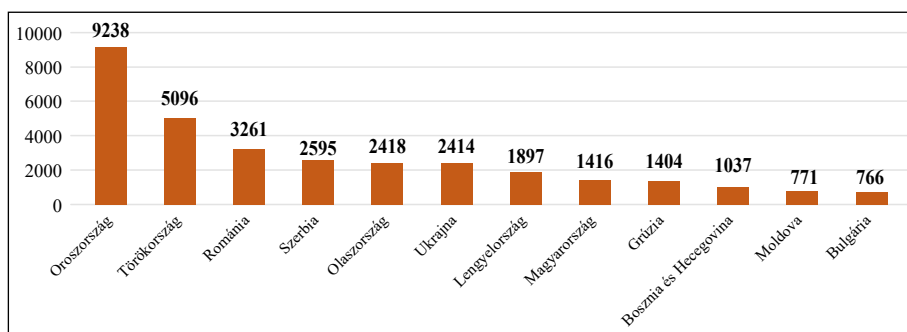
Befogadás esetén egy háromfős bírói testület (committee) elé kerül az ügy. Az érdemi vizsgálat előkészítése során bekéri a szükséges egyéb dokumentumokat az érintettektől, majd a szükséges adatok és iratok megléte esetén megvizsgálja a beadványt, elsősorban annak tartalmát és formai kellékeit értékelve. A háromfős testület a panaszokat egybehangzó vélemény esetén érdemi vizsgálat nélkül, határozatban el is utasíthatja, továbbá azokat, melyekről az EJEB-nek kialakult esetjogi gyakorlata van már, egyhangú ítéletben elbírálhatja. Ezen testület döntései és ítéletei ellen nincs jogorvoslati lehetőség. Ha a háromfős testület a keresetet érdemben vizsgálhatónak találja – és nem egyértelmű az EJEB ítélkezési gyakorlata vagy a bírók eltérő véleményen vannak – az ügy egy héttagú Kamara (chamber) elé kerül, amely érdemi vizsgálat után hozza meg ítéletét vagy döntését, illetve jóváhagyja a felek között az eljárás ideje alatt, de annak keretein kívül született megegyezését. A Kamara az érdemi vizsgálat mellett az elfogadhatósági feltételek meglétét is értékeli eljárásában. Míg a jóváhagyott közös megegyezés azonnal jogerőre emelkedik, addig a Kamara ítélete ellen bármely érintett fél fellebbezéssel élhet három hónapon belül. Ennek eredményeként egy bírói szűrőbizottság elé kerül az ügy, amely arról dönt, hogy indokolt-e az eljárás Nagykamaránál történő folytatása. Az arra érdemesnek talált ügyek a 17 bíróból álló Nagykamara (grand chamber) elé kerülnek, mely ismételten mérlegeli azt. A Nagykamara ezen kívül az Egyezményben foglalt kivételes esetben – mint például a Kamara javaslatára történő hatáskör átengedése – már első fokon is eljárhat. Ilyenre jellemzően akkor kerül sor, ha a Kamara álláspontja szerint az Egyezmény értelmezésére jelentősen hatással bíró ítéletet kell meghozni vagy az az EJEB egy korábbi ítéletével ellentétes lenne. Az érdemi vizsgálat esetén hozott ítélet két esetben válik jogerőssé: a Kamara ítéleténél a három hónapos határidő fellebbezés nélkül elteltével vagy a Nagykamara által hozott ítélettel. Az elfogadhatatlanságról hozott határozatok és döntések, valamint a három fős bírói testület érdemi vizsgálat nélkül hozott ítéletei véglegesek. A véglegessé vált ítéletet – mely az Egyezményben foglaltak megsértésének megállapításán túl gyakran kártérítési kötelezettséget is előír – az érintett államnak végre kell hajtania, illetve az euróban megállapított igazságos elégtétel összegét nemzeti valutában három hónapon belül ki kell fizetnie. Az ítélet végrehajtását az Európa

Tanács Miniszterek Bizottsága⁵ felügyeli, mely az EJEB véglegessé vált ítéletei alapján felveszi a kapcsolatot az érintett államokkal, majd meghatározza a végrehajtás módját, és nyomon követi a teljesítést (URL1).

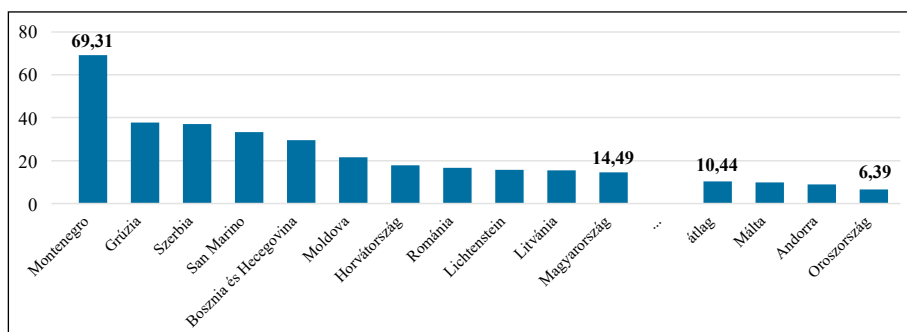
Az EJEB által nyilvánosságra hozott statisztikai adatok (URL2) szerint 2019-ben a beérkezett 40 667 kérelemből 17 595-öt (43,26%) három állam (Oroszország, Törökország és Románia) ellen nyújtották be (1. számú ábra). Azonban, ha a kérelmek számát a lakosság arányában vizsgáljuk, a 100 ezer főre eső bejelentések száma már nem annyira szélsőséges, és például Oroszország a 6,39-es értékével szinte átlagosnak tekinthető. Hazánk 2019-ben a 100 ezer főre eső közel 14,5 panasszal valamivel az európai átlag (10,44) felett állt (2. számú ábra). Az elmúlt évek adatai szerint a hazánkat érintő beadványok száma folyamatosan csökkent, 2017-ben 7379, 2018-ban 3407, míg 2019-ben 1416 kérelem érkezett az EJEB-re.

1. számú ábra: Az EJEB-hez 2019-ben benyújtott kérelmek száma

Forrás: EJEB adatai alapján (URL2) a szerző saját készítése.

2. számú ábra: Az EJEB-hez 2019-ben benyújtott kérelmek száma, 100 ezer főre kivetítve

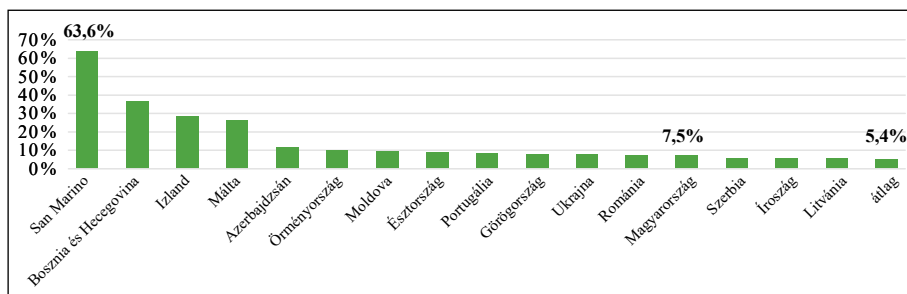

Forrás: EJEB adatai alapján (URL2) saját készítés.

5 Council of Europe Committee of Ministers.

A bírósághoz 2019-ben beérkezett kérelmek 5,4%-ával (40 667 bejelentésből 2187 esettel) lehetett csak érdemben foglalkozni, az ügyek 94,6%-a nem felelt meg az előzetes vizsgálaton (3. számú ábra). Magyarországot érintő panaszok esetében a 1416 beadvány közül 1310 ügy került érdemi vizsgálat nélkül elutasításra, így 106 ügy került bírói testület elé, ami 7,5%-os arányt jelent. Az érdemben vizsgált 106 ügyben 40 ítélet született, és ezek közül 36 esetben (90%) elmarasztalták hazánkat. Az érdemben vizsgált ügyekben leggyakrabban az eljárások elhúzódását (27) és a hatékony jogorvoslat hiányát (16) sérelmezték.⁶

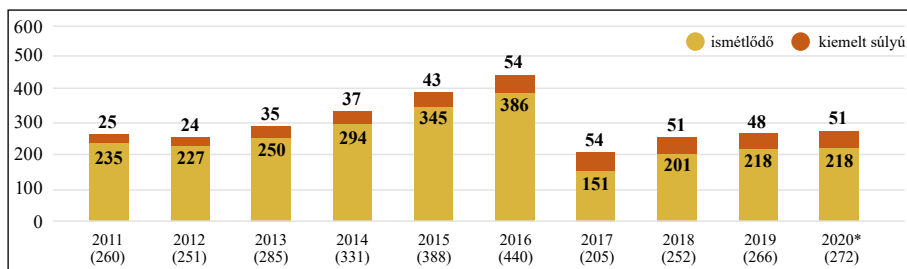
3. számú ábra: A 2019-ben benyújtott kérelmekből érdemben vizsgált ügyek aránya %-ban

Forrás: EJEB adatai alapján (URL2) a szerző saját készítése.

A Miniszterek Bizottsága időszakos összefoglaló-jelentésben folyamatosan nyilvánosságra hozza az ítéletek teljesítésének helyzetét (4. számú ábra). A 2020. június 20-án lezárt jelentés (URL3) szerint az 1992-es csatlakozásunk óta Magyarországot 1031 ügyben marasztalták el, melyből 759-et tekint lezártanak, azaz teljesítettnek a Bizottság, így 272 ügy vár még intézkedésre. A folyamatban lévő ügyek számának nagyságrendje évek óta hasonló értéket mutat, egyedül a 2016-os év tekinthető kivételnek, amikor 440 ügyet tartottak nyilván.

4. számú ábra: A Miniszterek Bizottsága előtt folyamatban lévő, Magyarországot elmarasztaló ügyek száma 2011–2020. között (2020. június 20-i állapot)

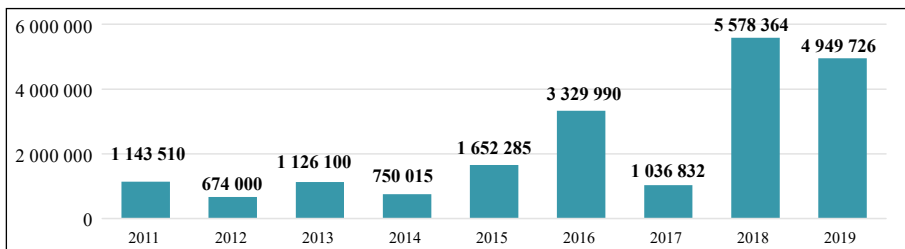

Forrás: EJEB adatai alapján (URL3) a szerző saját készítése.

6 Egy beadvány egyszerre több alapjog vélelmezett sérelmére is vonatkozhat.

A 2019-ben az EJEB a Magyarországot elmarasztaló döntéseiben összesen 4 949 726,- € jóvátételt ítelt meg, mely összeg kilenc év távlatában a második legmagasabb összeg, ennél egyedül az előző évi 5 578 364,- € volt nagyobb (5. számú ábra).

5. számú ábra: Az EJEB által Magyarországgal szemben megítélt jóvátételi összegek €-ban, 2011–2019. között

Forrás: EJEB adatai alapján (URL3) a szerző saját készítése.

Az ítélezés tapasztalatai

A titkos felderítésekkel kapcsolatos panaszok leggyakrabban az Egyezménynek a tisztességes eljáráshoz való jogra vonatkozó 6. cikkelyét, a magán- és családi élet, valamint a lakás és levelezés tiszteletben tartását garantáló 8. cikkelyét, valamint a hatékony jogorvoslatról szóló 13. cikkelyét érintik. A technikai fejlődés eredményeként egyre gyakrabban merül fel a 10. cikkely biztosította véleménynyilvánítás és információáramlás (beleértve a megismerést és továbbítást) jogának esetleges csorbulása is. Bizonyos esetekben ezen jogok is sérülhetnek a titkos felderítés során, különösen az interneten közzétett vagy annak felhasználásával továbbított közlemények ellenőrzése, felügyelete esetén. Az EJEB több ítéletében döntött a panaszos polgár javára olyan esetben, amikor az adott tagállam jogi szabályozása hordozta magában a titkos felderítéssel való visszaélés lehetőségét. Ez azért fontos, mert nem minden esetben nyert megállapítást tényleges sérelem bekövetkezése, de már annak lehetősége is elégséges volt az elmarasztalásra. A Kennedy kontra Egyesült Királyság ügyben megfogalmazottak szerint: „*Ott, ahol nincs lehetőség a titkos megfigyelés alkalmazásának sérelmezésére nemzeti szinten, nem indokolatlan azt állítani, hogy a nyilvánosság széles köre gyanakszik arra és aggódik afelől, hogy visszaélések történnek a titkos megfigyelési hatáskörökkel. Ilyen esetekben nagyobb szükség van a Bíróság vizsgálódására még akkor is, ha a tényleges megfigyelés kockázata egyébként alacsony.*”⁷

⁷ EJEB 26839/05. 124. §.

Az EJEB ítélkezési gyakorlatát jól mutatják be az alábbi – a későbbi ítéletekben is rendszeresen hivatkozott – konkrét esetek, melyeket a titkos felderítés-essel kapcsolatos panaszok alapján folytattak le.

Gerhard Klass és társai kontra Németország ügyben⁸ az EJEB nem állapította meg az Egyezmény rendelkezéseinek megsértését. A felperes ügyész és ügyvéd társai azt kifogásolták, hogy egy 1968-as törvény a Német Szövetségi Köztársaságban lehetővé tette a titkos felderítés során a levél- és telefon-forgalom bizonyos feltételek megléte esetén történő ellenőrzését anélkül, hogy az érintettet az alkalmazást követően értesíteni kelljen. Az EJEB kimondta, hogy a német szabályozás szükséges és jogos intézkedésekre ad felhatalmazást a közbiztonság, a nemzetbiztonság védelme, illetve a bűncselekmények megelőzése érdekében. Az értesítési kötelezettség kizárását – még abban az esetben is, ha az alkalmazás befejezését követően történne és a felderítést nem veszélyeztetné – szintén nem tartotta ellentétesnek a 13. cikkkel. Mindehhez azonban elengedhetetlennek tartotta, hogy a német jogszabályok igen szigorú feltételekhez kötik a magánszférát sértő titkos felderítés engedélyezését és végrehajtását, valamint, hogy a szabályozásban nevesített két szervezet független és objektív módon tudja felügyelni azt.

A Valenzuela Contreras kontra Spanyolország ügyben⁹ az EJEB kimondta, hogy a spanyol hatóságok megsértették az Egyezmény 6. cikkelyét. A panaszos azt sérelmezte, hogy egy 1990-ben telefonálással és levélküldéssel megvalósított zaklatási ügyben lehallgatták a telefonját. A nyomozás végül arra a következtetésre jutott, hogy az ismeretlen zaklató Valenzuela, aki volt barátjánőjét és annak ismerőseit zaklatta, mivel elhagyta őt. Az EJEB vizsgálata során megállapította, hogy a spanyol jogszabályok nem rendelkeztek egyértelműen arról, hogy milyen személyi körrel szemben lehet alkalmazni a lehallgatást, milyen bűncselekmény gyanúja esetén, illetve, hogy milyen időtartamban lehet azt alkalmazni, mint ahogy a rögzített adatok felhasználásáról, kezeléséről és megsemmisítéséről sem. Ezek alapján az EJEB nem találta biztosítottnak a világos és mindenki számára érthető jogi szabályozás kritériumát, ami így ellentétes volt az Egyezmény rendelkezésével.

A James Malone kontra Egyesült Királyság ügyben¹⁰ az EJEB kimondta, hogy a brit hatóságok 1977-ben a titkos felderítésük során megsértették a 8. cikkelyt. A panaszos egy gazdaság vádjára alól felmentett gyanúsított volt, akivel szemben telefonlehallgatást is alkalmaztak, melynek eredménye a büntetőeljárásban

---

8 EJEB 5029/71.

9 EJEB 58/1997/842/1048.

10 EJEB 8691/79.

felhasználásra került. Az EJEB – amellet, hogy elismerte a különleges eszköz alkalmazásának adott feltételek megléte esetén történő szükségességét – azért marasztalta el az Egyesült Királyságot, mivel az eljárás jogi szabályozása nem volt kellően átlátható, a több jogszabályban leírt feltételek és eljárási rend nem biztosították a terhelt azon jogát, ami alapján előre láthatta tettének lehetséges vonzatait. Az egyértelmű törvényi szabályozás hiányának pótlására a parlament 1985-ben elfogadta a távközlési törvényt¹¹, melynek titkos felderítésre vonatkozó rendelkezéseit később a büntetőeljárást szabályozó RIPA¹² váltotta fel 2000-ben. Ezzel a hiánypótlással egy későbbi, Malcolm Kennedy által benyújtott hasonló tárgyú panaszt¹³ már elutasított az EJEB.

A Teixeira de Castro kontra Portugália ügyben¹⁴ megállapította, hogy a portugál hatóságok megsértették az Egyezmény 6. cikkelyének (1) bekezdését, és így sérült a tisztességes eljáráshoz való jog. A tényállás szerint 1992-ben a vádlott két, rendőri mivoltát leplező tisztviselőnek próbált meg 20 gramm heroint értékesíteni, mikor elfogták, majd az eljárás végén hat év szabadságvesztésre ítélték. Védekezésében mindvégig azt állította, hogy csak a rendőrök felbujtására szerezte be a kábítószer, anélkül arra nem került volna sor, és provokáció áldozatának tartotta magát. Az EJEB vizsgálata során megállapítást nyert, hogy a két rendőrtisztviselő – akik a műveletre sem parancsnoki, sem bírói engedéllyel nem rendelkeztek – V. S. nevű, ismert kábítószer-terjesztőtől próbáltak meg kábítószer vásárolni, majd mivel az nem rendelkezett azzal, összeismertette a rendőröket a későbbi vádlottal. Az adatok szerint a portugál hatóságoknak nem volt okuk azt feltételezni, hogy Castro bűnös tevékenységet folytat, hiszen sem büntetve nem volt, sem eljárás nem folyt ellene. Az eljárás során tőle csak a rendőrök által megrendelt kábítószer került lefoglalásra, azon felüli mennyiséggel a vádlott nem rendelkezett. A fentiek alapján a portugál hatóságok megsértették a tisztességes eljáráshoz való jogot, és a vádlottat a rendőrök által, megfelelő engedélyek nélkül kiprovokált jogsértés miatt ítélték el. Az EJEB ítélete kimondta, hogy *„a fedett titkos ügynökök alkalmazását korlátozni kell, és garanciákkal kell körül bátyázni még az olyan esetekben is, amelyek a kábítószer-kereskedelemmel függenek össze. A tisztességesség követelményét, amit a 6. cikk testesít meg, minden fajta bűnügyben érvényesíteni kell, a legegyszerűbben éppúgy, mint a legbonyolultabban. A közérdek nem igazolhatja a rendőri felbujtás útján szerzett bizonyítékok felhasználását.”*

---

11 Interception of Communications Act 1985.

12 Regulation of Investigatory Powers Act 2000.

13 EJEB 26839/05.

14 EJEB 25829/94.

Hazánkat érintően az EJEB a Szabó és Vissy kontra Magyarország¹⁵ ügyben hozott elmarasztaló ítéletet. Ebben megállapította a 8. cikkely megsértését, de a panaszban szereplő 6. és 13. cikkely vélelmezett önálló sérelmét nem fogadta el. Szabó Máté Dániel és Vissy Beatrix az Eötvös Károly Közpolitikai Intézet civil szervezet munkatársaiként nyújtottak be keresetet, melyben a Terrorelhárítási Központ titkos felderítésre vonatkozó törvényi felhatalmazásait vitatták. Többek között kifogásolták, hogy a TEK egyes feladatai ellátása során bírói engedély helyett miniszteri engedély alapján jogosult különleges eszközök (például telefonlehallgatás, lakás titkos átkutatása) alkalmazására, illetve, hogy a rendőrségről szóló törvény (Rtv.) erre vonatkozó szabályozása¹⁶ túlságosan általános. Az EJEB az ítéletében megállapította, hogy az Rtv. szabályozása valóban lehetőséget ad olyan megfigyelésekre, melyek magukban hordozhatják a visszaélés lehetőségét. Ennek alapjaként az érintettek pontosan meg nem határozott körét, az alkalmazás időtartalmának nem egyértelmű megfogalmazását, a jogorvoslat törvényben biztosított lehetőségének hiányát, illetve az engedélyezési és az alkalmazási szakaszból egyszerre hiányzó bírói felügyeletet nevesítették.¹⁷

A tapasztalatok összefoglalása

Összesítve az EJEB ítélezési gyakorlatát, az alábbi feltételeknek kell megfelelnie a titkos felderítésnek egy adott államban:

- 1.) A titkos felderítésnek a vonatkozó törvény ezt szabályozó előírásaival összhangban kell történnie.
- 2.) E törvénynek meg kell felelnie a jogállami követelményeknek, azaz az érintett számára megismerhetőnek és megfelelőképpen világosnak kell lennie ahhoz, hogy előre láthassa milyen következményekkel jár, ha a jogsértést követ el, és ezen törvényt vele szemben alkalmazzák.
- 3.) A törvényből – a hatalom önkényes gyakorlásának megakadályozása érdekében – mindenki számára egyértelműen és világosan ki kell tűnnie annak, hogy milyen körülmények között és milyen feltételek megléte esetén végezhetik a közhatalom szervei a titkos felderítéseket.

---

¹⁵ EJEB 37138/14.

¹⁶ A rendőrségről szóló 1994. évi XXXIV. tv. 7/E. § (3) bekezdés.

¹⁷ EJEB 37138/14. 74–76., 82., 86., 89. pont.

4.) A törvénynek részletesen kell szabályoznia:

- azon személyek körét, akikkel szemben bírói úton elrendelhető a titkos felderítés;
- azokat a bűncselekményeket, melyekkel kapcsolatban a titkos felderítés elrendelhető;
- a különleges eszközök alkalmazásának lehetséges időtartamát.

A törvénynek ezen túl rögzíteni kell a különleges eszközök útján beszerzett adatok dokumentálásának eljárási szabályait, meg kell határozni annak biztosítékait, hogy az adatokat érintetlenül, a maguk egészében továbbítsák a bíróhoz és a védelemhez, módot adva az ellenőrzésre. Végül pontosan meg kell határozni azokat a körülményeket, melyek esetén a rögzített adatokat törölni kell vagy az adathordozót meg kell semmisíteni, kiváltképpen, ha a célszemély ellen nem indul eljárás vagy azt megszüntetik. Az általános feltételek mellett az olyan speciális viszonyokra is külön hangsúlyt helyeznek, mint például a terhelt és a védője közötti kommunikáció ellenőrzése. Az EJEB több ítéletében – mint például Patrick Michaud Franciaország elleni ügyében¹⁸ – kifejtette azon álláspontját, mely szerint míg a magánszemélyek egymás közötti levelezését általános védelemben kell részesíteni, addig a védő és védence (ügyfele) közötti levelezés, beszélgetés kiemelt védelmet élvez. Ennek megfelelően ezek megfigyelése és ellenőrzése is csak kivételes esetben lehet törvényes. A vizsgálatok tartalmi kérdései mellett fontos azt is megemlíteni, hogy a jogállamiságnak való megfelelést három stádiumban, az elrendeléskor, az alkalmazáskor és a befejezéskor is vizsgálni kell. Nem elég tehát csupán az elrendeléskor megfelelni a törvény előírásainak, hanem annak érvényesülnie kell a folyamat teljes egészében. Az EJEB a közelmúltban a Big Brother Watch és társai kontra Egyesült Királyság¹⁹ ügyben a konkrét eset vizsgálata mellett a titkos információgyűjtéssel kapcsolatos ítélkezési gyakorlatát is áttekintette. Ennek összegzésében – az előzőekben ismertetett szempontrendszer hangsúlyozásán túl – megállapította, hogy a bírói felhatalmazás egy fontos garanciális elem lehet a titkos felderítések kapcsán, de önmagában nem garantálja, hogy az adott szabályozás minden tekintetben összhangban áll az Egyezmény 8. cikkével. Sokkal inkább látja ezt biztosítva az azzal kapcsolatos fékek és ellensúlyok meglétével, illetve a valós vagy vélelmezett visszaélések vizsgálatának lehetőségével. Ezen elvárások teljesülése esetén a titkos felderítés valóban a társadalom érdekét tudja szolgálni, kizárva a túlterjeszkedés vagy az esetleges visszaélés lehetőségét.

---

18 EJEB 12.323/11.

19 EJEB 58170/13, 62322/14 és 24960/15.

Az Egyezmény 13. cikkelyének, azaz a hatékony jogorvoslat alapjoga érvényesülésének alapfeltétele, hogy az érintett személynek legyen tudomása arról, hogy van, ami ellen panasszal élhet, azaz, hogy ellene titkos felderítést folytattak. Tekintettel a titkos felderítés konspirált mivoltára az elrendelés és az alkalmazás idején a jogorvoslati lehetőség kizárt, míg a befejezést követően – hacsak nem valami szakmai hiba vagy titoksértés eredménye – az érintett a felderítő szerv jogszabály által előírt tájékoztatási kötelezettségéből szerez arról tudomást. Emiatt az EJEB-nek szükséges azt is vizsgálni, hogy az adott állam jogrendje milyen garanciákat nyújt a felderítő szerv tájékoztatási kötelezettségére vonatkozóan, illetve milyen jogintézmények garanciái pótolják ezt a kötelezettséget. Ennek a garanciának jó példája az Egyesült Királyságban működő panasztestület.

Az IPT működése

Az Egyesült Királyságban 2000-ben hívták életre az Investigatory Powers Tribunal-t (IPT). Ez a független bírói testületet a vélt vagy valós titkos felderítésekkel kapcsolatos panaszok kivizsgálására hivatott, melynek a magyar szakirodalomban (URL4) Nyomozati Hatóságok Bírósága az elfogadott fordítása. A szervezet független a többi bírói testülettől, döntéséhez semmilyen jóváhagyást vagy engedélyt nem kell előzetesen kérnie. Az általa hozott végzés ellen további fellebbezésnek, jogorvoslatnak nincs helye, azokat csak az Emberi Jogok Európai Bíróságán lehet megtámadni. A nyolcfős testülethez bárki fordulhat, még akkor is, ha csak vélelmezi, hogy titkos megfigyelés alanyává vált. Az IPT a döntéséhez szükséges adatokat begyűjti, személyes meghallgatásokat is tart, majd ezek mérlegelése után alakítja ki álláspontját. Az egyszerűbb panaszok kivizsgálásában a testület két tagja, bonyolultabb esetben öt tagja vesz részt. A panasz benyújtására a vélelmezett jogsértést követő egy éven belül van lehetőség, ezt követően a panaszosnak külön kell indokolnia a késedelmes benyújtás, illetve az egy éven túli vizsgálat kérésének okait. A működés alapelvei között kiemelt helyen szerepel, hogy nem sértheti és nem veszélyeztetheti az Egyesült Királyság köz- vagy nemzetbiztonsági érdekeit. Amennyiben a vizsgálatuk nem állapít meg visszaélést, és a panaszt alaptalannak találják a panaszos csak arról kap tájékoztatást, hogy nem történt jogsértés. A vizsgálat részleteiről, a megállapított körülményekről (így sem arról, hogy folyt-e ténylegesen titkos felderítés, sem arról, hogy az milyen részletekben felelt meg a jogi szabályozásnak) nem kap információt. Amennyiben az eljárás a panaszt megalapozottnak találja, úgy elrendelheti a jogsértő ellenőrzés, megfigyelés

azonnali megszüntetését, a keletkezett adatok megsemmisítését és kártérítést is megítélhet a panaszos számára. Ebben az esetben az adott ügytől függ, hogy milyen részletességgel kap tájékoztatást a panaszos a jogsértés körülményeiről. Az IPT mind a nemzetbiztonsági szolgálatok (SIS²⁰, MI5²¹, GCHQ²²), mind a rendőrség, a vámőrség vagy a fegyveres erők tevékenységét jogosult vizsgálni, sőt a skót bűnügyi és kábítószer-ellenes ügynökség²³ tevékenységére is hatáskörrel bír. Az IPT létrehozásától kezdődően jogosult minden – még a minősítéssel védett – adatot bekérni és megismerni. Erre a létrehozásával szinte egy időben, 2000. július 28-án elfogadott angol büntetőeljárás törvény, a RIPA biztosított felhatalmazást. 2016-ben a RIPA-t felváltotta a november 29-én elfogadott Investigatory Powers Act 2016 (közismerten a „Snoopers’ Charter”). Ugyan az új törvény az adatvédelem és az alapvető jogok érvényesülése terén már önmagában is előrelépés volt a korábbi RIPA-hoz képest, azonban egyes rendelkezései ellen a National Council for Civil Liberties (NCCL) civil jogvédő szervezet keresetet nyújtott be. Ennek eredményeként az Egyesült Királyság Legfelsőbb Bírósága megállapította, hogy a törvény sérti az Egyesült Királyság állampolgárainak magánélethez való jogát, továbbá összeegyeztethetetlen az Emberi Jogok Európai Egyezményével (URL5), így a kormányzat a törvény adatkérésekre vonatkozó 4. fejezetét 2018. november 1-jei hatállyal módosította is. A rendőri intézkedések elleni panaszok kivizsgálására hazánkban hasonló küldetéssel működött a Független Rendészeti Panasztestület, akinek feladatát 2020. február 27-től azonos hatáskörrel az alapvető jogok biztosa látja el.²⁴ Ennek feladata azonban több lényegi eltérés miatt mégsem hasonlítható össze az IPT munkájával. Az egyik fő eltérés, hogy az Rtv. 92.§-ának rendelkezése alapján a vizsgálata nem terjed ki a sem a VII. fejezetében szabályozott titkos információgyűjtésre, sem a Büntetőeljárásról szóló törvény felhatalmazása alapján végzett leplezett eszközök alkalmazására. A másik lényeges eltérés, hogy a panasztestület kizárólag a rendőrség – beleértve az általános rendőrségi feladatok ellátására létrehozott szervet, a belső bűnmegelőzési és bűnfelderítési feladatokat ellátó szervet, az idegenrendészeti szervet, valamint a terrorizmust elhárító szervet – intézkedéseivel foglalkozhat, de már más nyomozóhatóság vagy felderítőszerv (mint például az ügyészség, a Nemzeti Adó- és Vámhivatal vagy a nemzetbiztonsági szolgálatok) tevékenysége nem lehet a vizsgálata

20 Secret Intelligence Service (MI6) – Hírszerző Szolgálat, kormányügynökség.

21 Security Service (MI5) – Biztonsági Szolgálat, kormányügynökség.

22 Government Communications Headquarters (GCHQ) – technikai hírszerzést végző kormányügynökség.

23 Scottish Crime and Drug Enforcement Agency (SCDEA).

24 A kormányzati igazgatásról szóló 2018. évi CXXV. törvény, valamint egyes törvényeknek a kormányzati igazgatásról szóló 2018. évi CXXV. törvénnyel kapcsolatos módosításáról szóló 2019. évi CIX. tv. 141. § és 145. §.

tárgya. A fentiek ismeretében érdemes lenne megvizsgálni egy, az IPT-hez hasonló jogintézmény bevezetésében vagy az alapvető jogok biztosának feladatkörének bővítésében rejlő lehetőségeket.

Felhasznált irodalom

Finszter G. (2007). Rendvédelemről szóló alkotmánybírósági határozatok elemzése. In Virág Gy. (Szerk.), *Kriminológiai Tanulmányok 44.* (pp. 7-10). Országos Kriminológiai Intézet

A cikkben található online hivatkozások

URL1: *European Court of Human Rights*. <https://echr.coe.int/Pages/home.aspx?p=court/howit-works>

URL2: *The European Court of Human Rights In Facts & Figures*. https://echr.coe.int/Documents/Facts_Figures_2019_ENG.pdf

URL3: *Country Factsheet*. <https://rm.coe.int/168070974d>

URL4: *A Legfelsőbb Bíróság Nemzetközi Kapcsolatok és Európai Jogi Irodájának Hírlevele*. <http://kuria-birosag.hu/sites/default/files/hirlevel/hirlevel-1009.pdf>

URL5: *UK High Court rules part of Snoopers' Charter incompatible with EU law*. <https://www.helpnetsecurity.com/2018/04/30/snoopers-charter-eu-law/>

Alkalmazott jogszabályok

42/2005. (XI. 14.) AB határozat (ABH 2005, 504–518.)

A büntetőeljárásról szóló 2017. évi XC. törvény (Be.)

A kormányzati igazgatásról szóló 2018. évi CXXV. törvény, valamint egyes törvényeknek a kormányzati igazgatásról szóló 2018. évi CXXV. törvénnyel kapcsolatos módosításáról szóló 2019. évi CIX. tv.

A nemzetbiztonsági szolgálatokról szóló 1995. évi CXXV. törvény (Nbtv.)

A Rendőrségről szóló 1994. évi XXXIV. törvény (Rtv.)

Az emberi jogok és az alapvető szabadságok védelméről szóló, Rómában, 1950. november 4-én kelt Egyezmény, és az ahhoz tartozó nyolc kiegészítő jegyzőkönyv kihirdetéséről szóló 1993. évi XXXI. törvény

EJEB 1978. szeptember 6-án kelt 5029/71. ítélete; Gerhard Klass és társai kontra Németország

EJEB 1984. augusztus 2-án hozott 8691/79. ítélete; James Malone kontra Egyesült Királyság

EJEB 1998. július 30-án kelt 58/1997/842/1048. ítélete; Valenzuela Contreras kontra Spanyolország

EJEB 1998. június 9-én kelt 25829/94. ítélete; Teixeira de Castro kontra Portugália

EJEB 2010. május 18-án kelt 26839/05. ítélete; Malcolm Kennedy kontra Egyesült Királyság
EJEB 2012. december 6-án kelt 12.323/11. ítélete; Patrick Michaud kontra Franciaország
EJEB 2016. január 2-án kelt 37138/14. ítélete; Szabó és Vissy kontra Magyarország
EJEB 2018. szeptember 13-án kelt (és 2019. szeptember 4-én a Nagykamara elé utalt) 58170/13.,
62322/14. és 24960/15. ítélete; Big Brother Watch és társai kontra Egyesült Királyság
Emberi Jogok Európai Egyezménye (Róma, 1950. november 04.)
Interception of Communications Act 1985 (ICA) (UK)
Investigatory Powers Act 2016 (UK)
Regulation of Investigatory Powers Act 2000 (RIPA) (UK)

A cikk APA szabály szerinti hivatkozása

Csizner Z. (2021). Az Emberi Jogok Európai Bíróságának titkos felderítést érintő ítélkezési gyakorlata. *Belügyi Szemle*, 69(4), 651-666. <https://doi.org/10.38146/BSZ.2021.4.9>

KITEKINTÉS

Mogyoródi Gergely

Tanulmány a Ciprusi Köztársaság Rendőrségének kiválasztási rendszeréről

Study about the selection system of the Police
of the Republic of Cyprus

Absztrakt

Ez a publikáció a Ciprusi Köztársaság Rendőrségének kiválasztási eljárását rendszerszinten mutatja be. A hazai minta alapján tanulmányozásra kerültek az általános szervezeti és a képzési jellemzők, emellett hangsúlyosabban a toborzási eljárás, a személyi és a képesítési követelmények, valamint az alkalmassági vizsgálatok. A kutatás az angol nyelvű nyílt források és a szakirodalom összegyűjtésével, elemzésével, továbbá egy strukturált írásbeli interjú felvételével történt. Ezt megelőzően ezzel a kérdéskörrel ilyen formában idehaza nem foglalkoztak, ezért a cikk ismeretbővítőnek és hiánypótlónak is tekinthető. Konklúziója, hogy a ciprusi rendőrség – hasonlóan az általam eddig tanulmányozott európai országokhoz (Írország, Anglia és Wales, Észak-Írország, Skócia, Csehország, Málta, Lengyelország és Szlovénia) – ugyanolyan alapokon, de a területi sajátosságokat figyelembe véve építi fel a rendőrkiválasztás szisztémáját.

Kulcsszavak: Ciprusi Köztársaság Rendőrsége, kiválasztási eljárás, alkalmassági vizsgálatok, szervezeti jellemzők, toborzás

Abstract

This paper examines the selection system of the Police of the Republic of Cyprus. Using the attributes of the Hungarian-model, it presents the general organizational and educational characteristics, stronger the process of recruitment,

the personal and the qualification criteria, furthermore the eligibility requirements. The research was performed by collecting and analyzing the English open sources and the relevant literature, and further a structured interview was applied. Previously, this topic was not addressed in Hungary, therefore the paper can be considered as knowledge-expanding and suppletory. The conclusion is that the Police of the Republic of Cyprus, – similar to other European countries studied (Ireland, England and Wales, Northern-Ireland, Scotland, the Czech Republic, Malta, Poland and Slovenia) – structures the police selection system on similar principles taking territorial particularities into account.

Keywords: The Police of the Republic of Cyprus, selection process, eligibility requirements, organizational marks, recruitment

Bevezetés

A Ciprusi Köztársaság¹ Rendőrségéről (továbbiakban: ciprusi rendőrség) a vonatkozó hazai szakirodalom elsősorban a különböző nemzetközi vonatkozású tevékenységek, így a békefenntartó missziók², továbbá a bűnügyi együttműködés³ kapcsán szól. A szervezeti és a képzési jellemzők, valamint a hivatásos rendőri állomány bemeneti követelményei eddig nem tartoztak az érdeklődés középpontjába. Ez a tanulmány ezt a hiányt kívánja pótolni úgy, hogy ebben a cikkben az utóbbiak nagyobb hangsúlyt kapnak. Megjegyzem, a külföldi, angol nyelvű szakirodalomban sem publikáltak ezekkel a kérdésekkel foglalkozó írásokat szignifikánsan nagyobb számban. Ebben a tekintetben relevánsnak tekinthetők akár Novo (2012), Constantinou és Butorac (2019), Constantinou (2017) vagy Prodromou (2018) művei. Az európai rendőrségek kiválasztási rendszerét, így a toborzásukat, a személyi és képesítési követelményeiket, valamint az alkalmassági kritériumait már korábban is vizsgáltam. Ezek közül Írország (Mogyoródi, 2016a), Anglia és Wales (Mogyoródi, 2016b), Észak-Írország (Mogyoródi, 2018a), Csehország és Málta (Mogyoródi, 2019a), valamint Szlovénia (Mogyoródi, 2019b) vonatkozásában jelentek meg tanulmányaim. További publikációk várhatók még Lengyelország és Skócia vonatkozásában. Milyen kérdésekre keres választ a cikk és miért? A kiválasztás témakörével a versenyszférát és

---

1 A cikk kifejezetten a szigetnek ezzel a részével foglalkozik, a török részt nem érinti.

2 Lásd Fejes (2014), Kacziba (2017) és Majer (2009) műveit.

3 Példaként említhetők Halász (2017) és Nyeste (2016) írásai.

a közzsférát egyaránt kutatók is jelentős mértékben foglalkoznak, azonban a hazai szakirodalomban a nemzetközi kitekintés, a rendszerszintű elemzés eddig elenyésző figyelmet kapott. Ennek tükrében mérlegelni kellett a kérdéskör kutathatóságát, azaz azt, hogy egyáltalán feltérképezhetők-e a korábban említett tulajdonságok. A ciprusi rendőrségről – a brit befolyásnak köszönhetően – a vizsgálat tárgyával kapcsolatban angol nyelven érhető el különböző nyílt (online) források és kiadványok, ami a kivitelezhetőséget pozitívan befolyásolta. Ezek mellett egyes adatkörök beszerzésére és kiegészítésére, például a létszámhelyzet vagy az ehhez kapcsolódó stratégiaitervek megismerésére, egy írásbeli, strukturált interjút tudtam felvenni.⁴ Az itt feltett angol nyelvű kérdéseket szemléltetésként magyarul, a tanulmány mellékletében helyeztem el. Ezt a kérdéssort használtam azoknak az országoknak vizsgálatára is, amelyekkel kapcsolatban nem vagy csak olyan csekély mértékben álltak rendelkezésre angol nyelvű források, hogy a kutatást kizárólag ilyen módon lehetett elvégezni. A módszerről részletesen a Magyar Rendészetben publikáltam (Mogyoródi, 2018b), ezért az ehhez kapcsolódó konklúziókat itt nem ismétlem meg.

Összefoglalva: a kézirat angol nyelvű forrásokból, valamint az írásbeli interjúból származó adatokra támaszkodik. Az egyértelmű adatforrás megjelenése érdekében a szakirodalmi hivatkozásokat a szövegben és a felhasznált irodalomban is külön feltüntettem, minden más, interjúból eredő információra ennek megfelelően utalok majd. Szeretném kihangsúlyozni, hogy a cikkben a rendőrség szervezeti jellemzőin túl, amelyek a kontextusba helyezést szolgálják, valamennyi címet a kiválasztási rendszer részeként értelmezem⁵, mivel a szelekció *„egy folyamat meghatározó része, amely a toborzástól a beválasztásig tart”* (Nemeskéri, 2013, 80.). A tanulmányt a következők szerint építettem fel. A szerkezet első elemében a ciprusi rendőrség szervezeti és személyi állományának jellemzőiről írok, ami mellett áttekintő képek adok a Ciprusi Köztársaság geográfiai és demográfiai⁶ helyzetéről. A cikk következő részében a képzéssel, majd a toborzás, illetve a kiválasztási eljárás sajátosságaival foglalkozom, ahol az alkalmassági kritériumokat is prezentálok. Végül a kéziratot a megállapítások összefoglalásával fejezem be.⁷

---

4 Az interjú felvételére 2017 júniusában került sor. A kérdéseimet az Europol Ciprusi Összekötő Irodának küldtem meg, és onnan kaptam írásbeli választ.

5 Ez alá tartozik a kiválaszthatóságot elősegítő toborzás, az alkalmassági feltételek (személyi és képesítési), maga az eljárás, az alkalmasságvizsgálatok, valamint a kiválasztódásért felelős képzés is.

6 Ezek a jellemzők befolyásolják a rendőrség szervezetét, működését.

7 A cikk tehát egy deskriptív tanulmány, ami kifejezetten az rendszerszintű ismeretek bemutatására szorítkozik. Emiatt a vizsgált részek elemzésének mélysége is ehhez a filozófiához igazodik.

A Ciprusi Köztársaság Rendőrsége

A hivatalos turisztikai portáljuk szerint (URL3) a szigetország a Földközi-tenger keleti részén található, területe mindösszesen 9251 négyzetkilométer.⁸ A köztársaság lakossága nem éri el az egy millió (946 000) főt, amelyből 72% ciprusi görög, több mint 17%-a külföldi, és közel 10%-a ciprusi török. Az Európai Unió honlapja alapján (URL4) 2004. május 1-je óta tagja a közösségnek, míg 2008 óta használja az eurót. Hivatalos nyelvei a görög és a török. A rendőrségük honlapján közzétett információk szerint (URL2) Cipruson az első rendőrségi törvényt 1879-ben, az akkori Brit Kolóniai Kormány alkotta, amely a függetlenségi harcokig, egy-egy változtatással életben maradt. A Ciprusi Köztársaság 1960-as megalapításával két féle rendőrségi szervet hoztak létre: egy a városok védelméért felelő rendőrséget, illetve egy vidéki területeken szolgáló csendőrséget, amelyeket egy ciprusi görög és egy ciprusi török vezető együttesen irányított. Ezt követően 1964-ben, a lakóközösségek közti zavargások miatt, a ciprusi török vezető a beosztásáról lemondott, ezért a két szervezetet integrálták. Az Igazságügyi és Közrendvédelmi Minisztérium alá tartozó ciprusi rendőrség (hivatalosan Cyprus Police, röviden: CYPOL) feladatait jelenleg a 2004-es rendőrségi törvény határozza meg. Ezek a feladatok a törvényes rend fenntartását, a bűncselekmények megelőzését és észlelését, valamint az elkövetők igazságszolgáltatás elé állítását foglalják magukba. Ebben a körben szerepeltetik azt is, hogy a folyamatosan változó társadalmi és gazdasági környezet miatt a feladataikat nemcsak a törvényben foglaltak betartására korlátozzák, hanem a felmerülő igényekhez alkalmazkodva nyújtanak segítséget és szolgáltatást a társadalomnak (URL5; URL6; URL7 és URL8).

A rendőrség weboldalán található angol nyelvű szervezeti struktúrájukból (lásd 2. számú melléklet) kitűnik, hogy a szolgálati feladatokat alapvetően területi alapon szervezik (URL9).⁹ Ezt tovább tanulmányozva látható az is, hogy a vezető tisztségviselő a rendőrfőkapitány, aki a helyettesén és a segédparancsnokokon keresztül irányítja a szervezetet. A helyettes felel a segédparancsnokok munkájáért, valamint a helyi rendőri szervek is az alárendeltségébe tartoznak. A négy segédparancsnok az alábbi szolgálati ágakat menedzseli. Az oktatásért felelős vezeti a rendőr akadémiát és a toborzó irodát, az adminisztrációt irányító pedig az olyan szervezeti egységeket, mint a pénzügyi, a humánigazgatási vagy a nemzetközi rendőri együttműködés. A támogató egységek segédparancsnoka irányítja a különböző speciális egységeket,

8 Az ország területének 36,2%-a török megszállás alatt áll 1974. július-augusztus óta.

9 Összesen hét rendőrkapitányság van: Nicosia, Limassol, Larnaka, Ammochostos, Paphos, Morfou és Kyrenia.

így a tűzoltóságot, a készenléti, a repülőtéri és a kikötői rendőrséget, vagy például az idegenrendészeti hivatalt. A negyedik segédparancsok vezetése alá a büntelfelderítésre specializálódott terület (például a kábítószer-bűnözés elleni vagy a kriminalisztikai) tartozik. Az interjúból származó adatok szerint a fentiekén túl a ciprusi rendőrség, a magasabbtól az alacsonyabb felé haladva, az alábbi beosztásokat használja még: főfelügyelő, A és B szintű felügyelő, fővizsgáló, vizsgáló, őrmester, közrendőr. Emellett léteznek speciális állománykategóriák, mint az állandó különleges rendőri és egyéb különleges beosztások, továbbá a felesküdt polgárőrök¹⁰ (special constable). Teljes felöltöttség esetén a maximális létszám 5459 fő lehetne. Az interjúra adott válasz szerint 2017 júniusában az állomány 4986 hivatásosból állt, amelynek körülbőlül a 25%-a (1267) volt nő. Ez a korábbihoz képest, a gazdasági megszorításoknak köszönhetően, 127 beosztással kevesebb.¹¹ A gyengébb pénzügyi körülmények hatással voltak a pályaelhagyásra is. Az interjúval beszerzett információk alapján 470 rendőr leszerelésének ez állt a háttérben, ami az összlétszám közel 9%-át jelenti. Emellett a megüresedett beosztások feltöltésére ideiglenesen nem volt fedezet. Ehhez kapcsolódóan hivatkozom Prodromou (2018, 6.) megállapításaira, aki szerint a 2013–2017 közötti időszakban 750 beosztás betöltetlen volt, de csak 300 új személy felvételére került sor. A fennálló 450 fős hiányt tovább nehezíti a 2018–2020 között rendszerből kikerülő aktív munkavállalók (nyugdíjba vonuló) száma is, amely körülbelül 200 fő.

A ciprusi rendőrség képzési rendszere

A ciprusi rendőrség honlapján elérhető a Rendőr Akadémia (továbbiakban: akadémia) 2019–2020-as kiadványa (URL 1) (továbbiakban: kiadvány), amely mind az intézményről és az oktatási programokról, mind pedig a kiválasztási eljárásról részletes információkat tartalmaz. Eszerint az akadémia 1996 óta felsőoktatási intézet és az oktatási programjai a Bologna-rendszer részét képezik. Az intézményben zajlanak a rendőrséghez tartozó tudományos és kutató jellegű tevékenységek is, valamint a szakmai továbbképzések is. Az akadémián belül négy különálló iskola (oktatási típus) működik, ezek: a közrendőrök iskolája,

---

10 Speciális állománykategória, ahogy az angolszász rendőrségeknél is, a ciprusi rendőrségnél is létezik. Ez az úgy nevezett felesküdt polgárőr, aki a közrendőrök jogosítványaival rendelkezik, de elsősorban kiegészítő jellegű munkákra alkalmazzák őket, például épületek őrzése, adminisztratív jellegű feladatok vagy rendezvények biztosításához. A felesküdt polgárőrök bemeneti követelményei kapcsán annyit érdemes látni, hogy rájuk is szigorú, a közrendőrökhöz hasonló szabályok vonatkoznak, kizárólag rendes kiválasztási eljáráson keresztül léphetnek a kötelékbe.

11 Állománybővítés jobb gazdasági helyzet esetén kezdeményezhető.

az őrmesteri iskola és a tisztii iskola, valamint az idegen nyelvi iskola. A leírás során kifejezetten a közrendőrök képzésére koncentrálok, mert a bemeneti követelmények bemutatása is erre irányul. Képzésük öt szemeszter hosszú, amely elméleti és gyakorlati oktatásból áll. Ebből az első és a második, 15–15 héten keresztül, megszakítás nélkül az akadémián zajlik. A harmadik szemeszter egy tízhetes gyakorlati oktatást tartalmaz a Készenléti Rendőrségnél. Ezt követően a hallgatókat egy 54 hetes gyakorlatra küldik, amelyen az egyéni tanulmányi portfóliónak megfelelően különböző egységeknél kell az elméleti tudást gyakorlatban elsajátítani. A negyedik szemeszter 16 héten keresztül a Ciprusi Egyetemen történik, ahol öt különböző modult kell teljesíteni. Ezután tíz hétre, a próbaidejük befejezésére az akadémiára vezénylik őket, ahol a saját portfólió¹² elkészítésére és benyújtására, valamint a tanulmányok befejezésére van lehetőségük. A közrendőrök képzése moduláris, amely során a következő tárgyakat oktatják: a rendőri munka elvei, törvényi előírások, büntető, közlekedési és más jogszabályok, idegen nyelvek, kutatási módszerek, fizikai (testi) képzés, informatikai és társadalomtudományi ismeretek.

A toborzás és a kiválaszthatóság

A rendőrség külön toborzási irodát üzemeltet, amely az általában jellemző feladat köröket látja el, így az üres beosztások meghirdetését¹³ és a toborzási eljárás lefolytatását (URL1). Speciálisnak tekinthető, hogy emellett részt vesznek az előléptetésekben és a rendőrök nyelvvizsgáztatásában is. Feladatuk továbbá a rendőri munka és az életpálya népszerűsítése, valamint a különböző kiállításokon történő képviselet. Ezen kívül hangsúlyos szerepük van az állomány és a kiválasztási eljárás értékelésében is.

A ciprusi rendőrséghez való jelentkezésnek a következő személyi feltételei vannak:

- ciprusi állampolgárság,
- elfogadható személyi referenciák benyújtása¹⁴,
- férfiak esetében a ciprusi hadseregben való szolgálat vagy az alól való jogi felmentés (amely nem lehet egészségügyi természetű) igazolása,
- legalább betöltött 18. és a 35. életévet meg nem haladó életkor.

---

12 Az eredeti szövegkörnyezetet figyelembe véve, egyedi felkészülési tervnek tekinthető.

13 Az interjúra adott válaszok alapján az álláspályázatokat, azaz a toborzási eljárás megindítását két helyen teszik közzé: Ciprus hivatalos kormányközlönyében, valamint a ciprusi rendőrség hivatalos honlapján.

14 A tájékoztatóban pontosan nem meghatározott fogalom, azonban a szövegkörnyezetből következtetni lehet arra, hogy a személyi követelményeknek való megfelelést igazoló iratokat jelenti.

Emellett a jelentkezőnek egészségügyileg¹⁵ alkalmasnak kell lennie a szolgálatra, továbbá meg kell felelnie az írásbeli teszten és fizika vizsgálaton. Amennyiben a pályázó a hadseregnél, a nemzeti gárdánál, a közszolgálatban, a rendőrségnél vagy a kormány tagjaként szolgált, bizonyítani kell a szolgálati idő alatt tanúsított jó magaviseletet. A személyi, nem pedig az egészségügyi követelmények között említik a testmagasságot, amelynek az alsó határa a férfiak esetében legalább 1,65 méter, nők esetében legalább 1,60 méter. Kizáró okként szerepeltetik a feltételek között, ha a jelentkezőt korábban a közszolgálati tisztségéből elbocsátották, vagy munkaviszonyát azért szüntették meg, mert fegyelmi vétséget vagy bűncselekményt követett el. A képesítési feltételek között legalább akkreditált középiskolai végzettséget igazoló (érettségi) bizonyítvány meglétét, valamint megfelelő szintű nyelvi ismereteket (görög nyelv jó, illetve egy idegen nyelv elégséges tudása) írják elő.

A kiválasztási eljárás menete

A ciprusi rendőrök toborzását alapvetően a rendőrségről szóló törvény határozza meg, de magát az eljárásrendet az 1998. évi közszolgálati kinevezéshez szükséges jelentkezői értékelésről szóló törvény írja le. Eszerint a folyamatért, a vizsgakérdések összeállításáért, a vizsga felügyeletéért, kiértékeléséért és az eredménylista összeállításáért az Oktatási és Kulturális Minisztérium Vizsgaszolgálat felel (URL1). A jelentkezés elektronikusan az „Ariadni” nevű ciprusi ügyfélkapun keresztül történik (URL10). Ezen a portálon kell kitölteni a jelentkezési lapot¹⁶ és csatolni az igazoló okiratokat.¹⁷ A kiválasztási eljárás nem ingyenes, költségétérítése 45 euró (URL1).

A toborzás nem tanévek szerint történik, nincs előre meghatározott ideje. A felvételi időszakot rendszerint évente, a megüresedő beosztások számához mérten hirdetik meg, míg a kiválasztható létszám folyamatosan, a szervezeti igények függvényében változik. Az eljárás részei és ezek sorrendje a következő: írásbeli vizsga, egészségügyi, majd fizikai alkalmassági vizsgálat,

15 Jelen esetben ez alatt a testi és szellemi alkalmasság együttesen értelmezendő.

16 A jelentkezési lapok az akadémia toborzóirodájától, az illetékes, a területi és helyi rendőrségektől kérhető, illetve a rendőrség honlapján érhető el.

17 A rendőrség honlapja szerint (URL10) az iratok a következők: akkreditált középiskolai végzettséget (érettségi) vagy felsőfokú végzettséget igazoló okmány vagy felsőoktatásban szerzett diploma, egyéb akkreditált és más végzettségről szóló bizonyítványok, nyelvvizsga bizonyítványok, férfiak esetén a katonai szolgálat kitöltését vagy az alól való jogos felmentést igazoló dokumentum, valamint a születési anyakönyvi kivonat és a személyi igazolvány, illetve a korábbi munkaviszonyra vonatkozó iratok. A kiválasztási eljárásban, aki valótlan nyilatkozatot tesz és ez alapján felvételt nyer az akadémiára, bűncselekményt követ el, elítélés esetén a hallgatói jogviszonyát megszüntetik.

pszichometriai teszt és a kábítószer-használat ellenőrzése (URL1). A sikeres felvételhez a rendszer valamennyi elemének meg kell felelni, míg a rangsor kialakítása pontrendszer alapján történik, amit az írásbeli teszten elért, illetve a végzettségért járó pontokból állítanak össze. Az eredménylista egy éven keresztül érvényes. A teljes kiválasztás alatt összesen 100 pont gyűjthető, ebből 93 az írásbeli tesztért, hét pedig a végzettségért adható (URL1). Az írásbeli teszt egy komplex feladatsor, amelyen a jelentkezőnek legalább a teljes pontszám 50%-át, illetve egy-egy kérdéskörben legalább 40%-ot kell elérnie. A vizsga az alábbi tárgyköröket méri: matematikai készségek¹⁸, modern görög és angol nyelv tudásszintje¹⁹, valamint az általános műveltségi ismereteket (URL1)²⁰. Az írásbeli feladatok eredményeit a hivatalos kormányközlönyben és a helyi hírújságban is közzé teszik²¹, míg a jelentkezőket a teljes eljárás eredményéről írásban értesítik. Ezt követően valamennyi felvételt nyert pályázó egységesen az akadémián kezdi meg a tanulmányait.²²

Az alkalmassági kritériumok²³

Az orvosi vizsgálat államilag támogatott, ezért külön eljárási díja nincsen. Azok a pályázók vehetnek részt rajta, akik megfeleltek az írásbeli teszten és elérik a magassági kritériumot. A vizsgálatot állami orvosi bizottság végzi, amelynek a célja a szolgálathoz szükséges jó egészségi, testi és lelki állapot (fizikai és mentális állapot) megállapítása vagy kizárása. Ennek során a látóképességet és a színlátást, a lúdtalpasságot, és minden más olyan körülményt vizsgálnak, ami a jelentkező megfelelő fizikumára²⁴ vonatkozik. A megfelelő testtömegindexet külön kihangsúlyozzák, amelynek az értéke nem haladhatja meg a 30-at. A férfiakat és a nőket külön követelményrendszerrel, korcsoporti megosztás nélkül értékeli. Fontos látni, hogy a rendszer elvárt minimumokkal operál, az ennél jobb teljesítményért nem szerezhető több pont a kiválasztás során.

---

18 Mérési, aritmetikai, geometriai, valószínűség számítási, trigonometriai, statisztikai és kombinatorikai feladatokat tartalmaz.

19 Esszéírás, szövegértés, nyelvtani feladatok.

20 Aktuálpolitika, Ciprus földrajza és történelme, Görögország történelme 1453-tól napjainkig, az Európai Unió és nemzetközi szervezetek, állami szervek [minisztériumok, részlegek, független szolgálat, állami hivatalnokok, városi (polgári) intézmények].

21 Az interjúból beszerzett adatok szerint az eljárás során a jogorvoslati lehetőség biztosított.

22 Megjegyzés: sem a kiválasztási eljárásról (egészet tekintve, ideértve az alkalmassági vizsgálatokat), sem a felvett hallgatók beválásáról (korai pályaelhagyásáról) nem állt rendelkezésre statisztikai adat.

23 A cím alatt szereplő tartalom az URL1 alapján került összeállításra.

24 A jelentkező nem csökkent testi képességű, nem rendelkezik olyan fogyatékkal, amely miatt a szolgálatellátásra képtelen lenne.

A fizikai állóképességet a következő feladatokkal vizsgálják. Az első feladat a kézsorítás erősségének a mérése, ahol azt vizsgálják, hogy az alkarizmok milyen mértékű szorító- és húzóerő kifejtésére képesek. Férfiak esetében ez az érték 90 kg, nőknél pedig 65 kg. Ezt követően hajlékonysági tesztet alkalmaznak („*sit and reach*” teszt), amivel ellenőrzik a hátizmok hajlékonyságát, a csípő és a térd mobilitását. Férfiaknál a minimum érték 0, nőknél 5 centiméter. A következő gyakorlat a magasugrás, amelynél a férfiaknak legalább 40, a nőknek 30 centimétert kell ugraniuk. Itt az alsó végtagok erejét, valamint a robbanékonyságát és az ugróképességet vizsgálják. Ezután a 30 méteres sprintfutást kell teljesíteni, ahol azt nézik, hogy a jelentkező mennyire képes felgyorsulni és milyen a reakcióideje. Ezt a feladatot a férfiaknak 4,5, a nőknek pedig 5 másodperc alatt kell teljesíteniük. A fizikai alkalmasság utolsó gyakorlata egy állóképességi teszt, amely során a férfiaknak 2400 métert, a nőknek 2000 métert kell lefutniuk. Ennek során a jelölt hosszantartó testi teljesítőképességét vizsgálják. A pszichometriai vizsgálatot a rendőrfőkapitány által kinevezett bizottság végzi, amely egy szenior rendőrtisztből, egy pszichiáterből és két klinikai szakpszichológusból vagy egy akadémiai beosztással rendelkező pszichológusból áll.

Összegzés

A ciprusi rendőrség szervezeti felépítése, személyi állományának összetétele az angolszász modell jellemzőit követi, azonban a közszolgálati modelljük karrier-, nem pedig pozíciórendszerű (Linder, 2014). A kiválasztási eljárás folyamatából és a részelemek ismérveiből észlelhető, hogy a bemeneti követelmények Cipruson is, ahogy az eddig általam vizsgált országokban, a személyi, a képesítési és az alkalmassági kritériumokra tagozódnak. Figyelemmel arra, hogy a sikeres felvételhez a jelentkezőnek valamennyi előírásnak meg kell felelnie, a kiválaszthatósági feltételek megléte után az alkalmasságvizsgálatok között, azok sorrendi működtetésével, nem pedig azok eredményeinek komplex módon történő értékelésével dominancia figyelhető meg. Ez a rendszerismérv is, a bemeneti követelményekhez hasonlóan, egyezőséget mutat a vizsgált külföldi rendőrségek esetében. A ciprusi rendőrség esetében, a fent leírtaknak megfelelően, a költségesebb, de eljárási díjtól mentes orvosi alkalmassági vizsgálatok kapnak magasabb prioritást, amelyet a fizikai képességek követnek. A pszichológiai mérés pedig a különböző képességeket és attitűdöket, valamint a pályázó személyes jellemzőit elemzi (Vajda, 2016), amiből annak a kompetenciaközpontúsága, nem pedig a klinikai jellege figyelhető meg.

Annak ellenére, hogy a kvázi jó magaviselet személyi követelményként megjelenik, a büntetlen előélet vagy ennek vizsgálata nem kap hangsúlyt, mindösszesen csak a korábbi közszolgálati tisztségviselésből történő elbocsátáshoz kapcsolódóan. Emellett a rendszerből nevesítetten hiányzik a személyi biztonsági ellenőrzés, mint eljárási elem, ehelyett inkább a kábítószer-használat kiszűrésében látnak nagyobb jelentőséget. Több forrásból is látható volt, hogy Ciprus gazdasági körülményei erősen befolyásolják a rendőrség létszámát, meghatározóan jellemző a humánerőforráshiány és a különböző fluktuációs problémák. Ennek tényleges kezelésére irányuló elemzéseket, törekvéseket sem a nyílt forrásokban, sem az angol nyelvű szakirodalomban, sem pedig az általam elvégzett interjúban nem találtam. Ennek megfelelően a bemeneti követelmények környezeti hatásokhoz történő alkalmazkodását (csökkenés, emelkedés) sem tudtam vizsgálni. Összeségében elmondható, hogy a kisebb szervezeti mérettől függetlenül, a területi specifikumoknak megfelelően a kiválasztási eljárás tükrözi az eddig vizsgált rendszerek általános jellemzőit. Rendőrségük, ahogy az eddig vizsgált külföldi szervek, emberi erőforrásainak megszerzése és megtartása nehézségekbe ütközik, amelynek a rendelkezésre álló adatok szerint leginkább az ország gazdasági helyzete az akadálya, nem pedig a pálya iránti érdeklődés csökkenés, vagy a túlzó személyi követelmények.

Mellékletek

1. számú melléklet: *Interjú kérdések*

I. Külföldi rendőrség szervezetére, képzésére vonatkozó kérdések

- 1.) Mi a rendőrség hivatalos megnevezése?
- 2.) Milyen a rendőrség szervezeti felépítése? Lehetőség szerint szíveskedjenek egy szervezeti ábrát küldeni.
- 3.) Melyik minisztérium alárendeltségébe tartozik a rendőrség?
- 4.) Mely szervek, szervezetek felügyelik a rendőrség munkáját?
- 5.) Mekkora a rendőrség létszáma? Ezen belül hogyan oszlik meg a hivatásos és a polgári alkalmazottak, valamint a nők és a férfiak aránya?
- 6.) Milyen állománykategóriák léteznek? Milyen a beosztási/rendfokozati struktúra?
- 7.) Van-e próbaidő vagy polgári segítő?
- 8.) Milyen gyakori a pályaelhagyás (fluktuáció), általában milyen okok miatt?

- 9.) Az utóbbi időben történt-e, illetve terveznek-e a rendőrség létszámát érintő nagyobb változást?
- 10.) Hogyan épül fel országuk rendőrképzési rendszere? A képzés kapcsolódik-e a Bologna-rendszerhez? Valamennyi végzett hallgatót alkalmaznak valamely rendőri szervnél?
- 11.) Hogyan toboroznak, és ezzel kapcsolatosan milyen tapasztalataik vannak?

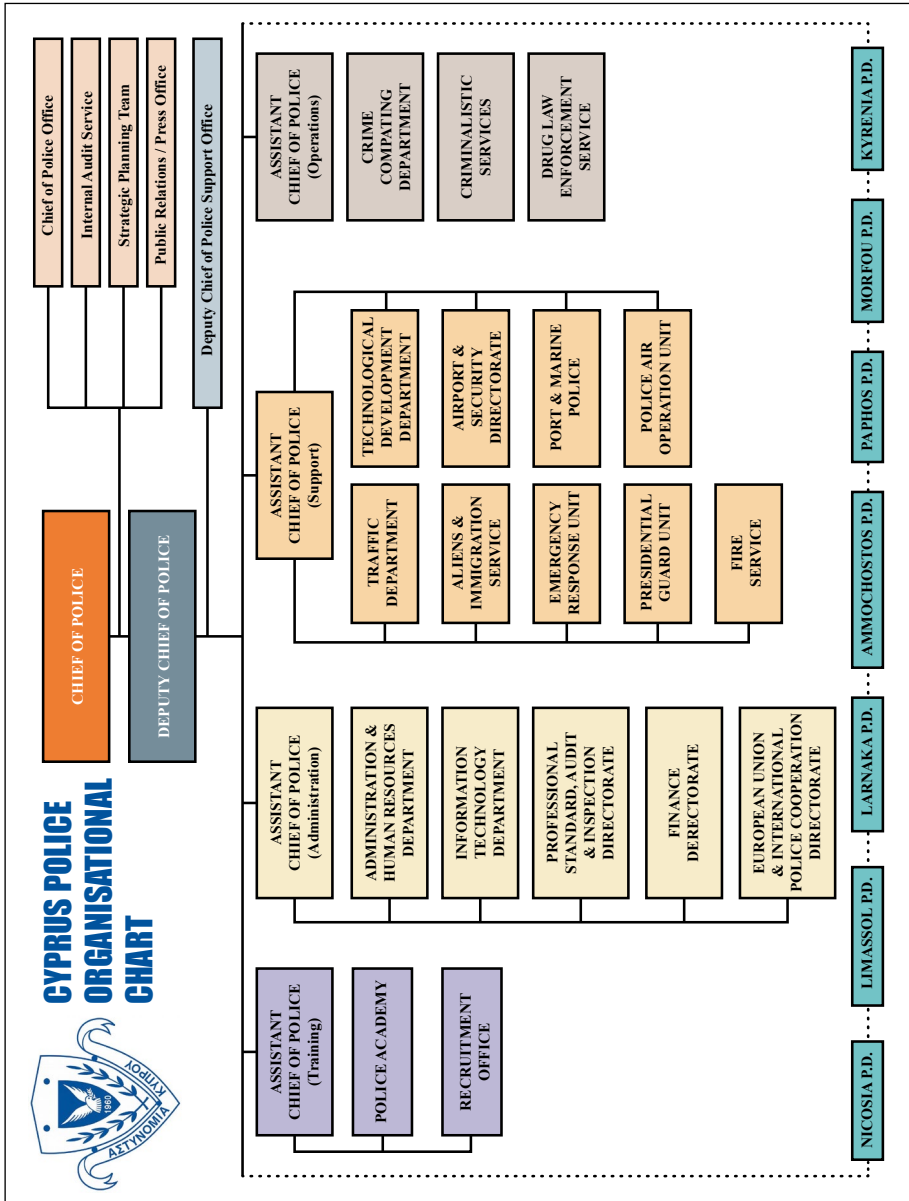
II. Külföldi rendőrség felvételi eljárására és az alkalmassági kritériumokra vonatkozó kérdések

- 1.) Milyen hivatalos fórumokon keresztül lehet a felvételi eljárásról tájékozódni?
- 2.) Milyen hivatalos tájékoztatók állnak rendelkezésre a rendőri hivatás jellegéről, és ezekhez hogyan lehet hozzáférni?
- 3.) Mik a jelentkezés feltételei?
- 4.) Melyek a szolgálati viszony létesítésének kizáró okai?
- 5.) Milyen módon lehet rendőrnek jelentkezni?
- 6.) Milyen iratokat/igazolásokat kell a jelentkezéshez mellékelni?
- 7.) Melyik hónapban indul és meddig tart a felvételi eljárás?
- 8.) Milyen elemei vannak a felvételi eljárásnak? Az egyes szakaszok mely szervezeti egység(ek)/gazdasági társaság keretein belül zajlanak?
- 9.) Miért a megjelölt vizsgálatokat alkalmazzák?
- 10.) Mikor változtattak utoljára, illetve terveznek-e változtatni a felvételi eljárás menetén? Ha igen, miért?
- 11.) Amennyiben fizikai alkalmassági vizsgálatot alkalmaznak, milyen standardok mentén végzik? Kérem, az erre vonatkozó protokollt is szíveskedjenek mellékelni.
- 12.) Amennyiben egészségügyi alkalmassági vizsgálatot alkalmaznak, milyen standardok mentén végzik? Kérem, az erre vonatkozó protokollt is szíveskedjenek mellékelni.
- 13.) Amennyiben pszichológiai alkalmasság vizsgálatot/kompetenciatesztet alkalmaznak, milyen standardok mentén végzik? Kérem, az erre vonatkozó protokollt szíveskedjenek mellékelni.
- 14.) Milyen minősítések szerezhethők a vizsgálatok során?
- 15.) Az egyes vizsgálatokon milyen arányban jutnak tovább a jelentkezők? Lehetőség szerint szíveskedjenek az elmúlt évekre (lehetőség szerint 5 év) vonatkozó kimutatásokat is mellékelni.
- 16.) Mikor és hogyan tájékoztatnak a felvételi eljárás eredményről?
- 17.) Milyen jogorvoslati lehetőségek vannak a felvételi vizsgálatok során?

- 18.) Általában milyen arányban fordul elő a pályaelhagyás közvetlenül a képzés megkezdését követően?
- 19.) Milyen normák, szakmai protokollok szabályozzák a felvételi eljárás menetét és a bemeneteli követelményeket?
- 20.) Kérem, jelöljenek meg egy kontakt személyt/személyeket, akivel a kiválasztásról angol nyelven konzultálni lehet.
- 21.) Részt vennének-e egy Magyarországon, a fenti kérdések megvitatásával kapcsolatban esetlegesen megrendezésre kerülő konferencián?

2. számú melléklet:

A ciprusi rendőrség angol nyelvű szervezeti ábrája

Forrás: URL9.

Felhasznált irodalom

- Constantinou, A. G. (2017). Is Police Culture Echoed in Southern Europe? The Case of Novice Police Constables in Cyprus. *European Journal of Policing*, 5(2), 24–46.
- Constantinou, A. G. & Butorac, K. (2019). An attestation of the spatiality and saliency of police culture: a cross comparison study of croatian and cypriot novice law enforcers. *Police Practice and Research*, 20(1), 48–63.
- Fejes Zs. (2014). Az egészségügyi ellátás rendszere az ENSZ Ciprusi Békefenntartó Missziójában (UNFICYP). *Összhaderőnemi Parancsnokság Folyóirata*, 12(1), 112–124.
- Halász V. (2017). A Schengeni Információs Rendszer bemutatása – különös tekintettel a tárgy-körözésekre vonatkozó rendelkezésekre. *Határrendészeti Tanulmányok*, 14(1), 29–41.
- Kacziba P. (2017). *A nemzetközi válságkezelés békeépítő koncepciója és ciprusi alkalmazásának tanulságai*. Doktori (PhD) értekezés. Pécsi Tudomány Egyetem Interdiszciplináris Doktori Iskola
- Kriviňš, A. (2015). Towards security and safety: police efficiency across European countries. *Journal Of Security And Sustainability Issues*, 5(1), 35–44.
- Linder V. (2014). *Nemzetközi trendek a közszolgálatban*. Nemzeti Közszolgálati Egyetem
- Majer M. (2009). A Magyar Köztársaság rendőrségének tevékenysége a délszláv területeken. *Hadmérnök*, 4(3), 403–407.
- Mogyoródi G. (2016a). Anglia és Wales hivatásos rendőri állományának kiválasztási eljárása és annak összevetése a hazai követelményekkel. *Magyar Rendészet*, 16(6), 93–108.
- Mogyoródi G. (2016b). Az An Garda Síochána (az ír rendőrség) képzési és állománykiválasztási rendszere. *Magyar Rendészet*, 16(5), 123–137.
- Mogyoródi G. (2018a). Észak-Írország hivatásos állományú rendőreinek alkalmassági követelményei és a felvételi eljárás menete. *Belügyi Szemle – Ordinem Facere*, 1(1), 56–64.
- Mogyoródi G. (2018b). Az interjú és a kérdőív alkalmazásának gyakorlati tapasztalatai nemzetközi közegben. *Magyar Rendészet*, 18(1), 99–108.
- Mogyoródi G. (2019a). Selection of Police Personnel: A Case Study of Slovenia. *Magyar Rendészet*, 19(4), 139–147.
- Mogyoródi G. (2019b). Európai rendőrségek bemeneti követelményei a szervezeti és képzési jegyek tükrében: Csehország és Málta esete. *Belügyi Szemle*, 67(7-8), 133–146.
- Nemeskéri Gy. (2013). A kiválasztási eljárások megbízhatósága. *Munkaügyi Szemle*, 57(4), 80–89.
- Novo, A. R. (2012). Friend or foe? The Cyprus Police Force and the EOKA insurgency. *Small Wars & Insurgencies*, 23(3), 414–431.
- Nyeste P. (2016). Különleges nyomozati tevékenységek szabályozása az európai unió egyes tagállamaiban. Konferencia előadás. *Társadalom és Honvédelem*, 20(2), 128–136.
- Prodromou, A-K. (2018). Project Anger Management: The Cyprus Police and Security Forces CaseStudy. A Comprehensive Overview. *Review of Public Administration and Management*, 6(3), 1–8.

- Shusko, M., Benedetti, L., Korre, M., Eshleman, E. J., Farioli, A., Christophi, C. A. & Kales, S. N. (2017). Recruit Fitness as a Predictor of Police Academy Graduation. *Occupational Medicine*, 67(7), 555–561.
- Urszán J. (2017). *A rendőri komponens szerepe az EU civil válságkezelő műveleteiben a Nyugat-Balkánon*. Doktori (PhD) értekezés. Budapesti Corvinus Egyetem, Politikatudományi Doktori Iskola.
- Vajda Zs. (2016). Pszichometria Magyarországon a 20. század első felében. *Pedagógia történeti Szemle*, 2(1-2), 1–22.

A cikkben található online hivatkozások

- URL1: *A Ciprusi Rendőr Akadémia 2019–2020-as kiadványa*. [https://www.police.gov.cy/police/police.nsf/All/ACD32814FCBAD473C22585220053E4CF/\\$file/prospectus2019-converted.pdf?OpenElement](https://www.police.gov.cy/police/police.nsf/All/ACD32814FCBAD473C22585220053E4CF/$file/prospectus2019-converted.pdf?OpenElement)
- URL2: *A ciprusi rendőrség hivatalos oldala. Történeti háttér*. http://www.police.gov.cy/police/police.nsf/history_en/history_en?opendocument
- URL3: *A ciprusi turizmus hivatalos portálja*. <http://www.visitcyprus.com/index.php/en/practical-information/about-cyprus>
- URL4: *Az Európai Unió hivatalos oldala – Tagállamok/Ciprus*. <http://www.visitcyprus.com/index.php/en/practical-information/about-cyprus>
- URL5: *Az Europol honlapja – Tagállamok/Ciprus*. <https://www.europol.europa.eu/partners-agreements/member-states/cyprus#fndtn-tabs-0-bottom-1>
- URL6: *Az Interpol honlapja – Tagállamok/Ciprus*. <https://www.interpol.int/Who-we-are/Member-countries/Europe/CYPRUS>
- URL7: *Policing in Cyprus. Nicosia, 2006*. https://www.police.gov.cy/police/police.nsf/index_en/index_en?OpenDocument
- URL8: *A ciprusi rendőrség hivatalos oldala. Küldetés és vízió*. http://www.police.gov.cy/police/police.nsf/missionvision_en/missionvision_en?opendocument
- URL9: *A ciprusi rendőrség hivatalos oldala. Szervezeti ábra*. [http://www.police.gov.cy/police/police.nsf/74453e00af0da675c22583ee00433fe6/3b704b43512dec30c22583ee00436c4e/\\$FILE/Organisational%20Chart%202018%20-%20engl.pdf](http://www.police.gov.cy/police/police.nsf/74453e00af0da675c22583ee00433fe6/3b704b43512dec30c22583ee00436c4e/$FILE/Organisational%20Chart%202018%20-%20engl.pdf)
- URL10: *A ciprusi rendőrség hivatalos oldala. Foglalkoztatás*. https://www.police.gov.cy/police/police.nsf/employ_en/employ_en?opendocument

A cikk APA szabály szerinti hivatkozása

- Mogyoródi G. (2021). Tanulmány a Ciprusi Köztársaság Rendőrségének kiválasztási rendszeréről. *Belügyi Szemle*, 69(4), 667-681. <https://doi.org/10.38146/BSZ.2021.4.10>

REFLEXIÓ

Finszter Géza – Korinek László

A tények makacs dolgok... Annál rosszabb a tényeknek?!

Facts are stubborn things ... The worse for the facts?!

Absztrakt

A Belügyi Szemle 2020. évi decemberi számában jelent meg Christián László és Erdős Ákos tanulmánya „*Vészharang és jubileum?*” címmel. A szerzők a rendészeti felsőoktatás kilátásairól, a tisztjelöltek toborzásának és életpályára állításának nehézségeiről értekeznek. Dicséretes vállalkozás! Választhatnak volna kevésbé göröngyös utat. A Rendőrtiszti Főiskola utódja, a Nemzeti Közszerológati Egyetem Rendészettudományi Kar 2021-ben üli félévsszázados jubileumát. Christián és Erdős az egyetem hivatalnokai és ugyanakkor a rendészettudomány művelői. A hivatalnok ünnepel, a kutató gondolkodik. Bízunk abban, hogy a töprengés partnerekre talál, a megkondított vészharangot élénk vita követi. Reflexiónk ehhez a remélt eszmecseréhez kíván hozzájárulni.

Kulcsszavak: rendészet, rendvédelem, reflexió, Nemzeti Közszerológati Egyetem

Abstract

In the issue of December 2020 of Belügyi Szemle the paper of László Christián and Ákos Erdős titled ‘*Alarm bell and anniversary?*’ was published. The authors discussed prospects of law enforcement higher education and difficulties of recruiting and setting course of life for officer candidates. A commendable initiative! They might have chosen a less bumpy road. The successor of the Police Officers’ College - the Faculty of Law Enforcement at the National University of Public Service – will celebrate its 50 years anniversary in 2021.

Mr. Christián and Mr. Erdős are clerks of the university and simultaneously practitioners of the law enforcement science. A clerk celebrates and a researcher thinks through. We hope that contemplation will find further partners and hitting the alarm bell will be followed by a lively discussion. Our reflection intends to contribute to this anticipated change of views.

Keywords: policing, law enforcement, reflection, University of Public Service

Mit tudunk meg a tanulmányból?

Mindenekelőtt megismerkedünk a tisztjelölti jogállás fogalmával: *„Ezen hallgatói kör révén biztosítható egy olyan rendvédelmi értelmiség kibocsátása, amely a szükséges rendészeti szocializáció mellett magas fokú jogi és rendészeti felkészültséggel kezdi meg tisztii pályafutását az egyes rendvédelmi szerveknél.”* (Christián & Erdős, 13.).

A továbbiakban a cikk megállapítja: *„... a rendészeti szervek személyi állományának részleges elvándorlása prognosztizálható, ezzel egyidejűleg pedig az utánpótlást jelentő új generáció tagjai a rendészeti hivatás gyakorlására csak korlátozott mennyiségben toborozhatók.”* (Christián & Erdős, 13.) A testületek megtartó ereje a lehetségesnél kisebb, a rendészeti szolgálat a szűkségesnél kevésbé vonzó. Ezek a kihívások elérték a rendészeti felsőoktatást. A számok nyelvén: a Rendészettudományi Kar nappali tagozatára, 2012-höz képest, a jelentkezők száma 73,2%-kal csökkent. Apad az alkalmassági vizsgálatokon megfelelték száma is. A felvételi pontarányok a bünygyi szakon növekedtek ugyan, de – amint azt a tanulmány megjegyzi – a képzésbe már „erős kettes” érettségi eredménnyel is be lehet kerülni.

Ami a tanulmányaikat megszakítókat illeti, 2017 és 2020 között *„... csaknem egy teljes évfolyamnyi tisztjelölt hagyta el a pályát már a képzés legelején.”* (Christián & Erdős, 17.).

A leszerelési okokat keresve a szerzők korábbi pályaorientációs kutatásokat idéznek:

„... alacsony kötelezettségtűrés, vagyis azok az indokok, amelyek a tisztjelölti jogállás vagy a rendészeti hivatás jellegzetességeiből fakadó kötelezettségek elutasításával állnak kapcsolatban [...] a Z generáció tagjai nem hisznek a hierarchiában [...] Ha valaki az elvárásokat elemi szinten nem tudja jól tolerálni, nem tudna megmaradni a későbbiekben sem a rendészet szervezetében (amely köztudottan parancsuralmi rendszer), így jó, ha már az elején elmegy ettől

a kedve.” (Csóka & Szakács, 2018, 23.). Úgy látszik, a felsőoktatás közelébe érkező korosztályok nem vonzódnak az olyan pályákhoz, amelyek a jelentkezők személyiségét nem elfogadni, hanem átalakítani akarják. A nemzetközi tapasztalatok is arra mutatnak, hogy ez a törekvés ellentmond a fiatalok egyre markánsabb önbecsülésének: „Az önbecsülés erőteljes szerepét egy 2010-ben elvégzett vizsgálat igazolta, melyet Brad Bushman és az Ohio Állami Egyetemmel végeztek. Arra a meglepő eredményre jutottak, hogy az egyetemisták többre becsülik az önbecsülés növelését, például egy jó osztályzatot vagy egy dicséretet, mint azokat a jutalmakat, amik az emberiséget az idők kezdetétől motiválják, például a kedvenc ételünk elfogyasztását vagy egy szexuális aktust. A *Journal of Personality* című személyiségpszichológiai szaklapban megjelent tanulmány szerint a fiatalokban minden egyéb vágyat felülmúl a pozitív visszajelzés iránti igény.” (Nádasi, Tari & Szander, 2020, 12.).

Nincs-e arról szó, hogy nem az új nemzedékeket kell „móresre tanítani”, hanem esetleg a befogadó közeg szellemisége vár megújulásra? Hazai kutatóink elmerészkednek idáig!

„A rendészeti szervek részéről tehát elvárható, hogy – a lehetőségek korlátai között – igyekezzenek alkalmazkodni az új belépők által támasztott újszerű elvárásokhoz [...] Ez egy új generáció, és nem csak az oktatásban, de a rendőrség szervezetében is változást fognak generálni, ha bekerülnek, és bent is maradnak.” (Csóka & Szakács, 2018, 31.).

Természetesen, ami elvárható a rendészeti szervektől, az még inkább kötelezi a rendészeti tiszthelyettesek és tisztek képzésére létrehozott tanintézeteket.

„A jelenlegi tudásunk alapján már látszik, hogy az oktatásnak/oktatóknak igazodnia kell azon új igényekhez, melyek főleg a Z generáció viselkedési jellemzőinek ismeretében kirajzolódnak. A generációk eltérő szocializációja, identifikációja kiegészül azzal, hogy míg az oktatók poroszos tekintélytiszteletben szocializálódtak, az alkalmazkodást és az idősebb tekintélyszemély dominanciáját egyértelműen elfogadták/elfogadják, addig most olyan diákokkal találkoznak, akik már az információs társadalom tagjai. Ez utóbbi megállapítás azt jelenti, hogy a tekintély és tisztelet fogalmi felülíródtak, a fordított szocializáció értelmében már nem gondolják, hogy az idősebb ember a tudás letéteményese. Ez azonban jelentősen megváltoztatja az oktatással kapcsolatos kívánatos attitűdöt, és azt eredményezi, hogy az oktatásnak rugalmasabbá [...] az oktatói magatartásnak hitelesebbé kell válnia. Ez érzelmi és értelmi erőfeszítést is igénylő feladat, ami gyakran hozhat létre konfliktushelyzeteket.” (Nádasi, Tari & Szander, 2020, 11.).

Beregnyei József, a rendészeti képzés nagy tapasztalatokkal rendelkező szakembere az Y generáció erényeit sorolja: „Legtöbbjük magabiztos, agi-

lis, kifejezetten tehetséges, kreatív személy, aki a korábitól jelentősen eltérő viselkedést mutat a tanulás és a munkavégzés területén. Nyilvánvalóan ezek fiatal életkorukra és az aktuálisan átélt életszakaszukra vezethető vissza [...] Társadalmi kapcsolataikat egy időben, egyszerre élék meg a valós és a virtuális világban. Leginkább az egyén szabadságát, a formalitásmentes közvetlen világot méltányolják. Olyan munkát kívánnak végezni, amit szeretnek is. Öntudatos munkavállalók, ha nem tetszik valami, nincsenek valamivel megelégedve, akkor odébbállnak, ezt minden különösebb érzelmi trauma nélkül teszik.” (Beregnyei, 2020, 106.). A Z generációról szólva így folytatja a jellemzést: „Többségük számára a munkahelyek cserélgetése már nem meghökkenítő, hanem természetes dolog [...] nem ragadnak le egy-egy foglalkoztatónál, nem aggódnak amiatt, hogy adott pillanatban nincs biztos fizetésük, állásuk. Már az iskolákban is jól megfigyelhető, hogy a tanár a szemükben messze nem a tudás kizárólagos birtokosa, társaiktól, fórumokból előbb kérdeznek, mint tőlük. Ez fennállhat a közvetlen vezetőjük, felettesük tekintélyének el(nem)ismerése terén is. Náluk is prioritást élvez a munka és magánélet egyensúlyának megteremtése. Fontos számukra az újdonság, a kaland, így nem meglepő, hogy nem szeretik a monotonitást.” (Beregnyei, 109.).

A demokratikus hagyományokkal rendelkező társadalmak rendszete sem tud mit kezdeni a jelen ifjúságának karakterjegyeivel. Christián és Erdős érzékeli ezt a problémát, amikor az amerikai Rendőri Vezetők Kutatási Fórumának (Police Executive Research Forum) 2019-ben készült jelentését idézi, miszerint: „jelenleg a rendészeti hivatás munkaerőválsággal kényszerül szembenézni”. Hát még az olyan rendészet – és a mienk ezt a képet mutatja –, amelyik ragaszkodik százasztendősi rendi hagyományaihoz, megkímélve magát minden reformtól és modernizációs kísérlettől. A „parancsuralom” olyan torzulásokkal fenyeget, amelyek ellentmondanak a rendészet eredeti társadalmi rendeltetésének: „Van egyfajta szemléletváltás a rendőrségi vezetésben. Hibát találni, felelőst találni, megbüntetni – ez a három fő szempont jelenik meg most a rendőri vezetésben. A mai fiatalok már ezt a fajta nagyon katonás, nagyon zárt rendszert egyre kevésbé tolerálják.” (Csóka & Szakács, 2018, 49-50.). Fontos megfigyelés, azzal a korrekcióval, hogy mi a merev vezetői kultúra okát nem valamiféle szemléletváltásban, hanem éppen a szemléletváltás hiányában keressük.

Kik azok az új „benszülöttek”, akikre ekkora figyelem vetül? A válaszhoz napjainkban már hatalmas szakirodalom áll rendelkezésre. Lehetséges, hogy alakul egy új stúdium, amit akár generációelméletnek is nevezhetnénk. Merítünk ebből néhány példát:

„A következő generációt az 1965 és 1979 között született, nomád arche-típusba tartozó X nemzedék alkotja, akik olyan jelzőkkel írhatóak le, mint

a gyakorlatias, jó ítélőképesség, iskolázott [...] Az X generációt az Y követi, amely az 1980 és 1994 között születetteket foglalja magába, akik a hős archetípusába sorolhatóak. Az Y nemzedéket a Z generáció követi, amelyet az 1995 és 2009 között születettek alkotnak. Ők a művész archetípusba tartoznak. Globális net generációnak is hívják őket, ugyanis ők azok, akik életük első percétől kezdve az infokommunikációs technológia világában élnek [...] A folyamatos online jelenlét miatt azonban hajlamosak a környezetüktől való elidegenedésre, amely azt eredményezi, hogy konfliktuskezelési készségeik, valamint indulatkezelési technikáik nem fejlődnek ki kellő mértékben. A valódi társas kapcsolatok hiánya miatt jelentősen megemelkedett körükben az elmagányosodás, valamint a szorongásra és depresszióra való hajlam [...] Dr. Pais Ella Regina a Z generáció legfontosabb jellemzőit a következőkben foglalta össze. Véleménye szerint ennek a nemzedéknek rendkívül fontos a személyes szabadság, és inkább önmagukban bíznak, mintsem az őket körülvevő világban [...] Egy folyamatosan változó világba születtek bele, így az állandóság nem képvisel számukra jelentős értéket, amely az élet különböző területein megnyilvánuló alacsony mérték lojalitásukban érhető tetten [...] Álláskeresőkor az innovatív munkahelyeket részesítik előnyben a hagyományos, hierarchikus berendezkedés szervezetekkel szemben.” (Császá, Gárdián & Szikszai, 2020, 9-13.).

A korosztályok jellemzéséhez kívánkozok egy megjegyzés: Az X generáció képviselői, életkoruknál fogva, megtalálhatók a fegyveres testületek vezető posztjain, és ők adják a tanintézetek tanári karának törzsét is. Ha az előbbi, róluk alkotott diagnózis helyes, akkor komoly esély van arra, hogy a derék X-esek szót értsenek a globális net generációhoz tartozó fiatalabb beosztottakkal és tanítványaikkal. Ha azonban ez az összhang nem jön létre, akkor a nehézségek okait nem csupán a nemzedékek közötti különbségekben kell keresni.

Mi a baj a hierarchiával?

A vészharangot kongató tanulmányban kutatótársak megállapítását idézik: „... a Z generáció tagjai nem hisznek a hierarchiában.” Pedig a hierarchiát a digitális világ sem nélkülözheti. Minden élethelyzet alá-fölrendeltséget hordoz magában. A kiszolgáltatottság és a fölényhelyzet a társadalmi kapcsolatoknak valamennyi szférájában jelen van. A szülői többletjogosultság áldás akkor, ha az a gyermeki létből fakadó rászorultságot enyhíti, és tragédia akkor, ha az új érkezőket még kiszolgáltatottabbá teszi és jövőjük esélyeit rombolja le.

Nélkülözhetetlen az a hierarchia, ami az oktatás valamennyi szintjén teret ad a tanár autonómiájának és a diák tudásszomjának. Szívesen vetjük alá magunkat a gyógyítás és a kórház diktálta rendnek, ha meggyőződünk az orvos tudásáról és az egészségügy képességeiről. Se szeri se száma az olyan hierarchiaknak, amelyek mindannyiunk számára nélkülözhetetlenek, és amelyekben a Z generáció tagjai is hisznek.

Mit tudunk a rendészeti hierarchiáról?

Azt tudjuk róla, ami köztudomású: a legszigorúbb parancsuralmi rendszer, feltétlen engedelmességet követel, szervezete piramisszerű, a szakmai siker legfontosabb mércéje a magasabb posztok elnyerése. A katonai hivatásrenddel egylényegű. A belépés feltétele a szakítás a civil léttel és teljes azonosulás a választott szervezeti kultúrával.

A témában ismert egy elméleti-rendészettudományi álláspont: *„A hierarchia mítosza akkor jelenik meg, amikor az alá-fölé rendeltség alkalmat kínál a jogi normák megsértésére, és a szervezeti struktúra ellentmond a rendészet társadalmi rendeltetésének [...] A rendőrségi szervezet egységesítése azzal járhat, hogy minőségében eltérő szolgálati feladatokat azonos alaki rendben kell végrehajtani. A feltétlen engedelmisség az egyik esetben nélkülözhetetlen (lásd csapaterő bevetése, ahol a parancsnak való engedelmisség hiányában a rendőri egység maga is szervezetlen tömeggé válhat), a másik esetben értelmetlen (lásd közbiztonsági jelenlét, ahol a rendőr olyan azonnali reagálást igénylő helyzet elé kerülhet, amelynek megoldásához nem várhat parancsra), a harmadik esetben egyenesen elfogadhatatlan. (Lásd büntügyi nyomozás, ahol a büntetőeljárás szabályok betartása a legfőbb kötelesség, a kriminalisztikai jártasság pedig szakmai minimum.) A feladatnak ellentmondó szervezeti felépítés akadályozza a szakmai fejlődést [...] A szakmai feladatokkal össze nem egyeztethető szervezeti struktúra végtelenül pazarlóan bánik a rendelkezésére álló anyagi- és pénzügyi forrásokkal, de legfőképpen elherdálja a szellemi energiákat.”* (Finszter, 2018, 388–389.).

Lehet-e egyáltalán jó hierarchia? Természetesen lehet! Az előbbieken már említettünk néhány pozitív mintát (család, iskola egészségügy). Vannak elgondolások az észszerűen működtetett rendészeti struktúrákra is. A rendőrségi korrupciót vizsgáló, 2000-ben született kutatási jelentés felrajzolt egy alternatívát, amit a következőkben felsorolt tulajdonságok alapján „*jól integrált szervezetnek*” nevezett:

- „A társadalmi rendeltetéssel összhangban álló feladatok: a közbiztonság oltalmazása, a bűnüldözés, a közrendet sértő vagy veszélyeztető jogellenes magatartások legitim erőszak birtokában történő elhárítása, az alkotmányos rend és az ország szuverenitásának nemzetbiztonsági védelme.
- A feladatokkal harmonizáló szervezet: decentralizálni mindent, amit lehetséges, centralizálni mindent, amit szükséges.
- A rendőrség működése felett a hatalommegosztás elvével összhangban gyakorolt kormányzati irányítás és igazságszolgáltatási kontroll.
- Önértéket hordozó közjog: a rendőrség a jog hadserege, működése nem a parancsuralom, hanem az alkotmányos jog uralma alatt áll.
- A munkamegosztás primátusa: eltérő szakmai kultúrák eltérő hivatali rendet, képességeket és készségeket követelnek.
- Társadalmi kontroll: a rendészeti kultúrát a társadalom általános kultúrája formálja, a rendészet felelősséggel tartozik a társadalomnak, és nem tud működni társadalmi támogatás nélkül.
- Magas színvonalú szakképzés: csak az a képzés kaphat jó minősítést, amelyik az előzőekben felsorolt sajátosságok mindegyikére, azokkal harmonizáló megoldásokkal reflektál
- Vonzó életpályamodell: a teljesítmény mércéje a szakmai hozzáértés és nem a hierarchiában elfoglalt hely.
- Segítő ellenőrzés: az ellenőr szakember, az ellenőrzött partner és nem ellenség, a feltárt hibák elkövetőinek elmarasztalása nem cél, hanem eszköz, az ellenőrzés célja nem a büntetés, hanem a jobb szakmai teljesítmény.” (Küzdelem a rendőrségi korrupció ellen, Kutatási Jelentés, Rendőrtiszti Főiskola, Rendészeti Kutatóintézet, 2000, kézirat)

Bernhard Prestel, a magyar rendőrséget átvilágító Team Consult cég munkatársa, egy korai tanulmányában vázolta az alkotmányos jogállam elvárásait a rendőrség személyzetével szemben:

„A rendőrségi tisztviselő legyen

- autonóm lény, aki viseli a felelősséget,
- kommunikációra alkalmas,
- konfliktusokat és a stresszt vállaló,
- együttműködésre nyitott,
- döntésképes,
- járatos az új technikák alkalmazásában,
- megújulásra kész,
- nagy munkabírású és
- világnyelvek ismerője.” (Prestel, 1997, 134.).

Megkockáztatjuk, hogy a felsorolt erények sokkal inkább jelen vannak napjaink pályaválasztó ifjú nemzedékeiben, mint azokban, akiket a generációelmélet veteránoknak nevez. Akkor mi a baj? Azt kell feltételeznünk, hogy a rendészeti igazgatás szervezetéről és annak hivatásos állományáról vallott felfogásunkat még mindig a „veteránok ízlése” határozza meg. A konzervatív szemléletmód tetten érhető mind a korai pályaelhagyás okainak kutatásában, mind pedig a szakma megtartó erejét növelő javaslatokban. Ami a lemorzsolódás okait illeti, természetesen ezek egy része általában is jellemzi a felnőtt életkezdés nehézségeit. A tanulmány öt körülményt emel ki. Ezek sorában négy tényező általánosnak mondható: a pályatévesztés, a személyes túlvállalás, az egészségügyi alkalmatlanság, és egyéb – akár nagyon egyéninek mondható – okok tartozhatnak ide. Az ötödik okkal érdemes részletesebben foglalkozni: *„alacsony kötelezettségtűrés, vagyis azok az indokok, amelyek a tisztjelölti jogállás vagy a rendészeti hivatás jellegzetességeiből fakadó kötelezettségek elutasításával állnak kapcsolatban...”* (Christián & Erdős, 31.). Ami a kötelezettségtűrést illeti, a problémát a hierarchia elfogadásához vagy elutasításához hasonlónak véljük. Az értelmiségi létből az következik, hogy az értelemmel és érzelemmel egyaránt indokolható kötelezettség nem csupán eltűrhető, hanem egyenesen feltétele a sikeres életútnak. Mindenesetre a rendészet gyakorlati és elméleti szakembereinek nem ártana ismételten elmélyedni abban, hogy miként írhatók le a 21. század harmadik évtizedének elején a rendészeti hivatás jellegzetességeiből fakadó kötelezettségek? Továbbá ezekkel a kötelezettségekkel való ismerkedést tényleg úgy célszerű-e megkezdeni, ahogyan ez most a rendészeti kar elsőéveseivel történik? Nevezetesen *„... szigorúan szabályozott, zárt rendben zajlik a képzés, azzal, hogy az állomány az első hétvégét is köteles az intézményben tölteni. Az alapkiképzés során a tisztjelöltek megismerkednek a rendészeti hivatás legfontosabb jellegzetességeivel, mint az egyenruha, a szigorú hierarchikus rend, a parancsuralmi rendszer, vagy az alaki és szervezeti szabályok előírásai.”* (Erdős et al., 2019, 99.).

Ez idő szerint hivatott szakemberek a rendészet vonzerejének és pályamegtartó képességének növelését különböző, időnként egymásnak is ellentmondó irányokban keresik. Közben az idősebb generációk számára javasolják a változások iránti hajlandóság növelését, a Z generációtól *„az autonómia iránti vágy csökkentését”* várnák el. Az alapkiképzés újragondolására, valamint a civil diplomához közelítő értékrendre tett javaslatok akár előremutatók is lehetnének (Erdős et al., 2020, 157.), ha ezeket nem követné a sorkatonai szolgálat visszaállításának ötlete, ami azért bennünk bizonyos kételyeket támaszt: tényleg ez lenne a megoldás?

Elismerjük, hogy reflexiónkban több a kérdés, mint a válasz. A rendészet tényei valóban makacs dolgok, de nem engedhető meg, hogy a tényeknek

legyen „rosszabb”! A feltárt bajok lehetnek a fejlődés motorjai is, de csak akkor, ha ezeket a társadalom felismeri, a rendészeti hivatalok helyes következtetéseket vonnak le belőlük, a politika pedig elfogadásukat vagy tagadásukat nem tekinti pusztán hatalmi eszköznek. Ahhoz, hogy a kérdésekre jó válaszok szülessenek ennek a három tényezőnek – a társadalomnak, a rendészeti szolgálatoknak és a demokratikus politikai hatalomnak – az összefogására van szükség. A rendészeti tanintézetekre és a rendészettudomány műhelyeire ebben a munkában fontos szerep vár. Christfián László és Erdős Ákos publikációjának az ad kiemelkedő rangot, hogy ezt a felismerést úttörő módon fogalmazta meg.

Felhasznált irodalom

- Christfián L. & Erdős Á. (2020). Vészharang és jubileum? A rendészeti felsőoktatás kilátásai, a tisztjelöltek toborzásának és életpályára állításának nehézségei. *Belügyi Szemle*, 68(12), 11-42. <https://doi.org/10.38146/BSZ.2020.12.1>
- Császár T. I., Gárdián L. & Szikszai K. (2020). Z generáció és a rendvédelem aspektusai. *Rendőrségi Tanulmányok*, 3(4), 4-43.
- Csóka G. & Szakács G. (2018) (Szerk.). *A közszolgálat emberierőforrás-gazdálkodási rendszerének fejlesztését szolgáló kutatások jelentései I.* Nemzeti Közszolgálati Egyetem
- Erdős Á., Magasvári A. & Szabó A. (2019). Új generáció a rendészeti felsőoktatásban. In Gaál Gy. & Hautzinger Z. (Szerk.), *Gondolatok a rendészettudományról. Írások a Magyar Rendészettudományi Társaság megalapításának tizenötödik évfordulója alkalmából* (pp. 89-102). Magyar Rendészettudományi Társaság
- Erdős Á., Magasvári A., Molnár K., Pócsi A., Szabó A. & Vas A. (2021). NAV Café – A Nemzeti Adó- és Vámhivatal személyi állományának utánpótlása, felkészítésük gyakorlati kérdései. *Magyar Rendészet*, 20(1), 149-177. <https://doi.org/10.32577/mr.2020.1.10>
- Finszter G. (2018). *Rendészetan*. Dialóg Campus Kiadó
- Nádasi A., Tari A. & Szander Á. (2020). *A net-generációk tanulási jellemzőinek és az oktatók digitális kompetencia mutatóinak kvalitatív vizsgálata*. <http://www.bm-tt.hu/assets/letolt/kutat/2020/Genkutat.pdf>
- Prestel, B. (1997). Police et management moderne. *Revue internationale de Criminologie et de police technique*, 2, 139-144.

A cikk APA szabály szerinti hivatkozása

- Finszter G. & Korinek L. (2021). A tények makacs dolgok... Annál rosszabb a tényeknek?! *Belügyi Szemle*, 69(4), 683-691. <https://doi.org/10.38146/BSZ.2021.4.11>

KÖNYVISMERTETÉS

Éberhardt Gábor

Kihívás és kockázat

Az államok XXI. századi hazai és nemzetközi kihívásai
a fegyverigazgatás vonatkozásában

Challenge and risk

Domestic and international challenges for states
of the 21st century to weapons management

*„Nincs erősebb hadsereg az egész világon,
mint egy eszme, amelynek eljött az ideje.”*

Victor Hugo

Absztrakt

A 2020-ban megjelent könyv szerzőjének kutatási tárgya Magyarországon és nemzetközi felületen is kevésbé kutatott, speciális rendészeti szakterület. A könyv nagyszámú információt ad az olvasónak a magyar, az európai és más kontinensek országainak lőfegyverrendészetéről. Szintén kevésbé ismert tartalmi eleme a könyvnek a nem halálos és az elektromos fegyverek alkalmazási lehetősége. A könyv írója rengeteg forrás és jogszabály, alkalmazott gyakorlat elemzésével a következtetésekből kialakított ajánlásokat mutat be.

Kulcsszavak: biztonság, kockázat, lőfegyver, rendészet, fegyverigazgatás

Abstract

The research subject of the author of the book, published in 2020, is a special law enforcement field that is less researched in Hungary and internationally. The book provides the reader with a large amount of information about the fireweapons policing of Hungary, of the countries in Europe and on other

continents. Also, a little-known content element of the book is the possibility of using non-lethal and electric weapons. The author of the book presents recommendations gained from the conclusions of analysis a lot of sources and legal rules and applied practices.

Keywords: fireweapon, policing, security, risk, weapons management

A hiánypótló mű¹ a Nemzeti Közszerzői Egyetem Közigazgatási Továbbképzési Intézet gondozásában jelent meg 2020-ban (Szabó, 2020). A téma aktualitása nem kérdőjelezhető meg, ha csak a figyelemmel kísért hazai magánbiztonsággal összefüggő kérdésköröket, az egyéni alapjogok változásait vizsgáljuk. A cím alapján ugyanakkor az olvasó azt is elvárja, hogy a szerző globális kitekintéssel mutassa be az aktuális kihívásokat a fegyverek birtoklásának állami szintű szabályozásában, amelyek valós kockázatokat is rejthetnek a társadalom számára.

A kiadó egyetem, a kutatási tevékenység támogatójának emblémáit magán viselő könyv színe épp azzal kelti fel az érdeklődést, hogy nincsenek benne harsány elemek. A visszafogott kék árnyalat, a stílusosan egyszerű karakterek a biztos tudást, a megalapozott információt sugározzák az olvasó felé.

A tartalomjegyzék szerinti 95 oldal első olvasatra egy ilyen egyedi, szakmai és jogi alapokon nyugvó leírás esetén éppen elegendőnek értékelhető úgy, hogy azt biztos végigolvassa, aki először belelapoz. Szerkezeti felépítése a klasszikus kereteknek megfelel, kellően tagolt, a fő és alcímek takarják a mögöttük rejlő információt. Napjainkban a szerzők között nem jelent újdonságot, hogy a köszönetüket tolmácsolják azok felé, akik a munkájukban érdemi segítséget nyújtottak. Az itt sorolt nevek és a szakmai hozzáértésük szintén erősítik azt a feltevést, amely szerint magas színvonalú külső kontroll alkalmazása történt, biztosítva a tudományos színvonalat.

A bevezetés első soraiban a szerző a könyvet fegyverigazgatással foglalkozó szakembereknek ajánlja, ugyanakkor úgy vélem, hogy éppen a téma és annak aktualitása szélesebb körben is érdeklődésre tarthat számot. Victor Hugo hivatkozott gondolata irányt mutat a könyv tartalmára, a témának a szerző által felmutatott elméleti és érzelmi vetületeire.

---

1 A „*Google Tudós*” a fegyverrendészet címre kilenc találatot adott, amelyből hat esetében Szabó Csaba a szerző, csakúgy a fegyverigazgatás szó esetében adott hat publikációnál is. A nemzetközi kitekintés érdekében vizsgált „*Taylor & Francis*” a „*weapon policing*” címkutatásra hat, a „*weapon administration*” címre hét publikált tanulmányt mutatott. Azonos keresésekre a Springer 28, illetve 6 közölt publikációt kezel.

A kutatásmódszertant megismerve azt láthatjuk, hogy a forráskutatás nemzeti és nemzetközi felületen is széleskörű, amelyhez a kapcsolódó hazai és külföldi, az Amerikai Egyesült Államokból származó többségi normatív szabályzó bemutatása, összehasonlító elemzése történt meg.

Az *első rész* olyan tűzfegyverekhez kötődő biztonságpolitikai kihívásokat vizsgált, amelyek a negyedik ipari forradalom (Bojár, 2018) termékeinek értékelhetőek. A globális és innovatív technológiafejlesztés a tűzfegyvereket sem hagyta a hagyományos szinten. A szerző az egyik – talán a legkritikusabbnak értékelhető – kiemelt biztonsági kockázatokat rejtő 3D nyomtatási technológiát, annak történeti és műszaki fejlődését ismerteti. A műszaki precizitáson túl a technológia elérhetősége és felhasználhatósága, a rendszeresített rendészeti kutatóeszközök által nehézségekbe ütköző azonosítási lehetősége az ilyen készítésű eszközöket a bűnelkövetők, terroristák kedvelt fegyverévé tette. A biztonsági kockázatokat a szintén ilyen módszerrel készített lőszer, a speciális vegyületekből alkotott, lőport helyettesítő anyagok a biztonsági kihívásokat a felelős szervek, magánbiztonsági szolgáltatók irányában tovább emeli. A kialakult és dinamikusan növekvő biztonsági kockázatok csökkentésére ajánlasként fogalmazódik meg, a szakmai alapokon nyugvó kockázatelemzésen túl, a 3D technológia hozzáférhetőségét állami monopólium alá helyezése. Tanulmányozhatjuk az Európai Bizottság négy elemből álló stratégiai tervét, a kriminalizációs törekvéseit, amelyek kapcsolódó bűncselekményi tényállásokat írnak le, illetve az ilyen eszközök készítésének, alkalmazásának teljeskörű betiltását javasolja. A nemzeti jog az ajánlások egy részét átvette, más elemeit egyéb, súlyozott módon kezeli. Magyarország esetében szintén megállapítható, hogy valós és kiemelt kockázati tényezőként kezeli a 3D nyomtatással előállítható tűzfegyvereket. Továbbgondolásra és a hatáskörrel bíró szervezetek felé megalapozott ajánlásokkal zárul a fejezet, amely a probléma felvetésére, a legjobb gyakorlatok bemutatására épülő, a változó környezeti hatásoknak és társadalmi igényeknek megfelelő normatív korrekciókat ismertet.

A kötet *második része* a lőfegyvertartási jog szabályozási környezetét vizsgálja, elemzi, s nemzetközi összehasonlításokat végez. A szerző már az első mondatában felhívja arra a figyelmet, hogy (Magyarországon) a lőfegyver tartása nem tartozik az alapjogok közé. Ezzel a környezettel szemben mutatja be az Amerikai Egyesült Államok egyes szövetségi tagállamaiban a liberális, a tűzfegyverek önvédelmi alapjogként biztosított szabályozását. Kevésbé ismert például a spanyol gyakorlat, amely a magánbiztonsági szektorban biztosítja, ugyanakkor szigorú keretek között is tartja a lőfegyverek birtoklásának lehetőségét. Adott társadalom tagjaként, a bennünket körülvevő lokális, kontinensnyi és globális változások, biztonsági kihívások kezelésére, szükségszerűen vizsgálni kell a lőfegyvertartás szabályainak korrekciós környezetét. Szabó Csaba a kutatási

eredményei alapján azt az irányvonalat erősíti, amely szerint a magánszemélyek esetében továbbra is minimális szinten indokolt tartani a lőfegyverek tartásának lehetőségét, azt is célhoz kötötten, állami hatóság engedélye, felügyelet alatt. Felhívja arra is a figyelmet, hogy a biztonsági változások, igények miatt a magánbiztonsági szektor esetében ezt a jogosultságot célszerű biztosítani a jogalkotónak. Ezeket a gondolatait a tudományos felvetései között ismerteti, hivatkozva és ajánlva megoldási és nemzetközi gyakorlatok absztrahálásával történő szabályozást, képzést, ellenőrzést, hatósági tevékenységet, a *kooperatív biztonsági modellre* (Rosenau, 1990) alapozva. A változó környezet követése közben súlyozott elemként jelöli meg egy új, a magánbiztonsági szektor lőfegyver tartására, kezelésére vonatkozó törvényi szabályozás igényét, valamint a társadalom egészét védő rendészeti hatóság megkerülhetetlen pozícionáltságát.

A könyv *harmadik része* az új társadalmi és politikai érdekek összefüggéseit vizsgálja, több nemzetállami szabályozást bemutatva, elemelve. Úgy vélem, hogy Baum, Depauw és Duquet 2014. évi megközelítése a Föld bármely országában helytálló gondolat, amely szerint „*a lőfegyver-szabályozás jelentős mértékben átpolitikált fogalom, amely politikailag érzékeny terület*” (Baum, Depauw, & Duquet, 2014). Az egyén biztonsági igénye, hiátusa az őt, környezetét ért agresszióra válaszként megjeleníti a lőfegyverrel történő önvédelmet is. Ezek az egyéni, a társadalmak csoportjait, egészét érintő igények a média, a társadalmi szereplők közvetítésének útján képesek egyre nagyobb teret nyerni, jogalkotói szintig eljutni. A jogalkotás és a nemzeti politika párhuzama kevésbé vitatott, a jogalkotót is megtestesítő politikai szereplők az ideológiájuk, a képviselt közösségük elvárásai függvényében formálódnak. Érdemi kontrollt a jog hatalma, az azt megtestesítő legmagasabb szintű nemzeti vagy nemzetközi bírósági fórumok képesek gyakorolni. Szabó Csaba ebben a fejezet részben bemutatja a jogalkotást is befolyásolni képes amerikai fegyvergyártó lobbis tevékenységét, a paradoxonelmélet értelmezését. A magánszemélyek fegyvertartásának alapjogát képviselő elvekkel szembe állítva mutatja be az Európai Bizottság vonatkozó irányelvét, annak felülvizsgálati igényét a kontinensen elkövetett terrorcselekmények megközelítéséből.

A *negyedik részben* leírtak e sorok írójának igazi szakmai kuriózum, amit szintén nemcsak a szakhatóság, a területen dolgozni tervezők, hanem az átlag olvasók részére is ajánlok. A nem halálos fegyver elnevezés már önmagában is felkeltetheti az érdeklődést. A gondolatkör felvezetése során a szerző is leírja, hogy adott eszközöket lehet ugyan azonosító pontok alapján besorolni, de nincs egységesen elfogadott fogalmi, jogi definíció az elnevezésre vonatkozóan. Alapkérdésként merül fel az íróban és az olvasóban is, hogy ha már fegyver, akkor az miért nem a biztonságot veszélyeztető lény megsemmisítését biztosítja? Ezzel a gondolattal

áll mereven szemben az élet védelmének primátusa, annak megóvásának az igénye. Ezek az elméleti felvetések már rá is mutatnak a szerző kutatási eredményein alapuló válaszaira, amely a katonai és a biztonsági, a rendészeti célok alapján különíti el a fegyvertípusok alkalmazhatósági kereteit. Megismerhetjük az európai államok által alkalmazott eltérő jogi megközelítéseket és szabályozókat, valamint egyes rendészeti szervek által rendszeresített eszközöket. Önálló cím alatt olvashatunk a vezetett elektromos fegyverek alkalmazásának etikai és jogi aspektusairól. A társadalom tagjai eltérően kezelik ezt a kérdéskört is, hivatkozva az egészségügyi kockázatokra, az alkalmazó visszaélési lehetőségeire. A szerző leírja azokat az ismertté vált elemeket is, amelyek megkérdőjelezik az ilyenfajta eszközök biztonságos, célzott, hatékony alkalmazhatóságát.

Szabó Csaba az egyes főbb tartalmi részek összegzését végrehajtja, kutatási eredményeit leírja. Jogos kérdésként merül fel viszont az olvasóban, hogy milyen gondolatokkal tudja lezárni ezt az igen érdekes szakterületi kutatási anyagot? A választ az alcím adja meg, amely a hatósági feladatrendszer tevékenységét vizsgálja. Felmerül a szerzőben az a kérdés, hogy a kapcsolódó feladatok a rendészet, avagy az igazgatás fogalmi köre által fedett? Miután a könyv címében erre egyértelműen a fegyverigazgatásra teszi le voksát, így a két megközelítés leírata mellett az olvasóra is bizza ennek a kérdéskörnek a további megvitatását, annak megválaszolását.

Felhasznált irodalom

- Baum, T., Depauw, S. & Duquet, N. (2014). *Belgische wapenhandel. Belgian Arms Trade. Leuven & Den Haag*, 25.
- Bojár G. (2018). Negyedik ipari vagy harmadik informatikai forradalom? Az információ sok ezer éves hatalma. *Magyar Tudomány*, 179(1), 37-46. <https://doi.org/10.1556/2065.179.2018.1.4>
- Rosenau, J. N. (1990). *Turbulence in World Politics. A Theory of Change and Continuity*. Princeton University Press. <https://doi.org/10.1515/9780691188522>
- Szabó Cs. (2020). *Kihívás és kockázat – Az államok XXI. századi hazai és nemzetközi kihívásai a fegyverigazgatás vonatkozásában*. Nemzeti Közszerológiai Egyetem, Közigazgatási Továbbképzési Intézet

A cikk APA szabály szerinti hivatkozása

- Éberhardt G. (2021). Kihívás és kockázat. Az államok XXI. századi hazai és nemzetközi kihívásai a fegyverigazgatás vonatkozásában. *Belügyi Szemle*, 69(4), 693-697. <https://doi.org/10.38146/BSZ.2021.4.12>

INTERJÚ

Hornyik Zsuzsanna

**A büntetőjog elméleti dilemmái
egyházjogi és világi jogi szemszögből**

Interjú Erdő Péter esztergom-budapesti érsekkel

**Theoretical dilemmas of criminal law
in the aspects of canon law and secular law**

Interview with Péter Erdő, archbishop of Esztergom-Budapest

Absztrakt

Erdő Péter bíboros 2002-től az Esztergom-Budapesti Főegyházmegye érseke és Magyarország prímása, a Magyar Katolikus Egyház legfőbb vezetője. Magas-szintű egyházi szerepvállalása mellett a tudományok világában is komoly munkásságot tudhat maga mögött, a Magyar Tudományos Akadémia rendes tagja, a Szent István Tudományos Akadémia elnöke. Számos tudományos szakkönyv

kötődik a nevéhez – magyarul és több különböző idegennyelven egyaránt –, amelyek közül a legutóbbi, „*Az egyházjog lelke*” címmel megjelent kötetében a hatályos katolikus egyházjogot és annak történeti fejlődési folyamatát mutatja be. Szakterülete az egyházjog, a középkori kánonjogtörténet és egyháztörténet. Több művének témája a bűn és bűncselekmény kapcsolatának, elméleti kérdéseinek vizsgálata. Aktív részt vevője a nemzetközi kánonjogi tudományos közéletnek, több nemzetközi tudományos testületnek elnökségi tagja. A kánonjog tekintetében nemcsak hazai, de nemzetközi viszonylatban is megkerülhetetlen szaktekintélynek számít. „*Mély érdeklődés él benne a jogtörténet, az egyházjog emberi vonatkozásai iránt, nem egyszerűen csak a szabályok változása érdekli, hanem ennek a háttere. [...] Kevés ember van, aki a jogot emberi módon tudja szeretni*” – mondta róla egykori tanára. Nem véletlen tehát, hogy Erdő Péter bíboros a klasszikus értelemben vett egyházi feladatai mellett komoly szerepet vállalt és vállal az egyházjogi tudományok területén mind a kutatásban, mind az oktatásban. Az idei ökumenikus imahét országos megnyitóján a következőket mondta beszédében: „*Ma különösen szükség van arra, hogy védjük és segítsük a családokat. Ha a külső környezet olykor megnehezíti is családjaink életét, nekünk annál inkább nagylelkű szeretettel kell melléjük állni.*” (URL1) Az ország elsőszámú egyházi vezetőjeként eddig is megragadott minden alkalmat, hogy bátorítsa a híveket és nem híveket egyaránt a világvjárvány okozta különös helyzet elviselésében, kezelésében. 2020 szeptemberében dr. Pintér Sándor belügyminiszter kezdeményezésére az egyházi vezetők megbeszélést folytattak a *Felzárkózó települések* program előrehaladásáról és a megvalósítás tapasztalatairól. Többek között arról kérdeztük Erdő Péter bíboros urat, hogy hogyan látja a Magyar Katolikus Egyház társadalmi szerepvállalását, különös tekintettel a pandémiára, mit gondol az egyházjog világi jogágakkal való kapcsolatáról. Az interjút Hornyik Zsuzsanna készítette.

Kulcsszavak: büntetőjog, interjú

Abstract

Cardinal Péter Erdő has been archbishop of the main diocese Esztergom-Budapest, primate of Hungary and the highest leader of the Hungarian catholic church from 2002. Beside his high-ranking ecclesiastical role assumption in the church, he has fulfilled a high volume of work in the world of sciences, too. He is ordinary member of the Hungarian Academy of Sciences and president of the Scientific Academy „Szent István”. He has written numerous scientific books- both in Hungarian and in several foreign languages –in his

latest book titled „*The Soul of Canon Law*” he presents the valid catholic canon law and its historical development. His special research area is canon law, the history of canon law in the Middle Age and the history of the church. The topic of several of his works is the examination of the connection of sin and felony and their theoretical questions. He is active participant of the international scientific public life of canon law, and board member of several international scientific bodies. In the topic of canon law, he is an unavoidable authority not only in Hungary but also internationally. „*He is deeply interested in law history, in the human relations of canon law, he is not only interested in the change of rules but also in their backgrounds.*” „*There are a few people only who can like law in a human way*” – said his former teacher about him. It is not a coincidence that Cardinal Péter Erdő in addition to his ecclesiastical duties in the classical sense, has taken and continues to play a major role in the field of ecclesiastical law in both research and education. At the opening of this year’s ecumenic orison week he said in his speech: „*Today we especially need to protect and help families. Even if the external environment aggravates sometimes the life of our families, the more we have to stand for them with generous love.*” (URL1). As the highest church leader of the country, he has taken every opportunity to encourage believers and non-believers alike to endure and deal with the special situation caused by the pandemic. In September 2020 the church leaders conducted a meeting – on initiative of Dr. Sándor Pintér, Minister of the Interior – about developments and experiences of the program „*Catching up settlements*”. Among others we asked Cardinal Péter Erdő how he considers the social role-taking of the Hungarian Catholic Church especially with regard to the pandemic, what he thinks about the connection of canon law and secular law. The interview was conducted by Zsuzsanna Hornyik.

Keywords: criminal law, interview

Bíboros úr; kánonjogászként milyenek látja ennek a jogterületnek az elismertségét, helyét a tudományok világában?

Az egyházjogot jogágnak szokták nevezni, jogágnak azonban akkor mondanám, ha az állami egyházjogról beszélünk. Bizonyos országokban külön jogág, például a német Staatskirchenrecht, viszont az egyház saját joga, a protestánsok nyelvezetében az egyház belső joga. Nekünk, katolikusoknak a kánonjog nem annyira egy jogág, hanem egy másik jogrendszer. A különböző államok mellett a katolikus egyháznak is van egy saját jogrendje. Az együttműködés

lényeges kérdés, a modern elválasztási modellre tekintettel abban áll, hogy bár a címzettek köre részben átfedi egymást, ezen túlmenően a kánonjog az életviszonyoknak olyan részét szabályozza, amit az állami jog nem. A kánonjog az utóbbi évtizedek szakmai vitáiban úgy jelenik meg, mint a jogtudományok területéhez tartozó egyik tudomány, ugyanakkor, ha a tudomány oldaláról tekintem, a teológiai tudományokkal is kapcsolatos. Van, aki be is sorolja azok körébe, mert az alapelvei, sőt az alkalmazásra kerülő szabályainak egy része is kifejezetten teológiai jellegű. Ez az elismertség tekintetében egyrészt azt jelenti, hogy a hívő közösség körében magának az egyházi jognak, mint normarendszernek ad egy nagyobb súlyt, hiszen teológiailag legitimálva van. Másrészt a nem hívő világban azért lehet fontos és értékes a kánonjog ismerete, mert az egyházi jog közvetítette az antik keleti és főleg görög-római jogi kultúrának számos elemét a nyugati kultúra felé. Ebben a tekintetben mindmáig van jelentősége, továbbá a mai napig élnek a nyugati világ társadalmában olyan hívő közösségek, akiknek a belső viszonyait ez a jogrend szabályozza. Ilyen értelemben pedig szükség van arra, hogy az egyház és az adott állam valamilyen szinten együttműködjön. Ez pedig a két jogrend kapcsolatával oldható meg. Csak Európán belül is nagyon sokféle modellje van ezeknek a kapcsolatoknak, amelyek közül néhány nem teljesen megfelelő, a többsége pedig problémamentes. Magyarországon továbbra is az elválasztási modell van érvényben. Tehát az állam semmilyen világnézettel vagy vallással nem azonosul, viszont a vallási közösségek nagyfokú autonómiáját elismeri és – főleg – a történelmi egyházakkal olyan kapcsolatra törekszik, amely a társadalom javát szolgáló együttműködést jelent. Ilyenek például a közszolgálati területek, amelyeket az állami jogszabályok úgy bíznak az egyházakra, hogy az állami támogatásból sem zárják ki a fenntartó egyházakat. Ezekben a területeken az együttműködés igen széles körű.

Az egyházi esküvő állami elismertségének kérdésével kapcsolatban például a különböző egyházakon belül is megoszlanak a vélemények. Kétségtelen, hogy a házasság egy alapvető emberi valóság. Mi azt valljuk, hogy tulajdonképpen az emberi természettel szorosan összefügg. Tehát a férfi és a nő egész életre szóló életszövetsége, amely nem zárja ki a gyermekek elfogadását, felnevelését sem, és kölcsönösen a felek javát szolgálja. Ez a teremtő szándéka szerint különleges elismerést érdemel. Abban a tekintetben, hogy ezt az életszövetséget keresztények között vagy meg nem kereszteltek között kötik, a mi teológiai értékelésünk már eltér, mert a két keresztény közötti házasságot mi szentségnek is tekintjük, ami azt jelenti, hogy a felek egymás számára kegyelmet is közvetítenek. Ez ennek az életszövetségnek a teológiai nagybecsülése. Ugyanakkor a keresztény egyház nem rögzítette kezdetektől fogva a házassá-

ságkötés sajátos formáját, hanem elismerte a világi formásokat. Az egyházi áldás jelentősége azonban egyre nagyobb hangsúlyt kapott, ezért felmerült annak igénye, hogy az egyházilag érvényes házasságkötést egyházi formásokhoz kössék. A keresztény császárság idején a kora bizánci időben merült fel, hogy az állam egy egyházi formulát kívánt meg a házasság elismeréséhez. A középkorban nyugaton a teológia abba az irányba finomította a házasságról alkotott képet, hogy hangsúlyozta a felek szabadságát. Úgy tekintették, hogy az önkéntes beleegyezés egy életre szól, a házasságkötés egy életre szóló szövetséget hoz létre köztük abban az értelemben, ahogyan ezt az egyház szentségnek is tekintette. Mindezek következtében született meg az úgynevezett kánoni forma előírása, amit aztán a trentói zsinat a világegyházban egységesen szabályozott. Ettől kezdve az érvényesség feltétele lett, hogy a két fél szándékát a főpásztor vagy a plébános előtt, két tanú jelenlétében nyilvánítsa ki, amelyről anyakönyvet is kiállítottak, megteremtve ezzel a jogbiztonságot, a bizonyítás feltételeit. Ennek következtében az egyháznak kialakult egy szuverén szisztémája a házasságnak, mint társadalmi intézménynek a kezelésére is, amennyiben az katolikusokat érintett. Ez a felvilágosodás korában megbomlott. Az egység a társadalmi intézmény és az egyházi házasságkötés között megszűnt, mert az államok szabályozni kívánták az érvényes házasság formáját. Bevezették a polgári házasságkötési formát. Volt, ahol alternatívaként vezették be, itt az egyházi házasságkötést be kellett jelenteni az állami hivatal felé. Magyarországon, Németországban az 1800-as évek végétől kötelező polgári esküvőt vezettek be. Ettől függetlenül a hívő emberek egyházi házasságot is kötöttek. Két szuverén rendszer működött egymás mellett. A polgári bíróság felbonthatta és felbonthatja a polgári házasságot, az egyházi házasságot azonban ez nem érinti.

Mi a véleménye az egyházjog és a világi jogágak kapcsolatáról, különösen az egyházi közigazgatási jogra tekintettel?

A magyar jogrendszer elismeri az egyházak jogi személyiségét és belső jogi személyeit. Az 1990. február 8-án kötött egyezmény általános utaló szabállyal elismeri a katolikus Egyházi Törvénykönyvet és az egyházi szabályokat. Azt a közösséget, intézményt, amelyik az egyházi jogi szabályozás szerint jogi személynek számít, az állam is annak tekinti. Ennek különböző technikái vannak. Maga az egyház be van jegyezve, az állam is elismeri jogi személynek, sőt a nagyobb egyházi jogi személyeket – kérésre – külön is regisztrálják, így például a püspöki konferenciát, egyházmegyéket, szerzetesrendeket. Ugyanakkor a kisebb egységeket az állam nem tartja nyilván. A plébániák például jogügyletek kötésekor jogi személyiség igazolást kell kérjenek a nagyobb,

a felettes egyházi szervtől, amely azt is igazolja, hogy a kérelmező a képviselője annak a konkrét egységnek. Nincs regisztrálva minden plébánia, így többek között a plébánosi áthelyezések sem dokumentáltak az állami nyilvántartásban. Minden egyes konkrét jogügyletnél külön igazolást kell bemutatni. Az egyházjog megszabja, hogy milyen ügyleteket végezhet az alárendelt jogi személy engedély nélkül és mihez kell felsőbb egyházi hatósági engedély. A magyar jog szerint az egyházak belső szabályainak államhatalmi eszközökkel nem lehet érvényt szerezni. Ez azt jelenti, hogy ha valaki túllép a hatáskörén és olyan szerződést köt, amely egyházjogilag már nem volna érvényes, akkor ezzel szemben utólag nehéz világi fórumon eljárni. Ezért a jogi személyiség igazolásban ki kell térni rá, hogy milyen ügyletre szól az engedély, és ha olyan területen használják az igazolást, amelyre nem terjed ki, akkor támadhatóvá válik maga az ügylet. Ez az állam és az egyház közötti együttműködési szisztéma egyik sajátossága ma Magyarországon.

Miként jelenik meg az egyházjog a világi jogban és fordítva, miként jelenik meg a világi jog az egyházjogban? Véleménye szerint, elképzelhető a két jog erőteljesebb közelítése egymáshoz?

Miután egymás mellett élő jogrendszerekről van szó, évszázados kulturális kölcsönhatásról beszélünk. Mivel nem tartoztunk a Német-római Birodalomhoz, ezért a magyar szuverenitás védelmében a magyar politikai vezetés azt az álláspontot képviselte, hogy a római jog Magyarországon nem érvényes, szemben a német területekkel és Itáliával. Ennek az lett a következménye, hogy a fejlett római jogi fogalmakat és intézményeket sokszor az egyházjogra utalva vagy éppen onnan átvéve használta a magyar jog. Gondoljunk csak Werbőczy hármaskönyvére. Magyarországon a szokásjogon, a királyi törvényeken keresztül jelentkezett a kánonjog hatása. A középkor első századaiban a családjog egész területe az egyházra volt bízva, majd fokozatosan vette át a világi jogi szabályozás. A gazdasági társadalmi életnek sok területe az egyházi bíróságokhoz tartozott. A komolyabb gazdasági szerződéseket esküvel erősítették meg. Aki szerződést szegett, egyben esküt is szegett. Esküszegésért pedig perelni lehetett az egyházi bíróságnál. Ha nagy értékről volt szó, királyi parancsra átterelték a világi bírósághoz az ügyet. A végrendeletek, az örökösödéssel, házassággal kapcsolatos vagyoni ügyek gyakran egyházi bíróságnál kezdődtek, majd áttették őket. Az újkorban ez a kapcsolat áttételesebbé, lazábbá vált. Azonban mind a mai napig létezik olyan kulturális modell, amelyben kölcsönösség figyelhető meg. Az egyházjogban egyrészt az ókori keleti kultúrából élt tovább sok minden a kezdet kezdetén, később a római kulturális örökség volt jelen nagy mértékben. A vezeklési könyvek révén,

zsinatokon keresztül a germán-kelta jogi felfogásnak is megjelentek egyes elemei. Például a nagy számú eskütárs alkalmazása a bizonyításban, amelyvel szemben kialakult egy egyházi tiltakozás, miszerint, ha más forrásból bizonyítható az igazság, ne számíton hányan esküsznek meg az ellenkezőjére. A kánonjogban jelenleg is megfigyelhető a jogági felosztás. Már az 1917-es törvénykönyvben elkülönül a büntetőjog, az eljárásjog, a vagyonjog stb. Ez már a világi joggal való kapcsolatnak az eredménye. Azonban a hatalmi ágak elválasztása már nem érvényesül az egyházjogban, mivel azokat teológiai szempontból teljesen elválasztani nem lehet, de a gyakorlás szempontjából más szervekre lehet bízni. Ez is a világi jog egyik hatása.

Miként viszonyul egymáshoz az egyházi és világi büntetőjog, különös tekintettel a bűn és bűncselekmény viszonyára?

Az egyházjog nemcsak teológiai megalapozású, hanem bizonyos teológiai elveket közvetlenül is érvényesítő szakrális típusú jogrend, amelynek azonban a mindennapos gyakorlatában mennyiségileg mégiscsak az írott jogszabályok alkalmazása a túlnyomó. A bűn a mi szempontunkból erkölcsi kategória. A bűncselekmény a büntetőtörvény áthágása. Viszont van olyan utaló szabályunk – például az 1399. kánon –, amely kimondja, hogy bizonyos isteni vagy egyházi törvény elleni súlyos áthágások esetén, ha a botrány és a kár helyrehozatala vagy megelőzése ezt megkívánja, büntetést lehet kiszabni. Az isteni törvény azon súlyos áthágását, amely nincs egyházi jogszabályba foglalva, hívjuk mi bűnnek. Elképzelhető, hogy nemcsak az írott egyházi törvénybe foglalt, de a teológiai értelemben vett bűn is szankcionálható, de ezek kivételek. A világi jogban, úgy látom, az utóbbi évtizedek szóhasználatát illetően, eléggé összekeverik ezt a két kifejezést, és a bűn fogalmán nagyon sokszor a bűncselekményt értik. A bűnt tulajdonképpen a maga teológiai vagy etikai értelmében nem büntetik, nem mintha a világi jogrendnek ne lenne szüksége mindmáig a jogrenden kívüli társadalmi valóságra való utalásokra. Gondolok itt például a közerkölcsre, közjóra való hivatkozásra vagy régen a szocialista együttélés szabályaira. Vannak olyan fogalmak, amelyek a jogban nincsenek meghatározva, hanem feltételeznek egyfajta társadalmi érzékenységet, felfogást vagy valami olyan valóságot, amely a világi jogon kívül van. Kultúrtörténetileg a szándékosság a büntetőjogban nagyobb hangsúlyt kapott a teológia bűnnel kapcsolatos felfogása miatt. A teológia is ismerte, bizonyos értelemben ma is ismeri a nem szándékos bűnöket, azokat az eseteket, amikor az elkövető olyan tényállást valósít meg, amelyik objektíve rossz, de lehet, hogy nem beszámítható módon teszi azt. Az archaikus, egyház előtti időkben voltak tabuk, amelyek megsértése automatikusan maga után vonta a szankciót

függetlenül attól, hogy szándékos vagy nem szándékos volt az elkövetés. Ehhez képest már fejlettebb gondolkodásra vallott, amikor figyelembe vették a szándékosságot is. Ennek a rendszerét a keresztény teológia dolgozta ki, és ez fokozatosan hatott a világi és egyházi büntetőjogra is. Azt hiszem, ez a fokozatos fejlődés végül a középkorban ment végbe, az újkor hajnalára ezek a kritériumok már nagyjából jelen voltak. Ma is szükséges ezt tovább finomítani, az objektíve rossz cselekmény fogalma ugyanis sokak számára nem létezik. Ha csak a szubjektív hozzáállást akarjuk büntetni, az nehéz dolog, itt lehetnek komoly gyakorlati problémák. A bűn és bűncselekmény viszonyára nézve az is fontos – és ez egy tágabb kérdés –, hogy a pozitív jog mögött áll-e önkéntes jogkövetés, tehát olyan társadalmi támogatás, amely helyesnek ítéli ezeket a normákat, és ezért az emberek akkor is követnék őket, ha nem volnának előírva vagy nem lenne büntetés kapcsolva hozzájuk. Ehhez viszont olyan normákat kell alkotni, amelyek ennek megfelelnek. Milyen valóság a társadalmon belül az erkölcs? Lehet ezt is empirikusan megközelíteni és azt mondani, hogy az, amit az emberek többsége általában helyesnek tart. Ez azonban nem feltétlenül elég, mert az emberek többsége is élhet tévedésben. Kell egy objektív kritérium, egy világnézeti meggyőződés, amelyik azt vallja, hogy az ember képes arra, legalábbis az emberek többsége, hogy felismerje az adott helyzetben a jó, illetve a közösség számára jó cselekvés alapvető szabályait. A természetes erkölcsi érzéket vagy természetjogot különbözőképpen nevezték. Ez utóbbit az ember nemcsak külön isteni kinyilatkoztatás segítségével, teológiai tanítás nyomán, hanem természetes érzékkel képes főbb elemeiben felismerni.

Ezt ma sokan vitatják és ettől sok minden parttalaná válik. Kérdés, hogy miként győződünk meg ezeknek a kritériumoknak a tartalmáról. Ennek ellenére nem szabad feladni a reményt, hogy létezik ilyen, mert egy társadalmon belül alapvetően ez teszi lehetővé a különböző világnézetű emberek együttélését.

Milyennek látja a Magyar Katolikus Egyház társadalmi szerepvállalását?

Az 1990. évi IV. törvény (a lelkiismereti és vallásszabadságról, valamint az egyházakról) preambulumban foglaltak¹ szerint az egyházak a társadalom kiemelkedő értékteremtő tényezői. Más állami jogszabályok is említik a közösségteremtő szerepüket, nemzeti öntudathoz való hozzájárulásukat.

---

¹ „A magyarországi egyházak, felekezetek, vallási közösségek a társadalom kiemelkedő fontosságú, értékteremtő és közösségteremtő tényezői. A hitélet körébe tartozó munkálkodásuk mellett kulturális, nevelési-oktatási, szociális-egészségügyi tevékenységükkel és a nemzeti tudat ápolásával is jelentős szerepet töltenek be az ország életében.” (URL2)

Az biztos, hogy az egyházakban közösségteremtő erő van, és mi azt is valljuk, hogy objektív általános emberi értékeket is közvetítenek a társadalom egészére felé. A szerepvállalásnak ezen túlmenően vannak olyan területei is, ahol az egyház állami megbízásból jár el. Ilyenek az oktatás, egészségügy, szociális ellátás területe, kulturális, sport tevékenység. Ezek a területeken a szerepvállalásnak történelmi gyökerei vannak. Nyugaton a frank királyságok idején egyfajta elvárás volt az egyház felé, hogy a plébániák tartsanak fent oktatást, tanítsák írni-olvasni a területükön élő fiatalokat. Nagy Károly ezt törvénybe is foglalta. Ez a fajta oktatási szerep állami elvárásként jelentkezett az egyház felé a koraközépkortól kezdve, amelynek következtében az egyház különböző intézményeket fejlesztett ki. A felvilágosodás korában az állam, a városok önállósították magukat és saját oktatási intézményeket hoztak létre. Voltak idők, amikor az egyházakat barátságtalanul szemlélték és még államosították is az egyházi intézményeket. Jelenleg nem érzékelhető negatív hozzáállás, lehetőség van rá, hogy mindenki saját világnézetének megfelelően gyakorolja a vallását és végezze az egyébként előírt és hasznosnak minősített tevékenységét. Mindezt reálisan és nagyobb volumenben akkor tudják tenni, ha az anyagi feltételek is biztosítottak hozzá. A társadalom fizetőképessége gyenge, teherviselőképesége nem elegendő, így a közoktatást, az egészségügyet, szociális ellátást nem lehet ráhagyni a társadalom tagjaira. Nagyon fontos, hogy a társadalom az általános iskola szintjén se szakadjon több részre, aki gyerekként is tehetséges, annak legyen esélye a továbbtanulásra akkor is, ha szegény családból származik vagy egy lemaradt településen él. Ezen a területen nélkülözhetetlen az állam anyagi felelősségvállalása akkor is, ha az egyházi intézményekre bízta ezt a feladatot.

Hogyan értékeli a belügyi szervekkel való kapcsolatot a Felzárkózó települések program és más feladatok végrehajtása kapcsán?

A településeken a közösségek összetartásához a templom és az iskola erősen hozzájárul. Ha az egyház fenntart egy olyan kis méretű iskolát, amit más már nem szívesen tartana fent, ezzel hozzájárul a település életképességéhez. Ugyanígy a templomok kérdésében is nagy átrendeződés van Európa szerte. Nálunk ez még nem radikális, de a kis falvak, kis települések lakossága gyorsan csökken. Ezek a települések elnéptelenednek, csak az idősek maradnak. Mi azonban nem adjuk fel, ahol a település még létezik, végzünk hitoktatói, pasztorális tevékenységet, megtartjuk a szentmisét. A templomépületeket szent helynek tekintjük, gondját viseljük a régi érzékenység alapján, hiszen ezek a szent építmények számunkra örökérvényűek. Ha a környéken már kevesebben vannak, akkor is igyekszünk megóvni a templomainkat, hiszen

a tájban elhelyezkedve is üzenetük van. Nagy fáradtsággal tartjuk fenn, óvjuk az állagukat. Fölfelé mutató tornyuk azt jelzi, hogy hosszú generációk hittek abban, hogy az életüknek és a munkájuknak valahol folytatása van, másrészt ez így együtt hozzátartozik közösségünk kulturális azonosságához. Miközben az épített örökségre ügyelünk, a helyben maradó emberekre is figyelünk. Részünkről további hozzájárulás a szakpasztoráció, kifejezetten a romaközösség számára a különböző kezdeményezések, struktúrák mellett. Az egyházmegyénkben van például cigány személyi plébánia, amelynek különleges feladatai vannak. Esztergomban működik egy munkatársképző centrum is. Az ország számos pontján rendszeresen szervezünk különböző programokat a szentmiséken kívül, tanodákat működtetünk, ahol a hátrányos helyzetű családok gyermekei kapnak plusz képzést annak érdekében, hogy jobban fel tudjanak zárkózni. A képzés magasabb szintjén vannak szakkollégiumok, amelyek részben állami támogatással működnek. Itt már a felsőfokú tanulmányokban segítjük a nehéz háttérrel érkezőket, ez utóbbiban a szerzetesrendek is kiveszik részüket.

Az Esztergom-Budapesti Főegyházmegye érsekeként hogyan látja a járvány hatását az egyházi közösségek életében? Miként tudják segíteni a híveket a kialakult különös helyzetben?

Természetesen bennünket is érintett a kialakult járványhelyzet. A tavaszi félévben az istentiszteletek szüneteltek, de a templomok nyitva voltak, imádkozni bárki bemehetett, gyónni is lehetett, valahol még áldoztatás is volt, természetesen az előírt higiéniai szabályok betartása mellett, a szentségek kiszolgáltatása, a szentségimádás is folyamatos volt. Aztán tavasz végén megindult a normális liturgikus élet, azzal együtt, hogy voltak, akik egészségügyi okokból nem vettek részt személyesen a szentmisén. Jelenleg a hívek kétharmados részvétellel látogatják az istentiszteleteket. Érthető okokból a legnagyobb rendezvényeket nem tudtuk megtartani. Elmaradt az augusztus 20-i körmenet is, s az éjféli miséket sem hirdettük széles körben, bár több helyen megtartottuk. Az 500 fős létszámkorlátozást betartottuk. Sokat tanultunk a közösségi média igénybevételét tekintve, a különböző típusú kommunikációs eszközök használata során pedig sokat fejlődtünk. A közösségi média is segítségünkre volt a szentmisék közvetítésével. A helyi közösségekben is intenzívebbé vált ez a fajta kommunikáció. A hívek segítése leginkább a szociális területekre terjedt ki, az idősek, betegek ellátása, a hajléktalanellátás különös feladat volt, hiszen meghatározott feltételek mellett tudtunk csak meleg ételt osztani, rendezők segítettek például a sorrend, a szükséges távolság megtartásában. Annak érdekében, hogy eredményesen tudjuk végezni a betegek

lelkipásztori ellátását, az egészségügyi hatóságok rendelkezéseit figyelembe véve szabályokat dolgoztunk ki. Mindenki számára megpróbáltatás volt, de talán tudtunk segíteni.

Mi a véleménye a keresztény szent helyek biztonsági kockázatairól, hogyan lehetne erősíteni akár egyházi, akár állami oldalról ezen helyek védelmét?

Gyerekkoromban a templomok egész nap nyitva voltak. Ma külön munka, plusz költség, ha a templomot egész nap nyitva kívánják tartani. Sokan nem tisztelik a templomokat, sajnos nagyobb a fenyegetettség. Szándékos atrocitások történnek Európa szerte. Ezeket azonban nem lehet teljesen kizárni. A nagyobb templomainkban vannak őrök, de az igazat megvallva nem kellőképpen képzettek, olyan őrésre lenne szükség, különösen nagyobb rendezvényeken, amelynek tagjai esetleg korábban hivatásos állományban szolgáltak. Az elmúlt éveket tekintve felmerült az igény a rendvédelmi szervek által biztosított nagyobb védelemre, főleg a különleges, templomon kívüli rendezvények esetén. Fontos lenne a vallásszabadság zavartalan megvalósulása érdekében a nagyobb védelem, hogy mindenki a saját templomában, a saját istentiszteletén szabadon gyakorolhassa vallását. Az Eucharisztikus Kongresszus előkészületében nagyon jó az együttműködés az illetékes hatóságokkal. Az objektumok nagy száma miatt a hatékony védelem érdekében kategorizálni kellene a különböző méretű, távoli helyeken lévő templomokat, kápolnákat, temetőket. Sajnálatos tény, hogy sokszor az eszmei, lelki kár okozása nagyobb, mint az anyagi kár. A temetőben lévő keresztok, sírok gyalázása, keresztutak, határkeresztok, szobrok rongálása súlyos közösség elleni, gyűlöletkeltő cselekedetek. Ezért van nagy jelentősége az ellenük történő fellépésnek, illetve a hatékony és szakszerű védelemnek.

„Initio non erat nisi gratia – Kezdetben nem volt más, csak a kegyelem”. Elmondaná, hogy miért ezt a jelmondatot választotta püspökké szentelésekor?

Az ember élete ajándék, nem mi vásároltuk, nem mi érdemeltük ki. Ajándékba kaptuk azt, hogy létezőnk. Az emberiség élete is ajándék. A gondviselő Isten ajándéka, hogy jó szüleim voltak, hogy katolikus családban nőttem fel, jó tanárok, lelkipásztorok neveltek, tanítottak. Ajándékként élem meg Magyarországot és azt a kultúrát, amelyben felnőhettem, a tanulás lehetőségét, a hivatást, azt, hogy az emberek üdvössége érdekében dolgozhatom. Jelmondatom egy Szent Ágoston-i gondolat is, miszerint, ha az ember megkapja az ajándékot, azzal együtt is kell működni, az embernek igyekeznie kell, hogy megfeleljen annak a kötelezettségnek, amivel az ajándék jár. Én most is ezt kérem Istentől.

A cikkben található online hivatkozások

URL1: *Az őrületbe futó civilizációnkról és a szeretet útjáról az ökumenikus imahét országos megnyitóján.* <https://www.magyarokurir.hu/hazai/az-oruletbe-futo-civilizacionkrol-es-szeretet-utjarol-az-okumenikus-imahet-orszagos-megnyitojan>

URL2: *1990. évi IV. törvény a lelkiismereti és vallásszabadságról, valamint az egyházakról.* <https://mkogy.jogtar.hu/jogszabaly?docid=99000004.TV>

A cikk APA szabály szerinti hivatkozása

Hornyik Zs. (2021). A büntetőjog elméleti dilemmái egyházjogi és világi jogi szemszögből. Interjú Erdő Péter esztergom-budapesti érsekkel. *Belügyi Szemle*, 69(4), 699-710. <https://doi.org/10.38146/BSZ.2021.4.13>

KÖZLÉSI FELTÉTELEK

A Belügyi Szemle kiemelten a Belügyminisztérium felügyeleti és szervezeti rendszeréhez illeszkedő olyan tudományos közleményeket fogad be és jelentet meg, amelyek elsősorban a rendvédelemmel, a közrenddel és a közbiztonsággal, a biztonságpolitikával, az önkormányzatisággal összefüggő kérdésekkel, a társadalmi devianciákkal, valamint a rendészet kérdéseit kriminológiai, kriminálszociológiai, büntetőjogi és rendészeti szempontból elemzi és értékeli.

A Belügyi Szemle az Open Journal System-Folyóirat Szerkesztő Rendszer alkalmazáson keresztül fogadja a szerzőktől a kéziratokat.

A beküldött közlemény visszaigazolása során a Szerkesztőség tájékoztatja a szerzőket a beküldött kézirat befogadásáról és várható megjelentetéséről. A Szerkesztőség a beérkezett kéziratokat szakmai és tudományos szempontokból lektoráltatja, és fenntartja a jogot a kéziratok stilizálására, korrigálására, tipografizálására.

A Szerkesztőség másodközlést nem vállal.

A Belügyi Szemlében megjelent cikkek nem feltétlenül tükrözik a Szerkesztőség álláspontját, azok tartalmáért való felelősség minden esetben a szerzőket terheli. A lap egésze, az egyes cikkeket is beleértve, szerzői jogilag védett, ezeknek a szerzői jogi törvény keretein kívül történő bármilyen felhasználása jogellenes és büntetendő.

A cikkek a Creative Commons Attribution 4.0 International License (CC BY-NC-ND 2.0) (<https://creativecommons.org/licenses/by-nc-nd/2.0/>) feltételei szerint publikált Open Access közlemények, melynek szellemében a cikkek bármilyen médiumban szabadon felhasználhatók, megoszthatók és újraközölhetők, feltéve, hogy az eredeti szerző és a közlés helye, illetve a CC License linkje feltüntetésre kerülnek.

A folyóirat megrendelhető a Szerkesztőség e-mail címén vagy telefonon.

Telefonszám: +36 (26) 795-900 / 24-600

Email: szerkesztoseg@belugyiszemle.hu

Web: www.belugyiszemle.hu

OJS: ojs.mtak.hu/index.php/belugyiszemle/index

Ára: 530 Ft

